

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE MALATYA KENTSEL
ALANDA KADIN GİRİŞİMCİLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

DOKTORA TEZİ

**Danışman
Prof. Dr. Levent GÖKDEMİR**

**Hazırlayan
Firdevs Ash TAHTALI**

MALATYA 2018

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSAT BÖLÜMÜ**

**TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE MALATYA KENTSEL ALANDA
KADIN GİRİŞİMCİLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

DOKTORA TEZİ

Firdevs Aşlı TAHTALI

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Levent GÖKDEMİR**

MALATYA 2018

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYEDE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE
MALATYA KENTSEL ALANDA KADIN
GİRİŞİMCİLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA
DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN

HAZIRLAYAN

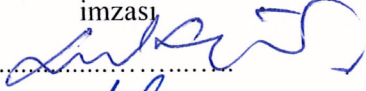
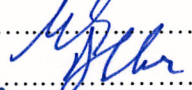
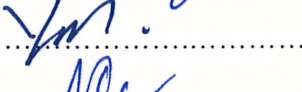
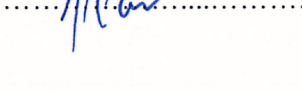
Prof. Dr. Levent GÖKDEMİR

Firdevs Aslı TAHTALI

Jürimiz tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda bu doktora tezini (oybirliği /oyçokluğu) ile başarılı bulunarak İktisat Anabilim, İktisat Bilim dalında doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvan Ad Soyadı

imzası

1. Prof. Dr. Levent GÖKDEMİR.....	
2. Prof. Dr. Mehmet GÜNGÖR.....	
3. Doç. Dr. Tayfur BAYAT.....	
4. Doç. Dr. Yusuf Ekrem AKBAŞ.....	
5. Dr. Öğr. Üyesi İzzet TAŞAR.....	

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet KUBAT
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Levent GÖKDEMİR danışmanlığında doktora tezi olarak hazırladığım “TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE MALATYA KENTSEL ALANDA KADIN GİRİŞİMCİLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını ve tezimde yararlandığım kaynakların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterildiğini belirtirim.

Firdevs Aslı TAHTALI

ÖNSÖZ

Bir kadın akademisyen olarak çalışma hayatında karşılaştığımız zorluklardan yola çıkarak hazırladığım ve verdiğim mücadelenin ilham kaynağı olduğu bu tez çalışmasını gerçekleştirmek bana büyük bir mutluluk vermiştir. Tezimdeki kavramlarla bütünleştiğim uzun soluklu bu süreçte bana desteğini esirgemeyen değerli tez danışmanım Prof. Dr. Levent GÖKDEMİR'e, yaptığım SPSS analizlerinde bana yol gösteren, katkıları ile yeni bakış açıları kazanmamı sağlayan Doç. Dr. Yusuf Cahit ÇUKACI'ya, tezin son haline gelmesinde görüşlerinden ve desteklerinden faydalandığım Prof. Dr. Mehmet GÜNGÖR, Prof. Dr. Bünyamin AKDEMİR ve Doç. Dr. Tayfur BAYAT'a teşekkürlerimi sunuyorum.

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde doktora eğitimim süresince bana ders veren ve tez savunmamda yer alan tüm hocalarıma, bölümün ve Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün idari personeline katkı ve yardımlarından dolayı buradan teşekkürü bir borç bilirim.

Tez süresince hoşgörülerini ve destekleri ile odaklanmama ve ilerlememe katkı sunan kıymetli dostlarıma, bu dostlarımdan Dr. Öğretim Üyesi Betül KARAGÖZ'e, derdimi derdi edinen ve desteği ile güçlendiğim, beni yetiştiren, hayatta attığım her adımda ilerlememe yön veren ve ivme kazandıran canım anneme, babama yanımda oldukları için çok teşekkür ederim.

Bu tezi, kendilerine harcayacağım değerli zamanı kullandığım, büyük bir özveri ile beni destekleyen çocuklarıma, eşime, anneme, babama ve ne yazık ki bu süreçte kaybettiğim abim Mustafa Meriç Malatacık'ın anısına ithaf ediyorum.

TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE MALATYA KENTSEL ALANDA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

ÖZET

Girişimcilik, ekonomik kalkınmada ve büyümede lokomotif görevi görmekte ve aynı zamanda piyasa ekonomisinde başarıya ulaşma yolunda basamak rolü üstlenmektedir. Ülkemizde kadınların, 1990'lı yıllardan itibaren aktif bir şekilde girişimcilik faaliyetlerinde bulunduklarını görmekteyiz. Kadınların girişimcilik faaliyetlerine katılması ve kadın girişimcilerin desteklenmesi hem ekonomik özgürlüklerini elde etmelerini sağlarken hem de kadın istihdamı yaratılmasını sağlamaktadır.

Kadınların çeşitli politika, kurum ve kuruluşlar tarafından verilen desteklerle girişimci olmalarının teşvik edilmesi, kadınlara yönelik bir yatırım olmasının yanı sıra aynı zamanda toplumsal kalkınmaya yönelik de bir yatırım olarak nitelendirilir. Topluma güçlü ve donanımlı kadınlar kazandırılarak, ekonomik büyümeyi ve gelişmeyi olumlu yönde etkilemesi nedeniyle kadın girişimcilik her yıl daha fazla desteklenmektedir. Bu çalışmada Malatya Kentsel alandaki kadın girişimcilerin genel profili ortaya çıkartılıp, kadın girişimcilerin iş kurma ve işlerini yürütme aşamasında karşılaştıkları sorunlar belirlenmiştir. Ayrıca kadın girişimcilerin girişimcilik faaliyetlerindeki beklentilerini ve taleplerini ortaya koyma amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Kadın Girişimciliği, Kadın girişimciliğinin desteklenmesi, Kadın girişimciliğinin genel profili ve sorunları.

WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP IN TURKEY AND A RESEARCH ON WOMEN ENTREPRENEURS IN THE URBAN AREA OF MALATYA

ABSTRACT

Entrepreneurship, which is the most important determinant of success in the market economy, is also the driving force of economic growth and development. In our country, especially since 1990, we see that women are increasingly involved in entrepreneurial activity. Because the development of entrepreneurship among women is a tool to gain a solution for women's unemployment and economic independence. Providing women with entrepreneurship through supports by means of various institutions, organizations and policies is not only an investment for women but also an investment for the development of society. Because strengthening women positively influence economic growth and development by offering more equipped human resources. In this context, it is inevitable that women entrepreneurship is supported at an increasing rate and that work in this field is increased. In this study, the general profile of women entrepreneurs in Malatya province is revealed and the problems encountered by women entrepreneurship in the process of establishing and running business are determined. It is also aimed to reveal the expectations and demands of entrepreneurship activities of women entrepreneurs.

Key Words: Entrepreneurship, Women Entrepreneurship, Support for Women Entrepreneurship, General profile and problems of women Entrepreneurship

İÇİNDEKİLER

KABUL ONAY	iii
ONUR SÖZÜ.....	iv
ÖNSÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİBÖLÜM GİRİŞİMCİLİK

1.1.Girişimcilik Kavramı ve Tanımı	3
1.2. Girişimciliğin Önemi.....	7
1.3. Girişimcilerin Temel Özellikleri	11
1.4. Girişimcilik Türleri.....	22
1.4.1. Bağımsız Girişimcilik	22
1.4.2. Kadın Girişimciliği	24
1.4.3. Akademik Girişimcilik	25
1.4.4. İç Girişimcilik	26
1.4.5. Sosyal Girişimcilik	27
1.4.6. Profesyonel/Yönetici Girişimcilik	28
1.4.7. Teknik Girişimcilik.....	29
1.4.8. Çevre Girişimciliği	30
1.5.Girişimciliği Etkileyen Faktörler	31
1.5.1. Aile	31
1.5.2. Eğitim	32
1.5.3. Toplumsal Çevrenin Etkisi ve Devletin Değer Yargıları	33
1.6. Girişimcinin Ekonomik Rolü	35

1.6.1. Ekonomi Teorisinde Girişimci	36
1.6.1.1. Girişimcilik ve Fizyokratik Düşünce	38
1.6.1.2. Girişimcilik ve Klasik Düşünce	39
1.6.1.3. Girişimcilik ve Neo-Klasik Ekol	41
1.6.1.4. Girişimcilik ve Joseph A. Schumpeter	42
1.6.1.5. Joseph A. Schumpeter'den Sonra Girişimcilik Alanındaki Gelişmeler ..	46
1.6.2. Girişimciliğin Sosyo-Ekonomik Süreçteki Rolü	49

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİKTE CİNSİYET FAKTÖRÜ VE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

2.1. Toplumsal Cinsiyet Faktörü Kavramı ve Tanımı	50
2.2. Kadın Girişimciliği Kavramı ve Tanımı	51
2.3. Kadın Girişimciler İle Erkek Girişimciler Arasındaki Farklar	53
2.4. Kadın Girişimcilerin Hareket Noktaları ve Önemli Özellikleri	58
2.5. Kadın Girişimcilik Türleri	62
2.6. Topluma ve Ekonomiye Kadın Girişimcilerin Sağladığı Katkılar	67

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

3.1. Ekonomide Kadın ve Kadın Girişimciliğinin Yeri	70
3.1.1. Türkiye'de Tarihsel Süreçte Kadın İstihdamı	76
3.1.1.1. Cumhuriyet Dönemi Öncesi Kadın İstihdamı	76
3.1.1.2. Cumhuriyet Dönemi ve Sonrasında Kadın İstihdamı	77
3.2. Kadın Girişimcilerin Sorunları	81
3.2.1. Makro Sorunlar	85
3.2.1.1. Beceri ve Mesleki Eğitim	85
3.2.1.2. Mesleki Örgütlenme	87
3.2.1.3. Sermaye Teminindeki Sorunlar	87
3.2.2. Mikro Sorunlar	88
3.2.2.1. Güvensizlik	89
3.2.1.2. Ticari ve Yönetmel Deneyim Eksikliği	90
3.2.1.3. Rol Çatışması	90

3.2.2.4. Ayrımcılık.....	92
3.3. Türkiye’de Kadınların Girişimciliğe Yönelik Problemleri	93
3.4. Kadın Girişimciliği Konusunda Faaliyet Gösteren Kurum Ve Kuruluşlar	95
3.4.1. Devlet ve Kamu Kuruluşları.....	98
3.4.1.1. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB).....	98
3.4.1.2. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)	102
3.4.1.3. İl Özel İdarelerinin Kadınlara Yönelik Mikro Kredi Uygulamaları	104
3.4.1.4. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB)	105
3.4.1.5. Türkiye İş Kurumu (İŞKUR).....	105
3.4.1.6. Milli Eğitim Bakanlığı	106
3.4.2. Sivil Toplum Kuruluşları (STK)	109
3.4.2.1. Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri (ABİGEM)	110
3.4.2.2. Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV)	111
3.4.2.3. GAP Bölgesi Girişimci Destekleme Merkezleri (GİDEM).....	111
3.4.2.4. Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER).....	112
3.4.2.5. Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV)	112
3.4.3. Özel Sektör	113
3.4.3.1. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB).....	113
3.4.4. Uluslararası Kuruluşlar.....	115
3.4.4.1. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP).....	115
3.4.4.2. Avrupa Birliği (EU)	115
3.4.4.3. Dünya Bankası (WB).....	116
3.4.4.4. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)	118

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MALATYA KENTSEL ALANDA KADIN GİRİŞİMCİLER

ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	119
4.1. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri	119
4.1.1. Araştırmanın Amacı	119
4.1.2. Araştırmanın Hipotezleri	120
4.2. Araştırmanın Yöntemi.....	122

4.2.1. Örneklem Grubunun Belirlenmesi	123
4.2.2. Anket Formunun Hazırlanması	124
4.2.3. Verilerin Kodlanması, Düzenlenmesi ve Analizi.....	125
4.2.3.1. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimciler Hakkında Genel Bilgiler	126
SONUÇ VE ÖNERİLER	154
ÖZGEÇMİŞ	189

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1.	İlk Çağdan Bilgi Toplumuna Girişimci Kavramı Hakkındaki Görüşler ...	6
Tablo 1.2.	Girişimcilerin Özellikleri	15
Tablo1.3.	Bağımsız Girişimci Sınıflandırması	23
Tablo 1.4.	Ekonomik Teori Tarihinde Girişimcinin Rolü	37
Tablo 2.1.	Kadın ve Erkek Girişimciler Arasındaki Farklılıklar	54
Tablo 2.2.	Ronstandt’a Göre Kadın ve Erkek Girişimcilerin Karşılaştırılması	57
Tablo 2.3.	Kadınların Girişimciliğe Yönelmelerinde Etkili Olan Güdüler	58
Tablo 2.4.	Kadın Girişimcilerin işe Başlama Konusundaki Motivasyonları.....	59
Tablo 2.5.	Kadın Girişimcilerin İş Kurma Nedenleri.....	61
Tablo 2.6.	Kadın Girişimci Tipleri	63
Tablo 2.7.	Modern ve Geleneksel Kadın Girişimciler Arasındaki İlişkiler	66
Tablo 2.8.	Çalışma Yaşamında Kadınlar.....	68
Tablo 3.1.	Seçilmiş Ülkelerde Erkek-Kadın İşgücüne Katılma Oranları	72
Tablo 3.2.	Seçilmiş Yıllarda Rafine Faaliyet Oranları	78
Tablo 3.3.	Ülkelere Göre Kadınlarda İstihdam Oranları	80
Tablo 3.4.	Girişimci Kadınların Başlıca Sorunları	94
Tablo 3.5.	Girişimcilik Eğitimleri, Kurslar ve Kursiyerler	106
Tablo 3.6.	Paydaşların ve İlgili Projeler ile Programların Listesi	107
Tablo 4.1.	Katılımcıların Mesleki Unvan Değişkenine Göre Dağılımları	127
Tablo 4.2.	Katılımcıların Doğum Yeri Değişkenine Göre Dağılımları.....	128
Tablo 4.3.	Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Dağılımları.....	128
Tablo 4.4.	Katılımcıların Eğitim Durumu Değişkenine Göre Dağılımları.....	130
Tablo 4.5.	Katılımcıların Yabancı Dil Bilme Düzeyi Değişkenine Göre Dağılımları ..	131
Tablo 4.6.	Katılımcıların Medeni Durum Değişkenine Göre Dağılımları	131

Tablo 4.7.	Araştırmaya Katılan Evli Kadın Girişimcilerin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre Dağılımı	132
Tablo 4.8.	Katılımcıların Ev İşlerine ve Çocuk Bakımına Yönelik Aldıkları Destek Durumu Değişkenine Göre Dağılımları	133
Tablo 4.9.	Katılımcıların Eşlerinin Meslek Unvanı Değişkenine Göre Dağılımı ..	134
Tablo 4.10.	Katılımcıların Girişimcilik Faaliyetlerini Sürdürdükleri Sektör Değişkenine Göre Dağılımları	135
Tablo 4.11.	Katılımcıların Kendilerine Ait İşletmelerde Çalışan Personel Sayısı Değişkenine Göre Dağılımları	136
Tablo 4.12.	Katılımcıların Girişimcilik Faaliyetinden Önce Çalıştıkları Meslek Değişkenine Göre Dağılımları	136
Tablo 4.13.	Katılımcıların Çalışma Hayatında Bulunma Sürelerine İlişkin Dağılımları	137
Tablo 4.14.	Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Girişimcilik Konusunda Eğitim Programına Katılmalarına Göre Dağılımı	138
Tablo 4.15.	Girişimcilik Konusunda Bir Eğitim Programına Katılan Kadın Girişimcilerin Bu Eğitimi Aldıkları Yere Göre Dağılımı	138
Tablo 4.16.	Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerden Bir Eğitim Programına Katılanların Bu Eğitimi Veren Kurumlara Göre Dağılımı.....	139
Tablo 4.17.	Girişimcilik Konusunda Bir Eğitim Programına Katılan Kadın Girişimcilerin Kursun Ücretine Göre Dağılımı.....	140
Tablo 4.18.	Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerden Bir Eğitim Programına Katılanların İşlerini Kurarken Bu Eğitim Programının Katkısının Olup Olmamasına Göre Dağılımı	140
Tablo 4.19.	Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Girişimcilik Faaliyetinde Kullandığı Sermayenin Kaynağı	141
Tablo 4.20.	Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Girişimci Olmalarını Etkileyen Nedenlerin Önem Derecesine Göre Dağılımı	142

Tablo 4.21.	Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin İşlerini Kurarken Karşılaştıkları Sorunların Önem Derecesine Göre Dağılımı	143
Tablo 4.22.	Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin İşlerini Kurarken Destek Gördükleri Kişilerin Dağılımı	144
Tablo 4.23.	Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Girişimcilik Faaliyetlerini Malatya’da Sürdüremelerinin Dezavantaj Olup Olmamasına Göre Dağılımı.....	145
Tablo 4.24.	Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Girişimcilik Faaliyetlerini Malatya’da Sürdüremelerinin Etkisine Göre Dağılımı	146
Tablo 4.25.	Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin İşlerini Yürütürken Karşılaştıkları Sorunların Önem Derecesine Göre Dağılımı	147
Tablo 4.26.	Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Girişimci Olmalarının Sağladığı Avantajlara Göre Dağılımı	148
Tablo 4.27.	Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilere Göre Bir Girişimcinin Sahip Olması Gereken Özelliklerin Önem Derecesine Göre Dağılımı.....	149
Tablo 4.28.	Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Güçlüklerin Önem Derecesine Göre Dağılımı	150
Tablo 4.29.	Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin İşleri İle İlgili Devletten Beklentilerinin Önem Derecesine Göre Dağılımı	151
Tablo 4.30.	Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Geleceğe İlişkin Planlarının Önem Derecesine Göre Dağılımı	152
Tablo 4.31.	Kadın Girişimcilerin Genel Profil Özellikleri İle İlgili Hipotezler ve Analiz Sonuçları.....	153

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1.	Girişimciliğin ekonomideki rolü.....	11
Şekil 1.2.	Girişimciliğin Arz ve Talebi	48
Şekil 4.1.	Araştırmada Uygulanan Yöntem	122

GİRİŞ

Bilim ve teknolojide yaşanan gelişmelerin de etkisiyle girişimcilik, tarihsel süreç içerisinde birçok değişime maruz kalmış ve önemi gün geçtikçe artmıştır. Tarihsel süreç içerisinde ekonomide yaşanan değişimlerden etkilenen ve farklı özellikler kazanan girişimciliğe yönelik literatürde yer alan çalışmalarda farklı dönemlerde ortaya çıkan şartlara göre farklı tanımlar yapılmıştır. Girişimci kavramı, Fransız düşünür Cantiollon'un ardından Jean Baptiste tarafından geliştirilmiş ve üretim unsurlarını koordine etme ve yönetme kabiliyetinin, süreçte karşılaştığı riskleri üstlenme ile orantılı bir şekilde arttığı üzerinde durmuş ve 1972 yılında yayınlanan Schumpeter'e ait "Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi" isimli eserinde belirttiği girişimci bireylerin yenilikçi yapılarının, insan kaynaklarının ekonomik kalkınmayı sağlayabilmesindeki en önemli unsurlar arasında yer aldığını ifade etmiştir (TÜGİAD, 1993:1). Girişimci bireyler, piyasada var olan fırsatları görüp değerlendirerek yeni istihdam alanları oluşturur ve buna bağlı olarak toplumda istihdam oranlarını arttırarak işsizlik düzeyinin düşmesini ve dolayısıyla ekonomik büyümeyi sağlar. Bu durum ülkelerin gelişmişlik düzeylerini arttırıcı etki yaratır.

Ülkelerde kadın ve erkeklerin sosyo-ekonomik hayata yönelik eşit haklara sahip olmaları, eşit düzeyde katılım sağlamaları ve toplumsal refah düzeyinden eşit oranda yararlanmaları ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin en önemli göstergelerinden biridir. Ülkedeki kadınların istihdam oranları, toplumda kadının sosyo-ekonomik hayata katılım düzeyini gösteren unsurların başında gelmektedir. Gelişmiş ülkelerde kadınların sosyo-ekonomik hayata katılım düzeylerinin belirlenmesindeki ortak payda, ülkedeki kadın istihdamı düzeyidir (Metin ve Arabacı Kariman, 2013:1). Dhillon (1993), kendine ait işiyle piyasa ekonomisine aktif katılım sağlayan, kendine ait işletmesinde yalnız çalışan ya da yanında çalışan istihdam eden, mal veya hizmet üreterek pazara sunan, finansman desteği sağlayabileceği kaynaklar araştıran, işine yönelik beklenmedik ve ani gelişen problemleri çözebilen, ortaya çıkan yeni koşullara ayak uydurabilen ve faaliyet gösterdiği alana yönelik tecrübe edinmeye çalışan kadınları girişimci kadın olarak nitelendirmiştir (Yağcı ve Bener, 2005:86).

Türkiye’de 1990 yılından sonraki dönemde ve 2000’li yıllarda siyasal, toplumsal ve ekonomik kaygılar neticesinde girişimcilik faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesine yönelik çalışmaların yanı sıra aynı zamanda kadınların girişimcilik faaliyetlerine yönlendirilmesi ve girişimciliğe yönelik çeşitli destek politikalarının uygulanması süreç içerisinde önem kazanmıştır (Demir, 2015:16). TÜİK verilerine göre Türkiye’de 2000’li yılların başından itibaren günümüze kadar olan süreç içerisinde kadınların işgücüne katılım oranlarının 2000 yılında %26,6; 2005 yılında %23,3; 2010 yılında %27,6; 2012 yılında %29,5; 2013 yılında %31,9; 2015 yılında %32,1 ve 2016 yılında ise %32,7 seviyelerinde olduğu belirlenmiştir. Kadınların işgücüne katılım oranlarının artış grafiği çizildiği görülmektedir.

Türkiye’de ve Malatya’da kentsel alanda kadınların girişimcilik faaliyetlerine yönelme durumları ve girişimcilik sürecinde karşılaştıkları problemleri belirlemeyi amaçlayan bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde girişimcilik kavramın tanımı, önemi, girişimciliğin temel nitelikleri, girişimcilik türleri, girişimciliği etkileyen faktörler ve girişimcilerin ekonomiye yönelik etkileri yer almaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise girişimcilikte cinsiyet faktörü ve kadın girişimciliğine yönelik bilgilere yer verilmiştir. Bu bölümde toplumsal cinsiyet algısı, kadın girişimciliği kavramı, kadın girişimciler ile erkek girişimcilerin benzer ve farklı yönleri ve kadın girişimcilik türleri yer almaktadır. Çalışmanın üçüncü bölümünde Türkiye’de kadın girişimciliğinin gelişimsel süreci ve kadınların girişimcilik sürecinde karşılaştıkları problemler ve beklentilerine yönelik bilgilere yer verilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde yöntem kısmına yer verilmiş ve bu başlık altında çalışmanın evreni ve örnekleme, verilerin kodlanması ve istatistiksel analiz yöntemleri hakkında genel bilgiler yer almaktadır. Ayrıca bu bölümde istatistiksel analiz sonucunda elde edilen bulgular tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Sonuç bölümünde ise istatistiksel analiz sonucunda elde edilen verilere dayanarak çıkarımlarda bulunulmuş ve konuyla ilgili ileride çalışma yapacak araştırmacılara yönelik öneriler ortaya konulmuştur.

BİRİNCİBÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK

Bu bölümde girişimcilik alanında yapılan bilimsel ve akademik çalışmalar incelenerek girişimcilik konusu ile ilgili temel kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda birinci bölümde girişimcilik kavramı ve tanımı, girişimciliğin önemi, girişimcilerin temel özellikleri, girişimcilik türleri, girişimciliği etkileyen faktörler ve girişimcinin ekonomik rolü ana başlıkları ele alınıp incelenmiştir.

1.1.Girişimcilik Kavramı ve Tanımı

Günümüzde sosyal, teknolojik ekonomik ve psikolojik yenilik, değişim ve gelişimin temelini oluşturan girişimcilik, uzun yıllardır bilinen bir kavram olup her yıl önemi daha fazla artmaktadır.

Fransız Cantillon tarafından kullanılan girmek anlamındaki “entre” sözcüğü ile almak, üstlenmek anlamlarına gelen “prendre” sözcüklerinin birleşiminden oluşan Fransızca kökenli bir kavram olan girişimci kavramı “entreprendre” kavramından türemiştir. Fransız Cantillon 1755 yılında ekonomik değerler çerçevesinde belirsizlik ile başa çıkmaya ve kazanç elde etmeye istekli, yaratma ve önsezi kabiliyeti olan bireyleri girişimci olarak tanımlamıştır. İlerleyen süreçte ilk defa Cantillon tarafından tanımlanan girişimcilik kavramı değişim geçirerek farklı anlamlara ve boyutlara sahip anlamlar içeren tanımları yapılmış ve 20. yüzyıldan sonra öneminin artması ile herhangi bir sektörde risk alabilen, fırsatları yakalayarak değerlendirebilen ve uygulamaya dönüştürebilen kişileri tanımlamak amacıyla kullanılmıştır. Yalnızca bireylerin yeni bir iş kurması olarak tanımlanamayan girişimcilik süreci aynı zamanda mevcut işini, değişen piyasa koşullarına ve taleplerine göre güncellemek ya da yeni ve farklı pazarlara açılmasını sağlamak da girişimcilik olarak tanımlanabilmektedir. Piyasada uzun yıllar boyunca var olan bir malın üretime geçirilmesi girişimcilik olarak nitelenemezken bu malın değişen ve gelişen piyasa koşullarına göre güncellenerek pazara sunulması girişimcilik olarak nitelendirilebilir (Apak, 2010:13).

Üretim faktörleri iktisat teorisine göre üretimin olmazsa olmaz unsurları arasında yer almakta ve optimum düzeyde üretim faaliyetlerinin sürdürülmesini sağlayan kıt kaynaklardır. Kıt üretim faktörlerini oluşturan unsurlar arasında yer alan girişimci, mevcut teknolojiyi kullanarak çağın koşullarına uygun yeni ürün ya da hizmet ortaya koyabilen kişilerdir. Girişimciler çağın koşullarına uygun yeni bir mal ve hizmet üretirken üretim unsurlarını kullanarak kâr elde edebileceği gibi aynı zamanda kaybetme riskini de göze alabilmelidir (Erdoğan, 2012:11).

Girişimcilik kavramı iktisat teorisinde;

- i) Piyasanın çalışma koşullarını analiz ederek, girişimcinin piyasadaki rolü
- ii) Girişimciliğin kâr ile ilişkisi

olmak üzere iki temel konuyla ilişkilendirilir. Girişimcilik kavramı iktisat alanında her zaman kâr ile ilişkilendirilmektedir (Erdoğan, 2012:11).

Piyasada fırsatları yakalayan; psikolojik, sosyal ve finansal riskleri göze alan; yeterli çabayı göstererek kişisel ve maddi tatmin sağlayan ve zaman harcayarak piyasa koşullarına uygun mal ve hizmet üretim süreci girişimcilik; bu süreci oluşturan birey girişimci olarak tanımlanmaktadır. Yönetim teorisi alanının önde gelen isimlerinden olan Peter Drucker'ın tanımında ise mevcut kaynakları kullanarak verimliliği düşük düzeyde olan alanlardan, verimliliği yüksek olan alanlara taşıyabilen ve orada kalmayı başarabilen kişiler girişimci olarak tanımlanmıştır (Çelik, 2006:468). Girişimci piyasadaki fırsatları yakalayıp stratejiler geliştirerek değişimin öncüsü olan kişilerdir (Özkara ve ark., 2006:222). Fırsatları yakalama, piyasa koşullarına göre güncel ürün ya da hizmet üretebilme, risk alma ve eyleme dönüştürme faaliyetleri ise girişimcilik olarak tanımlanmaktadır. Girişimciliğin dört farklı davranışsal göstergesini Schumpeter'e göre şu şekilde sıralamak mümkündür (Karasioğlu ve Duman, 2006:149):

- Çağın koşullarına uygun güncel ve yeni ürün ve hizmetleri piyasaya sürmek,
- Yeni üretim metotları geliştirmek,
- Daha önce yakalanmamış bir talep ihtiyacını keşfetmek
- Endüstriyel üretime katkıda bulunabilecek yeni bir firma kurabilmek

Bir ekonomistin gözünden işgücü, kaynaklar, araç-gereç ve diğer üretim unsurlarının değerlerini arttırabilmek amacıyla bir araya getirebilen ve yeni bir düzen geliştirerek değişiklikler ve yenilikler gerçekleştirebilen kişi girişimci olarak tanımlanmaktadır. Psikologlara göre girişimci olabilme kabiliyetine sahip olan insanların bir şeyler üretebilme, hedeflerine ulaşabilme, tecrübe edinme, başkalarının kontrolüne maruz kalmaktan kaçınma ve başarma gibi dış güçlerin etkisinde kalabileceklerini ifade etmektedir. İş adamlarının bir kısmı girişimciyi saldırgan bir rakip ve bir tehdit unsuru olarak algıırken, bir kısmı da bir tedarik kaynağı, potansiyel müşteri, bir dost, atık miktarını azaltan, kaynakların etkili bir şekilde kullanılmasını sağlayan ve bireylerin çalışmaktan zevk aldıkları ürün ya da hizmetler üreten bireyler olarak da algılanabilmektedir (Hisrich, Peters ve Shepherd, 2010:6).

Bygrave ve Hisrich söz konusu psikolojik, sosyal ve finansal risklerin önceden bilinerek kabullenilmesi, parasal ve kişisel tatmin sağlamak amacıyla zaman harcanması ve çaba sarf edilmesi, bağımsızlık olarak nitelendirilebilecek ödülleri kazanılacağı yeni ve farklı ürün ya da hizmetlerin üretilmesi sürecini girişimcilik olarak tanımlamışlardır (Bygrave, 1997:455; Hisrich, 1998:9). Girişimcilerin faaliyet gösterdiği alana bağlı olmaksızın tanımın dört temel unsur içerdiği görülmektedir. Bu unsurlardan ilki değeri olan farklı ve yeni bir ürün ya da hizmetin üretilmesidir. Yeni ve farklı olan ürünün hem girişimci açısından hem de hitap ettiği kitle açısından faydalı ve değerli olması gerekmektedir. İkinci unsur belli bir zaman ve çaba sarf edilerek yeni ürün ya da hizmetin ortaya konulmasıdır. Sadece girişimcilik sürecinde aktif rol oynayan bireyler, zaman ve çaba sarf ederek yeni ve farklı bir ürün ya da hizmet üretebilirler. Girişimcilerin üretim sürecinde ortaya çıkabilecek riskleri göze alması da üçüncü unsuru oluşturmaktadır. Girişimci, faaliyet gösterdiği alanda ortaya çıkabilecek riskleri göze almalıdır. Girişimcilik faaliyetleri sonucunda elde edilebilecek ödüller de girişimciliğin dördüncü unsurunu meydana getirmektedir. Temel amacı kâr elde edebilmek olan girişimciler için en önemli ödül ve başarı kriteri para olmaktadır.

Girişimcilik ile ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde birçok terimi içinde barındırdığı görülmekte ve kavrama ilişkin sosyologların, ekonomistlerin, halkla ilişkiler uzmanlarının ve psikologların yaptıkları katkılar sayesinde bünyesinde barındırdığı terim sayısı daha da artmıştır. Girişimciliğe yönelik yayınlanan akademik

yayınlar incelendiğinde yapılan toplam 77 tanımda 15 tane terimin en az 5 defa geçtiği tespit edilmiştir (Erdoğan, 2007:20). Girişimcilik anlayışında ilkçağlardan günümüze kadar süren tarihi süreçte meydana gelen değişimler ve birtakım biliminsanlarına ait görüşler Tablo 1.1'e verilmiştir (Hisrich ve Peters, 1998:6):

Tablo1.1. İlk Çağdan Bilgi Toplumuna Girişimci Kavramı Hakkındaki Görüşler

Tarihi Dönem	Bilim İnsanı	Girişimcilik hakkındaki Görüşler
İlk Çağ	-	Yaşamını sürdürmek için arayış içerisinde olan hür kimselerdir.
Orta Çağ	-	Büyük ölçekli üretim projeleri yöneticisidir. Risk unsuru yok.
17. yüzyıl	-	Girişimci, hükümetle yapılan sabit fiyatlı sözleşmelerin, kar yada zarar riskini üstlenen kişidir.
1725	Richard Cantillon	Girişimci, sermaye sahibinden ayrı risk üstlenen kişidir.
1803	J.Bapsite Say	Girişimcinin kazancı, sermayenin getirisinden ayrılmıştır.
1876	Francis Walker	Fon sağlayıcı ile proje sahibi girişimcinin kazançları ayrılmıştır.
1934	Joseph Schumpeter	Girişimci, yenilik yapan ve yeni teknoloji geliştiren kimsedir.
1961	David McClelland	Girişimci, faal ve ılımlı riskleri alan kimsedir.
1964	Peter Drucker	Girişimci, fırsatları en üst düzeye çıkaran kişidir.
1975	Albert Shapero	Girişimci, örgütün sosyal ve ekonomik işleyişinden inisiyatif kullanan ve muhtemel başarısızlık riskini üstlenen kişidir.
1980	Karl Vesper	Girişimci, ekonomist, psikolog, iş adamı ve siyasetçiler tarafından farklı algılanmaya başlanmıştır.
1983	Gifford Pinchot	İç girişimci, faaliyette olan bir örgüt içerisindeki çalışan girişimcidir.
1985	Robert Hisrich	Girişimci, zaman ve gayret sarf ederek farklı değerler üreten, çeşitli riskleri üstlenen ve sonunda maddi ya da manevi karşılık alan kişidir.
1995	Peter Drucker	Girişimci, elindeki kaynakları düşük verimlilik alanlarından, yüksek verimlilik alanlarına aktaran ve orada tutmayı başarabilen kişidir.
1999	Jeffrey Timmons	Girişimci, çağdaş önderlikle dengelenmiş davranış ve düşünüş biçimine sahip, dürüstlük ve samimiyetle doğruların inşasını yapan kişidir.

2001	Philip A. Wickham	Girişimci, projeyi kendi girişimcilik anlayışı ile geliştiren kişidir.
2002	G. Brenkert	Girişimci piyasa ekonomisinin vazgeçilmez kişisidir.
2003	L. W. Busenitze	Girişimci, ekonomik refahın oluşmasında baş rol oynayan kişidir.

Kaynak: Apak S., Taşcıyan K. A., Aksoy M., “Girişimcilik Ve Sermaye Tedarik Yöntemleri” İstanbul 2010:27)

Girişimciliğe yönelik yapılan kavramsal tanımlar OECD-Eurostat tarafından uygun bir şekilde birbirlerine bağlanmaya çalışılmıştır. Jean Baptiste Say, Richard Cantillon, Alfred Marshall, Adam Smith, Joseph Schumpeter, Frank Knight ve Israel Kirzner gibi birçok bilim adamının teorik destekleri ile şu tanım oluşturulmuştur (OECD, 2009:6):

- Yeni pazarlar, süreçler ve ürünler gibi unsurlardan faydalanarak yeni ekonomik alanlar oluşturanve yayılmasını sağlayan ve bu sayede değer oluşturan kişiler girişimci olarak adlandırılır.

Literatürde girişimciliğe yönelik farklı araştırmacılar tarafından yapılan birçok tanım yer almaktadır (Naktiyok, 2004:2). Yapılan tüm tanımları içine alan en genel tanımıyla girişimcilik, gerçekleştirilen girişimcilik faaliyetleri sonucunda gelir, para, servet gibi ekonomik; tatmin, bireysel bağımsızlık ve haz gibi psikolojik; itibar, statü ve güç gibi sosyolojik kazançlar elde edilen risk, stres, tuzak ve bireysel çaba gerektiren değer yaratma süreci olarak tanımlanabilir (Özkul, 2008:13).

1.2. Girişimciliğin Önemi

Ülkelerin girişimcilik düzeyleri ile ekonomik gelişmeleri arasında pozitif yönde güçlü bir ilişkinin bulunduğu, G-7 ülkeleri olan Japonya, Almanya, İngiltere, Amerika, Kanada, İtalya ve Fransa’da gerçekleştirilen araştırmalar sonucunda belirlenmiştir. Rekabetin küresel boyutta yaşanmasına neden olan sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte gelişmekte olan ülkelerle birlikte gelişmiş ülkelerde de birçok ekonomik sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. İstihdam sorunu yaşanılan problemlerin ilkini ve en önemlisini oluşturmaktadır. Hem sosyal hem de ekonomik bir problem olan işsizlik ülkelerin çözüm aradıkları problemlerin en önemlileri arasında yer almaktadır. Araştırmacılar Avrupa Birliği ülkelerinde görülen istihdam problemlerini araştırmış ve

Amerika Birleşik Devletleri'nde girişimciliğin yeni istihdam alanları yaratarak sorunun çözümüne önemli katkıda bulunduğunu tespit etmişlerdir. İstihdam sorununa yönelik gerçekleştirilen çalışmalarda girişimcilik sayesinde %85 düzeyinde bir istihdam artışının meydana geldiği tespit edilmiştir (Morris ve Sexton, 1996:5). Girişimciliğin Amerika Birleşik Devletleri'nde etkili olmasının üç temel nedeni şunlardır (Güney, 2008:68).

1. Yenilik: Değişim ile yakın bir ilişki içerisinde olan ve istihdamın artmasını ve teknolojik değişimlerin yaşanmasını sağlayan yenilik, gelişimsel sürecin ana unsurları arasında yer almaktadır.

2. Yeni İşletmelerin Kurulması: Hem toplumsal hem de bireysel açıdan oldukça önemli katkıları olan yeni işletmelerin başarılı olmaları halinde temel amaçları olan büyüme ve kâr etme amaçlarını gerçekleştirebilmelerinin yanı sıra aynı zamanda yenilik çalışmalarını da arttırmış olurlar.

3. İstihdam Yaratma: Ülkelerin, bölgelerin ve toplumların ekonomik refaha ulaşabilmesinde yeni istihdam alanları oluşturulmasının önemli etkileri bulunmaktadır.

Girişimcilik faaliyetleri, kapitalizmin ortaya çıktığı dönemlerden günümüze kadar varlığını sürdürmüş ve popülaritesi 1980'lerden itibaren daha da artmıştır. Girişimcilik faaliyetleri sayesinde yeni istihdam alanları oluşturularak toplumsal refahın artırılması ve ekonominin büyümesi sağlanmıştır. 29 ülkede Dünya Girişimcilik Platformu (Global Entrepreneur Monitor-GEM) tarafından gerçekleştirilen araştırmada girişimcilik faaliyetlerinin ekonomik büyüme üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Girişimcilik faaliyetleri ile toplumsal refah ve yeni zenginlik kaynaklarının oluşturulması için zemin hazırlanır, gelişmekte olan ülkelerin hızlı bir ekonomik büyümeye sahip olması sağlanır, gelişmemiş ülkelerin yapılanmasının temeli atılır ve gelişmiş ülkelerde dinamik ekonominin devamı sağlanır. Girişimcilik faaliyetleri neticesinde kurulan yeni işletmeler, yeni istihdam alanları oluşturarak gayrisafi milli hasılaya önemli katkılarda bulunur ve ekonomik değer yaratmanın temel unsurunu oluşturur (Naktiyok, 2004:11).

Kendinin ya da bir başkasının meydana getirdiği yenilikleri ekonomiye yönlendiren girişimci, düşük verimliliğe sahip ekonomik faaliyetlerin yüksek verimliliğe sahip alanlara yönlendirilmesini sağlayan kişidir. Üretim sürecinde meydana

gelebilecek çok küçük yenilikler dahi üretimde verimlilik artışını sağlayabilmektedir. Yüksek düzeyde gerçekleşen yenilikler ekonomiye daha fazla katkı sağlarlar. Girişimcilerin sağladığı katkıları şöyle sıralamak mümkündür (Çetindamar, 2002:18):

1. Farklı biçimlerde üretim kaynakları kombinleri oluşturarak farklı ve yeni üretim unsurlarının kullanılmasını sağlar.
2. Girişimciler, mevcut girdilerini ve üretim araçlarını farklı şekillerde kullanımını sağlayarak üretimde verimliliği arttırabilir.
3. Girişimci yeni ve farklı düşünceler üreterek hızlı bir şekilde yayılmasını ve uygulamaların gerçekleştirmesini sağlayabilmektedir.

Örgüt işlevlerini ve kaynak paylaşımını doğrudan etkileyen girişimcilik faaliyetlerinde ortaya çıkan her türlü yenilikler oldukça fazla önem arz etmektedir. Girişimcilik faaliyetlerinde meydana gelen köklü ve radikal yenilikler hem daha fazla yarar sağlarken hem de daha fazla kazanç elde edilmesini sağladığından dolayı daha fazla önem arz etmektedir. Bu sebepten dolayı ekonomi programlarında en üst sıralarda yeni teknoloji üreten girişimcilik faaliyetleri yer almaktadır. Yenilikçi teknolojileri üreten girişimcilik faaliyetlerinin daha fazla yarar ve kazanç sağlamasının nedenlerini üç maddeyle sıralamak mümkün olmaktadır:

1. Yeni ve farklı endüstriyel faaliyetlerin ortaya çıkmasını sağlar.
2. Üretilen yeni teknolojileri kullanan sektörlerin verimlilik düzeyi yükselir.
3. Hızlı büyümelerine bağlı olarak ekonomik büyümenin de hızlanmasını sağlar.

Girişimcilik alanındaki yatırım projelerinin milli ekonomi açısından önemi aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

1. Artış grafiği çizen bir milli gelire sahip olmayı sağlaması,
2. İstihdam alanları oluşturarak açık ve gizli işsizliğin ortadan kaldırılmasını sağlaması,
3. Bireylerin eşit gelir dağılımına sahip olmalarını sağlaması,
4. Yaygın bir biçimde sanayileşmeyi ve kalkınmayı sağlaması,

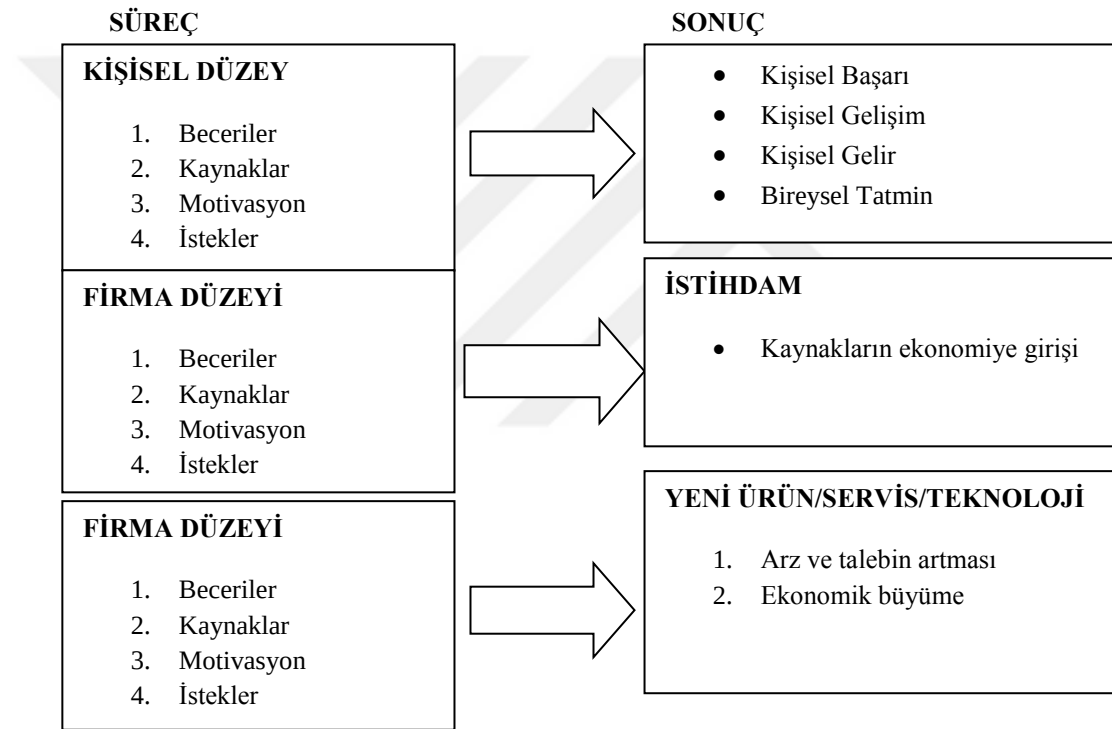
5. Ülkenin dış borçlarının ödenerek ödemelerdeki dengesizliğin giderilmesi,
6. Üretimde milli hammaddelerin kullanımını sağlaması

Ekonomi açısından girişimcilerin avantajlarını ise şu şekilde sıralamak mümkündür (Güney, 2008:68-69):

1. İstihdam alanları yaratmak,
 - Yarı zamanlı çalışma programları sayesinde öğrenci ve ev hanımlarına çalışma fırsatı sunmak,
 - Kadınların çalışma dünyasına kazandırılmasını sağlamak,
 - Ülkede yaşayan azınlıklara çalışma imkânları tanınarak ülke ekonomilerine katkı sağlamalarına zemin hazırlamak,
 - Emekli ve işini kaybeden bireylere istihdam alanları oluşturmak,
 - Eğitim seviyesi düşük olan bireylere istihdam alanları oluşturmak,
 - Turizm ve tarım işçileri gibi sezonluk işlerde istihdam edilen bireylerin yılın geri kalan zamanlarında istihdam edilmesini sağlamak,
2. Çağın ihtiyaçlarını karşılayabilecek yeni hizmetlerin ya da ürünlerin üretilmesini sağlamak,
3. Büyük firmaların bayileri olmak, tedarikçi olmak, hizmet sunmak veya taşeronluk yapmak,
4. Genellikle küçük işletmeler tarafından, yürütülen ve toplum tarafından talep edilen hizmetlerin ve ürünlerin üretilmesini sağlamak,
5. Ürün ve hizmet kalitesinin ve çeşitliliğinin rekabet unsurunun etkisiyle artırılmasını sağlamaktır.

Girişimcilik yukarıda bahsedilen faydalarına ek olarak kentsel gelişime de önemli katkılar sağlamaktadır. Bölgesel kalkınma hedeflerinde ve kentlerin gelişmişlik düzeylerinde hormon etkisi gösteren girişimcilerin aktiflik düzeyleri ile toplumsal

gruplar üzerinde orantılı bir etki göstermektedir. Kentte artan ekonomik faaliyetlerle orantılı olacak şekilde finans kurumlarının ve yerel gazetelere verilen ilanların sayısında da artış görülmektedir. Böylece kentin küresel çapta ve ülke çapında tanınırlık seviyesi de artacak, bu sayede artan kent yatırımlarıyla birlikte kent ekonomisi büyüyerek hızlı bir gelişim süreci yaşar. Kentte faaliyet gösteren girişimciler sayesinde,istihdam oranının artmasıyla birlikte toplumun yaşam kalitesi ve refah düzeyi artış gösterecektir. Girişimcilerin ekonomik gelişim sürecindeki etkisini mikro düzeyden makro düzeye bir başka deyişle bireysel, firma ve makro düzeye kadar aşağıdaki şekilde göstermek mümkündür (Apak ve ark.,2010:32-33):

Şekil1.1. Girişimciliğin Ekonomideki Rolü

Kaynak: İrfan DİLSİZ ve Nihat KÖLÜK, Meslek Yüksek Okulları İçin Girişimcilik, Detay Yayıncılık, 2. Baskı Ankara, 2005, s.6.

1.3. Girişimcilerin Temel Özellikleri

Girişimci insanlar, tıpkı yöneticilerde ve liderlerde olduğu gibi diğer insanlara göre nitelik, davranış ve bakış açıları bakımından farklılık göstermektedir. Girişimciler risk alabilme, bağımsızlık, çalışkanlık, kararlılık, liderlik ve yaratıcılık özellikleri ile diğer insanlardan ayrılırlar (Apak ve ark., 2010:39).

Girişimcilik, daha önce keşfedilmemiş tamamıyla yeni fikirlerin üretilmesi süreci olarak nitelendirilmiştir (Hisrich ve Peters, 2002:29). Girişimciler, hızlı ve detaylı bir şekilde düşünerek çabuk kararlar alır ve genellikle işi yenilik olduğu için değişmeyen kuralları bulunmamaktadır. Azimli ve kararlı olması gereken girişimci, belirsizlik durumlarında hızlı ve detaylı düşünerek en doğru kararları alabilir.

Kuvvetli sezgi yeteneğine sahip olması gereken girişimcinin, yenilik yapması olmazsa olmaz bir durum değildir. Ancak girişimci piyasada ortaya çıkan fırsatları ve belirsiz durumları da sezebilmesi ve öngörebilmesi çok önemlidir. Bir başka deyişle girişimci, piyasayı takip ederek gelecek süreçte toplum tarafından talep edilebileceğini hayal ettiği ürün ya da hizmetleri uygulamaya dökebilmek için ihtiyaç duyulan kaynakları bir araya getirebilmelidir. Buna göre güçlü sezgi yeteneğine sahip, insan kaynakları başta olmak üzere tüm kaynakları etkili bir şekilde kullanabilen ve yönetebilen, etkili bir muhakeme ve düşünme yeteneğine sahip bireyler girişimci olarak tanımlanabilir (Çetindamar, 2002).

Meredith, başarıya ulaşabilmek için gerekli fiilleri yerine getirebilme özelliğinin yanı sıra bir yarar elde edebilmek amacıyla mevcut kaynakların bir araya getirilebilmesini ve fırsatları yakalayarak değerlendirebilme yeteneğine sahip kişileri girişimci olarak tanımlamıştır.

Lambing ve Kuehl'e göre girişimcinin taşıması gereken özellikler şöyle ifade edilmiştir:

1. Yeni bir işi alanı kurmaya istekli olmak,
2. Yaşadığı olumsuzluklara rağmen başarıya olan inancını yitirmeme,
3. Başarmak için kararlı olmak,
4. Kendine güvenmek,
5. Risk alabilmek,
6. Yaratıcı olmak,
7. Değişime karşi olmamak,

8. Belirsizlik durumlarında inancını yitirmemek,
9. Liderlik yeteneğine sahip olmak ve başarmayı istemek,
10. Mükemmelliyetçilik anlayışına sahip olma ve detayları önemseme

Atkinson'un 1953 yılında ve McClelland'ın da 1961 yılındaki çalışmaları girişimcilikte kişilik özellikleri ile ilgili yapılmış ilk çalışmalardır. Başarıya ulaşabilmek amacıyla girişimcilerin sahip olması gereken kişisel özelliklere yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde birçok yaygın girişimci özelliğinin yer aldığı görülmektedir.

Literatürde yer alan çalışmalarda girişimcilerin sahip olması gereken kişilik özelliklerinin başında başarmayı hedefleme, bağımsız olmayı isteme, sorumluluk alabilme ve güce sahip olmayı isteme gibi doğuştan gelen kişisel özelliklerin olduğu tespit edilmiştir. Genellikle yönetimle alakalı olan ve daha sonra eğitimle kazanılabilen liderlik, içsel alan kontrolü, ustalık, karar verme, sorumluluk gibi kişisel özellikler de bireyin yaşantıları sonucunda edindiği kişisel özelliklerdir. Yapılan çalışmalarda girişimcilik karakteristik özelliklerine yönelik bazı kilit özellikleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Başarıya ulaşma ihtiyacı
- Tahmin edilebilir riskleri alabilme (belirsizliği tolere edebilme)
- Üst düzey kontrol.
- Yenilikçilik.
- Geniş vizyon, yüksek öngörü kapasitesi ve etkili hayal gücü.

Girişimcilerin motivasyonunun sağlanmasında da kullanılan bu özelliklere ek olarak başarıya ulaşabilmede önem arz eden diğer kişilik özelliklerini de şöyle sıralayabiliriz:

- Kendine güvenme
- Güçlü bir bağımsızlık isteği,
- Esneklik,

- Bulmaya ve keşfetmeye istekli olma
- Büyük ihtiras ve tutku
- İş etiği çerçevesinde sonsuz bir enerji
- Karşılaştığı olumsuz durumlara rağmen pes etmeyen bir motivasyon
- Engel tanımamazlık
- Kazandıklarını yeterli bulmayarak hep daha iyisine ulaşabilmek için çalışan bir sporcu psikolojisi
- Başarısızlığı kabullenemeyen kişilik (sürekli öğrenen ve başarmayı hedefleyen)

Girişimciliğe yönelik yapılan çalışmaların merkezinde girişimcilerin, girişimsel özelliklere taşıyan bireyler oldukları vurgulanmıştır. Girişimciler birçok kişisel kararlarını yaratıcı ve yenilikçi anlayışla yeni bir işletme kurma aşamasında verirler. Girişimcilerin karşısına çıkan problemler karşısında hızlı ve doğru çözümler üretebilme yeteneği yaratıcı-yenilikçi özellik olarak nitelendirilir. Girişimcilerin bu özellikleri yaşantıları ve eğitimleri sayesinde gelişir (Littunen, 2000).

Başarılı girişimcileri tasvir etmeye yönelik birçok çalışma yapılmıştır. Tablo 1.2’de süreç içerisinde girişimcilere yönelik girişimcilik özellikleri verilmiştir.

Tablo 1.2. Girişimcilerin Özellikleri

Tarih	Yazar	Özellikler
1848	Mill	Risk alma
1917	Weber	Biçimsel otoritenin kaynağı olma
1934	Schumpeter	Yenilik, önyak olma
1954	Sutton	Sorumluluğa istek duyma
1959	Hartman	Biçimsel otoritenin kaynağı olma
1961	McClelland	Risk alma, başarı güdüsü
1963	Davids	Azimli olma, bağımsızlık isteğı, sorumluluk alma, özgüven
1964	Pickle	İnsan ilişkileri, iletişim becerisi, teknik bilgi
1965	Litzinger	Riski kabullenme, bağımsızlık, ılımlılık, liderlik
1965	Schrange	Doğru algılama, güç motivasyonu, gerginliğin performansa etkisi gerçeğı
1971	Palmer	Risk ölçme
1971	Hornadey, Abound	Başarı güdüsü, özerklik, saldırganlık, güç, tanınma
1973	Winter	Güç ihtiyacı
1974	Borland	İçsel güç odağı
1974	Liles	Başarı ihtiyacı
1977	Gasso	Kişisel değerlere dönüklük
1978	Timmons	Güdü/özgüven, amaca dönüklük, orta düzeyde risk alma;kontrol odağı, yaratıcılık
1980	Brockhaus	Risk üstlenme eğilimi
1980	Sexton	Enerjik olma/hırs
1981	Mescon, Montanari	Başarı, hakimiyet, özerklik, dayanma gücü, kontrol
1981	Welsh-White	Kontrol ihtiyacı, sorumluluk isteğı, öz güven, mücadele etme, orta düzeyde risk alma
1982	Dunkelberg-Cooper Welsh-Young	Büyümeye, bağımsızlığa ve zanaatkarlığa dönüklük; kontrol kaynağı, öz güven, kontrol kaynağı, öz güven, yenilikçi

Kaynak: Donald F. KURATKO ve Richard M. HODGETS, Entrepreneurship, Dryden Press, London 1995, s.45

Küresel pazarda çok farklı girişimci yapılarıyla ve türüyle karşılaşmak mümkündür. Piyasa koşullarında meydana gelen farklılıklar, girişimcileri ortak özelliklerine her geçen gün yenisinin eklenmesine neden olmaktadır. Literatürde yer alan çalışmalarda girişimcilerin sahip oldukları ortak özelliklere, her geçen gün yenilerinin ilave edildiği belirlenmiştir (Aykan, 2002). Başarılı girişimcilerin sahip oldukları ortak özelliklerin bir kısmı şunlardır:

- **Kararlılık:** Kararlı olmak başarılı bir girişimcinin en temel özelliklerinden biridir. Karşılaştıkları problemler karşısında çaresiz beklemek yerine problemin çözümü için çaba sarf eder ve hızlı bir şekilde karar verir. Karşılaştıkları problemleri çözüme kavuşturmak ve karar vermek girişimcilerin sahip olduğu diğer faktörlerden bağımsız bir özelliktir(Kuratko ve Hodgetts, 1998).
- **Kabul Edilebilir Riskleri Göze Almak:**Bir girişimcinin başarıya ulaşabilmesinin yollarından biri de mantıklı riskleri alabilmesidir.Girişimcinin bilgi, beceri ve cesareti belirsizlik toleransı üzerinde etkili olan unsurlardır. Başarılı bir girişimci cesaretli olmasıyla birlikte aynı zamanda dikkatli de olmalıdır. Risk, başarılı girişimciler açısından kumar ya da şans oyunları olarak değerlendirilemez. Bu sebepten dolayı başarılı bir girişimci yaptıkları araştırmalar ve analizler neticesinde mantıklı bulduğu ekonomik ya da finansal riskleri göze alabilir.
- **Çok Yönlülük:**Girişimcilerin başarıya ulaşabilmesinde etkili olan unsurlardan biri de çok yönlü olabilmesidir. Başarılı bir girişimci kurduğu işletmede basmakalıp kurallar çerçevesinde çalışmanın aksine hedeflerine ulaşabileceği kurallar geliştirerek çalışır.
- **Kendine Güven ve İyimserlik:**Girişimcilerin başarıları üzerinde etkili olan bir diğer unsur özgüvenli ve iyimser bir karaktere sahip olmasıdır. Bu girişimciler karşılaştıkları sorunlarla baş edebileceğine inanır. İyimserliği ve yaratıcılığı ile çalışma arkadaşlarına örnek olurlar. Karşılaştığı problemlerin çözümü için eksikliğin neler olduğunu fark eder ve sorunu çözüme ulaştırmak için çaba sarf eder (Aaykan, 2002).

- **Bağımsızlık:**Başarılı girişimciler hedeflerine ulaşmak amacıyla bağımsız hareket ederek bu yolda karşılaştığı riskleri göze alabilen kişilerdir. Girişimciler bağımsızlık özellikleri sayesinde bürokratik kurallara bağlı kalmaksızın hedefine ulaşabilmek için çalışmasını sağlamaktadır. Başarılı girişimciler, bağımsızlık özellikleri sayesinde fark yaratırlar (Kuratko ve Hodgetts, 1998).
- **Vizyon Sahibi Olmak:**Başarılı girişimciler ulaşmak istedikleri yeri ve hedeflerini net olarak belirleyen ve bu hedeflerine ulaşabilmek için yapmaları gerekenleri bilen kişilerdir. Girişimciler kurdukları işletmelerin yapabilecekleri şeyler hakkında fikir sahibidirler ve belli bir vizyona sahiptirler. Girişimciler, sahip oldukları vizyonları sayesinde süreç içerisinde firmalarının hangi konumda bulunduğunu ve hangi konuma gelebileceğini belirlemeye çalışırlar. Girişimciler bu belirlemeyi doğru ve eksiksiz bir şekilde yapabilmeleri için firmalarına ilişkin uzun vadeli bilgileri toplamak durumundadırlar.
- **Piyasadaki Boşlukları Görme ve Fırsatları Değerlendirme:**Başarılı bir girişimci piyasada var olan boşlukları görür. Girişimciler çalışmalarını tüketicilerin istekleri ve ihtiyaçları doğrultusunda gerçekleştirebilmelidir. Girişimciler yaptıkları analizler sonucunda en doğru kararı verebilmelidir. Yine fırsatları fark etme ve değerlendirme basamağında da kazanç durumunun ne olduğu, piyasada mevcut üstünlük konumunu devam ettirebilme şansının ne düzeyde olduğunu, rakiplerinin mevcut durumları karşısındaki konumunun ne olacağını,sermaye ihtiyacını, maliyetler ve tamamlayıcı faktörler gibi konuların detaylı bir şekilde durum analizlerini yapabilmelidir (Müftüoğlu, 1993).
- **Yaratıcılık ve Yenilik:**Girişimcilerin başarılı olabilmesi üzerinde etkili olan unsurlardan biri de yaratıcı ve yenilikçi bir kişiliğe sahip olmalarıdır. Girişimciliğin kilit özelliklerinden biri de yaratıcı ve yenilikçi olabilmedir. Piyasaya sürülen farklı ve yeni bir ürün, süreç veya hizmetin tanıtılması yenilik olarak tanımlanır. Yeniliğin ardındaki güç ise yaratıcılıktır.

Girişimciliğin olmazsa olmaz özelliklerinden birisi de girişimcilik ve yaratıcılıktır (Fry, 1993).

- **İş Bitiricilik:**Girişimcilerin başarılı olabilmelerini sağlayan önemli özelliklerinden biri de işbitirici olabilmesidir. Yapılacak işlerin tüm aşamalarını son basamağına kadar izleyerek bireysel çabası ile işleri nihayete erdirir.
- **Geri Besleme Yapabilme Becerisi:**Girişimciler geçmişte edindiği tecrübeleri göz önünde bulundurarak hatalarını düzeltirler. Bu girişimciler daha önce gerçekleştirdikleri işleri inceleyerek analiz eder ve elde ettiği sonuçlara göre dersler çıkarırlar. Bireyin geçmiş yaşantısından ya da geçmişteki hatalarından ders çıkarması geri besleme olarak tanımlanır.
- **Hızlı Karar Verebilme Yeteneği:**Başarılı girişimcilerin sahip olduğu bir başka karakteristik özellik ise hızlı karar verebilme yeteneğine sahip olmalarıdır. Bu girişimciler beklenmedik bir olay karşısında farklı alternatifler oluşturarak kısa sürede en doğru kararı verebilmelidir. Girişimcinin aldığı bu karar kuruluşunun hızla büyümesini sağlayabileceği gibi kuruluşunun yok olmasına da neden olabilmektedir. Girişimci bu riski göze alarak akıl ve mantık çerçevesinde uygulanabilecek en iyi alternatifi uygulayabilmelidir (Aykan, 2002).

Daha fazla ekonomik gelir elde etme ve kuruluşunun daha hızlı büyümesi girişimcinin başarısının niteliksel ölçütüdür. Girişimcilerin başarıya ulaşabilmesinin en önemli unsuru ekonomik gelir değil başarıya ulaşma isteği yani motivasyonudur. Bireylerin kendilerini gerçekleştirmeye yönelik yetenek, bilgi ve tecrübelerini başarıya ulaşabilmek için kullanabilme düşüncesi başarı ihtiyacı olarak tanımlanır. McClelland girişimcilerin başarıya ulaşabilmeleri için sahip olmaları gereken üç davranış türünün olduğunu belirtmiştir. Karşılaşılan problemlere çözüm üretmek için bireysel sorumluluk üstlenmek ve inisiyatifi başlatmak bu davranış türlerinin ilkini oluşturur. Ulaşılabilir hedefler belirleyerek makul riskleri göze alabilmek ise bu davranış türlerinin ikincisini oluşturur.    nc  davranış türü ise performansa yönelik g  cl  bir isteğe sahip olmaktır.

Baron, bilişsel ve sosyal faktörlerin girişmcilerin başarıları üzerinde etkili olduğunu belirtmiş ve başarılı girişmcilerin karakteristik özellikleri olduğunu ifade etmiştir. Baron, başarılı girişmcilerin özgüveni yüksek, çevresindeki bireylerle etkileşim kurabilen, yüksek düzeyde sosyal algısı olan ve yeniliklere uyum sağlayabilen bireyler olduğunu belirtmiştir.

Başarılı girişmciler, rutin işlerden hoşlanmayan, emeklilik hayali kurmayan, sürekli çalışma isteğine sahip olan kişiliğe sahiptirler. Bireylerin sahip oldukları başarı isteği onları girişimci olmaya iten güç olabilirken başarıya ulaşabilme konusunda yeterli olmamaktadır. Başarıya ulaşabilmek için, başarıma isteğinin yanı sıra diğer bazı unsurlar da bulunmaktadır. Girişmcilerin başarılı olma isteklerini destekleyen üç önemli yetenekleri bulunmaktadır. Bunlar:

- Sosyal yetenekleri
- Bilişsel yetenekleri
- Niyetlerini besleyen içsel motivasyon yetenekleri.

Girişmcilerin başarıya ulaşabilmeleri için önemli ve gerekli olan sosyal yeteneklerin bir kısmını şöyle ifade edebiliriz:

- *Sosyal algılama (İdrak)*:Diğer insanların düşüncelerini, motivasyon düzeylerini ve özelliklerini doğru bir şekilde algılayabilmeleridir.
- *Etkileme*:Girişimcinin diğer bireyleri kendi amaçları doğrultusunda harekete geçirebilme ve yönlendirebilme yeteneğidir.
- *İkna Etme*:Girişimcinin, diğer bireylerin davranışlarını, motivasyonlarını ve tutumlarını amaçları doğrultusunda değiştirebilme yeteneğidir.
- *Empati*:Girişimcinin kendisini başkalarının gözünden görebilmesi yeteneğidir. Girişimcinin kendi duygularını kontrol edebilmesi ve diğer bireylerin duyguları üzerinde etkili olarak duygusal reaksiyonlar oluşturma yeteneği olarak tanımlanır.

- *Uzun Süreli, Sağlıklı İlişki Kurma*:Başarılı bir girişimci çevresindeki bireylerle sıcak, samimi ve uzun süreli ilişkiler kurabilmelidir.
- *Sosyal Adaptasyon Becerisi*:Başarılı girişimciler içerisinde bulundukları topluma, kültüre ve iş çevresine hızlı bir şekilde uyum sağlayabilmelidirler.

Girişimcilikte başarıya ulaşabilmek amacıyla şu unsurlara da ihtiyaç duyulmaktadır:

- Kabul edilebilir düzeydeki riskleri alma ve uygulayabilme enerjisine sahip olma
- Belirsizlik durumlarını analiz edebilme
- Özdeğerlendirme ihtiyacı,
- Yeniliklere açık, bağımsız ve başarıya istekli olma
- Kabiliyet, manevi değerlere bağlı olma ve dinamizm.

Başarılı bir girişimci olabilmek için sahip olunması gereken özelliklerle beraber birtakım becerilerin de olması gerekmektedir. Girişimcilerin sahip olmaları gereken bu beceriler, Hisrich tarafından yönetim becerileri, teknik beceriler ve kişisel girişimcilik becerileri olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir.

Teknik Beceriler:

1. Sözel iletişim
2. Gözlem yapabilme
3. Teknoloji
4. Yönetimsel tarzlar
5. Dinleme
6. Yazma
7. Çevresindeki bireyleri ve olayları organize edebilme yeteneği

8. Ekip ruhu oluşturabilme yeteneği
9. Teknik yönetim
10. Bireyleri harekete geçirebilecek liderlik
11. Ekibin bir üyesi olabilme

Yönetim Becerileri:

1. Hedef belirleme ve hedefe ulaşmak için plan yapma
2. Hızlı karar verebilme
3. Sıcak ve samimi ilişkiler kurabilme
4. Kontrol
5. Yönetim
6. Müzakere
7. Finansman
8. Pazarlama
9. Büyümeyi yönetme

Kişisel Girişimsel Beceriler:

1. Özdenetim/disiplin
2. Kabul edilebilir düzeyde risk almak
3. Yeniliklere açık olmak
4. Değişime uyum sağlamak
5. Sabredebilmek
6. Vizyon sahibi bir lider olmak
7. Değişimi yönetebilmek

Girişimcilerin sahip olduğu bu özellikler ile yeteneklerinin birleşimi girişimcinin performansı olarak nitelendirilir. Bir girişimci başarılı olabilmek için sahip olduğu özelliklerini ve becerilerini geliştirebilmenin yollarını bilmeli, güçlü ve zayıf yönlerini belirlemeli, güçlü yönlerini daha fazla geliştirmeli ve zayıf yönlerini g  lendirebilmelidir.

1.4. Girişimcilik Türleri

Literatürde yer alan çalışmalarda girişimcilik birtakım farklı ölçekler kullanılarak sınıflandırılmıştır. Genellikle yapılan sınıflandırmalar eylemsel, düşünsel, organize olma ve durumsal özelliklerine göre yapılmıştır. Kadın girişimciliği, bağımsız girişimcilik, i  girişimcilik, akademik girişimcilik, sosyal girişimcilik, teknik girişimcilik ve profesyonel/yönetici girişimciliği yaygın girişimcilik türlerindendir.

1.4.1. Bağımsız Girişimcilik

Hayallerini gerçekleştirebilmek amacıyla çalışmalarını sürdüren bireysel girişimciler bağımsız girişimci olarak adlandırılır. Yeni bir iş kuran ya da bir kuruluşu tek başına yürüten girişimci tipi olan bağımsız girişimci, piyasadaki en yaygın görülen girişimci tipidir. Literatürde yer alan bazı çalışmalarda bağımsız girişimcilik meslek ehli ve fırsatçı olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.

Kısa süreli anlaşmalar yaparak maksimum düzeyde geri dönme olasılığı yaratan girişimciler bağımsız fırsatçı girişimciler olarak adlandırılır. Ürettikleri  r n ya da hizmeti satarak varlıklarını sürdürmeye çalışanlar da meslek erbabı olarak adlandırılırlar. Bir girişimcinin birden fazla girişimcilik faaliyetinde bulunması da bağımsız girişimcilik kapsamında değerlendirilmektedir. Bu girişimcilik türü seri ya da daimi girişimcilik olarak adlandırılır. Seri girişimciler, yalnızca bir işi sürdüren girişimciler ve aynı anda birden fazla işi yürüten girişimciler olmak üzere iki alt gruba ayrılırlar. Yalnızca bir işi yürüten girişimciler sıralı girişimciler olarak adlandırılırken aynı anda birden fazla girişimcilik faaliyeti sürdüren girişimciler de portföy girişimcileri olarak adlandırılır. Wright ve arkadaşları seri girişimcileri iki gruba ayırmışlardır. Daha önce faaliyet gösterdikleri işletmelerden zaruri olarak işten ayrılarak yeni işletme kuran girişimcileri korumacı seri girişimciler olarak adlandırmıştır. Zaruri durumun

başarısızlık olması şart değildir. İşletmenin satılması veya sermaye yatırımını kapatmak amacıyla hisselerinin borsaya çıkarılması zaruri durumlar içerisinde değerlendirilebilir. Fırsatçı seri girişimciler, daha fazla getiri getirebilecek kısa süreli fırsatları değerlendirdikleri için sürekli iş değişikliği yapan bireylerdir. Grup oluşturan seri girişimciler ise geliştirdikleri stratejiler çerçevesinde bir dizi seri girişim faaliyetleri geliştiren bireylerdir. Grup oluşturan seri girişimcileri iki başlık altında incelemek mümkündür. Satın alma ya da devralma yolu ile yeni işler kuran bireyler anlaşma yapan seri girişimciler olarak adlandırılırlar. Sıfırdan kurduğu işleri süreç içerisinde büyüten bireyler de organik seri girişimciler olarak tanımlanır. Bağımsız girişimcilere yönelik sınıflandırma Tablo1.3’de gösterilmiştir.

Tablo1.3.Bağımsız Girişimci Sınıflandırması

Bağımsız Girişimci : (Yeni Doğan)			
Yeni bir işletme kurmayı planlamaktadır. Henüz girişimde bulunmamıştır.			
Tekil	Fırsatçı	Büyüme odaklı	
Tek bir iş yürütür (Başlangıç safhasındaki çaylak).	Karlı anlaşma arayışındadır. Meslek erbabı Kişisel bilgi ve becerisini kullanır.	Daha fazla anlaşmaya imza atarak işini büyütür. Bağımsızlık odaklı Yalnızca bağımsızlığını elde tutma peşindedir. Genişleme odaklı Zanaat üretim kapasitesini genişleterek işini büyütür. Gelir odaklı Kendisi ve ailesi için yalnızca sabit gelir arayışındadır.	
Seri/Daimi	Sıralı	Korumacı	Anlaşma
Birden fazla iş yürütür.	Her zaman için bir seferde tek bir iş yürütür. Yeni bir işe girişmeden önce bir öncekinden ayrılır. Portföy Aynı anda birden fazla iş yürütür.	Başlangıç işinden (zorla) ayrıldıktan sonra yeni bir işe girişir. Fırsatçı Daha iyi bir fırsat gördüğü için bir işi bırakıp diğerine girişir. Fırsatçı Mali fırsatlar gördüğü için yeni işlere girişir. Gerçek stratejik bir kaygı söz konusu değildir.	Varolan bir işletmenin satın alınması/devralınması yoluyla elde edilen yeni iş. Organik Sıfırdan başlatılan ve büyütülen yeni iş. Anlaşma Varolan bir işletmenin satın alınması/devralınması yoluyla elde edilen yeni iş.

Kaynak: WICKHAM Philip A., Strategic Entrepreneurship, 4. Edition, Pearson Education Limited, United Kingdom, 2006, s.40.

1.4.2. Kadın Girişimciliği

1970-1980’li yıllarda teknolojiye yaşanan hızlı değişimle birlikte kadınların girişimcilik özelliklerini daha fazla taşıdıkları belirlenmiştir. Kadınlar cinsiyete özgü kabiliyetlerini ön planda tutarak girişimcilik kariyerlerini geliştirmiş ve bu özelliklerini erkeklere karşı kullanabilmişlerdir. Üretim sektörü dışındaki tüm sektörlerde faaliyet gösteren bayan girişimciler, erkek girişimcilerle benzer düzeyde başarı göstermişlerdir (Top, 2006:21).

Literatürde kadın girişimcilere yönelik yapılan tanımlarda: (Ecevit, 1993:19-20).

- Ev ya da herhangi bir fiziksel mekânda kendi ismini kullanarak açtığı bir veya birkaç işyeri olan,
- Tek başına ya da işçileriyle birlikte ya da kurduğu ortaklık ilişkisiyle faaliyet gösteren,
- Mal veya hizmet üretimine yönelik faaliyetleri sürdüren, üretilen mal ve hizmetin dağıtımını, pazarlamasını ve satışını yapan veya yaptıran,
- İşine yönelik ilişki kurması gereken özel ve tüzel kişiliklerle kendisi ya da kuruluşu adına ilişki kuran,
- Üretim sürecinin planlanması ve örgütlenmesi, kuruluşun işletilmesi, geliştirilmesi ya da kapatılması konularında karar veren,
- Girişimlerinden elde ettiği ekonomik getiri üzerinde tasarruf hakkına sahip olan kadın girişimci kadın olarak tanımlanmıştır

Kadınların diğer çalışma şekillerine oranla özgür ve bağımsız olmalarını sağlaması, kendine ait işletmelerde daha rahat hareket edebilmesi ve kurduğu işletmeye yönelik kısa ya da uzun vadeli planlar yapabilmesi kadın girişimciliğinin olumlu yönleri arasında gösterilir. Kadın girişimciliği sayesinde kadınların iş hayatına katılarak mevcut kaynakları en uygun biçimde kullanabilmeleri, iş çevresindeki özel ve tüzel kişilerle ilişki kurmaları ve sürdürmeleri, tecrübe kazanmaları ve sahip olduğu tecrübelerini yüksek verimli alanlarda kullanarak farklı alanlara yönelik beceri kazanabilmeleri sağlanır.

Kadınların girişimcilik faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik OECD'nin 2004 yılında hazırladığı raporda şu önerilerde bulunulmuştur:

- Kadınları işgücüne dahil edecek yetenekleri arttırılmalı ve iş hayatında erkeklerle eşit muamele görme ve çocuk bakımı hususlarında desteklenmelidir. Kadınların toplum içerisindeki konumu daha yüksek seviyeye getirilerek girişimcilik faaliyetleri desteklenmelidir.
- Kadın girişimciler dikkate alınmalı, girişimcilik faaliyetlerine aktif katılımlarını sağlayarak kendi işlerini kurabilmeleri için devlet eliyle açılmış destek büroları açılmalıdır. Bu bürolar tarafından düzenlenen çeşitli seminer, toplantı veya online eğitim programları ile kadınların girişimciliğe başlama aşaması ile kurduğu işletmenin geliştirilmesi sürecinde karşılaşılabileceği problemlerin çözümü, pazarlama imkânlarının geliştirilmesi, üretim teknolojilerinin tanıtımı gibi birçok konu hakkında bilgilendirme çalışması yapılmalıdır.
- Kadın girişimcilerle, KOBİ programları sayesinde işbirliği kurulmalıdır. Kadın girişimcilerin ortaya çıkmasına bu öneri önem arz etmektedir.
- Küresel ekonomi düzeyinde kadın girişimcilik ağı desteklenmelidir.
- KOBİ politikalarının kadın girişimciler tarafından kurulan işletmelerin gösterdiği başarı üzerindeki etkisi periyodik süreçlerle değerlendirilmelidir. Böylece KOBİ politikalarının etkinlik düzeyi ve aksayan noktaları tespit edilerek geliştirilmesi için gerekli işlemlerin belirlenmesi sağlanır.
- Kadın girişimcilik faaliyetlerinin ekonomideki etkisinin arttırılması önem arz etmektedir. Bu nedenden dolayı ulusal ve uluslararası düzeyde cinsiyete yönelik karşılaştırmalı istatistiksel analizlerin belirli periyodik aralıklarla aksatılmadan yapılması gerekmektedir.

1.4.3. Akademik Girişimcilik

Girişimci üniversite kavramı, ekonomide sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte ortaya çıkan bir kavram olup, üniversitelerde üretilen bilginin hızlı bir şekilde toplumda ve sanayide uygulamaya dönüştürülmesi sağlanmıştır. Akademik

girişimcilik bilgi toplumu ve girişimci üniversitelerin bir kolu olup gün geçtikçe önemi artmaktadır. Dünyada ABD başta olmak üzere tüm gelişmiş ülkelerde yenilikçilik ve teknolojik gelişmelerin ve Ar-Ge birimlerinin çalışmalarının merkezini akademik girişimcilik oluşturmaktadır. Akademik girişimcilik, en geniş anlamıyla üniversitelerde üretilen bilgilerin, toplumda ve ekonomide uygulamaya dönüştürölmesine yönelik çalışmalardır. ABD’de 1990’lı yıllarda bir takım mühendis ve akademisyenlerin üniversitelerde ve araştırma merkezlerinde teknoloji geliştirmek üzere bir araya gelerek ve ekonomik teşviklerle destekledikleri akademik girişimciliğın, yüksek teknoloji kullanılan sanayide üretim kapasitesinin artmasını sağladığı belirlenmiştir. Bu durum üniversitelerin ve bilim insanların girişimciliğeye yönelik daha fazla çalışmalar ve araştırmalar yapmalarını sağlamıştır.

Üniversitelerin akademik yeniliklere önem vermesi ve girişimcilik alanındaki yenilikleri desteklemesi ile girişimciliğın üniversitelerde bir disiplin olması ve girişimciliğeye yönelik çalışmaların yayılması sağlanabilir. Üniversitelerdeki akademisyenlere yönelik kendi kendine karar alabilme, girişimcilik özgürlüğü, finansal kaynak imkanlarının sunulması ve özgüvenin kazandırılması imkanlarının sağlanması ile üniversitelerde girişimcilik faaliyetlerinin geliştirilmesi sağlanabilir.

1.4.4. İç Girişimcilik

İç girişimcilik, bir başka deyişle örgüt içindeki girişimcilik mevcut bir işletmede faaliyet gösteren bireylerin mevcut kaynaklardan ayrı olarak fırsatları görüp değerlendirebilmek için eski alışkanlıklarını tamamıyla bırakıp yeni faaliyet alanları geliştirmesi olarak tanımlanabilir. Özetle iç girişimcilik mevcut bir organizasyonun yenilenmesi ve yeniliğın teşvik edilmesi olarak tanımlanabilir.

Günümüzde iş çevresinde çok popüler olan bu kavram doğru ve tam bir şekilde çok az yönetici tarafından anlaşılabilmiştir (Kuratko ve Hodgetts, 1998: 45).1985 Yılında Gifford Pinchot girişimcilik literatürüne iç girişimcilik kavramını ekleyerek katkıda bulunmuştur. İç girişimcilik kavramı ayrıca örgüt içi girişimcilik faaliyetlerini ifade etmek için de kullanılmaktadır.

İş yapısı içerisinde ortaya çıkan girişimcilik iç girişimcilik olarak tanımlanmaktadır. Bir başka deyişle hizmet, ürün, plan, program ve yönetim programlarında ürettikleri yeni fikirleri, buluşları, davranış biçimlerini ve yatırımları kullanabilen kişiler iç girişimci olarak tanımlanabilir. Küçük, orta veya büyük ölçekli işletmelerde çeşitli uygulamalar geliştirebilen iç girişimciler, faaliyetlerine başlayan işletmelere yönelik üretim ve satış alanında yeni ve farklı yöntemler geliştirmektedirler. Bu yöntemler genellikle kurulu organizasyonların sahip olduğu vizyonu değiştirme veya farklı ve yeni alanlara yayılmak biçiminde gerçekleştirilebilmektedir (Başar ve Tosunoğlu, 2006:126).

1.4.5. Sosyal Girişimcilik

Literatürde yer alan çalışmalarda sosyal girişimciliğe yönelik farklı tanımların yapıldığı görülmektedir. Sosyal girişimcilik bir grup araştırmacı tarafından (Austin, Stevenson ve Wei-Skiller, 2006; Boschee, 1998) kâr amacı gütmeksizin sosyal değer oluşturmak amacıyla alternatif yönetim planları ve fonlama stratejileri geliştirme faaliyetleri olarak tanımlanmıştır. Sosyal girişimcilik kavramı yine bir başka grup tarafından (Sagawa ve Segal, 2000; Waddock, 1998) ticari şirketlerin kurduğu sektörler arası iletişim faaliyetleri ile yürüttükleri sosyal sorumluluk çalışmaları olarak kabul edilmiştir. Sosyal girişimcilik bir başka grup tarafından ise (Alvord vd., 2004) sosyal dönüşümleri hızlandıran ve sosyal problemleri asgari düzeye indiren bir unsur olarak tanımlanmıştır (Kayalar ve Arslan, 2009:58).

Toplumsal sorunları çözüme ulaştırmak amacıyla birçok konuda ortaya çıkabilecek riskleri göze alarak problemlerin çözümü için zaman ve gayret sarf ederek birçok alanda yeniliklerin ortaya çıkmasını sağlayan bireyler sosyal girişimci olarak tanımlanır. Çözülmesi zor ve karmaşık toplumsal sorunların çözüme kavuşturularak toplumsal refahın sağlanmasında sosyal girişimcinin önemli katkıları bulunmaktadır.

Toplumsal değişimler ve toplum huzurunun sağlanmasında etkili olan sosyal girişimcilik aynı zamanda inovasyon veya yenilikçi anlayışları başlatan, yönlendiren veya katkı sağlayan sosyal merkezli organize girişimler sosyal girişimciliktir (Apak, Taşçıyan ve Aksoy, 2010:57).

1.4.6. Profesyonel/Yönetici Girişimcilik

Profesyonel/yönetici girişimciliğin önemi 1980 yılında yaşanan mali krizle birlikte artmıştır. Yönetici girişimciler çoğunlukla üst düzey şirketlerde yönetici konumunda bulunan girişimciler olup, firmalarının değişim sürecini başlatan ve yönlendiren bireylerdir. Yenilikçi olmak, dinamizm kazandıracak değişimleri gerçekleştirmek ve meydana gelebilecek risklere karşı şirketini korumak yönetici girişimcilerin taşıması gereken özelliklerdir.

Bu girişimcilik türünde iyi yönetilemeyen KOBİ'ler ve büyük işletmeler tarafından sürdürülen çalışmaların bir bölümü ya da tamamı yönetici girişimcilere ya kiralanır ya da satılır. Bu girişimcilik türünün iki temel özelliği bulunmaktadır:

1. İşletmenin bir bölümünün ya da tamamının, şirket sahibinin ölümü, kötü yönetilmesi, ekonomik krizlerin etkisi ya da miras paylaşımı gibi durumlar nedeniyle şirket yöneticilerine ya da teknokratlarına kiralanması ya da tamamıyla satılması söz konusu olabilmektedir. Bu durum alanyazında MBI (Management By In) olarak adlandırılmaktadır.
2. Yine işletmenin bir bölümünün ya da tamamının yukarıda bahsedilen sebepler nedeniyle şirket dışı yöneticilere ya da teknokratlara kiralanması ya da tamamıyla satılması söz konusu olabilmektedir. Bu durum da alanyazında MBO (management By Out) olarak adlandırılmıştır.

Yukarıdaki durumların ikisinde şirket yeni veya profesyonel yöneticilerin kontrolüne bırakılırken yine iki durumda da şirketi genellikle dıştan destekleyen finansörler tarafından oluşturulan üçlü sistem tarafından yürütülmektedir.

Genellikle risk sermaye şirketlerince sunulan finansman ve dışsal kredileriyle desteklenen bu girişimcilik türünde, fırsatlara uygun olacak şekilde risk sermayedarlarının katılımı sağlanır. Bu girişimcilik türü genellikle yönetici konumunda bulunan kabiliyetli, etkin, tecrübeli ve yüksek düzeyde girişimcilik özellikleri taşıyan bireyler için uygundur. Kuruluş aşamasında ortaya çıkan birçok zahmetli durum ve problemler bu girişimcilik türünde söz konusu değildir. Bu nedenden dolayı bu

girişimcilik türünün yönetimci girişimcilere sağladığı birtakım avantajları bulunmaktadır:

Bu avantajların ilki firmanın rüştünü ispat ederek varlığını devam ettirebilmeyi başarmasıdır ve firma hayatı önem taşıyan birçok riskin üstesinden gelmeyi başarabilmiştir. Geleceğe yönelik şüpheli durumlar minimize edilmiş ve artan öngörü sayesinde pazarın ilk iki kritik basamağı atlatılarak daha net görünebilmesi sağlanmıştır. Avantajların ikincisi ise doğru müşteriye, elemana, tedarikçiye ulaşabilme, iletişim düzeyinin yükselmesiyle orantılı olacak biçimde yükselmiş ilişki temas düzeyi ve kuruluş aşamasında ortaya çıkan bina, hammadde, tesis ve stoklama problemlerinin halledilmiş olmasıdır. Bu durum harcanan çaba ve zaman miktarının azalmasını sağlamıştır. Avantajların üçüncüsü ise genellikle faaliyetlerini sürdüren işletmeler birçok fırsatları beraberinde barındırır. Bu sebepten ötürü iyi bir fiyat üzerinden alınıp satılabilirler.

1.4.7. Teknik Girişimcilik

İş dünyası için bilim ve teknoloji, mühendislik ve biyoteknoloji alanlarında aktif rol oynayan, bilimsel gelişmelere ve değişimlere katkıda bulunan ve bilimsel faaliyetler sonucu geliştirdikleri teknolojik yenilikleri geniş bir alanda uygulama imkânı oluşturan teknolojiye dayalı girişimciler iş dünyasında özel bir konumda bulunmaktadır. Yatırımcılar, işletmelerin yüksek düzeydeki büyüme potansiyellerinden etkilenirler. Teknolojiye dayalı girişimciler, Jones-Evans (1995) tarafından girişimcilik öncesi teknik ve ticari deneyimlerine göre dört gruba ayrılmışlardır:

“Araştırmacı” teknik girişimci: Bu girişimciler araştırma ortamlarının hazırlık dönemini geçirmiş bireylerdir. Bu girişimciler akademik araştırma ortamlarında bulunan ve ciddi düzeyde ticari deneyime sahip olamayan salt araştırmaya yönelik girişimciler ve endüstriyel ve akademik çalışma ortamlarında faaliyet gösteren ve ticari karar verebilme deneyimine sahip olan araştırmacı ve üretici girişimciler olmak üzere iki gruba ayrılırlar.

“Üretici” teknik girişimci:Bu girişimciler hazırlık döneminde hem teknolojik gelişme deneyimine sahip olurlarken hem de ticari kararlar verebilme deneyimi kazanabilmektedirler.

“Kullanıcı” teknik girişimci:Ticari çerçevede deneyimi olan aynı zamanda teknik gelişmeleri de yakından takip eden girişimciler bu sınıfta yer alırlar.

“Fırsatçı” teknik girişimci: Bu sınıfta yer alan girişimciler herhangi bir teknolojik deneyime sahip olmayıp sadece teknolojiye yönelik ticari fırsatları görebilmiş ve yeni bir işletme aracılığıyla bu fırsatı izleyebilmişlerdir. Bu girişimcilerin genel bir teknik bilgi temeline ihtiyaçları vardır ve yeni teknoloji ile bu teknolojilerin sunduğu imkânları kavramayı arzu ederler.

Japonya, ABD gibi Ar-Ge süreçlerinin en üst düzeyde işlediği ülkelerde teknik girişimcilik kavramı önem arz etmektedir.

1.4.8. Çevre Girişimciliği

Bu girişimcilik türü, ekolojik dengenin korunmasına yönelik olan fırsatların değerlendirilmesi temeline dayanmaktadır. Literatürde çevre girişimciliği için yeşil girişimcilik terimi de kullanılmıştır. Ürünlerin tekrardan doğaya kazandırılabilmesi amacıyla geridönüştürülebilir ürünlerin işlenmesi ve yeni ürünler haline getirilerek pazara sunulmaları bu girişimcilik türünün uygulamaları arasında gösterilebilir.

Ağaç kesimini önlemek ve doğada yer alan ağaçları korumak amacıyla atık dergi, gazete, kitap ve dergilerin toplanarak işlenmesi ve tekrar kullanılabilir kağıt haline dönüştürülmesi çevreci girişimciliğin uygulamalarına örnek olarak gösterilebilir. Yine ticari girişimcilik faaliyetleri arasında gösterilebilen uygulamalar arasında kızartma yağlarından biyodizel elde edilmesi, organik tarım ürünlerinin üretilmesi için fırsatlar ve imkânlar oluşturulması ve tüm bu uygulamaların ticari çerçevede gerçekleştirilmesi gösterilebilir.

1.5.Girişimciliği Etkileyen Faktörler

Kültürel değerler ve değişimler toplumun çalışan ve üreten kesimi olan girişimcilerin davranışları üzerinde etkili olmaktadır. İnsanlar farklı yaşam dönemlerinde ortaya çıkan farklı ihtiyaçlarından etkilenmektedirler. Bireylerin girişimcilik potansiyelini ortaya çıkarmalarını sağlayan en önemli unsurlardan birisi de bu etkileşimlerdir. Bu nedenden dolayı bireylerin çocukluk döneminden itibaren etkilendikleri birtakım unsurlar onları girişimciliğe yönlendirebilmektedir. Bireyleri girişimciliğe yönelten unsurlar eğitim, aile, psikolojik özellikler, yaşadığı toplumun özellikleri ve ulusal değerlerdir.

1.5.1. Aile

Sosyal toplulukların ve toplumun temel taşı olan aile, bireylerin girişimcilik kültürünü kazanabilmelerindeki ilk ve en önemli basamağı oluşturmaktadır. Bireyin sosyal hayata adapte olma sürecinin ilk aşaması ailede başlamakta ve aile kültürü bireyin ilerleyen süreçteki hayatında önemli izler bırakmaktadır. Aile tarafından çocuğa aktarılan bilgi, beceri ve kültürel değerler, bireyin tüm hayatını etkilemektedir. Bireyin yaptığı işlerin aile tarafından desteklenmesi ve küçük yaşta tecrübe edinmesi amacıyla cesaretlendirmesi bireyde girişimcilik duygusunun gelişmesini sağlarken, bireylerin iş yapmalarının önlenmesi, yaptığı iş ve eylemlerin eleştirilmesi ve cezalandırılması da bireyde suçluluk duygusunun gelişmesine ve başarısızlık korkusunun oluşmasına neden olmaktadır (Güvenç, 1984).

Genellikle kırsal kesimde ataerkil aile yapısının görüldüğü ailelerde bireylerin meslek seçimleri ve meslekî statüleri aile üyelerinin tercihine göre gerçekleşmektedir. Bu nedenden dolayı ataerkil aile yapısında girişimcilik özelliklerini taşıyan, aktif ve riskleri göze alabilen bir bireyin yetişmesi çok zordur. Bu aile yapısında aile üyelerine danışılmadan tüm kararlar evin reisi olan baba tarafından alınmakta ve bu durum aile üyelerinin başarıma azmini azaltmaktadır (Güney ve Çetin, 2003). Ailenin sosyal yapı içerisindeki konumu, bireyin kariyer seçimini etkileyen en önemli alanlardan biridir. Ailelerin çocuklarına yönelik gelecek hedefleri belirlemesi ve bu hedeflere ulaşmasında kullanabileceğı finansal kaynakları elde edebilme düzeyini belirleyen en önemli yapı ailenin sosyal yapı içerisindeki konumudur. Ayrıca ailenin kültürel değerleri, çocuk

yetiştirme tarzları, aile fertlerinin çocuklarına yönelik tutumları, çocuk sayısı gibi unsurlar çocukların sosyal hayatları üzerinde etkili olmaktadır (Erdoğmuş, 2000:99). Bireyin ailede kazandığı güven, sosyalleşme, kişilik gelişimi duyguları ile aldığı eğitim bireylerin girişimcilik özellikleri bakımından önem arz etmektedir (Çonkar ve Esen, 1999:17-18). Girişimcilik kültürü bireye aile içerisinde kazandırılmaya çalışılıyorsa veya birey bu yönde destekleniyorsa gerekli maddi ve ekonomik imkânların sağlanması ile birey girişimcilik kültürüne sahip olabilir (Müftüoğlu ve Durukan, 2004:20).

1.5.2. Eğitim

Eğitim unsuru da en az aile unsuru kadar bireylerde girişimcilik kültürünün oluşması üzerinde etkili olmaktadır. Bireylerin aile ve eğitim ortamlarındaki yaşantıları girişimcilik özelliklerinin gelişmesine ya da yok olmasına neden olabilmektedir. Eğitimin girişimciliğe olan etkisi iki yönlüdür. Mevcut girişimcilere ve girişimcilik özellikleri taşıyan bireylere yönelik kazandırılan yenilikçi olma, kahramanlık, kutsallık, kaliteyi daha ucuza üretebilme ve dürüşlük kavramları ilk yönünü oluşturmaktadır. Orta ve yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin, girişimciliğe yönlendirilmeleri ise ikinci yönünü oluşturur (Akdemir, 1996:27-28).

Girişimciliği destekleyemeye yönelik uzun vadeli eğitim politikaları ve faaliyetlerinin bir kısmı aşağdaki gibi ifade edilebilir (Çonkar ve Esen, 1999:17-18):

- Girişimciliğin geliştirilebileceği uygun sektör ve alanların belirlenebilmesi için yeterli desteğin temin edilmesi,
- Arttırılan dernek ve vakıf faaliyetleri ile girişimcilik faaliyetlerinin arttırılması ve geliştirilmesine yönelik çalışmaların ödüllendirilmesi,
- Girişimciliğe yönelik akademik çalışmaların ve lisansüstü tezlerin desteklenerek bu tezlerin uygulama alanlarında kullanılması,
- Girişimciliğe yönelik eğitim programlarının yaygınlaştırılması ve girişimcilerin performanslarını arttırmaya yönelik sürekli eğitim faaliyetlerinin yaygınlaştırılması.

Bireylerde girişimcilik kültürünün oluşturulması bakımından eğitim önem arz etmektedir ancak girişimcilerin mesleki gelişimlerinin sağlanması amacıyla sürekli eğitim faaliyetlerinin sürdürülmesi de bir o kadar önemlidir.

1.5.3. Toplumsal Çevrenin Etkisi ve Devletin Değer Yargıları

Girişimcilik kültürünün bir toplumda var olabilmesi için toplumun tüm üyelerinin çaba sarfetmesi gerekmektedir. Girişimciliğin nitelikleri ve boyutu toplum tarafından belirlenen unsurlardır. Bu nedenden dolayı girişimcilik kültürünün toplumda var olabilmesi için aile, eğitim kurumları ve özel ve kamu kurum ve kuruluşlarına dek tüm bireylerin önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Yalnızca girişimcilik ruhunun oluşturulması girişimcilik için yeterli olmamaktadır. Bireyler girişimcilik özelliklerinin tümünü taşıyabilseler içerisinde yaşadıkları toplumdan etkilenmektedirler (TÜGİAD, 1993:9-10). Bu nedenden dolayı girişimcilerin içerisinde yaşadıkları toplumsal çevrenin girişimcileri destekleyerek motive etmesi gerekmektedir.

Ülkenin girişimciliğe yönelik yeterli miktarda mali kaynak ayıramaması Ar-Ge çalışmalarına ayrılacak mali olanakların yetersiz olmasına ve mühendis, teknisyen ve bilim adamı yetiştirilen eğitim programlarında öğrenim gören öğrenci sayısının azalmasına neden olmaktadır. İşletmeciliğin devlet eliyle yapılmasının gerekliliğine inananlar, kamusal uygulamalar, vergiler ve bürokratlar girişimciliğin ilerlemesini önleyen engellerdir (Çonkar ve Esen, 1999:25-26). Ülkenin girişimciliği destekleyen bürokratik sistemi ve iktisat politikalarını benimsemesi ülkedeki girişim faaliyetlerini ve girişimci sayısını arttırabilmektedir. Bu sayede ülke daha güçlü rekabet ortamlarında faaliyetlerini sürdürebilecek ve yenilikçi, değişime ayak uydurabilen, daha çok üreten güçlü bir ekonomiye sahip olabilecektir (Çonkar, 2005:76).

Girişimciliğin günümüzde popüler olması tesadüfi değildir. Girişimciliği günümüzde ön plana çıkaran özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

- Dünya çapında etkileşim kurulabilmesi
- Bağımsız olarak gerçekleştirilen Ar-Ge faaliyetleri,
- Artan yenilik ve keşiflerin artması

- Teknolojinin yaygın olarak kullanılması
- Endüstri alanında otomasyon sistemlerinin kullanımının artması,
- Bilgiye ulaşım hızının artması,
- Girdi niteliklerinin farklılaşması,
- Bilgiyi işlemenin kolaylaştırılması ve bilginin daha hızlı bir şekilde dağılımının sağlanması,
- Rekabet niteliğinin değişmesi.

Bireyler yaşadıkları işsizlik, ekonomik kriz, işlerine son verilmesi, bilim ve teknolojiye yaşanan ilerlemeler sonucunda yeni bir iş kurmaya ya da var olan işlerini değiştirmeye yönelmektedirler. Bireylerin yaşadıkları sıkıntılar da, onları girişimciliğe yönlendiren unsurlar arasında yer almaktadır. Bireyleri girişimciliğe yönlendiren ve girişimciliğin popülaritesini arttıran çevresel unsurlardan bazıları da şunlardır:

- Piyasaların yönü ve hacmi,
- Teknolojinin sektördeki kullanım oranı,
- Sermaye temin edebilme ve uygun maliyetler,
- İşbirliği imkânlarının düzeyi,
- Ölçeklerin etkinliği, ön plana çıkma durumu ve esnekliği.

Girişimcilik üzerinde etkili olan unsurlardan biri de gerçekleştirilen faaliyetlerin sosyal, kültürel, ekonomik ve politik değerlere uygun olması ve toplumsal değerlerin değişime uyum sağlayabilmesidir. İçerisinde bulundukları toplumun bir parçası olan girişimciler, uygun ortamların oluşturulması ile faaliyetlerini daha etkili bir şekilde devam ettirebilecek ve böylece yeni girişimcilerin ortaya çıkmasını teşvik edecektir (Top, 2006: 35).

1.6. Girişimcinin Ekonomik Rolü

Ekonomik gelişime katkı sağlayan unsurlardan birisi de girişimcilerdir. Üretim toplumunun yerini bilgi toplumunun almasıyla birlikte girişimcilik daha da popüler hale gelmiştir. Yapılan alışmalarda İtalya, Amerika, Fransa, Kanada, Japonya, İngiltere ve Almanya'nın oluşturduğu G-7 ölkelerindeki yıllık ekonomik büyümenin girişimcilik düzeyi ile orantılı bir şekilde arttığı sonucu ortaya konulmuştur (Apak, vd., 2010:105).

Bilginin üretim faaliyetleri üzerindeki artan etkisinin önemi günümüz bilgi çağında daha fazla ortaya çıkmıştır. Yenilik, yönetim ve yaratıcılık çalışmalarının tamamlayıcı olan girişimcilik, bilgi toplumuna geçişle birlikte üretim, yönetim ve ulaşım alanlarında yaşanan gelişmeler rekabetin dünya çapında görölmesi ve ekonominin hız kazanması ile daha fazla önem kazanmıştır.

Ekonomi için önem arz eden girişimciler, toplumsal gereksinimleri tespit ederek bu gereksinimleri yatırıma dönüştürür ve toplum refahı düzeyini artırırılar. Girişimcilerin gerçekleştirdiği yatırımlar sayesinde istihdam ve gelir düzeyi yükselir ayrıca toplumun ve bireylerin refah düzeyi de artar. Ekonomik dengenin sağlanması yatırımların önemli rolü bulunmaktadır. Girişimciler tarafından yürütölen yatırım projelerinin milli ekonomi açısından önemini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

1. Üretimde yeni hammaddelerin kullanılması
2. Sanayileşmenin ve kalkınmanın yaygınlaşması
3. Bireyler istihdam edilerek gizli ve açık işsizliğin asgari düzeye indirilmesi
4. Dış borç açığının kapatılması
5. Milli gelir düzeyinin artması

Ekonomik büyümenin sağlanması girişimcilik kilit rol oynamaktadır. Ölkede yetersiz miktarda girişimcinin olması ya da sayısının azalması durumunda birçok sanayi sektörü olumsuz etkilenir ve ekonomik kriz kaçınılmaz olur (Güney, 2008:68-69).

1.6.1. Ekonomi Teorisinde Girişimci

Fransızca “entrepreneur” sözcüğünden türeyen girişimcilik kavramı Fransa’da 12. yüzyıldan beri kullanıma alınmasına rağmen feodal yapıda olan Avrupa nedeniyle inovasyon ve girişimcilik gelişim gösterememiştir. Avrupa ekonomisinin lideri konumunda bulunan Fransa, İtalya ve Güney Almanya’da hızla artan kentleşme ile birlikte girişimcilik, hammadde arzı yüksek olan sınıf ile tüccar sınıfı arasında gelişimini sürdürmüştür. Feodalizmin 18. yüzyılda yok olması ile birlikte girişimcilik ve inovasyon lehine yasal ve kurumsal durumlarda değişiklikler meydana gelmiştir (Landstrom, 2005:27-28). Girişimciliğin önemi bilgi toplumuna geçişle birlikte daha da artmıştır. Bilginin üretim üzerindeki etkisinin artması ve yönetim, üretim ve ulaşım alanlarında ortaya çıkan gelişmeler ile birlikte dünya ekonomisinde yaşanan hızlı gelişmeler girişimciliğin öneminin daha fazla artmasını sağlamıştır.

Girişimcilerin ekonomik gelişmedeki rolleri artmasına rağmen modern ekonominin en küçük basamağını girişimcilik teorisi oluşturmaktadır. Literatürde konuyla ilgili farklı durumlar yer almasına karşılık; iktisatçılar tarafından tam anlamıyla kavranamayan girişimcilik, yalnızca önemi vurgulanan bir kavram olmaktan öteye geçememiştir (Montanye, 2006:549).

Girişimciliğe yönelik ekonomik yaklaşımlar, ekonomik gerçekliği girişimcilerin ekonomi üzerindeki rolü ve girişimcilik düşüncesi çerçevesinde açıklamaya çalışmışlardır. Tablo 1.4’te girişimciliğin ekonomi çerçevesinde gelişimini daha iyi kavrayabilmek için tarihsel yapısı hakkında bilgi verilmiştir.

Tablo 1.4.Ekonomik Teori Tarihinde Girişimcinin Rolü

Yazar	Tanımlama
1) Cantillon, Thünen, Mill, Hawley, Knight, Mises, Cole, Shackle	Girişimci belirsizlikle ilgili riski üstlenen kişidir.
2) Smith, Turgot, Böhm-Bawerk, Pigou, Mises	Girişimci finansal sermayeyi arz eden kişidir.
3) Baudeau, Bentham, Thünen, Schmoller, Sombart, Weber, Schumpeter	Girişimci bir yenilikçidir.
4) Cantillon, Menger, Marshall, Wieser, Amasa Walker, Francis Walker, Keynes, Mises, Shackle, Cole, Schultz	Girişimci bir karar vericidir.
5) Say, Sain-Simon, Amasa Walker, Francis Walker, Marshall, Wieser, Sombart, Weber, Schumpeter	Girişimci endüstriyel bir liderdir.
6) Say, Walras, Wieser, Schmoller, Weber, Clark, Davenport, Schumpeter, Coase	Girişimci bir yöneticidir.
7) Amasa Walker, Francis Walker, Wieser, Keynes	Girişimci ekonomik kaynakların bir düzenleyicisi ve koordinatörüdür.
8) Quesnay, Wieser, Pigou, Hawley	Girişimci bir girişimin sahibidir.
9) Amasa Walker, Francis Walker, Wieser, Keynes	Girişimci üretim faktörlerinin bir işverenidir.
10) Bentham	Girişimci bir müteahhittir.
11) Cantillon, Walras, Kirzner	Girişimci bir arbitrajcıdır.
12) Cantillon, Kirzner, Schultz	Girişimci alternatif kullanımlar arasında kaynakların bir tahsisçisidir.

Kaynak: RIPSAS Sven, “Towards An Interdisciplinary Theory Of Entrepreneurship”, Small Business Economics 10, Kluwer Academic Publishers, 1998, s:106.

Girişimciliğe yönelik iktisat teorisinde dört ana yaklaşım bulunmaktadır. Gelir dağılımı üzerinde yoğunlaşan ilk yaklaşımda, ödül olarak nitelendirilen kâr miktarı tespit edilmeye çalışılır. İkinci yaklaşımda piyasa ortamında rekabet faaliyetleri üzerinde yoğunlaşılır. Üçüncü yaklaşım Schumpeter’e ait yenilikçi girişimci düşüncesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Girişimci bu yaklaşımda ekonomik büyümenin ve dalgalanmanın düzenleyicisi olarak nitelendirilir. Son yaklaşımda ise girişimcinin firma ile aralarındaki ilişkilerde karar verici konumunda olduğu kabul edilmekte ve

girişimcilerin çevreye yönelik algıları ve motivasyonu üzerinde yoğunlaşılmaktadır. Pazar payı oluşturma, yeni kurulan ve küçük çaplı şletmelere yönelik strateji oluşturma ve değişime yönelik büyümeyi yönetme konuları bu yaklaşımın temel konularını oluşturmaktadır.

1.6.1.1. Girişimcilik ve Fizyokratik Düşünce

Ekonomik teörinin ortaya çıkışı, Fransa’da 18. yüzyılın başlarında görülen Fizyokratlar olarak adlandırılan çalışmacılara dayandığı birçok iktisadi düşünce tarihçisi tarafından kabul edilmektedir. Richard Cantillon da bu düşünürler arasında yer almakta olup, “Genel Olarak Ticaret Üzerine Deneme” adlı 1755 yılında yayınlanan çalışmasında ilk defa ekonomik analizde girişimci kavramını ortaya atmıştır (Formainı, 2001:3).

“Genel Olarak Ticaret Üzerine Deneme” adlı çalışmada Cantillon, ekonomide etkili olan grupları üç sınıfta incelemiştir:

1. İşçiler
2. Sermaye sahipleri
3. Girişimciler

Cantillon girişimcilerin ekonomide merkezi bir rol oynadıklarını belirtirken, sermaye sahipleri ve işçilerin ise aktif rol almadıklarını belirtmiştir (Grabel, Pyka ve Hanusch, 2003:495).Girişimciler Cantillon tarafından Avrupa’da 18. yüzyılda temelleri atılan piyasa ekonomisine yönelik yapılan tanımda, işçiler ile sermaye sahipleri arasındaki aracı grup olarak nitelendirilmiştir (Hebert ve Link, 2006:589). Bir başka deyişle üreticiler ile tüketiciler arasındaki düzenleyici unsur girişimcilerdir. Cantillon, çiftçilerin, herhangi bir teminat göstermeksizin ektiği toprak karşılığında toprak sahibine belli bir miktar ücret ödeme sözü veren bir girişimci olduğunu ifade etmiştir (Philipsen, 1998:3).

Her ne kadar fizyokratik düşüncenin oluşumunda önemli bir iktisatçı olan Cantillon büyük rol oynasa da, fizyokraside akla gelen ilk isim tıp doktoru olan Dr.

François Quesney'dir (Formaini, 2001:3). Cantillon ile Quesney'in girişimcilere yönelik düşünceleri birbirine benzemektedir. Fizyokratik düşünce genellikle tarımsal üretimi ve tarım endüstrisinin önemini vurgularken, Quesney ise gıda sektörüne yön veren toprak sahibi girişimcilerin önemini vurgulamıştır. Quesney girişimcilerin üretim faaliyetlerini düzenlediklerini, belirsizlikleri göze aldıklarını ve yeni pazar arayışında olduklarını ifade etmiştir. Bu faaliyetleri en iyi şekilde gerçekleştirebilmek için pazarlara özgür bir biçimde ulaşabilme imkânına sahip olabilmeli ve faaliyetlerini özgürce gerçekleştirebilmek için hükûmete güven duymalıdır (Hoselitz, 1962:247).

Fizyokratik düşünce alanında önde gelen düşünürlerden biri de Nicolas Baudeau olup, tarımsal faaliyetlerin önemini vurgulamış ve tarımsal girişimciyi riski üstlenen bireyler olarak nitelendirmiştir. Baudeau girişimci kavramına yönelik maliyetleri azaltarak kâr oranını arttırmak amacıyla yeni düşüncelere ve teknolojilere yönelen ve üreten yenilikçi kişilik tanımıyla kavrama yeni ve farklı bir boyut kazandırmıştır (Hebert ve Link, 2006:590).

Fizyokratik düşünce Sanayi Devrimi'nden sonra ortaya çıkmış ve bu düşüncüyü savunan bilim adamları tarafından ekonomide tarımsal girişimcinin önemi vurgulanmış ve Sanayi Devrimi'nin ekonomide köklü değişimler oluşturmadığı dönemlerde tarımsal girişimcilerin varlığını sürdürmelerinin önemli olduğu vurgulanmıştır (Formaini, 2001:3).

1.6.1.2. Girişimcilik ve Klasik Düşünce

Adam Smith'in 1776'da yayımladığı "Ulusların Zenginliği" adlı eseri ile klasik ekol ortaya çıkmıştır. Adam Smith'in kapitalizmin temel taşlarını oluşturduğu bu eserinde, gerçekleştirdiği başarılı bir girişimde işgücü, toprak ve sermayenin bir araya gelerek oluşturduğu kaynakları bir araya getirebilen mülkiyet sahibi yöneticileri kapitalist olarak tanımlamıştır (Tosunoğlu, 2003:30, 31). Yine aynı eserde kapitalist girişimci sorumluluk sahibi, macera sever ve ileri görüşlü olarak nitelendirilmiştir. Girişimciler ileriye görebilme yeteneğine sahip olan insanlar oldukları için tehlikeyi severler ve akıl sınırları çerçevesinde riskleri göze alabilirler. Girişimci göze aldığı risk

sonucunda istediğini elde ederse yatırım yapmak için hazır hale gelir (Sciascia ve De Vita, 2004:4).

Bir başka iktisatçı Jean Baptiste Say de 1800'lü yıllarda girişimci kavramını tanımlamıştır. Say'a göre girişimci, mevcut kaynakları verimliliği düşük düzeyde olan bir alandan verimliliği yüksek düzeyde olan bir alana kaydırabilen bireylerdir (Drucker, 1995:19). Girişimci tanımının yanı sıra Say ayrıca girişimci ile sermaye sahiplerinin birbirinden olan farkını da belirtmiştir. Say'a göre para tedariği sağlayan ve finansal açıdan var olan riskleri göze alabilen kişi sermaye sahibi olarak tanımlanırken, üretimi oluşturan unsurları uygun bir şekilde bir araya getirerek zenginlik oluşturan bireyler de girişimci olarak tanımlanmıştır (Çonkar ve İlter, 2004:2).

Girişimcinin temel fonksiyonları Say tarafından sosyal yapılardan ayrılarak incelenmiştir. Üretim faktörleri içerisinde değerlendirdiği girişimcilik kavramı ile kavramın anlamını genişletmiştir (Philipsen, 1998:3, 4). Say üretim sürecinin temel unsurları olan sermaye, işgücü ve doğal faktörlere dördüncü unsur olan girişimciliği eklemiştir (Müftüoğlu ve Durukan, 2004:6).

Endüstriyel gelişme Say'ın geliştirdiği girişimcilik teorisine göre üç işlevden oluşmaktadır. Bunlar:

1. *Araştırma*:Araştırmacıların bilgiyi ortaya koyabilmek için yaptığı faaliyetlerdir.
2. *Uyarılama*:Girişimcilerin araştırma faaliyetleri sonucunda elde ettikleri bilgileri, üretim unsurlarını düzenleyerek kullanılabilir somut ürünlere dönüştürmek için gerçekleştirdikleri faaliyetlerdir.
3. *Üretim*:Ürünü ortaya koyabilmek için işçilerin gerçekleştirdiği faaliyetlerdir.

1848 yılında John Stuart Mill tarafından ortaya konulan Principles of Political Economy adlı çalışmasıyla girişimcilik kavramı İngiliz alanyazınında yaygınlaşmıştır. Mill, girişimci faaliyetlerini yönetici faaliyetleri içerisinde değerlendirmiştir. Bir girişimci gerçekleştirdiği girişimi yönetebilmek için belli düzeyde kültürel bilgiye ve bir

başarı seviyesine sahip olmalıdır. Sıradan insanların asla göremeyeceği fırsatları görebilme yeteneği girişimcilerin en önemli özelliğidir (Sciascia ve De Vita, 2004:5).

Sonuç olarak Klasik düşünceyi savunan iktisatçılar, girişimcilerin üretim unsurlarını bir araya getiren, akıl sınırları çerçevesinde değerlendirilebilen riskleri üstlenen ve yenilikleri üretmeye çalışan bireyler olduğunu, yatırım sürecinde sadece finansman ve diğer maddi olanakları sağlayan bireylerin de sermaye sahipleri olduğunu belirtmiş ancak bu iki grup arasındaki temel farkın ne olduğu konusunda kesin bir ayrım ortaya koyamamışlardır (Formaini, 2001:5).

1.6.1.3. Girişimcilik ve Neo-Klasik Ekol

Klasik ekolün revize edilmiş hali olarak nitelendirilebilen neo-klasik akım, 19. yüzyılda Adam Smith'e ait "Milletlerin Zenginliği" eserinin ortaya çıkışından yaklaşık bir asır sonra ortaya çıkmıştır. Bu akımda değer kavramının emek-değer teorisi çerçevesinde açıklığa kavuşturulmasına karşı çıkılarak marjinal yarar teorisi ortaya atılmıştır. Marjinal analiz tüketici davranışlarının açıklığa kavuşturulmasına imkân sağlayarak tüketim alanından üretim alanına kadar yaygınlaşan bir kullanım alanına sahip olmuştur.

Tüm ekonomik problemlerin sorunsuz işleyen piyasa sistemiyle çözüme kavuşturulacağını ve ekonomide makro tahlillerin gerekliliğini savunan klasik düşüncenin aksine, neo-klasik düşünce karar birimleri olan üretici ve tüketicilerin davranışlarını inceleyerek makro tahlilleri kullanmaktan uzak durmuşlardır. Ancak neo-klasik düşünce de klasik düşüncede olduğu gibi temel ekonomik problemlerin sorunsuz işleyen piyasa sistemiyle çözüme kavuşturulacağını savunmaktadır. Makro ekonominin çalışma alanını oluşturan problemler istihdamın tamamen sağlandığı bu ekonomide kendiliğinden çözüme kavuşmaktadır. Bu sebepten dolayı klasik düşüncenin savunduğu makro ekonomik yaklaşım saklı kalmak üzere neo-klasikler daha çok mikro ekonomik görüşe yönelik konular üzerinde durmuşlardır (Dinler, 2010:318-319).

Neo-klasik düşünce yapısının denge teorisinin temelini piyasadaki ekonomik davranışlar oluşturmakta ve optimallik düşüncesine dayandırılmaktadır. Optimal ekonomik faaliyetler girişimcileri kusursuz bir akılcılığa, kusursuz bir akılcılığın,

kusursuz bir öngörüye yönlendireceği, kusursuz bir öngörünün de kusursuz bir bilgi ihtiyacını gerektirdiği ve kusursuz bir bilginin de girişimcileri kusursuz işler kurmaya yönlendireceği hipotezi neo-klasik düşünce yapısında savunulmaktadır (Top, 2006:49).

Alfred Marshall, neo-klasik düşünce yapısının önde gelen isimlerinden olup, girişimciyi mal ve hizmet üreten ve yenilikler ve yöntemler meydana getiren bireyler olarak tanımlamıştır. Yine girişimci kontrol işlevini yürüten ve firma içindeki sorumlulukların tamamını üstlenen bireydir. Girişimci ayrıca üretim faaliyetlerine yön veren, faaliyet alanına yönelik riskleri üstlenen, işgücü ve mevcut kaynakları bir araya getirerek hem işveren hem de yönetici konumunda bulunan kişi olarak da tanımlanmaktadır. Marshall, girişimciliğin bazı beceri ve yeteneklere ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Ayrıca girişimciler işveren konumundan dolayı sahip oldukları sorumlulukları yerine getirebilmek için liderlik vasfına sahip olmalıdırlar (Arıkan, 2004:5).

Yukarıda girişimciliğe yönelik yapılan tanımlarda girişimciliğe ilişkin piyasada ortaya çıkan arbitraj fırsatını değerlendirebilen kişi olma düşüncesi iletilmiştir. Fakat bu katkılarda girişimcilerin rolüne ilişkin herhangi bir açıklama getirilmemiştir. Bu bağlamda yenilikçi ve aşırı aktif olma özelliği sayesinde piyasada meydana gelen değişimlerin ve dengesizliklerin ortaya çıkmasında girişimcinin rolüne ilişkin açıklamalarda bulunan ilk iktisatçı Schumpeter'dir (Sciascia ve De Vita, 2004:6).

1.6.1.4. Girişimcilik ve Joseph A. Schumpeter

Joseph A. Schumpeter, "The Theory of Economic Development" adlı çalışmasında yenilikleri sunan bireyleri girişimci olarak tanımlayarak girişimcilik teorisine yönelik en önemli katkıyı sunmuştur (Aidis, 2003:4). Schumpeter diğer teorilerden farklı olarak girişimci ile yenilik arasındaki ilişkiye dikkat çekerek girişimcinin ekonomik gelişme sürecinde önemli yükümlülükleri olduğunu belirtmiştir. Girişimcileri gelişmenin enerji kaynağı olarak tanımlayan Schumpeter, girişimcinin yenilik yapma ve yeni organizasyonlar gerçekleştirme görevlerinin olduğunu belirtmiştir (O'farrell, 1985: 568).

Schumpeter, büyümenin en önemli unsurunun yenilik olduğunu ifade etmiştir. Tüm bireyleri sınıf farkı gözetmeksizin girişimciliğe yönelten rekabete dayalı kapitalizmde yeniliğin gücü herhangi bir bozulmaya uğramaksızın olduğu gibi kalır (Brouwer, 2001:149-150).

Schumpeter, yeniliğin bir girişimci açısından söz konusu olan beş farklı türünü ve yönünü şu şekilde ifade etmiştir (Schumpeter, 1996:66):

- a) Yeni bir mal üretme ya da var olan malın kalite parametrelerini artırma,
- b) Yeni bir üretim yöntemi oluşturma
- c) Yeni pazarlara yönelme,
- d) Hammadde ya da ara mal ihtiyacını karşılamada yeni arz kaynaklarına yönelme
- e) Organizasyonu sağlanmış yeni endüstriler oluşturma

Girişimcilerin yeniliğe yönelik faaliyetleri ticari sistem için hayati önem taşımaktadır. Kapitalist dinamiklerin temelini de yenilikler oluşturur. Girişimcilerin faaliyetleri etrafında hayat bulan liberal kapitalist sistem canlı bir olgudur. Başarılı girişimciler gerek çevresel faktörlerden gerekse teknolojik yeniliklerden dolayı ortaya çıkan her türlü yatırım fırsatlarını değerlendirebilir ve sıradan bir kapitalist olarak değerlendirilemez. Girişimciler üretim sürecinde yenilikleri ortaya çıkaran ve endüstriyel devrimleri gerçekleştiren bireylerdir. Kapitalist sistemin kurumlarının sağladığı katkılar ile girişimcilerin yeniliklerin ortaya çıkarılmasına yönelik faaliyetleri sistemin çalışmasını sağlayan enerji kaynağını meydana getirirler. Rekabet, girişimcilerin ortaya koyduğu yenilikleri gerçekleştiren işletmelerin, sektördeki mevcut işletmelerin yerini almalarını öngörmektedir. Böylece yeni girişimcilerin yeni kâr olanaklarından faydalanmak ve rakipleri karşısında tehdit oluşturmak amacıyla aynı yolu izlemeleriyle birlikte bu durum kendini ortaya koyacaktır. Schumpeter, organik bir evrim sonucunda ortaya çıkan bu durumu “yaratıcı yıkım” olarak tanımlamıştır (Dolgun, 2006:146-147). Bilim adamları, oldukça geniş ve uzun süreci barındıran eserde Schumpeter’in teorisinde yer alan iki temel süreci tanımlamaya çalışmışlardır (Sciascia ve De Vita, 2004:7).

a) Yaratıcı Yıkım (Mark I)

Schumpeter düşüncelerinin ilk halinde iki farklı dünya anlayışı yer almaktadır. Simetrik bilgi, rasyonellik ve belirsizlik olmaksızın statik piyasa dengesinin ayırt edilmesi bu anlayışın ilkinin oluşturmaktadır. Sistem olarak sıradan şeyler ve tecrübeler, farklı bireylerin faaliyetlerini gerçekleştirmelerinde ana rolü üstlenmektedir. Girişimcinin küresel ekonominin işleyişinde meydana gelen değişimleri değerlendirebilmesi ise ikinci anlayışı oluşturmaktadır. Küresel ekonomide yaşanan değişimler girişimcinin kâr olanaklarını belirleme çabaları olarak nitelendirilebilir.

İki ana hipotezi bulunan Schumpeter'in geliştirdiği yaratıcı yıkım kavramının birinci hipotezi yıkımın dalgalı bir süreç olduğu iken karakteristik özelliklerinin değişim sürecinde bulunması da ikinci hipotezi oluşturmaktadır. Yıkımın devamlılık arz eden bir fırtına olarak nitelendirilebilmesi ilk hipotez olan yıkımın dalgalı bir süreç olması hipotezine dayanmaktadır. Schumpeter yaratıcı yıkımda dört temel olayın ekonomik gelişme üzerinde etkili olduğunu ifade etmiştir. Bunlar (Andersen, 2004:3):

- **Başlangıç Dengesi:** Rutin eylemlerin gerçekleştirildiği ekonomik sistemdir ve ekonominin start çizgisidir. Ekonomik aktörlerin standart davranışları ve alışkanlıkları dengenin belirlenmesindeki ana unsur olduğu bu sistemde kabul edilmektedir.
- **İnovasyon ve Ekonomik Gelişme:**Yeniliği başlatan bir grup girişimci başlangıç dengesini bozar. Ekonomik gelişmenin lokomotif olan bu yenilik akımı, dengesizlik ve yeteneklerin kaybolması halinde yenilik yapmanın zorlaşması nedeniyle aşamalı olarak kötüleşir.
- **Yenilenmiş Denge:**Yenilikçi istekler gelişmeyi desteklemede yetersiz kalmaktadır. Birçok eski kuruluş meydana gelen ekonomik zorluk nedeniyle ekonomik sistemin dışına çıkarılmasını sağlayan rekabetçi yaratıcı yıkım sürecinin etkisini genişletecektir.
- **Evrin:**Sıradanlaşmış dengeler ile yenilikçiliğin oluşturduğu dengesizliklerin bir araya gelmesi rutin sistemin ekonomik evrimini oluşturur.

Schumpeter tarafından geliştirilen yaratıcı yıkımda, yeniliğin yarattığı değişim dalgası birçok piyasanın daralarak yok olmasına sebep olmasının yanı sıra ayrıca birçok yeni piyasaların da gelişimini sağlayarak farklı firmaları kendisine dahil etmekte, bir sektörün yok oluşu ile yeni bir sektörün var oluşu sağlanmaktadır. Ampulün icadı ile gaz lambalarının evlerde ve sokak lambalarında kullanımı son bulmuştur. Gaz lambası bu örnekte tamamıyla piyasadan silinmemiş, farklı alanlarda kullanılmıştır (Oğuztürk, 2003:13-14).

Geçici bir statü olan girişimcilik statüsü, yeni kombinasyonların başlatılamaması ile sona ermektedir. Yaratıcı yıkım etkisi süreklilik arz ederek ekonomiyi yönlendirmeye, firmaların yeni teknoloji, ürün, tedarik kaynakları ve organizasyonların oluşturduğu bir rekabet ortamında faaliyetlerini sürdürmeye devam edecektir. Bu rekabet ortamı firmaların yalnızca ürün ve kâr oranlarını etkilememekte, aynı zamanda firmaların kuruluş ve devamlılığı üzerinde de etkili olmaktadır (Sciascia ve De Vita, 2004:8).

b)Yaratıcı Birikim (Mark II)

Büyük çaplı firmaların ellerinde bulundurdukları geniş olanakları kullanarak yenilikler üretmeleri ve süreç içerisinde kendilerini geliştirerek rekabet ortamındaki avantajlarını ve sağlamlığını koruyabilmelerine ya da büyük firmaların haricinde gerçekleştirilen yenilikler vasıtasıyla farklı piyasaların gelişmelerine ve yenilenmelerine zemin hazırlamalarına Schumpeter “yaratıcı birikim (Mark II)” adını vermiştir (Oğuztürk, 2003:14).

Schumpeter tarafından yapılan katkılarda girişimci, ekonomik gelişmenin ana unsuru olarak nitelendirilmiştir. Büyük ve bütünleşmiş firmaların yeniliğin temelini oluşturduğunu ifade etmiştir. Araştırmaların büyük firmalarca üstlenilmesi, potansiyel keşif alanlarının ve belirsizliğin azalmasını sağlamıştır. Bu durum girişimciliğin öneminin hızlı bir şekilde azalmasına neden olmuştur. Yenilik sıradan bir hal almaktadır. Tecrübeli uzmanların bir araya gelerek oluşturduğu takımlar neyin gerekli olduğunu ve tahmin edilebilir ne gibi yollarla gerçekleştirilebileceğini ortaya koyarak teknolojik ilerlemeyi yönetirler (Sciascia ve De Vita, 2004:8-9).

1.6.1.5. Joseph A. Schumpeter’den Sonra Girişimcilik Alanındaki Gelişmeler

Knight, Kirzner ve Casson, girişimcilik alanına yönelik Schumpeter’den sonra önemli katkılar sunan bilim adamlarından bazılarıdır.

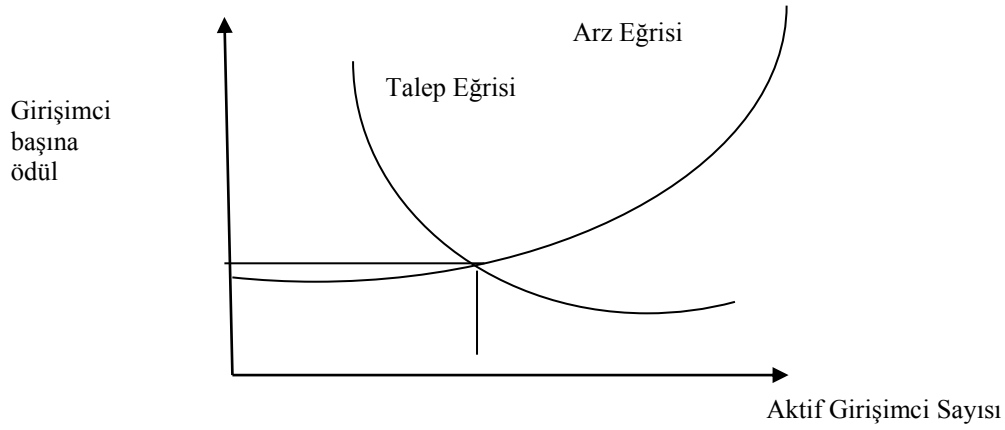
Frank Knight Amerikan kökenli bir iktisatçı olup girişimcilik teorisine katkı sağlayan ilk iktisatçıdır. Knight, Cantillo’ya ait girişimcilik teorisini 1921 yılında yayınladığı “Risk, Uncertainty and Profit” adlı çalışmasında girişimcilik teorisinin modern halini ortaya koyarak genişletmiştir. Knight girişimcinin temel görevinin gelecekteki şartlar ile ilgili herhangi bir bilgiye sahip olmadan neyin nasıl yapılacağına karar verebilme olduğunu ifade etmiştir (Nijkamp, 2003:398). Belirsizliğin ve riskin girişimciliği oluşturan ana unsurlar olduğunu belirtmiştir. Ona göre belirsizlik, sosyal düzenin en belirgin karakteristik özelliğidir. Ürünler, üreticilerin ihtiyaçlarını tatmin etmek amacıyla değil başlangıçta tüketicilerin ihtiyaçlarının temin edilmesine yönelik üretilir. İkinci aşamada ise girişimci, teknolojinin yönelimi ve tahminleri ile üretim süreçlerini yöneterek kısıtlı bir üretici grubu üzerinde yoğunlařıldığđı ortamda ortaya çıkar (Knight, 1985:268).

Girişimciye yönelik Knight ve Schumpeter’in yaptığı tanımlarda belirsizlik noktasında çeliştikleri görölmektedir. Girişimci ile sermaye sahipleri arasında herhangi bir farklılık olmadığđını ifade eden Schumpeter, Knight’ı bu noktada eleştirmiştir. Schumpeter’e göre sermaye sahiplerinin mevcut kaynaklara sahip olması ile girişimcilerin rolleri birbirinden farklıdır. Bu sebepten dolayı girişimciyi anlamak için riskin önemli bir faktör olmadığđını savunur (Philipsen, 1998:4).

Kirzner, fırsatları görebilmenin girişimciliğin en önemli özelliği olduğunu ve riskin girişimciliğin bir parçası olduğunu ifade etmiştir. Belirsizlik durumlarının içerisinde fırsatların da yer aldığđını ifade etmiştir. Bu nedenden dolayı sadece fark edilen fırsatların değerlendirilmesi girişimcilik olarak nitelendirilemez. Girişimci yaratıcılığını, hayal gücünü ve düşüncelerini kullanarak belirsizlik ortamında faaliyetlerini gerçekleştirir. Girişimcinin, faaliyetlerini gerçekleştirirken belirsizliğin yüklediği tüm sorumluluğu almak gibi bir görevi bulunmamaktadır (Adaman ve Devine, 2002:337).

Schumpeter ve Krizner, neo-klasik düşüncenin ekonomi anlayışının temelini oluşturan denge teorilerini eleştirerek, girişimciliği açıklamada yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Girişimcilerin piyasadaki fırsatları yakalamak için sürekli hazır olma ve yenilik yapma sorumlulukları Schumpeter ve Krizner'in denge teorisinin yetersiz olduğunu savunmalarının temelini oluşturmaktadır (Top, 2006:53).

Girişim teorisine yönelik katkı sağlayan iktisatçılardan biri de Marc Casson'dur. Casson, girişimcilerin belirsizlik durumlarında dahi arz-talep dengesini sağlayabileceğini savunmuştur. Girişimcilerin yalnızca piyasada var olan arz ve talep koordinasyonunu sağlaması kadar piyasadaki mevcut fırsatları görerek değerlendirmek ve bunun için gerekli kaynakları temin etmek de önem arz etmektedir. Casson yaptığı araştırmalarında girişimcilik faaliyetlerinin çok iyi düzeyde olmasına rağmen insanların kendilerine ait işlerini kurmada yetersiz kalmasının nedenini araştırmış ve analiz etmiştir. Bu çalışmaların sonucunda bireylerin kendi işlerini kurabilmek amacıyla ihtiyaç duydukları kaynaklara erişememeleri iyi düzeyde olan ekonomilerde bireylerin kendi işlerini kurmalarını engellediği tespit edilmiştir. Casson'a göre ayrım yapılmaksızın işlerini kurabilmek için gereksinim duydukları tüm kaynaklara girişimcilerin rahatlıkla ulaşabilmelerinin önünün açılmasını savunmaktadır. Çünkü ihtiyaç duydukları kaynakları temin edebilen girişimciler, aynı şekilde dış çevrede yer alan dışsal kaynaklara da erişerek, kontrolünü sağlayabilmelidir (Top, 2006:55-56).

Şekil 1.2. Girişimciliğin Arz ve Talebi

Kaynak: David DEAKINS *Entrepreneurship and Small Firms*, 2. Edi. McGrawHill Publishing Company, 1996, London, s.15.

Girişimcilerin içsel ve dışsal kaynakları temin edebilmesinde girişimcilik dengesi ile girişimcilik faaliyetlerinin birbiri ile etkileşiminin gösterildiği Şekil 1.2’de girişimcilerin kaynakları temin edebilme durumları arz eğrisi ile ifade edilirken, girişimcilerin faaliyetleri sonucunda erişebildikleri kaynaklar, ortaya çıkardıkları değerler ve sarfettikleri çabalara karşılık gelen ödüller de talep eğrisi ile ifade edilmiştir. Girişimci sayısında ve niteliğinde meydana gelen değişimler ekonomik kolaylıklar, destek ve teşvik uygulamalarına bağlı olarak ortaya çıkar. Girişimcilere yönelik sunulan çevre, kolaylık, durum, teşvik, çevre, kalifiye eleman, sermaye, alt yapı, zaman, teknoloji, bilgi ve olumlu ya da olumsuz şartlar gibi kaynaklar arzı belirleyen unsurlardır. Bir başka deyişle girişimciliği kolaylaştıran, zorlaştıran ya da sınırlandıran içsel ve dışsal unsurların tümü arz olarak nitelendirilir. Girişimcilerin sahip oldukları kaynakları harekete geçirebilme durumları ve girişimcilerin yetenekleri, algı durumları, önsezileri, becerileri, ustalıkları ve bilgileri de talep eğrisini oluşturan unsurlardır (Top, 2006:56).

Piyasada varolan fırsatları fark etmek ve bu fırsatları ticarileştirmek, bireysel düzeyde karar almaya yönelen modern girişimcilik teorilerinin hem fikir olduğu konulardır. Bu teoriye göre girişimciler fırsatları aktif olarak görür ve bağımsız olarak hareket ederler (Karagöz:20-21).

1.6.2. Girişimciliğin Sosyo-Ekonomik Süreçteki Rolü

Girişimciliğin çok yönlü olması, tarihsel süreç boyunca girişimcilik kavramına yönelik yapılan tanımların her birinde farklı bir özelliğinin ön plana çıkarılmasına neden olmuştur. Girişimciliğe yönelik tanımlar başlangıçta riskleri üstlenme ve yenilik yapabilme özelliği üzerinde dururken, süreç içerisinde değişen şartlara uygun olarak farklı özellikleri üzerinde durulmuştur. Girişimciliği, psikolojik, mali ve sosyal riskleri üstlenen, belli bir zaman harcayarak gayret sarf ederek yeni ve farklı bir değer oluşturma süreci olarak R. Hisrich (1985) tarafından tanımlanmıştır. Schumpeter ise girişimciliğe yönelik yaptığı tanımda ise yenilik yapabilmeyi vurgulamıştır. Tüm bu tanımlardan yola çıkarak girişimciliği riskleri üstlenmek, yenilikler yaratmak, fırsatları yakalamak ve hayata geçirebilme faaliyetlerinin tümü olarak nitelemek mümkündür. Bilginin günümüz ekonomisi üzerinde belirleyici rol üstlenmesi, bilginin girişimcilik sürecinde de belirleyici bir unsur olmasını sağlamıştır.

Yüksek retim kapasitesine sahip olan ve yüksek düzeyde sosyal gelişim gösteren toplumlarda, girişimciliğin gelişmesi ve girişimciliğe yönelik teşvik faaliyetlerinin var olması, girişimciliğin ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin yanı sıra sosyal gelişim üzerindeki etkisini de açığa çıkarmaktadır. Bu toplumlar yüksek ve toplumun tüm kesimlerinin benzer oranlarda refah düzeyine sahip olduğu, işsizlik sorunlarının düşük düzeyde olduğu ve kurumsal mekanizmaların toplumsal sorunların çözümünde etkin olduğu toplumlardır.

Değişime ayak uyduran, yenilikçi, risk alabilen, alışkan ve başarılı, üretken ve verimlilik esasına dayalı çalışma hayatına sahip girişimciler toplumda meydana gelen değişimleri ve gelişimleri yönlendirerek yenilikçi ve değişime ayak uydurabilen bir toplum oluşturmada etkin rol oynarlar. Girişimcilerin modern girişimcilik niteliklerine sahip olmalarının sağlanması ve sayılarının arttırılması, sosyo-ekonomik gelişimi hızlandıran temel şartlardan biridir. Bu durum aynı zamanda kalıcı ve güçlü bir girişimci hareketin toplumda başlatılabilmesinin en önemli şartıdır (İlhan, 2004:72-74).

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİKTE CİNSİYET FAKTÖRÜ VE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

2.1. Toplumsal Cinsiyet Faktörü Kavramı ve Tanımı

Bireylerin erkek veya kadın olarak farklılıkları ve biyolojik, genetik ve fizyolojik açıdan sahip oldukları özellikleri “cinsiyet” olarak tanımlanır (Marshall, 1999:98; Cherry, 2005:157). Toplumda kadın ve erkeğin konumu, cinsiyete yönelik rolleri, statüleri, toplumun bireylere yönelik algıları ve bu bireylerin görev ve sorumlulukları da toplumsal cinsiyet olarak tanımlanır (Sancar vd., 2006:4). Doğa cinsiyeti belirleyen unsur iken, kültür de toplumsal cinsiyeti belirleyen unsurdur.

Kadın ve erkeğin toplumsal rollerini ve sorumluluklarını ortaya çıkaran toplumsal yapılanma toplumsal cinsiyet kavramını oluşturmaktadır. Toplumdan topluma ve süreç içerisinde farklılaşan toplumsal cinsiyet kavramı değişen koşullara göre farklılaşabilmekte ya da değiştirilebilmektedir (WHO, 1998; European Communities, 2006). Birçok unsur toplumsal cinsiyet üzerinde etkili olabilirken, bireyler üzerinde toplumsal cinsiyetin de farklı dönemlerde farklı biçimlerde etkisi olabilmektedir. Kadın ve erkeklerin sahip oldukları toplumsal cinsiyet rollerinin sosyal hayattaki uygulamaları bireylerin hayatları üzerinde farklı şekillerde etkiler oluşturmaktadır (Zeyneloğlu, 2008: 15). Kadınların temizlik yapma, çocuk doğurma ve büyütme, yemek pişirme, bulaşık yıkama, eşlerinin ve çocuklarının ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarından önce karşılama, iş hayatında ön plana çıkamama gibi adil olmayan roller toplumsal cinsiyet kapsamında kadına yüklenmiştir. Toplumsal cinsiyet kapsamında erkeklerin ise evin ihtiyaçlarını karşılama, ailelerini korumaya yönelik çaba gösterme, evin maddi giderlerini karşılama ve evin maddi ve manevi sorunlarını yönetme gibi sorumlulukları bulunmaktadır (Zeyneloğlu, 2008: 16; Atış, 2010: 15). Kadın ve erkeklerin evlilik, eğitim, çalışma ve aile hayatındaki rolleri ise toplumsal cinsiyet kapsamında bireylere yüklenen eşitlikçi yükümlülükler olarak nitelendirilmektedir (Hunter vd., 2004; Atış, 2010: 16).

Bireylerin cinsiyet rollerini ve tutumlarını belirleyen önemli unsurlardan biri de kültürdür. Kadın ve erkeğe kültür tarafından belirlenen roller süreç içerisinde

farklılaşabilmektedir. Endüstriyel alanda meydana gelen gelişmeler, teknolojik yenilikler ve sosyal alanda ortaya çıkan farklılıklar kadınların eğitim seviyelerinin yükselmesini ve kadınların aktif olarak iş hayatına katılmalarını sağlamış ve bireylerin toplumsal cinsiyet rollerinde önemli ölçüde farklılıklar oluşmasına neden olmuştur. Bu sayede kadın ve erkeklerin toplumsal rolleri arasındaki farklılıklar azalarak benzer seviyeye ulaşmıştır.

2.2. Kadın Girişimciliği Kavramı ve Tanımı

Piyasa ekonomisinde başarının ölçülmesinde kullanılan en önemli kriter girişimciliktir. Bireylerin riskleri göze alması, üretim unsurlarını kullanarak uygun kombinler oluşturabilmesi, etkili yönetim becerilerine sahip olması ve yaptığı işler sonucunda kâr elde edebilmesi yeteneği girişimcilik olarak tanımlanır. Bireyin içerisinde yaşadığı toplumun sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı girişimciliğin ortaya çıkışını etkileyen en önemli unsurdur. Bireylerin eğitim düzeyleri, aldıkları eğitimin kalitesi, içerisinde yaşadığı toplumun davranışsal özellikleri, aile yaşantısı ve sosyo-ekonomik durumu bireyin becerileri ve girişimcilik özellikleri üzerinde olumlu ya da olumsuz yönde etki oluşturabilmektedir. Girişimcilik ruhu uygun koşullar sağlandığında gelişirken, uygun koşulların sağlanmadığı durumlarda da yok olur.

Girişimciliğin gelişimi özellikle 1980’li yıllardan itibaren hız kazanmış, kadınlar da erkekler kadar girişimciliğe ilgi duymuş ve iş hayatında kadınların aktif roller üstlenmesini sağlamıştır. Kadınlar, diğer işlere oranla girişimcilikte daha fazla özgürlük, bağımsızlık ve özerklik olanağı bulmakta ve kadınların ellerinde bulunan kaynakları etkili bir şekilde kullanabilme, işlerine yönelik planlar yapabilme, iş dünyasında edindiği tecrübelerini verimliliği yüksek alanlarda kullanabilme ve diğer bireylerle etkili iletişim kurarak etkili ve sürekli ilişkiler kurabilme olanaklarına sahip olabilmektedirler. Bu nedenden dolayı girişimcilik kadınlar açısından avantajlı kariyer alanları arasında değerlendirilebilmektedir.

Literatürde kadın girişimciliğine yönelik farklı yazarlar tarafından yapılan farklı tanımlar yer almaktadır. Kadın girişimciliğine yönelik yapılan tanımların içerdiği ortak noktalar şunlardır (Ecevit, 1993: 20):

- Kendi adına ev dışındaki bir fiziksel mekânda kurduğu işyerine sahip olan,
- Kurduğu işyerinde faaliyetlerini yalnız ya da istihdam ettiği bireylerle beraber sürdüren ya da iş ortaklıkları kuran,
- Gerçekleştirdiği faaliyetler sonucunda bir mal ya da hizmet üreten, servis ve dağıtım hizmetlerini sürdüren ve mal ya da hizmetin satışını ya da pazarlamasını gerçekleştiren,
- İletişim faaliyetlerini etkili bir şekilde kullanarak gerçek ve tüzel kişilerle ilişkiler kurabilen,
- Üretim sürecinin koordine edilmesi ve planlanması, işletmenin faaliyetlerinin sürdürülmesi, geliştirilmesi ya da kapatılması gibi konularda karar verebilen,
- Gerçekleştirdiği faaliyetler sonucu elde ettiği geliri yatırım ya da başka alanlarda kullanma tasarrufuna sahip olan kadınlardır.

İş yerinde gerçekleştirilen faaliyetlere aktif olarak katılan, işyerinin idari ve hukuki yükümlülüklerini yerine getiren, işinin başında bizzat olan işverenler kadın girişimci olarak tanımlanırlar. Kadın girişimciye yönelik yapılan bir başka tanımda ise, belirlediği hedeflere ulaşabilmek için belirlediği işin barındırdığı riskleri üstlenerek çaba sarf eden kişi kadın girişimci olarak tanımlanmıştır. Hızlı bir şekilde faaliyet göstereceği alana ilişkin potansiyellerin farkına varabilen, cesur bir şekilde faydalı yatırımlar gerçekleştirebilen, dinamik pazar yapısına uygun olarak zamanında gerekli tedbirleri alabilen bireyler kadın girişimciler olarak tanımlanırlar (Çakmak, 2006:2).

Bir başka tanımda ise piyasa şartlarında kısa süre içerisinde nakde dönüştürülebilecek direkt pazara yönelik ürettiği mal ve hizmeti satan bireyler kadın girişimci olarak tanımlanmıştır. Yine kendine ait iş yerinde yalnız ya da istihdam ettiği kişilerle birlikte TOBB ya da TESK çatısı altında faaliyet gösteren Esnaf ve Sanatkarlar odalarına bağlı olarak faaliyetlerini sürdüren kişiler kadın girişimci olarak tanımlanmıştır (Saray, 1993:118).

2.3. Kadın Girişimciler İle Erkek Girişimciler Arasındaki Farklar

Kadın ve erkek girişimcilerin benzer ve farklı özelliklere sahip olup olmadıkları literatürde yer alan birçok çalışmada belirlenmeye çalışılmıştır (Kutunis, 2006: 34). Girişimcilerin cinsiyetler arasındaki ortak özellikleri en fazla sahip olduğu yeteneklerini kullanma isteği, bir iş kurma düşüncesi, kendi işinin yöneticisi olabilme isteği, bağımsız olabilme arzusu ve ekonomik zorunluluklar gibi işe başlamada etkili olan unsurlarda kendini göstermektedir (Çelebi, 1997:19). Kişilik bakımından da erkekler ve kadınlar arasında birtakım benzerlikler bulunmaktadır. Hem kadınlar hem de erkekler amaçlarına ulaşabilmek için istekli, bağımsız olabilmek için mücadele eden ve enerjik bir kişilik yapısına sahiptirler. Ancak erkeklerin özgüveni daha yüksek düzeyde, esneklik payı daha fazla ve kadınlara oranla daha az tolerans düzeyine sahiptirler. Bu nedenden dolayı kurulan işletmelerde de yönetim sistemleri bakımından bazı farklılıklar görülebilmektedir. Kadınlar ve erkekler arasında görülen benzer özelliklerin yanı sıra birtakım önemli farklılıklar da görülebilmektedir.

Semra Arıkan'ın (2002), kadın ve erkekler arasında görülen farklılıklara yönelik bir takım açıklamaları bulunmaktadır. Arıkan'a göre erkeklerin girişimciliğe başlamalarındaki en önemli nedenin geleceklerini kontrol edebilme arzusu yer alırken kadınların ise başarabilme ve özgür olabilmek istekleri, mesleki kariyerinde ilerleme ya da terfi alamama gibi meslekî hayatında karşılaştıkları problemler girişimci olmaya yönlendiren en önemli unsurlar arasında gösterilir. Erkekler iş kurmak amacıyla sermaye elde etmek amacıyla kendine ait birikimlerin yanı sıra banka kredileri ve çeşitli yatırımcı desteklerini kullanabilirken, bayanlar ise daha çok yakın çevresinin birikimlerinden ya da kendine ait bireysel kaynakları kullanabilmektedirler. Erkekler, mesleki açıdan kendilerini kadınlardan daha yetenekli olarak algılamaktadırlar. Erkekler genellikle, finans, imalat ve teknik endüstrilerde tecrübe sahibi iken, kadınlar ise genellikle perakende satış ve eğitim alanlarında yönetim faaliyetleri hakkında deneyim sahibidirler (Arıkan, 2002).

Hisrich ve Peters'in cinsiyetler arasındaki farklılıkları belirttiği Tablo 2.1 aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.1.Kadın ve Erkek Girişimciler Arasındaki Farklılıklar

ÖZELLİKLER	ERKEK GİRİŞİMCİLER	KADIN GİRİŞİMCİLER
MOTİVASYON	- İşleri bitirme sonucu elde edilen başarı - Kişisel bağımsızlık - Kontrolü elde bulundurmaktan kaynaklanan iş tatmini	- Bir amacı gerçekleştirmekten dolayı elde edilen başarı - Bir işi yalnız yapmaktan kaynaklanan bağımsızlık
HAREKET NOKTASI	- Mevcut işten duyulan tatminsizlik - Okulda ve mevcut işte yeni işle ilgilenmiş olma - İşten çıkarılma yada işi bırakma - Bir şeyler elde etme isteği	- İşten kaynaklanan hayal kırıklığı - Alandaki fırsatı görme
FON KAYNAKLARI	- Kişisel varlık ve birikimler - Bankalar - Yatırımcılar - Arkadaşlardan veya aileden alınan borçlar	- Kişisel varlık ve birikimler - Kişisel borçlar
MESLEKİ GEÇMİŞ	- Ücretli iş deneyimi - Tanınmış bir uzman ya da o alanda büyük başarılar kazanmış bir kişi olmak - Çeşitli iş alanlarında uzman olmak	- İş alanında deneyim - Alanda orta düzey yönetici olma - Hizmet sektöründe iş geçmişi
KİŞİSEL ÖZELLİKLER	- İkna edici olmak - Amaç odaklı olmak - Yenilikçi ve idealist olmak - Yüksek düzeyde özgüven sahibi olmak - Şevkli ve enerjik olmak - Kendi kendisinin patronu olma zorunluluğu	- Esnek ve toleranslı olmak - Amaç odaklı olmak - Orta düzeyde bir öz güvene sahip olmak - Şevkli ve enerjik olmak - Sosyal ve ekonomik çevre ile uğraşabilme yeteneğine sahip olmak
ÖZGEÇMİŞ	25-35 yaşları arasında işletme kurma - İş sahibi bir babasının olması - Üniversite mezunu olmak (İşletmecilik ya da mühendislik gibi teknik bir alanda derece sahibi olmak) - Ailenin ilk çocuğu olmak	35-45 yaşları arasında işletme kurma - İş sahibi bir babasının olması - Üniversite mezunu olmak (liberal sanatlar eğitimi) - Ailenin ilk çocuğu olmak
DESTEK GRUPLARI	- Arkadaşlar, avukat ve muhasebeciler - İş dünyasından arkadaşlar - Eş	- Yakın arkadaşlar - Eş - Aile - Profesyonel kadın grupları - Ticaret birlikleri
KURDUKLARI İLK İŞ TÜRÜ	Üretim ya da inşaat	Hizmet sektörü (Eğitim hizmetleri, danışmanlık yada halkla ilişkiler).

Kaynak: Hisrich ve Peters, Entrepreneurship, McGraw Hill, 2002: 76.

Alanyazında kadın ve erkek girişimciler arasındaki farklılıklara yönelik iki farklı yaklaşım yer almaktadır. Hisrich, motivasyon bakımından erkek girişimcilerin bir ürün ortaya koyabilmek amacıyla işin yönetimini üstlenme arzusu nedeniyle iş tatmini yaşadığını belirtirken, kadın girişimcilerin ise önceki iş hayatında karşılaştıkları engellere rağmen amaçlarına tek başına ulaşabilmek amacıyla iş tatmini yaşadıklarını belirtmiştir.

Erkek girişimciler daha önce, kurdukları işin daha önce ilgisini çekmesi, mevcut işlerine son verilmesi, mevcut işinden ayrılma durumları ve daha fazla maddi gelir elde etme fırsatına sahip olmaları nedeniyle yeni bir iş kurmayı tercih ederken; kadın girişimciler ise iş kurdukları alana yönelik fırsatları görebilmeleri, mevcut iş hayatında engellemeleri ve bireysel şartlarında meydana gelen değişimler nedeniyle yeni bir iş kurmayı tercih etmektedirler. Erkek girişimciler yeni bir iş kurarken finansman kaynağı olarak genellikle banka kredileri, sosyal çevrelerinden edindikleri borçları ya da yatırımcılardan aldıkları kredileri kullanırken; kadın girişimciler ise genellikle finansman kaynağı olarak banka kredilerini kullanmaktadırlar.

Kadın ve erkek girişimciler mesleki deneyimleri bakımından karşılaştırıldığında ise hem kadınların hem de erkeklerin belli bir iş tecrübesine sahip oldukları söylenebilir. Erkek girişimcilerin önceki iş hayatında ücret karşılığında çalışmalarından dolayı farklı sektörlerde tecrübe kazanmış uzman kişiler ya da sektörde yüksek düzeyde başarılar elde etmiş bireyler iken; girişimci kadınlar ise genellikle hizmet sektöründe tecrübe sahibi olan ve orta düzeyde yöneticilik deneyimi olan bireylerdir.

Erkek girişimciler ile kadın girişimcilerin farklı oldukları alanlardan biri de kişilik özellikleridir. Erkek girişimciler kendi işinin yöneticisi olma isteğine sahip, idealist ve yenilikçi, ikna kabiliyeti yüksek, amaçlarına ulaşabilmek için yeterli özelliklere sahip ve özgüveni yüksek olan bireyler iken; kadın girişimciler hoşgörü seviyesi yüksek, daha esnek bir yapıya sahip, amaçlarına ulaşabilmek için yeterli donanıma sahip, realist ve yaratıcı, enerjik ve meraklı, özgüveni orta seviyede olan ve sosyo-ekonomik çevrede mücadele edebilme kabiliyetine sahip bireyler olarak nitelendirilmiştir.

Erkek ve kadın girişimciler sosyo-demografik özellikleri bakımından da bazı farklılıklar arz etmektedirler. Erkek girişimcilerin genellikle kendilerine ait işlerini 25-

35 yaş aralığında kurdukları; kadın girişimcilerin ise genellikle 35-45 yaş aralığında kendine ait işlerini kurdukları söylenebilir. Hem kadın hem de erkek girişimcilerin ailelerinde bulunan girişimcilerden etkilendikleri, ailenin ilk çocuğu oldukları, genellikle tecrübelerini işletme ya da benzeri alanlarda kazandıkları ancak erkek girişimcilerin tecrübelerini kadın girişimcilerden farklı olarak teknik alanda da edindikleri söylenebilir.

Arkadaş çevresi, muhasebeci, avukat gibi iş dünyasında deneyimli yakınları ve eşleri erkek girişimcilerin destek grupları arasında yer alırken; yine arkadaş çevresi, aileleri ve akrabaları, çeşitli ticari kuruluşlar ve meslekteki profesyonel kadın grupları ise kadın girişimcilerin destek grupları arasında yer almaktadır.

Erkek girişimcilerin yaptıkları ilk işlere bakıldığında genellikle inşaat ve imalat alanında yüksek gelir düzeyine sahip işler yaptığı; kadın girişimcilerin ise genellikle düşük gelir düzeyine sahip eğitim, halkla ilişkiler, hizmet ve danışmanlık sektörlerinde çalıştıkları söylenebilir.

Kadın ve erkek girişimcilerin güdülenmelerini sağlayan unsurlar bakımından karşılaştırılması yapıldığında kadın girişimcilerin kendilerini ispatlama gibi bir amaçları olduğu, erkek girişimcilerin de hâkimiyet kurma amaçlarının olduğu söylenebilir. Erkek girişimciler faaliyet gösterdikleri işten tatmin olmak isterlerken, kadın girişimciler ise karşılaştıkları problemlerin üstesinden gelebilmeyi istemektedirler. Hem kadın girişimciler hem de erkek girişimciler aynı fon kaynaklarına sahiptirler. Erkek girişimciler iş dünyasında daha fazla hırslı ve kendiışlerinin yöneticisi olmayı arzularken, kadın girişimciler ise genellikle daha temkinli davranarak, daha az hırslı ve ekonomik şartların üstesinden gelebilmek için çaba sarf ettikleri gözlenmektedir. Hem erkek hem de kadın girişimcilerin genellikle ailenin ilk çocuğu olmalarına rağmen erkek girişimciler kadınlara göre yaklaşık 10 yıl daha erken iş hayatına atılmaktadırlar. Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri iş hayatına daha geç atılmaları üzerinde en önemli etkidir. Her iki grupta yer alan girişimciler de benzer destek gruplarına sahiptirler. Kadın girişimcilerin genellikle hizmet sektöründe ilk iş deneyimlerini kazandıkları ve daha düşük düzeyde riskleri üstlenmek istedikleri, erkek girişimcilerin de genellikle üretim alanında ilk iş deneyimlerini kazandıkları ve daha yüksek düzeyde risk üstlenmek istedikleri belirlenmiştir.

Kadın ve erkek girişimcilerin çeşitli unsurlar tarafından karşılaştırılması Ronstandt tarafından yapılmış olup, karşılaştırmaya ilişkin bilgiler Tablo 2.2’de gösterilmektedir:

Tablo 2.2.Ronstandt’a Göre Kadın ve Erkek Girişimcilerin Karşılaştırılması

KATEGORİLER	AÇIKLAMALAR
KİŞİSEL KATEGORİLER	Arada farklar olmakla birlikte bunlar girişimci olmayanlarla karşılaştırıldığında çok küçüktür.
DENEYİM	Pek çok araştırmada kadınların işlerini kurmadan önce o alanda erkeklere göre daha çok doğrudan deneyim edinmiş oldukları gösterilmiştir. Aynı zamanda kadınların işlerini kurduktan sonra erkeklere göre o iş için haftada daha az vakit ayırdıkları tespit edilmiştir.
HEDEFLER	Kadınlar erkeklere göre işin yaşam tarzına daha çok, karlılığına daha az önem vermektedir.
İŞ FAKTÖRLERİ	Araştırmalara göre kadınlar daha küçük, daha rutin iş alanlarında iş kurmaktadır. Bir çalışmada bunun nedeninin çevresel engeller olduğu belirtilmiştir.
ÇEVRESEL FAKTÖRLER	Burada kadın ve erkekler arası kesin bir farklılık söz konusudur. Hemen hemen tüm araştırmalar mali kaynak konusunda, banker ve diğer mali araçlarla etkileşim konusunda kadınların özel sorunları olduğunu göstermektedirler. Aynı zamanda kadın girişimciler erkeklerden çok daha fazla, perakende ticaret ve hizmet sektöründe yoğunlaşmaktadır.

Kaynak: Çlebi, Turizm Sektöründeki Küçükİşyeri Öğütlerinde Kadın Girişimciler, T.CBaşbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 1997: 21.

Kadın girişimcilerin, erkek girişimcilere oranla kurdukları işlerine haftalık daha az süre ayırdıkları, kurdukları işin maddi getirilerinden daha çok yaşam biçimi üzerinde durdukları, yaşadıkları sosyal engeller dolayısıyla sıradan sektörlerde ve dar alanlarda iş kurdukları ve mali araçlarla finansman kaynağı olarak erkek girişimcilere oranla etkileşim hususunda daha fazla problem yaşadıkları söylenebilir (Kutanis, 2006:38).

Erkek girişimciler için maddi gelir ön planda iken kadın girişimciler için bireysel istekleri ve beklentileri ön plandadır (Kutanis, 2006: 41). Kadın girişimciler, erkek girişimcilere oranla daha yüksek seviyede girişimcilik özelliklerini taşıdıklarına yönelik algıları varken, kurdukları işi sürdürürken yaşadıkları sosyal çevrenin daha fazla desteğine ihtiyaç duymaktadırlar (Ljunggren ve Kolvereid, 1996: 3-12).

Literatürde yer alan iş tatminine yönelik çalışmalarda bireylerin gerçekleştirdikleri girişimcilik faaliyetleri sonucunda elde ettiği maddi getiri, bireylerin hayal ettiği esnek

çalışma saatleri sağlayan işi yapabilmeleri ve çalışma şartları gibi girişimciliğin sağladığı faydalar üzerinde yoğunlaşmıştır.

Watkins ve Watkins (1984), 43 erkek ve 58 kadın girişimci olmak üzere toplam 101 girişimcinin katılımıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarının sonucunda, erkek girişimcilerin, kadın girişimcilere oranla daha yüksek düzeyde kabiliyet ve deneyime sahip oldukları, kadın girişimcilerin ise yeni bir iş kurabilmek için erkeklere oranla daha düşük düzeyde bilgi ve beceriye sahip oldukları bu sebepten dolayı daha yüksek oranda risk üstlenmek zorunda olduklarını tespit etmişlerdir.

2.4. Kadın Girişimcilerin Hareket Noktaları ve Önemli Özellikleri

Literatürde girişimcilere yönelik yapılan birçok deneysel araştırmada girişimcileri, kendi işlerini kurmaya yönlendiren birtakım unsurların bulunduğu ve girişimcilerin bazı benzer özellikler taşıdıklarına yönelik bulgular elde edilmiştir. Araştırmalar sonucunda girişimcileri kendi işlerini kurmaya yönlendiren temel unsurların mevcut riskleri üstlenebilme, bağımsız olma ve başarıma ihtiyaçları olduğu belirlenmiştir. Yine araştırmalara göre girişimcilerin isabetli kararlar alması, geleceğe yönelik planlar yapabilmesi ve etkili bir zaman yönetimi gerçekleştirebilmeleri başarıya ulaşmaları için sahip olmaları gereken özelliklerdir.

Tablo 2.3.Kadınların Girişimciliğe Yönelmelerinde Etkili Olan Güdüler

GÜDÜ	SIKLIK	YÜZDE
1. Hırs	11	27.5
2. Kendi İlgi Alanı	11	27.5
3. Bağımsızlık	5	12.5
4. Finansal Zorunluluklar	4	10.0
5. Konforlu Bir Yaşam Düzeyi	4	10.0
6. Meşgul Olma Arzusu	2	5.0
7. Konforlu İkili Bir Rol	1	2.5
8. Yatırım	1	2.5
9. İstihdam Yaratma İsteği	1	2.5

Kadın girişimcilerin genellikle mevcut işlerinden duydukları memnuniyetsizlik ve yabancılaşma duyguları ve girişimcilik faaliyetlerini gerçekleştireceği sektöre duydukları yakınlık gibi unsurlar, kurdukları işi sürdürürken karşılaşılabilecekleri psikolojik risk düzeyinin düşük seviyede olacağı tahmin edilmektedir. Kadın girişimciler genellikle uzmanlaştığı alanlarda faaliyetlerini gerçekleştirdiklerinden dolayı, daha düşük düzeyde sosyal ve finansal riskler ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Tablo 2.4’de Amerika Birleşik Devletleri’nde gerçekleştirilen bir çalışmaya göre kadın girişimcileri iş kurmaya yönlendiren unsurlar önem sırasına göre sıralanmıştır (Gürol, 2000:240-241):

Tablo 2.4. Kadın Girişimcilerin İşe Başlama Konusundaki Motivasyonları (Önem Sırasına Göre)

Bağımsız olma arzusu
İş doyumu sağlama
Hedeflerine ulaşarak kendini gerçekleştirebilme
Mevcut fırsatları değerlendirme
Maddi gelir elde etme
Belli bir statüye ulaşma, prestij elde etme
Güçlü olma arzusu
Ekonomik zorunluluklar
Kariyer sahibi olabilme

Kaynak: The Woman Entrepreneur. Starting, Financing and Managing a Successful Business. Hisrich, Robert D., Brush, Candida G., Fourth Printing, 1989, Lexington Books, s. 30.

Onural’a göre Türkiye’de kadınların girişimcilik faaliyetlerini gerçekleştirme nedenleri şunlardır:

- Kendi işini yönetebilme arzusu
- Eşini kaybetmesi ya da eşinin işine son verilmesi durumları nedeniyle ailesinin ihtiyaçlarını karşılayabilme ve ailesinin dağılmasını önleyebilme isteği,

- Mevcut işinde hak ettiği konuma gelemeyerek işi bırakma ve beklentilerini karşılayabilecek bir iş bulamama nedeniyle, beklentilerini karşılayabileceğini düşündüğü işini kurmak,
- Etkili bir zaman yönetimi sağlayarak aile bireylerine daha fazla zaman ayırabilmek

Onural, bireyleri girişimcilik faaliyetlerine yönlendiren unsurları itici ve çekici faktörler olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Kadın girişimcilerin eşlerinden ayrılması ya da eşinin hayatını kaybetmesi gibi unsurları itici faktörler olarak nitelendirirken; sektöre ilgi duyması, piyasadaki fırsatları değerlendirmek, mücadele etme arzusu ve kazanma isteği gibi unsurları da çekici faktörler olarak nitelendirmiştir (Arat, 1993:27-28).

Bowen Hisrich de kadın girişimcilerin niteliklerine yönelik çalışmalar gerçekleştiren araştırmacılardan biridir. Hisrich kadın girişimcilere yönelik yaptığı çalışma sonucunda aşağıdaki özelliklere sahip olduklarını tespit etmiştir:

- Genel olarak eğitim düzeylerinin yüksek olduğu,
- Yüksek kontrol alanlarına sahip oldukları,
- Sıradan kadınlara oranla daha kararlı ve erkeksi yapıda oldukları,
- Girişimci bir aileden gelme olasılıklarının yüksek olması,
- Ailenin ilk ya da tek çocuğu olma ihtimalinin yüksek olması,
- Erkek egemenliğinin görülmediği alanlara daha fazla yönelmeleri,
- Genellikle evli oldukları,
- Nadiren büyük çaplı bir işletmeye sahip oldukları,
- Faaliyet gösterdikleri alana yönelik gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerine ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir.

İş hayatında sıklıkla karşılaşılan ayrımcılık faaliyetleri kadın girişimciliğin artmasındaki en önemli unsurlardan biridir. Kadınların iş hayatında ayrımcılığa

uğramamasına yönelik yasal desteğe ve çalışmalara rağmen kadınların iş hayatında ayrımcılığa uğramasının önüne geçilememiştir (Weiler ve Bernasek, 2001:87).

Kadınlar, girişimcilik faaliyetleri ile piyasada var olan diğer çalışma koşullarına oranla daha fazla bağımsızlık, özerklik ve özgür hareket etme olanaklarına sahip olmaktadır. Yine girişimcilik faaliyetleri sayesinde kadınlar, sahip oldukları kaynakları en iyi şekilde kullanabilme, kısa ve uzun vadeli planlar yapabilme, etkili iletişim faaliyetleri gerçekleştirebilme, iş dünyasında edindiği tecrübelerini verimliliği yüksek alanlara aktarabilme gibi özelliklerini de geliştirebilmektedirler (Ecevit, 1993:18).

Tablo 2.5. Kadın Girişimcilerin İş Kurma Nedenleri

Nedenler	Bu İş sahası ile ilgilenmek : % 35 Ev kadını olmaktan sıkılmak : % 17 Yer değiştirme : %13 İşte hüsran : % 11						
Motivatörler	<table><tr><td>En güçlü motivatörler</td><td>Bağımsızlık Başarı</td></tr><tr><td>Zayıf Motivatörler</td><td>İş tatmini Ekonomik gereksinim Bazı güvenlik etmenleri</td></tr><tr><td>Diğer motivatörler</td><td>Fırsat, statü, para, güç</td></tr></table>	En güçlü motivatörler	Bağımsızlık Başarı	Zayıf Motivatörler	İş tatmini Ekonomik gereksinim Bazı güvenlik etmenleri	Diğer motivatörler	Fırsat, statü, para, güç
En güçlü motivatörler	Bağımsızlık Başarı						
Zayıf Motivatörler	İş tatmini Ekonomik gereksinim Bazı güvenlik etmenleri						
Diğer motivatörler	Fırsat, statü, para, güç						
Yetenekler	İnsan kaynakları, pazarlama, yeni fikir- ürün üretimi, iş süreçleri, planlama /strateji/organizasyon ve finans yönetiminde iyi olmak istiyorlar.						

Kaynak :Hisrich ve Öztürk, 1999 :121.

Türkiye’de kadınları girişimcilik faaliyetlerine yönlendiren unsurlar, yeni bir iş kurmasında etkili olan sebepler ve kadınların girişimciliğe yönelik yetenekleri Tablo 2.5’te gösterilmektedir. Türkiye’deki kadınların girişimciliğe yönelmelerine etki eden birçok unsur yer almaktadır. Kadınları girişimciliğe yönlendiren en önemli unsur Tablo 2.5’te de görüldüğü üzere faaliyet gösterdikleri alana ilgi duymalarıdır. Yine kadınların ev hanımlığı rolünden kurtulmak istemeleri, mevcut işlerinde haksızlığa uğramaları ve farklı bir işte çalışma arzuları da girişimciliğe yönlendiren unsurlar arasında yer almaktadır. Kadın girişimciliğine yönelik gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde

Türkiye’deki ve Avrupa ülkelerindeki kadınların girişimciliğe yönelmesindeki en önemli fark ev hanımlığı rolünden kurtulmak istemeleridir (Hisrich ve Öztürk, 1999:120).

Özetle kadın girişimciler içerisinde yaşadığı toplum tarafından kabul görmek, iş hayatında saygı görmek ve bireysel çabalarının karşılığında itibar görmek, kariyer yapmak ve kendini gerçekleştirebilmek amacıyla yeni bir iş kurmaktadır. Mevcut işlerinden duyulan memnuniyetsizlik ve işlerini geliştirme arzusu, tatmin olma ve daha çok maddi gelir elde etme gibi unsurlar da erkek girişimcileri kendi işlerini kurmaya yönlendiren unsurlardır (İlter, 2010:75-76).

2.5.Kadın Girişimcilik Türleri

1970-1980’li yıllarda teknoloji alanında yaşanan gelişmeler ve bu gelişmeler neticesinde meydana gelen değişimler sonucunda kadınların girişimcilik faaliyetlerinde bulunmalarının uygun oldukları anlaşılmıştır. Bilgi çağı günümüzde dinamik bir yapıya sahip olup, sanayi çağına oranla kadınların girişimcilik faaliyetlerinde bulunmasına yönelik daha fazla olanaklar sunmaktadır.

Kadın girişimciler genellikle evlerini ve çocuklarını merkeze alan annelik ve ev hanımlığı rollerine uygun meslekler için uygun görülme ya da sosyal çevre tarafından kadınlara uygun gösterilmektedir. Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri bu durum üzerinde daha etkili olurken günümüzde bu duruma aykırı örneklerin varlığı da söz konusu olabilmektedir. Kadınların erkeklere olan bağıllık düzeyleri, toplumsal cinsiyet rollerini benimseme derecesi ile ifade edilmektedir. Birçok kadının sosyal statüleri erkeklere olan bağımlılık düzeyinden etkilenmektedir. Kadınların sosyal statüleri evli olmaları ya da karşılıklı ilişki yaşadıkları erkek bireyler tarafından belirlendiği iddia edilmektedir.

Richard Scase ve Robert Goffee’nin İngiltere’de kadın girişimciler üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmalarında, ideallerine bağlı ve toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olmak üzere dört farklı kadın girişimci türü tanımlanmıştır.

Tablo2.6. Kadın Girişimci Tipleri

Girişimci İdeallere Bağlı	Geleneksel Cinsiyet Rollerine Bağlı		
		Yüksek	Düşük
	Yüksek	Geleneksel	Yenilikçi
	Düşük	Evcil	Radikal

Kaynak: Goffee ve Scase, **Kadınlar İş Başında, Kadın Girişimcilerin Deneyimleri**, çev. Ahmet Fethi, Eti Kitapları, 1992, İstanbul, s.78.

- **Geleneksel Girişimciler:** Geleneksel girişimciler, kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ve girişimcilik ideallerine sıkı bir şekilde bağlı olup, iş yerlerinde gördükleri baskı ile genellikle evli oldukları için aile içi ilişkilerinden dolayı ortaya çıkan baskıdan etkilenirler. Bu nedenden dolayı kadın girişimciler genellikle toplumsal cinsiyet rollerine uygun sektörlerde girişimcilik faaliyetlerini gerçekleştirmeye yönelmektedirler. Kadın girişimciler çoğunlukla restoran, yemek fabrikası, bireysel destek ajansı, sekreterlik, kuaför, güzellik merkezleri ve misafirhane gibi alanlarda faaliyet gösteren işletmeler kurmaya eğilimlidirler. Kadın girişimciler iş hayatlarına ve evliliklerine zarar gelmeyecek şekilde hareket ederek, sıkı maliyet hesapları gerçekleştirerek kâr etme amacı taşıyarak ve istikrarlı bir şekilde varlığını sürdürebilen işler kurmaya yönelmektedirler (Goffee ve Scase, 1992: 78).
- **Yenilikçi Girişimciler:** Bu grupta yer alan girişimciler toplumsal cinsiyet rollerinden soyutlanarak, girişimciliğe yönelik motivasyon düzeyi yüksek olan kadınlar olup, yüksek eğitim düzeyine sahip ve ekonomik özgürlüklerine düşkün bireylerdir. Bu bireyler aynı zamanda teknolojiye ilişkin iyi düzeyde bilgiye sahip olup, teknolojiyi kullanım düzeyleri yüksek seviyededir (Top, 2006: 23).

Bu grupta yer alan girişimci kadınlar için işleri ön plandadır ve sosyo-kültürel ve ekonomik ilişkileri üzerinde belirleyici etkiye sahiptir. Girişimciliğin kendilerine sağladığı yeni bireysel kimlik sayesinde bu grupta yer alan kadınlar kısıtlı arkadaş çevresine sahip olmalarının yanı sıra medeni halleri genellikle bekârdır. Geçmiş iş yaşantısında yaşadıkları olumsuzluklar

sebebiyle sınırlı bir meslek geleceklerinin olduğu düşüncesine sahip olurlar ve bu nedenden dolayı da girişimciliğe yönelirler. Ayrıca girişimcilik faaliyetleri sonucunda hem bireysel hem de ekonomik açıdan başarıya ulaşabilecekleri düşüncesi girişimciliğe yönelmeleri üzerinde etkili olmaktadır (Sipahi, 1997:61-62).

- **Evcil Girişimciler:**Bu grupta yer alan girişimci kadınlar toplumsal cinsiyet rolleri gereği iyi bir eş ve anne olma görevini ön planda tutarken yaptıkları işler onlar için ikinci plandadır. Bu girişimcilerin büyük bir kısmı evli olup genellikle toplumsal cinsiyet rollerine uygun terzilik, güzellik bakımı, sanat, sağlıklı yiyecekler, iç dekorasyon ve güzellik bakımı gibi alanlarda faaliyetgöstermektedirler (Goffee ve Scase, 1992: 79).

Bu grupta yer alan kadınları girişimciliğe yönlendiren asıl unsur ekonomik ihtiyaçları değildir. Bu girişimcilerin eşleri genellikle idari ya da profesyonel konumlarda çalışmakta olup büyük bir kısmı orta ekonomik sınıfa mensupturlar (Anderson ve Woodcock, 1996:197). İşlerini yaparken tüm yeteneklerini ortaya koyan bu girişimciler için yaptıkları işten haz almak ön plandadır. Bu sebepten dolayı yaptıkları işten daha fazla maddi gelir elde etmek ve işlerini büyütmek önem arz etmektedir.

Bu grupta yer alan kadın girişimciler, faaliyet alanlarına yönelik talebin en yüksek düzeyde olduğu durumlarda bile yaptıkları işten haz alabilmek ve sürekli müşterilerine sundukları mal veya hizmetin kalitesinde bozulmaya neden olmamak amacıyla asgari düzeyde faaliyet gösterirler. Özetle evcil girişimciler genellikle küçük çaplı, uzun vadeli ve düzenli iş faaliyetleri sürdürdüklerini söylemek mümkündür.

- **Radikal Girişimciler:** Feminist girişimciler olarak da adlandırılabilen bu grupta yer alan kadınlar, kendilerini tüm alanlarda erkeklerle eşit görerek, kendilerini feminizmin bir unsuru olarak değerlendirmekte ve kadınlığın yaptıkları iş için motive edici bir unsur olduğunu düşünmektedirler. Bu sebepten dolayı erkeklerin faaliyet gösterdikleri tüm alanlarda kendilerinin de olmaları gerektiğini düşünmektedirler.Bu grupta yer alan evli girişimciler

faaliyet gösterdikleri işte eşleriyle işbirliği içerisinde, eşit şartlarda ve bir arada çalışmalarını sürdürmeleri gerektiğine inanırlar (Top, 2006: 23-24).

Feminist ideoloji radikal grupta yer alan kadın girişimcilerin temel düşüncelerini oluşturmaktadır ve gerçekleştirdikleri girişimcilik faaliyetlerinin kadınlara hizmet etmeye yönelik verilen mücadelenin bir parçası olduğunu düşünmektedirler. Radikal kadın girişimciler, toplumsal cinsiyet rollerine ve girişimciliğin temel hedeflerine bağlılık düzeyleri oldukça düşüktür. Bu grupta yer alan kadınlar için girişimcilik faaliyetlerinin temel amacı maddi gelir elde etmek ya da kariyer yapmak olmayıp, kadınlara hizmete yönelik verilen mücadeleye destek vermektir (Goffee ve Scase, 1992: 79).

Radikal kadın girişimciler, gerçekleştirdikleri girişim faaliyetlerini sosyal ve ekonomik bir birim olarak nitelendirmekte ve temel amaçlarını hiçbir ön yargıya maruz kalmaksızın, kendi hayat stillerini ve kişisel kimliklerini açığa çıkarabilecekleri bir ortam oluşturmaktır. Bu grupta yer alan girişimci kadınlar çoğunlukla kadın hareketine yönelik eğitim, perakende satış, basın-yayın ve küçük çaplı üretim gibi alanlarda çeşitli faaliyetler gerçekleştirebilmektedir (Kutaniş, 2006:63).

Dorothy Moore'un kadın girişimcilere yönelik 1987 yılında gerçekleştirdiği çalışmasında geleneksel ve modern girişimciler olmak üzere kadın girişimcileri iki grupta incelemiştir:

Tablo 2.7.Modern ve Geleneksel Kadın Girişimciler Arasındaki İlişkiler

	Geleneksel (1945-1970)	Modern (1970- ve sonrası)
Yönelimleri	-Ev ve aile	-Kariyer
Çalışma Amaçları	-Ek gelir sağlama	-Planlarını ve ideallerini gerçekleştirme.
Girdikleri sektör	-Hizmet ve perakende ticaret	-Erkeklerin baskın olduğu işler ve yeni atılımlar
Finansman	-Kişisel kaynaklar	-Dış kaynaklar
Kredi	-Ayırım	-Eşit kredi olanakları
Eğitim	-Sanat ve beşeri bilimler	-Tecrübe ile desteklenmiş teknik ve yönetsel birikim
İşletme Tipi	-Tek sahiplik ve düşük gelir	-Ortaklık şeklinde büyüme ve yüksek gelir
Rol Modelleri	-Engelleyici	-Daha az engelleyici

Kaynak: Moore, D.P. s.277

Tablo incelendiğinde ilk kuşak ya da geleneksel kadın girişimcilere yönelik genel tasvirin şu şekilde olduğu görülmektedir:

- Genellikle 35-45 yaş grubunda yer almaktadırlar.
- Genel olarak evli ya da evliliği sonlanmış olan kadınlar olup bir aileye sahiptirler.
- Ülke ortalamasının çok üzerinde bir eğitim düzeyine sahip bireylerdir.
- Genellikle aile mensuplarından biri serbest çalışabilmektedir.
- Genellikle iş alanındaki ilk deneyimi olup, yeni kurulan genç bir firmanın yöneticisi konumundadırlar.
- Genellikle birkaç çalışanın istihdam edildiği perakende ticaret ya da hizmet faaliyetlerinin gerçekleştirdiği bir işletmeye sahiptirler.
- Kişisel birikimleri ve mal varlığı iş kurmaya yönelik sermayelerini oluşturmaktadır.

Yukarıdak, Tabloda modern kadın girişimcilere yönelik yapılan tasvirin ise şu şekilde olduğu görülmektedir:

- Teknik konular ve yönetim hakkındaki bilgi düzeyi yüksek seviyededir.
- Genellikle erkek yoğun alanlarda faaliyetlerini sürdürmektedirler.
- Toplumsal cinsiyet rollerinin engelleyici etkisi daha azdır.

Alanyazında kadın girişimcilere yönelik yapılan farklı sınıflandırmalarda misyonu ve vizyonu farklı olmalarına rağmen tüm kadın girişimcilerin temel amaçlarının çevresine yarar sağlamak olduğu görülmektedir.

2.6.Topluma ve Ekonomiye Kadın Girişimcilerin Sağladığı Katkılar

Kadının dünyada daha yüksek konuma getirilmesi amacıyla Birleşmiş Milletlerin 1975 yılını uluslararası kadın yılı olarak nitelendirmesi ve “Kadın On Yılı” olarak nitelendirilen 1976-1985 yılları ile birlikte küresel çapta kadınlar kendine ait işlerini kurarak ekonomik hayatta var olmaya başlamışlardır. Süreç öncesinde genellikle ekonomik kaygılar nedeniyle çalışma hayatına atılan kadın girişimcilerin eğitim düzeyleri yükseldikçe, ekonomik kaygılar yerini bağımsız olma, kendini ispatlama ve bilgi ve yeteneklerini gösterme gibi ihtiyaçlara bırakmıştır (Sipahi, 1997:74).

Kadın girişimci sayısında artış gözlenen toplumlarda istihdam olanakları, bireyin ve toplumun refah düzeyi artmakta, ekonomide büyümeye ve gelişmeye katkıda bulunmaktadır. Kadın girişimciliğinin yetersiz düzeyde olduğu toplumlarda kadının toplumsal ve ekonomik konumunun yanı sıra aynı zamanda ülkenin ekonomik yönden büyümesi ve gelişmesi de olumsuz yönde etkilenmektedir.

Tablo 2.8. Çalışma Yaşamında Kadınlar (Global Cinsiyet Dağılımı Ölçümüne Göre)

Ülke	Sıralama	Puan	Ekonomik Dağılım	Ekonomik Fırsat	Politik Dağılım	Eğitimsel Başarı	Sağlık ve Refah
İsveç	1	5,53	5	12	8	1	1
Norveç	2	5,39	13	2	3	6	9
İzlanda	3	5,32	17	7	2	7	6
Danimarka	4	5,27	6	1	20	5	2
Finlandiya	5	5,19	12	17	4	10	4
Yeni Zelanda	6	4,89	16	47	1	11	26
Kanada	7	4,87	7	27	11	12	14
Birleşik Krallık	8	4,75	21	41	5	4	28
Almanya	9	4,61	20	28	6	34	10
Avusturalya	10	4,61	15	25	22	17	18
Birleşik Devletler	17	4,40	19	46	19	8	42
Yunanistan	50	3,41	44	48	50	45	22
Brezilya	51	3,29	46	21	57	27	53
Meksika	52	3,28	47	45	41	44	51
Hindistan	53	3,27	54	35	24	57	34
Kore	54	3,18	34	55	56	48	27
Ürdün	55	2,96	58	32	58	43	43
Pakistan	56	2,90	53	54	37	58	33
Türkiye	57	2,67	22	58	53	55	50
Mısır	58	2,38	57	50	55	56	49

Kaynak: KAGİDER, 2005: 3.

Dünya Ekonomik Formu tarafından 2005 yılında 30 OECD üyesi ülkesini ve Avrupa Birliği ülkelerini de kapsayan çalışmada elde edilen veriler Tablo 2.8’de verilmiştir. Tablo incelendiğinde kadın girişimciliği sayısında Türkiye’nin toplam 58 ülke içerisinde 57. sırada yer aldığı görülmektedir. 1-7 aralığında değişen puanlamaya göre Türkiye’nin toplam puanının 2,7 olduğu görülmektedir. Beş unsurun ölçüldüğü değerlendirmede Türkiye’nin ekonomik dağılımda 22, sağlık ve refah alanında 50, politik güçlülükte 53, eğitim başarısı alanında 55 ve ekonomik fırsatlar alanında 58. sırada yer aldığı tespit edilmiştir.

Türkiye’de kadınların genellikle yüksek sermaye gerektiren girişimcilik faaliyetlerini gerçekleştirmelerini sağlamaya yönelik desteklerin yetersiz olmasının yanı

sıra yükseköğrenim çağındaki kız öğrencilerin özellikle son dönemlerde mühendislik, üretim, yönetim ve finans gibi alanlara rağbet etmedikleri görülmektedir. OECD ülkelerinde kadın girişimcilerin genellikle hizmet sektöründe faaliyet göstermeleri bilgilerinin, deneyimlerinin ve ilgilerinin genellikle hizmet sektörüne yönelik olmalarından kaynaklanmaktadır (Yalkın, 1993:108).

Ulaşım, bankacılık, finansal sektörler, halkla ilişkiler, sigortacılık ve diğer hizmet sektörüne yönelik faaliyetler ülke ekonomisini ayakta tutan sektörlerdir. Kadın girişimcilerin bu sektörlerde faaliyet göstermeleri ile kendi işlerini kurabilmeleri ve ekonomik güvenliği sağlayabilmeleri için uygun ortamı oluşturmaktadır (Jalbert, 2000:8).

Erkek egemenliğinin hüküm sürdüğü ve fiziki gücün ön planda olduğu sanayi toplumundan bilginin ön planda olduğu bilgi toplumuna geçişle, kadınların da çalışma hayatında etkili olmaları sağlanmıştır. Kadınların karakteristik özelliklerinden biri olan işbirliği yapabilme ve koordinasyon unsurları, kadınların bilgi çağında daha fazla ön planda olmasını sağlayacağı düşünülmektedir. Girişimciliğin temel özelliklerini taşıyan Türk kadını, bilgi toplumunda gerekli olan tüm sorumlulukları ve karşılaşılabileceği riskleri üstlenmeye hazırdır (Müftüoğlu ve Durukan, 2004:45).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

3.1. Ekonomide Kadın ve Kadın Girişimciliğinin Yeri

Küresel çapta ülke nüfuslarının yaklaşık %50'sini oluşturan kadınlar, üretim ve hizmet sektörünün en önemli unsurları olmalarına rağmen, çalışma hayatında hâlâ erkeklerin gerisinde ikincil işgücü konumunda bulunmaktadır.

Sanayileşmenin ilk döneminde kadınlar iyi olmayan çalışma koşullarında düşük ücretler karşılığında günlük 12 saat sürelerle çalıştırılmıştır. 1841 yılında İngiltere'de imalat sektöründe çalışan kadın sayısının oranı %35'lerde iken bu oran 1851 yılında %45 seviyesine yükselmiştir. Tarım sektöründe istihdam edilen kadın çalışanlar, bu süreç ile birlikte imalat sanayisinde istihdam edilmişlerdir. Bu sebeple yaklaşık %40 oranındaki kadın işgücü köylerden kentlere göç ederek hizmet sektöründe çeşitli pozisyonlarda çalışmaya başlamıştır. Sanayileşmenin başlangıç yeri olan İngiltere'den sonra kadın işgücünün köylerden kente göçü Fransa ve diğer Avrupa ülkelerinde de yayılmaya başlamıştır (Tilly ve Scott, 1978:64, 68-69).

Yalnızca Avrupa ülkeleri ile sınırlı kalmayan kadın işgücünün hizmet sektörüne yönelmesi Amerika Birleşik Devletleri'nde de ortaya çıkmıştır. Önceleri ailelerine yardım olarak herhangi bir ücret karşılığı olmaksızın tarım sektöründe faaliyet gösteren kadınlar, sanayileşmenin ortaya çıkması ile nitelikli işgücü haline getirilerek sanayi sektöründe faaliyet göstermişlerdir. Amerika Birleşik Devletleri'nin kuzeydoğusunda sanayide istihdam edilen kadın oranı %9 seviyelerinde iken 1932 yılında bu oran %33 seviyelerine yükselmiştir. Gelişen sanayi ile birlikte firma sayısında ve kapasitesinde artışlar yaşanmış ve bu durum kadınların imalat sektörünün yanı sıra aynı zamanda sekreterlik, tezgâhtarlık ve muhasebecilik gibi hizmet sektöründe de istihdam edilmelerine olanak sağlamıştır (Costa, 2000:10-11).

Kadınların çalışma hayatına katılması üzerinde en az sanayileşme kadar etkili olan unsurlardan biri de II. Dünya Savaşı'dır. Kadınların istihdam oranında II. Dünya Savaşı ile birlikte önemli oranda bir artış meydana gelmiştir. Erkek işgücünün savaşa katılımı

ile ortaya çıkan işgücü boşluğunu doldurmak amacıyla kadınlar iş hayatına atılmış, savaşın bitiminden sonra kadınların bir bölümü iş hayatını bırakarak evine geri dönerken önemli bir bölümü ise çalışma hayatını sürdürmeye devam etmiştir (Goldin, 1991:740, 742, 745).

II. Dünya Savaşı sonrasında ABD ortaya çıkan Fordist üretim biçimi, Avrupa’da ve diğer ülkelerde yaygın bir şekilde kullanılmaya başlamıştır. İyi bir şekilde belirlenen iş tanımları ve ortalama vasıfsız işçiler Fordist üretim biçiminin temelini oluşturmaktadır. Fordist üretim sisteminde kullanılan teknolojiler sayesinde çalışanların kalifiye olmaları gerekmemekte ve Taylorist iş organizasyonu formatları çerçevesinde üretilen tüketim materyalleri sıradan ve çok geniş pazarlara başarı ile dağıtılabilmektedir (Kurtulmuş, 1996:181).

Fordist sistemde süreç içerisinde verimin düşmesi ve küreselleşme ile 1970’li yıllardan sonra ticaretin uluslararası düzeyde gerçekleştirilmesi ve sıradan ürünler yerine fonksiyonlu ürünlerin talep edilmesi ile Japonya’da doğan esnek üretim biçimleri ortaya çıkmıştır. Esnek üretim sisteminde tam zamanlı ve sürekli işçi istihdamının yerine geçici ve yarı zamanlı çalıştırılan işçi istihdamı tercih edilmiştir. Bu durum çalışma hayatında kadınlara bazı avantajlar sağlamıştır. Aile içi yükümlülükleri olan kadınlar esnek üretim sisteminin getirdiği yarı zamanlı çalışma programları ile hizmet sektörüne yönelmişlerdir. Bu sayede gelişmiş ülkeler başta olmak üzere tüm dünya ülkelerinde kadınların daha yüksek oranlarda çalışma hayatına katılmalarını sağlamıştır.

Tablo 3.1’de küresel çapta yaşanan gelişmelerin kadın istihdamı üzerindeki etkilerini gösteren ve meydana gelen artışı destekleyen veriler verilmiştir. Tabloda 1980 ve 2000 yıllarında dünyanın farklı bölgelerinden seçilen toplam 48 ülkeye ait erkek ve kadın istihdamı oranları karşılaştırmasına ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 3.1. Seçilmiş Ülkelerde Erkek-Kadın İşgücüne Katılma Oranları (1980-2000)

Ülkeler	1980 E	1980 K	2000 E	2000 K	Fark 1980	Fark 2000	Ülkeler	1980 E	1980 K	2000 E	2000 K	Fark 1980	Fark 2000
Dünya Toplamı	87.5	57.4	85.5	60.7	30.1	24.8	AVRUPA	84.2	60.2	79.6	64.0	24.0	15.6
Gelişmiş Ülkeler	84.4	58.7	80.8	65.4	26.4	15.4	Bulgaristan	82.7	70.4	77.4	71.4	12.3	6.0
Gel. Olan Ülkeler	88.6	56.9	86.7	59.5	31.7	27.2	Çek Cumh.	84.8	75.1	83.0	75.2	9.7	7.8
Geri Kalmış Ülkeler	89.9	67.6	87.6	65.8	22.3	21.8	Finlandiya	79.3	68.3	76.7	72.5	11.0	4.2
AFRİKA	88.0	56.4	85.8	57.4	31.6	28.4	İzlanda	86.5	72.5	85.3	77.5	14.0	7.8
Kenya	91.7	77.7	89.2	76.6	14.0	12.6	Norveç	83.5	59.8	81.6	74.1	23.7	7.5
Somali	89.6	66.1	87.4	64.7	23.5	22.7	Yunanistan	83.5	31.8	78.2	47.9	51.7	30.3
Tanzanya	89.9	86.0	88.4	83.0	3.9	5.4	İtalya	81.9	39.2	79.0	49.9	42.7	29.1
Kamerun	89.8	49.6	86.2	51.1	40.2	35.1	İspanya	84.5	32.5	80.1	47.9	52.0	32.2
Gabon	87.7	67.6	85.8	66.2	20.1	19.6	Belçika	79.8	41.4	73.1	51.9	38.4	21.2
Cezayir	80.4	19.1	79.6	31.2	61.3	48.4	Fransa	81.6	55.2	75.7	62.2	26.4	13.5
Mısır	83.5	29.3	82.1	37.1	54.2	45.0	İsveç	85.4	69.3	84.6	81.6	16.1	3.0
Fas	84.6	38.1	82.7	43.7	46.5	39.0	İsviçre	89.9	51.9	90.5	64.8	38.0	25.7
G.Afrika	85.1	46.5	82.2	49.5	38.6	32.7	İngiltere	89.2	57.0	83.9	67.0	32.2	16.9
Nijerya	89.1	50.0	86.5	49.5	39.1	37.0	Rusya Fed.	84.3	74.7	79.5	72.2	9.6	7.3
ASYA	88.9	59.9	87.0	62.0	29.0	25.0	Macaristan	84.8	62.0	78.7	61.2	22.8	17.5
Çin	91.5	75.5	89.6	80.0	16.0	9.6	Danimarka	88.3	71.3	85.2	77.3	17.0	7.9
Kore	82.5	65.7	85.1	67.2	16.8	17.9	LATİN AMERİKA	86.6	33.3	85.5	45.2	53.3	40.3
Afganistan	89.4	49.8	88.0	50.1	39.6	37.9	Küba	83.5	39.7	85.3	56.6	43.8	28.7
Hindistan	88.6	47.8	86.9	44.6	40.8	42.3	Kostorika	88.8	24.3	84.8	40.0	64.5	44.8
Pakistan	88.2	27.7	86.6	37.1	60.5	49.5	Meksika	85.8	31.1	85.6	41.6	54.7	44.0
Endonezya	85.8	45.6	84.5	58.0	40.2	26.5	Arjantin	86.4	32.6	84.4	41.6	53.8	42.8
Malezya	84.6	42.8	81.4	50.4	41.8	31.0	Brezilya	89.4	35.7	87.4	47.2	53.7	40.2
Ermenistan	77.5	68.1	77.8	70.7	9.4	7.1	Şili	81.4	28.7	82.3	42.1	52.7	40.2
Gürcistan	81.1	71.0	79.1	66.2	10.1	12.9	Paraguay	91.9	34.1	87.8	38.8	57.8	49.0
Türkiye	87.5	47.8	85.0	52.5	39.7	32.5	Bolivya	85.9	39.6	83.6	48.0	46.3	35.6
KUZEY AMERİKA	84.1	58.2	81.7	70.2	25.9	11.5	AVUSTRALYA/Y.ZELANDA	86.5	51.0	83.3	67.0	35.5	16.3
Kanada	86.0	57.3	83.5	72.1	28.7	11.4	Avustralya	86.6	52.0	83.4	66.8	34.6	16.6
A.B.D.	83.8	58.2	81.5	70.0	25.6	11.5	Yeni Zelanda	85.8	46.0	82.7	67.8	39.8	14.9

E- Erkek

K- Kadın

Kaynak: ILO (2000), World Labour Report 2000, Geneva: 267-271.

Tablo 3.1 incelendiğinde dikkat çeken en önemli ayrıntının erkek istihdam oranının tüm dünya ülkelerinde kadın istihdam oranına göre daha fazla olduğudur.

Kadınların işgücüne katılma oranı 1980’li yıllarda %57 düzeyinde iken erkeklerin işgücüne katılım oranı da %87 düzeyindedir. Kadın istihdam oranı 2000 yılında artış göstererek %60,7 seviyesine çıkarken erkek istihdam oranı ise %85,5 düzeyine gerilemiştir. Kadın-erkek iş gücüne katılım oranları farkı gelişmiş ülkelerde %15,4 seviyelerinde iken bu oran gelişmekte olan ülkelerde %27,2 ve gelişmemiş ülkelerde ise %21,8 seviyeleriyle daha yüksektir.

Tablo 3.1’e göre Gürcistan, Hindistan, Kore ve Tanzanya’da kadın-erkek işgücüne katılım oranları farkının 1980 ve 2000 yılları arasında arttığı görülürken, diğer ülkelerde ise bu farkın azaldığı görülmüştür.

Literatürde yer alan çalışmalarda kadın-erkek işgücüne katılım oranlarının ülkelere göre farklılık göstermesine neden olan unsurlar incelenmiştir. Çalışmalar sonucunda kadınların aile yaşantısına yönelik tercihleri ve evleri dışında herhangi bir iş yerinde çalışmak istememeleri gibi ülkelere göre farklılıklar gösteren sosyo-kültürel değerlerin etkili olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra beşeri sermaye düzeylerinin ülkelere göre farklılık arz etmesi ve ülkelerde kadınların çalışma hayatındaki statülerini düzenlemeye yönelik kamu politikalarının da kadınların işgücüne katılım oranları üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir (Antecol, 2000:412).

İslam ülkeleri olan Cezayir, Mısır ve Pakistan gibi ülkelerde kadın-erkek işgücüne katılım oranlarının yüksek düzeyde farklılık gösterdiği Tablo 3.1’de görülmektedir. Bu durumda kadınların dini ve sosyo-kültürel değerler nedeniyle çalışma hayatına katılmalarına izin verilmemesi, düşük eğitim seviyelerine sahip olmaları, küçük yaşta evlilik sonucunda çocuk ve ev sorumluluğunu üstlenmesi gibi nedenler etkili olmaktadır. Ayrıca İslam ülkeleri olmamalarına rağmen Latin Amerika ülkeleri olan Şili, Paraguay, Arjantin ve Meksika ülkelerinde de kadın-erkek işgücüne katılım oranlarının yüksek düzeyde farklılık gösterdiği de Tablo 3.1’de görülmektedir.

Kadınlar 1970’li yıllara kadar kamu ve özel sektöre ait birçok meslek dalında çalışan ve yönetici pozisyonlarında istihdam edilmiştir. Ancak kadınların karşılaşılabilecekleri riskleri göze alarak kendi işini kurmaları ve ekonomiye destek sağlamaları konusu önem arz eden bir konudur. 1975-1985 yılları Birleşmiş Milletler tarafından “Kadın On Yılı” olarak nitelendirilmesi kadın girişimciliğinin

desteklenmesini ve 1980’li yılların kadın girişimciliği on yılları olarak isimlendirilmesini sağlamıştır (Megginson, 2000:38). Düşük ekonomik gelir düzeyine sahip olan kadınlar daha yüksek gelir elde edebilecekleri kaynağı oluşturabilmek amacıyla girişimcilik faaliyetleri gerçekleştirerek kendi işlerini kurarlar. Orta ve yüksek ekonomik gelir düzeyine sahip kadınların daha yüksek gelir elde edebilme amacının yanı sıra diğer insanlara faydalı olabilme ve kendini gerçekleştirme amacının da girişimcilik faaliyetleri gerçekleştirerek kendi işlerini kurmalarında etkili olmaktadır. Kadınların ev görevleri olarak nitelendirilen çocuk bakımı ve aile bütçesini yönetme gibi sorumlulukları zorlu şartlar altında yaratıcılık ve girişimcilik gibi konularda tecrübe kazanmalarını sağlamıştır. Tüm bu gelişmelere paralelolarak kadın girişimciliği kavramının kullanımı 1970’li yıllardan itibaren yaygınlaşmıştır (OECD, 1997:3). Kadınlar girişimcilik faaliyetleri sonucunda kendi işlerini kurmaları ile yaşadığı sosyal çevreye kendini ifade etme ve toplumda daha güçlü bir konuma ulaşma gibi imkânlarla sahip olmuşlardır. Kadınların büyük çoğunluğu girişimcilik faaliyetleri sonucunda hem hedeflerine ulaşabilmiş hem de hayallerini gerçekleştirebilme imkânı bulmuşlardır (Gürol ve Marşap, 2007:97).

Hisrich ve Amerika Birleşik Devletleri’nde yer alan Temsilciler komitesince 1990’lı yıllarda gerçekleştirilen çalışmalarda Amerika Birleşik Devletleri’nde 1970’li yıllarda kadınların %5’i küçük çaplı işletmelerde pay sahibi iken, bu oranın 1990’larda %28 düzeyine çıktığı, 2000’li yıllarda ise %50 düzeyine çıkacağı tahmininde bulunmuşlardır. Bu durum kadın girişimcilerin sayılarında yaşanabilecek hızlı bir artış meydana gelebileceğini göstermektedir. 1977 yılında ABD’de yaşayan kadınların yaklaşık 1,9 milyon işletmeye sahip olduğu bilinirken bu rakam 1985 yılında 3,7 milyon işletme sayısına ulaşmıştır. Hisrich, kadın girişimcilere yönelik gerçekleştirilen çalışmalarda elde edilen sonuçların doğruluğunun kesin doğru olmadığını, bu yönde ABD nüfus dairesince gerçekleştirilen araştırmalarda elde edilen sonuçların bu sonuçlardan farklı olduğunu belirtmiştir.

Uluslararası verilere göre kayıtlı ekonomi içerisinde yer alan şirketlerin yaklaşık %25-33’ünün kadınlara ait olduğu görülmektedir (Schindehutte vd., 2003: 94). Orta Doğu’da yer alan yedi ülkede Dünya Bankası tarafından gerçekleştirilen çalışmaya göre bu ülkelerde yer alan toplam 4000 şirketin %13’ünün kadınlara ait olduğu belirlenmiştir

(Prifti vd., 2008). Türkiye’de kadınların kırsal alanda 1995-2005 yılları arasındaki on yıllık süreçte işgücüne katılım oranları %49,3 seviyesinden %33,7 seviyesine gerilerken, kentlerde kadınların işgücüne katılım oranlarının %17,1 seviyesinden %19,3 seviyesine çıktığı belirlenmiştir (TUIK, 2007:12-13). Kadınların Türkiye’de tarım sektöründen uzaklaşarak hizmet sektörüne ve ekonomide ve ticari alanda meydana gelen değişimler sonucu önem kazanan girişimcilik faaliyetlerine yöneldiklerini yukarıdaki verilere dayanarak söylemek mümkündür (Bedük, 2005:113).

Kadın girişimcilik faaliyetleri ekonomi ve toplumsal alanlarda sağladığı yararların yanı sıra aynı zamanda yarattığı fırsatlar sayesinde ekonomik kalkınmanın sağlanmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Avrupa Birliği ülkelerinde faaliyetlerini sürdüren 16 milyon işletme sahibinin yaklaşık 10 milyondan fazlasının kadınlara ait olduğu ve kadınların kendilerine ait olan işyerlerinde faaliyetlerini sürdürdükleri tahmin edilmektedir. ABD’de ise yaklaşık 9,2 milyon işveren sayısının yaklaşık 6,4 milyonunu kendilerine ait iş yerlerinde çalışan kadın işletmecilerin oluşturduğu bilinmektedir. Bu oranlar kadın girişimcilerin ekonomik alanda önemli bir konumda yer aldıklarını göstermektedir. Avrupa’da yer alan 28 ülkeye oranla Türkiye’de faaliyetlerini sürdüren kadın girişimcilerin oranının %13 seviyesi ile çok geride kaldığı belirtilmektedir (Delmar, 2003:14).

Kadınların fırsatları yakalayıp yenilikçi bir anlayışla çalışma hayatındaki uygulamalarının kaliteyi arttırabileceği OECD tarafından gerçekleştirilen çalışma sonucunda tespit edilmiştir. Bu durum ekonomik çevrenin gelişiminde de etkili rol oynamaktadır (Narin vd., 2006:70). Daha otoriter bir yönetim tarzına sahip olan erkek girişimcilerin yanı sıra kadın girişimciler daha esnek ve bütünsel bir yönetim anlayışına sahiplerdir. Bu durum yapılan araştırmalarda kadın girişimcilerin ekip çalışması, çalışanların eğitiminin sağlanması, kurum içi hiyerarşisinde azalma, ürün ve hizmet kalitesi ve başarı gibi konular hakkındaki değerlendirmelerinin erkeklerden farklı olması, müşteri beklentilerini karşılama ve çalışanların kariyer gelişimlerini sağlama konusunda daha hassas davranmalarını sağlamaktadır (Gürol ve Marşap, 2007: 103).Ortadoğu ülkelerinde faaliyet gösteren kadın girişimcilerin Asya ve Afrika’da faaliyet gösteren kadın girişimcilere oranla işyerlerinde büyüme merkezli faaliyetler sürdürdükleri ve karşılaştıkları olumsuz durumların sayılarının fazla olmasına rağmen

erkek girişimcilere oranla daha fazla eleman istihdam ettikleri Dünya Bankası tarafından yapılan araştırma sonucunda ortaya konulmuştur (Prifti vd., 2008).

3.1.1.Türkiye’de Tarihsel Süreçte Kadın İstihdamı

1923 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nde yaşanan birtakım gelişmeler ve ortaya çıkan yeni durumlar sonucunda çalışma hayatında kadınlar, etkin bir rol oynamaya başlamışlardır. Bu sebepten dolayı Türkiye’de kadınların çalışma hayatındaki konumu, cumhuriyet öncesi ve cumhuriyet sonrası olmak üzere iki dönemde incelenmiştir.

3.1.1.1.Cumhuriyet Dönemi Öncesi Kadın İstihdamı

Cumhuriyet öncesi dönemde Anadolu’da göçebe yaşamın yaygın olarak görüldüğü dönemlerde aşiretler halinde bulunan toplumsal yapı içerisinde kadınlar yerlerini almış ve aktif bir şekilde üretim faaliyetlerine katılım sağlamışlardır. Cumhuriyet öncesi toplumun temel yapısı olan aşiret sisteminde kadınlar da erkekler gibi kılıç kuşanmış, ok atmış, ata binmiş ve savaşlara iştirak etmişlerdir (Parlaktuna, 2010:1220).

11. yüzyıl sonrasında İslamiyet’in kabul edilmesi ve göçebe hayatın yerini yerleşik hayatın alması ile kadının sosyal yapı içerisindeki statüsü gün geçtikçe gerilemiştir (Kaymaz, 2010:335).

Osmanlı Devleti’nin 13. yüzyılda kurulması ile birlikte kadınların toplumdaki statüsü gelenek ve göreneklere göre belirlenmiştir. Kadınlar bu süreçte aile ekonomisine katkı sağlamışlardır. Bu dönemde nadir de olsa bazı kadınların maden, dokuma ve savaş aletleri gibi geleneksel iş alanlarında bir ücret karşılığında çalıştırıldığı görülmektedir. Osmanlı Devleti’nde kadınlara yönelik 16. ve 17. yüzyıllardan itibaren toplum içerisinde birçok alanda çeşitli kısıtlamalar ortaya çıkmıştır. Osmanlı Devleti’nin yönetici kesimi bu durumun ortaya çıkmasında en önemli unsuru oluşturmaktadır. Osmanlı Devleti yönetim sınıfı, kadınların İslami kurallara göre erkeklerin gerisinde kalması düşüncesine sahip olmaları durumun ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bu düşünce yapısı Osmanlı Devleti’nde çalışma hayatına aktif katılan ve üretici statüsünde

yer alan kadınların sınırlı sayıda olmasına neden olmuştur. Osmanlı'da kadınların statüsünde en önemli değişim geleneksel yapının muhafaza edilerek Batılılaşabilmek amacıyla ilan edilen Tanzimat Fermanı ile verilen haklar ile olmuştur. Tanzimat Fermanı'yla birlikte kız ve erkek çocukları veraset alanında eşit sayılmış ve kölelik ve cariyelik sistemi kaldırılmıştır. Toplumsal kalkınmayı sağlamada önemli rol oynayan eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla kız ortaokulları, kız öğretmen okulları, kadınlara yönelik gerçekleştirilen ebelik kursları ve sanayi okulları kurulmuştur (Parlaktuna, 2010:1220).

Tüm dünyada olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de erkeklerin büyük bir bölümünün Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşları'na katılmasıyla işgücü alanında büyük bir boşluk açığa çıkmıştır. Çalışma alanındaki bu işgücü açığını dolduran kadınlar, erkeklerin savaştan dönmesi üzerine tekrar geleneksel cinsiyet rolleri olan ev ve çocuk bakımı gibi görevlerini gerçekleştirmişlerdir (Berber ve Yılmaz Eser, 2008:3).

Ticaret ve Ziraat Vekaleti'nin 1913-1915 yılları arasında gerçekleştirdiği sayısal döküm sayesinde Osmanlı Devleti'nin son dönem sanayisine ilişkin bilgilere ulaşılabilmektedir. Sanayiye yönelik yapılan sayısal döküm sonuçlarına göre, ülkede faaliyet gösteren önemli sektörlerde çalışan bireylerin yaklaşık üçte birinin kadın olduğu görülmektedir. Sanayi sektöründe çalışan kadınların yaklaşık %95'inin gıda ve dokuma sanayiinde faaliyetlerini sürdürdükleri görülmektedir (Makal, 2010:18).

3.1.1.2.Cumhuriyet Dönemi ve Sonrasında Kadın İstihdamı

Cumhuriyetin 29 Ekim 1923 tarihinde ilan edilmesiyle birlikte birçok alanda gerçekleştirilen inkılaplar sayesinde Türkiye'de modern bir sürecin temelleri atılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, gerçekleştirdiği inkılaplarla ülke nüfusunun %50'sini oluşturan kadınlara da bazı haklar tanıyarak aktif bir şekilde çalışma hayatına katılmalarını sağlamıştır.

Gerçekleştirilen inkılaplar ile kadınların kamusal alanda faaliyetlerde bulunması yeni anayasanın kabul edilmesi ile hızlı bir şekilde uygulamaya dönüştürülmüştür. 1924 yılında kabul edilen Teşkilat-ı Esasiye Kanunu ile ilköğretim tüm çocuklar için zorunlu

hale getirilmiş, ardından 3 Mart 1924 tarihinde kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim laikleştirilerek kız ve erkek bireyler eşit bir şekilde eğitim hakkından faydalanabilmiş ve tüm eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı çatısı altında toplanmıştır. 17 Şubat 1926 tarihinde kabul edilen Türk Medeni Kanunu ile erkeklerin tek taraflı boşanma ve birden çok bayanla evlenebilmelerini kaldırmaya yönelik düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Medeni Kanun ile birlikte kadınların malları üzerinde tasarrufta bulunabilme, velayet hakkı ve boşanma hakkına da sahip olmaları sağlanmıştır. 1930 yılında çıkarılan Belediye Yasası ile belediye seçimlerinde kadınlara yönelik seçme ve seçilme hakkı verilmiştir. 1930 yılında çıkarılan Umumi Hıfzısıhha Kanunu ile kadın, genç ve çocuk çalışanların haklarının korunması ve haklarının iyileştirilmesi amaçlanmış ve kadın çalışanlara yönelik doğum izni hakkı tanınmıştır. 1933 yılında Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü'nün kurulması ile kız çocuklarına yönelik mesleki eğitim verilebilmesi amaçlanmıştır. Köy Kanunu'nda 1933 yılında yapılan değişiklik ile birlikte kadınlara köy muhtarı olabilme ve ihtiyar heyetine seçilebilme imkânı tanınmıştır. Anayasada 5 Aralık 1934 yılında yapılan değişiklik ile birlikte kadınlar seçme ve seçilme hakkına kavuşmuştur. 1935 yılında yapılan 5. Dönem TBMM seçimlerinde toplam 18 kadın milletvekili seçilmiştir (Tatlıdil, 1992:5).

Kadınlar cumhuriyetin ilan edilmesinden 1950'li yıllara kadar geçen süreçte gerçekleştirilen tüm düzenlemelere rağmen çalışma hayatında bir ücret karşılığında istihdam edilmemişlerdir. Sanayileşmede gerçekleşen ilerlemenin istenilen düzeyde olmaması ve ekonomide tarım sektörünün daha etkili olması durumun böyle olmasında etkili olmuştur. Bunun yanı sıra kentleşme oranının düşük düzeyde olması nedeniyle kadınlar aile işçileri olarak kırsal kesimde tarım sektöründe faaliyet göstermişlerdir.

Aktif kadın ve erkek nüfusun, 1955-1990 yılları arasındaki 15 yaş üstü nüfusa oranı olan rafine faaliyet oranları Tablo 3.2'de verilmiştir.

Tablo3.2. Seçilmiş Yıllarda Rafine Faaliyet Oranları

Yıllar	Erkek	Kadın
1955	95.3	72.0
1960	93.6	66.3
1965	91.8	56.6

1970	84.7	50.9
1975	85.4	47.4
1980	84.9	46.3
1985	83.3	44.3
1990	83.3	43.7

Kaynak: Özbay, 1994:7'den DİE, İstatistiki Göstergeler 1923-1990 Tablo1-8, 1990 Nüfus Sayımı Tablo 38.

Tablo 3.2 incelendiğinde kadınların işgücüne katılım oranları seviyesinin erkeklere oranla daha düşük olduğu ve işgücüne katılım oranlarında hem kadın hem de erkekler tarafında bir düşüşün olduğu görülmektedir. İşgücüne katılım oranlarındaki düşüş kadınlar tarafında daha fazla olurken, kadınların 1955 yılında %72 oranında olan işgücüne katılım oranı, 1990 yılında %43,7 seviyelerine gerilediği görülmektedir.

Kadın işgücüne katılım oranları gelişmişlik düzeyinin göstergeleri arasında yer almakta olup, gelişmiş ülkelerde %70 düzeyinde olan bu oran gelişmekte olan ülkelere %30 düzeyindedir. Gelişmekte olan ülkelere kültürel ve fiziksel etkenler kadınların çalışma hayatına katılımlarını zorlaştırmaktadır. 1980 yılından sonra ülkemizde kadınların yükseköğrenime devam etme ve çalışma hayatında aktif bir şekilde yer alarak mesleğinde kariyer yapma faaliyetleri artarak devam etmiştir. Kadınların hizmet sektöründe karşılaştıkları problemler, işsizlik oranındaki artış ve ücretlerin düşük olması gibi unsurlar işgücüne katılım oranlarında düşüşlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kadınların işgücüne katılım oranlarının düşmesine neden olan unsurlardan birisi de Medeni Kanun'da yer alan kadınların kocalarının iznine bağlı olarak çalışabilmelerini öngören maddesidir. Kanunun söz konusu maddesi 1990 yılında kaldırılarak kadınların işgücüne katılım oranının artırılmasına yönelik engel oluşturan unsurlar ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

Çalışma hayatında 2000-2002 yılları arasında Türkiye'de kadınların işgücüne katılım oranlarında bir artış meydana gelirken erkeklerin işgücüne katılım oranlarında ise bir düşüş meydana geldiği görülmektedir. 1999 yılında yaşanan finansal kriz ile 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz Türkiye'de erkeklerin işgücüne katılım oranlarının düşmesine, erkeklerin birçoğunun işsiz kalmasına ve kadınların aile geçimine katkı

sağlamak amacıyla çalışma hayatına katılmasına ve böylece işgücüne katılım oranlarının ise artmasına neden olmuştur (Ekmekçi, 2004:7).

Tablo 3.3. Ülkelere Göre Kadınlarda İstihdam Oranları, 2005-2010 (15-64 yaş grubu %)

İstihdam Oranı						
Ülkeler	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Avustralya	64.6	65.5	66.1	66.7	66.3	66.2
Kanada	68.2	68.8	69.9	70.1	69.0	68.8
Danimarka	71.9	73.4	73.2	73.9	73.1	71.1
Fransa	58.4	58.6	59.7	60.4	60.0	59.9
Almanya	59.6	61.4	63.2	64.3	65.2	66.1
Yunanistan	46.1	47.4	47.9	48.7	48.9	48.1
İtalya	45.3	46.3	46.6	47.2	46.4	46.1
Japonya	58.1	58.8	59.5	59.7	59.8	60.1
Hollanda	64.1	65.4	67.5	69.3	69.6	69.4
İsveç	71.8	72.1	73.2	73.2	70.2	70.3
İngiltere	66.7	66.8	66.3	66.9	65.6	65.3
ABD	65.6	66.1	65.9	65.5	63.4	62.4
OECD Toplam	55.9	56.7	57.2	57.6	56.7	56.7
Türkiye	22.3	22.7	22.8	23.5	24.2	26.2

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü İstatistikleri, 2011

Bir toplumda kadınların erkeklerle sosyal hayatta ve ekonomik alanda eşit haklara sahip olması ve aktif katılımlarının sağlanması o ülkenin gelişmişlik düzeyi hakkında bilgi veren önemli unsurlardan biridir. Kadın istihdamı gelişmişlik düzeyi yüksek olan ülkelerin hepsinde görülen ortak bir özelliktir. Türkiye'nin de üyesi olduğu dünyada yüksek gelişmişlik düzeyine sahip 33 ülkenin üyesi olduğu OECD (Ekonomik İşbirliği

ve Kalkınma Örgütü) ülkelerinde kadınların işgücüne katılım oranları %56,7 seviyelerinde iken bu oran ABD’de %62,4; Japonya’da %60,1 ve Almanya’da da %66,1 seviyelerindedir. Bu oranların ortaya çıkması bu yönde izlenen devlet politikalarının bir sonucu olup kesinlikle tesadüf değildir.

Kadınların işgücüne katılım oranının Türkiye’de yeterli seviyede olduğu söylenemez. Ancak günümüzde geçmiş yıllara oranla çeşitli kurum ve kuruluşlarda, yerel yönetimlerde, üniversitelerde ve özel sektörde kadınların işgücüne katılım oranlarının arttırılmasının önemini fark etme düzeyinin artış gösterdiğini söylemek mümkündür. Bu durum kadınların çalışma hayatında aktif bir şekilde yer almalarını ve kadın istihdamının artmasını sağlamış ve kadınların işgücüne katılım oranları 2004 yılında %23,3 seviyelerinde iken bu oranın 2012 yılında %29,5 seviyesine yükseldiği görülmüştür (Komisyon Raporu, 2013:4).

3.2.Kadın Girişimcilerin Sorunları

Kadınların çalışma hayatında istihdam edilmeleri ve girişimcilik faaliyetlerinde bulunmalarına yönelik birçok olumsuz durumun varlığı işgücüne katılma oranlarının düşmesine neden olmaktadır. Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri ve aile içerisindeki sorumlulukları işgücüne katılım oranlarını olumsuz etkilediği gibi bu durum üzerinde kadınların eğitim seviyelerinin düşük olması, kurumsallaşmanın geleneklere bağlı kalarak sürdürülmesi ve yetersiz kalan kanuni düzenlemeler de etkili olmaktadır. Doğası gereği riskli bir yapıya sahip olan girişimcilik faaliyetleri, kadınların karşı karşıya kaldıkları problemlerle birlikte taşıdığı risk düzeyi daha yüksek seviyelere ulaşmaktadır (Ertürk, 1993:43).

İstatistiki veriler kadın girişimcilerin sayısının var olan olumsuz durumlara rağmen arttığını göstermektedir (Jalbert, 2000:9). Girişimci kadınların sahibi oldukları işletme sayısında son dönemlerde artışlar dikkat çekmektedir (Weiler ve Bernasek, 2001:85). Kadınların işgücüne katılım oranlarının arttırılarak kendi işletmelerini kurması ve sahibi oldukları işletmeleri büyütmeleri ekonomik hayatta erkeklerle eşit haklara sahip olması ve karşılarına çıkabilecek olumsuzlukların asgari düzeye indirilmesinde ve ekonomik kalkınmanın hızlandırılmasında önemli rol oynayacaktır. Kadınlar sahip oldukları bilgilerini ekonomi alanında kullanarak girişimcilik faaliyetleri

ile kendilerine ait işletmelerde yeni sektörlerin ve istihdam alanlarının doğuşunu sağlayabilmektedirler.

Erkek girişimciler ile kadın girişimcilerin hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde benzer problemler yaşadıklarını ancak kadınların cinsiyetleri ve toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle daha farklı problemlerle karşı karşıya kaldıkları 1980’li yıllarda kadın girişimciliğinin öneminin artmasıyla birlikte kadın girişimciliğine yönelik çalışmalarda belirlenmiştir. Kadın girişimcilerin cinsiyetlerine bağlı olarak karşılaştıkları bir takım sorunları şöyle sıralamak mümkündür (Ertürk, 1993:44; Weiler ve Bernasek, 2001:87):

- Sosyal ilişkilerde maruz kaldıkları problemler,
- Kurdukları işletmelerin yanı sıra ev işleri ve çocuk bakımı gibi yükümlülüklerinin var olması nedeniyle karşılaştıkları problemler,
- Kaynak temininde karşılaştığı problemler,
- Toplumsal değerler ve gelenekler nedeniyle karşılaştıkları toplumsal problemler

Wiler ve Bernasek, kadın girişimciliğini önlemeye yönelik unsurları ikiye ayırarak birinci unsurun çalışma hayatında erkek egemenliğinin hakimiyetinin hissedilir düzeyde olmasıdır. Günümüzde erkek işbirliği ve işletmelerin erkek istihdamına yönelmesi kadın ayrımcılığının azalmasına rağmen hâlâ devam etmektedir. Kadınların kurdukları işletmelerin erkekler tarafından kurulan işletmelere oranla daha zayıf olmaları ve faaliyetlerini erkeklere oranla daha yavaş yürütmeleri de ikinci unsuru oluşturmaktadır. Finansman kaynağı sağlayan bireylerin, müşterilerin ve gerekli kaynakları sağlayan bireylerin de genellikle erkeklerden oluşması kadınların kaynak teminini zorlaştıran unsurlardan biridir.

Kadın girişimcilerin yaşadıkları problemleri belirlemeye yönelik yapılan araştırmalarda, toplumun kadınlara yönelik bakış açıları, inanışları ve değer yargıları kadın girişimcilerin kendilerine ait işletmeleri kurarken karşılaştıkları sorunların başında gelmektedir. Yine sermaye temin etme, işletmenin faaliyet alanına yönelik yeterli bilgiye sahip olunmaması, bürokrasi engeli, kanuni engeller, piyasa hakkında

yeterli bilgiye sahip olunmaması, ücretlendirme ve ticaret konularında karşılaşılan problemler kadın girişimcilerin, girişimcilik faaliyetlerine başlarken karşılaştıkları problemler arasında yer almaktadır. Ayrıca duygusal bir yapıya sahip olan kadınların aldıkları ticari kararlarda duygusal davranışları da birtakım sorunlarla karşılaşmalarına neden olmaktadır. Kadın girişimcilerin karşılarına çıkan uzun süreli ve fazla sayıdaki işlemler, mecburi bağışlar, mevzuat değişiklikleri ve yasal engeller iş kurma aşamasında karşılaştıkları problemlerden bazılarını oluşturmaktadır (Tan, 2006:530).

Türk toplumunun sosyo-kültürel yapısı incelendiğinde Marmara, Akdeniz ve Ege bölgelerinin kıyı şeridinde yer alan şehirlerde Avrupa yönelimli değerler hakimken Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve İç Anadolu Bölgeleri'nde ve küçük yerleşim yerlerinde geleneksel yapı kendini göstermektedir. Kadın girişimciler açısından bazen avantaj oluşturan toplumda görülen sosyo-kültürel farklılıklar bazen de çeşitli dezavantajların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Kadın girişimciler bazen büyük ve modern şehirlerde de sosyo-kültürel açıdan çeşitli sorunlar yaşayabilmekte ve geleneksel yapıdan etkilenebilmektedirler (Özen Kutanis, 2002a).

Marko ve mikro yapıda genel olarak incelenebilen kadın girişimcilerin sorunlarından kanuni sorunlar ile devlet ve sektörel problemler makro boyuttaki sorunları oluştururken; sosyal çevre ve kişisel özelliklerinden kaynaklanan sorunlar da mikro boyuttaki sorunları oluşturmaktadır.

Bu sorunlar(Kutanis, 2006:64-65);

Makro Boyuttaki Sorunları

- Kaynak ve sermaye temin etme
- İşletme için uygun fiziki mekân bulma,
- Alet, edevat ve diğer donanımları temin etme,
- Devlet daireleri ile etkileşim kurabilme
- Sosyal çevrenin görüşleri
- İş çevresiyle etkileşim

- Kalifiye eleman bulabilme
- Sektörel değişimler
- Çek, senet ve ödemelerin tahsili
- Diğer kadın girişimcilerle birlikteliği sağlayamama

Mikro Boyuttaki Sorunları

- Deneyimsizlik, bilgi eksikliği ve destek bulamama
- Düşük eğitim düzeyi
- Sosyal çevre ile etkileşim kuramama
- Müşterilere yönelik iletişimin yetersiz kalması
- Aile içerisinde yaşanan problemler
- Sorumluluk alanının fazla olması
- Erkek girişimcilerin ve müşterilerinin kendilerine yönelik algıları.

Sermaye temini kadın girişimcilerin iş kurma basamağında karşılaştığı en önemli sorunlardan birini oluşturmaktadır. Yine kadın girişimcilerin iş kurma aşamasında karşılaştığı önemli sorunlar arasında bürokratik engeller, deneyim ve bilgi eksikliği gibi hususlar da bulunmaktadır. Vergi ödemeleri, borçların geri ödenmesi ve ürünlerin yeterli miktarda talep görmemesi gibi sorunlar da girişimcilik faaliyetlerinin sürdürülmesi aşamasında karşılaşılan sorunları oluşturmaktadır. Vergi yükünün azaltılması birçok girişimcinin beklentileri arasında yer almaktadır (Ufuk ve Özgen, 2001).

Sermaye temini girişimcilik faaliyetlerinin başlatılması aşamasında genellikle karşılaşılan problemlerden biridir. Kadın girişimciler kaliteli ürün, malzeme, donanım ve araç-gereç temin edebilecekleri uygun yerlerin belirlenmesi konusunda yetersiz bilgiye sahip olmaları ya da bu konuda kendilerine yardım edebilecek bir destek bulamamaları ciddi problemlerle karşı karşıya kalmalarına neden olabilmektedir (Kutaniş, 2006:66).

Erkek girişimcilere oranla daha fazla kısıtlamaya maruz kalan kadın girişimciler kendilerine ait işletmeyi kurmak ve faaliyetlerini sürdürebilmek için gerekli olan bilgi ve donanımına erkek girişimcilere oranla daha zorlu koşullar altında ulaşabilmektedirler (KKSG, 2000:201). Kadın girişimcilerin işletmelerini kurma ve faaliyetlerini sürdürme aşamalarında karşılaştıkları problemleri makro ve mikro sorunlar olmak üzere iki grupta inceleyebiliriz.

3.2.1. Makro Sorunlar

Bu grupta yeralan problemler genellikle devlet yapısına bağlı olarak ekonomik hayat içerisinde ortaya çıkan sorunlardır. Kadın girişimcilerin karşılaştıkları piyasa koşullarına yönelik problemler, yasalar ve devlet uygulamaları sonucunda ortaya çıkan problemler, sermaye teminine yönelik karşılaşılan problemler makro sorunlar kapsamına giren sorunlardır.

3.2.1.1.Beceri ve Mesleki Eğitim

Kadınların ve bireylerin toplumda daha yüksek statüye sahip olmalarını ve güçlenmelerini sağlayan en önemli unsur eğitimidir. Eğitim toplumda var olan cinsiyete yönelik ayrımcılık faaliyetlerinin de sonlandırılmasında etkili olan en temel öğedir. Bireylerde davranış değişikliği yaratma süreci olan eğitim bireylerin davranış biçimleri üzerinde etkili olarak onları sosyal hayata hazırlar (Altunışık d., 2002:78). Bir süreç boyunca gerçekleştirilen eğitim faaliyetleri ile birey çalışma hayatına hazırlanmanın yanı sıra aynı zamanda bireylerin toplumsal ve siyasi düzene de uyum sağlamalarını ve aktif katılımlarını da sağlamaktadır. Eğitim kadınların toplumda ikinci sınıf insan muamelesi görmelerini önleyerek, toplumdaki konumlarının da daha yüksek seviyelerde olmasını sağlar ve kişisel özgürlüklerini elde etmelerini sağlayan temel unsur olur (Sipahi, 1997:67).

Kadınlar eğitim seviyelerinin yükselmesiyle aile içi işçisi pozisyonundaki tarımsal alandaki faaliyetlerinden kurtularak farklı alanlarda hak ettikleri ücret karşılığında çalışabilme imkânını elde edebilmektedirler. Günümüzde bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler, çalışma hayatı ve sosyal hayata yönelik uzmanlık gerektiren bilgilerin

öğrenilmesini zorunlu kılmakta ve dolayısıyla bu durum eğitimin gerekliliğini ön plana çıkarmaktadır (Gökdemir, 1995:639).

Kadınlar, eğitim seviyelerinin yükselmesi ile toplumdaki konumlarının daha iyi bir seviyeye gelmeleriyle birlikte aynı zamanda sosyal çevrede söz hakkı da elde edebileceklerdir. Bu sayede kadınların ailedeki ve toplumdaki etkinliği artarak alınan kararlarda daha etkili olmaları sağlanacaktır. Kadınların toplum içerisinde daha iyi bir konuma sahip olması ve etkinliğinin artması girişimcilik faaliyetlerini de olumlu yönde etkilemektedir. Fakat bu durum yalnız başına kadınların girişimcilik faaliyetlerini gerçekleştirebilmeleri için yeterli olmayıp aynı zamanda toplumsal desteğe de ihtiyaç duyulmaktadır. Bireylerin kendine ait işlerini kurabilmeleri için üst düzey bir eğitim almaları gerekmemesine rağmen yönetim ve girişimcilik konularında eğitim almaları işletmenin kurulması ve faaliyetlerin yürütülmesine yönelik avantajlar sağlamaktadır (Doğramacı, 1997:129).

Kadın girişimciler açısından eğitim, teknolojiyi kullanma ve beceri geliştirme unsurlarının hayati önemi bulunmaktadır. Bu unsurlar girişimcilerin piyasada var olan fırsatları görebilmelerini ve değerlendirebilmelerini sağlamada önemli rol oynamaktadır.

Ülkelerin sosyo-kültürel ve ekonomik şartlarına uygun bir şekilde hazırladıkları eğitim-öğretim programları hazırlamaları ve uygulamaları kadınların girişimciliğe yönlendirilmesinde ve girişimcilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde önemli rol oynamaktadır (Doğanay, 1993:85).

Günümüzde bilginin ekonomi üzerindeki önemli etkisinin inkâr edilmesi mümkün değildir. Bu sebepten dolayı kadınların eğitim seviyelerinin yükselmesi ile toplumda daha yüksek bir konuma gelmeleri sağlanabilir. Böylece kadın girişimcilerin erkek girişimcilerle rekabet edebilecek seviyeye gelmeleri sağlanır ve iş dünyasında etkili bir konuma erişebilirler. Kadınların eğitim düzeyinin yükselmesi ile aktif olarak ekonomik hayata katılımları, toplumda söz sahibi olmaları, kişisel özgürlüğünü ifade edebilmeleri ve yaşam kalitelerinin artması sağlanabilir. Ekonomik hayatta geri planda kalan kadınların eğitim düzeylerinin yükselmesi ile aktif iş hayatına katılımlarının ve üretken nüfus içerisinde yer almalarının sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

3.2.1.2.Mesleki Örgütlenme

Bireysel olarak çalışanlar ya da ilerleyen süreçte bireysel olarak çalışmak isteyen kişiler için örgütlenme faaliyeti önemli bir konumda bulunmaktadır. Piyasadaki zorlu rekabet koşullarıyla mücadele edememe, gelirin azalması ve çalışanların haklarını alamamaları gibi durumlar etkili bir örgüt çalışması ile minimum düzeye indirilebilir (Ecevit, 1993:28). Aynı sektörde faaliyet gösteren kadın girişimcilerin işbirliği yapabilmelerini sağlayan örgütlenme aynı zamanda girişimcilerin koordineli bir şekilde hareket etmelerine de imkân tanımaktadır. Duygusal bir yapıya sahip olan kadın girişimcilerin örgütlenmesi kendilerini bir yapının üyeleri olarak görebilmeleri bakımından sosyo-psikolojik açıdan da fayda sağlamaktadır. Kadın girişimcilerin örgütlenmesi aynı zamanda politik ve ekonomik açıdan da birtakım yararlar sağlamaktadır (Doğanay, 1993:85).

Kadın girişimcilerin faaliyetlerini başarılı bir şekilde yürütebilecekleri alanların tespitinde kadın örgütleri önemli rol oynamaktadırlar. Kadın örgütleri ayrıca üyelerinin sosyo-ekonomik düzeylerinin yükselmesinde ve toplumda var olan cinsiyet ayrımcılığı ile mücadelede etkili olmaktadır (Jalbert, 2000:8, 38).

Kadın girişimcileri korumak ve desteklemek amacıyla kurulan örgütlerin sayısı dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de artış göstermektedir. Mentorluk sistemi sayesinde kadın örgütleri uluslararası düzeyde faaliyetlerini sürdürme imkânı elde etmektedirler. 12 Eylül 2002 tarihinde Türkiye’de kadın girişimci sayısını arttırmak ve mevcut kadın girişimcilerin desteklenerek güçlendirilmesini sağlamak amacıyla Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER) kurulmuştur. TOBB’un destek verdiği KAGİDER Türkiye geneli tüm illerde yaygınlaştırılarak kadın girişimcilerin Türkiye’nin sosyo-ekonomik yönden gelişimine aktif olarak katılımlarını sağlamıştır.

3.2.1.3. Sermaye Teminindeki Sorunlar

Kadın ve erkek girişimcilerin kendilerine ait işletmeleri kurabilmek için ihtiyaç duydukları finans desteğini temin edebilecekleri kaynaklar farklılıklar göstermektedir. Erkek girişimciler kendilerine ait işletmeleri kurma aşamasında kendi birikimlerinin yanı sıra bankalardan ya da çeşitli yatırımcılardan kredi alabilirken; kadın girişimciler

ise sahip oldukları mal varlıklarını ve birikimlerini kullanmayı tercih ettikleri kadın girişicilere yönelik yapılan çalışmalarda tespit edilmiştir (Hisrcih ve Peters, 2002:76).

Yetersiz sermaye hem kadın hem de erkek girişimcilerin işletme kurma aşamasında karşılaştıkları önemli problemlerden birisidir. Sermaye yetersizliği nedeniyle girişimcilik özelliklerini taşıyan birçok birey kendilerine ait işletmeleri kuramamaktadırlar. Sermaye yetersizliği işletme kurulmasını önlemenin yanı sıra aynı zamanda kurulan işletmelerin geliştirilip büyütülmesini de engelleyici bir unsur olmaktadır. Kadın girişimcilerin girişimcilik faaliyetleri ile yeni istihdam alanları oluşturmalarını engelleyen en önemli unsurlardan biri olan sermaye yetersizliğini ortadan kaldırmak için, devletin bu konuda destek programları düzenlemesi önem arz etmektedir (Müftüoğlu ve Durukan, 2004:43).

Kadın girişimciler birçok bankadan kredi alırken problem yaşamaktadırlar. Bankalar, kadın girişimcilerin ihtiyaçları olan finansman desteğini alabilmeleri için bir erkek kefil bulundurma ya da mal varlığını ipotek gösterebilmeleri için eşlerinden ya da erkek yakınlarından izin alma gibi şartlar sunabilmektedirler. Bu durum bankalara ipotek olarak gösterebilecekleri mal varlığına sahip olmayan ya da bankaların istedikleri niteliği taşıyan kefil bulamayan kadın girişimciler için engel teşkil etmektedir (KSSGM, 2000:148). Günümüzde kadın girişimcilerin desteklenmesine yönelik programların artması ve banka sayılarındaki artış gibi nedenler kadınların ihtiyaç duydukları finansman kaynağını elde edebilmelerini kolaylaştırmıştır. Buna rağmen kadın girişimcilerin ihtiyaç duyduğu finansman kaynağı temininde banka kredilerine erkeklere oranla daha az yöneldikleri yapılan çalışmalarda tespit edilmiştir.

3.2.2.Mikro Sorunlar

Kadın girişimcilerin karşılaştıkları tecrübe eksikliği, etkili bir sosyal etkileşimin kurulamaması, faaliyet gösterdikleri alana yönelik bilgi eksikliği, müşteri ilişkileri konusunda yetersiz olma, sorumluluk alanlarının fazla olması, aile tepkileri ve sosyo-kültürel engeller girişimcilik faaliyetlerinin yürütülmesini engelleyen mikro sorunlar olarak nitelendirilmektedir (Kutanis, 2006:65). Kadınların toplum içerisindeki statüsü üzerinde etkili olan bir unsurdur. Girişimcileri müşterilerine ve çalışanlarına yönelik

etkili iletişim faaliyetleri gerçekleştirerek işletme performansının arttırılmasını sağlayabilirler.

Ancak kadın girişimciler hem cinsiyetleri nedeniyle zorlanmakta hem de erkek girişimcilerin girişimcilik tecrübelerinin ve alt yapılarının kadınlardan daha fazla olması dolayısıyla erkek girişimciler işletmelerinin performansını yükseltebilirler (Kutanis, 2003: 60).Kadın girişimcilerin sosyal çevreden ya da kendilerinden kaynaklanan mikro problemleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

3.2.2.1.Güvensizlik

Bireylerin karar vermeleri üzerinde etkili olan en önemli unsur güven duygusudur. Bireylerin güven duyguları karar verme aşamasında var olan riskleri göze alabilme düzeyini belirlemektedir. Yüksek özgüvene sahip girişimciler daha hızlı ve etkili karar verebilmekte ve ortaya çıkabilecek riskleri asgari düzeye indirebilmektedir. Düşük özgüvene sahip bireyler ise yaşadıkları kararsız sonucu ortaya çıkabilecek riskleri arttırmakta ve gerçekleştirebileceği faaliyetleri riskli olduğu düşüncesiyle gerçekleştirememektedir (Brindley, 2005:148).

Girişimcilerin, girişimcilik faaliyetlerine başlamasında ve hedeflerine ulaşmasında etkili olan unsurlardan biri de özgüvendir. Girişimciler kurdukları işte başarılı olabileceklerine yönelik özgüvene sahip ve kendilerine saygı duymaları halinde hedeflerine ulaşır ve özgüveni artar (Bayraktaroğlu vd., 2006:392). Özgüveni düşük kadın girişimciler ise girişimcilik niteliklerine sahip olmalarına rağmen hedeflerine ulaşamayabilirler.

Kadın girişimciliğine yönelik Ecevit ve Kaptanoğlu'nun gerçekleştirdiği araştırmalarında kadın girişimcilerin hedeflerine ulaşabilecekleri sektörlere yönlendirilerek bu alanda desteklenmesi özgüven düzeyinin yükselmesini sağlayabileceği belirlenmiştir. Bu nedenden dolayı girişimcilerin başarıya ulaşabilecekleri projelerde faaliyet göstermeleri vemanevi olarak desteklenmeleri kadın girişimcilerin özgüvenlerinin arttırılabileceğini söylemek mümkündür. Bu durum göz önünde bulundurularak bankalara ve sivil toplum kuruluşlarına, kadın girişimcilerin

özgüvenini, başarıma isteklerini ve azmini arttırmaya yönelik programların geliştirilmesi tavsiye edilmiştir (Ecevit ve Kaptanoğlu, 2016:28).

3.2.1.2.Ticari ve Yönetsel Deneyim Eksikliği

Yönetim beşerî faktörlerle birlikte girişimcilik faaliyetlerinin yürütülmesini sağlayabilmek için ihtiyaç duyulan kaynakların koordine edilmesi, planlanması, yönlendirilmesi ve denetimini de içerisinde barındıran bir süreçtir. Bireylerin yaşam sürecinde karşılaştıkları olay ve olgular karşısında kazandığı bilgiler ise deneyim olarak tanımlanmaktadır. Bir bireyin yöneticilik yeteneği ile edindiği tecrübelerin birleşmesi sonucunda karşısına çıkan problemleri kolaylıkla çözüme kavuşturmasını ve değişimlere ayak uydurmasını sağlamaktadır (Küçük, 2005:45).

Faaliyet gösterdikleri alana yönelik bilgi ve tecrübeleri artan kadın girişimciler, yeni projeler ve istihdam alanları geliştirebilirler. Ecevit ve Kaptanoğlu'nun kadın girişimcilere yönelik gerçekleştirdikleri çalışmalarında bir ücret karşılığında çalışma hayatına katılmış bireylerin, çalışma ortamlarında edindikleri tecrübelerin girişimcilik faaliyetlerini sürdürürken işlerini kolaylaştırdığını; girişimcilik faaliyetlerine başlamadan önce evleri dışında herhangi bir çalışma tecrübesi edinen kadınların oranlarının %84 olduğu tespit edilmiştir. Kadın girişimcilerin edindikleri tecrübeler, girişimcilik faaliyetlerini sürdürmelerine yönelik finansal ve sosyal sermaye edinmelerini sağladıkları da çalışma sonucunda belirlenmiştir.

3.2.1.3.Rol Çatışması

Kadın girişimcilerin toplumsal cinsiyet rolleri ile iş hayatındaki rollerinin çatışması karşılaştıkları mikro problemlerden birini oluşturmaktadır. Kadın girişimcilerin aile ortamındaki yükümlülükleri ile çalışma hayatındaki yükümlülüklerinin birlikte yerine getirilmesi çatışmanın ortaya çıkmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Bu durum kadın girişimcilerin ev hayatına ilişkin yükümlülükleri bazı durumlarda iş hayatındaki yükümlülüklerini yerine getirmesine engel teşkil edebilmektedir. Kadınların aile bireylerinin talepleri ile iş hayatında karşılaştıkları taleplerin birbiriyle uyuşmaması sonucu ortaya çıkan rol çatışması, iş-aile çatışması olarak tanımlanır. Kadın girişimcilerin yaşadıkları bu çatışma iş-aile çatışması ya da

aile-iş çatışması olmak üzere iki yönde ortaya çıkmaktadır. Kadın girişimcilerin iş hayatındaki rolünün, aile hayatındaki rolünü etkilemesi iş-aile çatışması olarak nitelenirken, aile hayatındaki rolünün iş hayatındaki rolünü etkilemesi de aile-iş çatışması olarak nitelendirilmektedir.

Türkiye’de farklı bölgelere göre değişiklik gösteren kadının toplumsal ve ev hayatına yönelik sorumlulukları, kadın girişimcilerin, girişimcilik faaliyetlerine yönelik kararları üzerinde etkili olan unsurlardan birini oluşturmaktadır. Kadın girişimciler aile yaşamının ve toplumun kendine yükledikleri yükümlülükleri eksiksiz bir şekilde yerine getirebilmek için yoğun çaba sarf etmekte ve bu durum onların bir takım olumsuz durumlarla karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. Girişimci kadınlar, karşılarına çıkan tüm bu olumsuz durumlara rağmen yükümlülüklerini eksiksiz bir şekilde yerine getirme çabaları onları daha güçlü kılmaktadır. Böylece girişimci kadınlar mücadeleciler ruha sahip olarak gerçekleştirecekleri yatırımlarda karşılarına çıkabilecek riskleri rahatlıkla üstlenebilmektedirler.

Başarılı bir şekilde girişimcilik faaliyetini sürdüren kadınların aynı zamanda aile hayatına yönelik yükümlülükleri de bulunmaktadır. Kadınların aile hayatına ve çalışma hayatına yönelik yükümlülüklerini etkili bir şekilde yürütebilmesi ve ortaya çıkabilecek çatışmaları asgari düzeye indirebilmesi için uygulanabilecek birtakım stratejiler bulunmaktadır. Shelton bu stratejileri şöyle sıralamıştır:

(1)Kadın girişimcilerin evlilik ve aile hayatından vazgeçerek kendini tamamıyla girişimcilik faaliyetlerine adanmasıdır. Kadınlar bu şekilde rol çatışmalarının ortaya çıkmasını önleyerek rol eliminasyonu gerçekleştirirler.

(2) Kadınların aile hayatına yönelik sorumluluklarının azaltılması amacıyla az sayıda çocuk yapması ve bu şekilde rollerini azaltması rol çatışmalarını önleyebilmektedir.

(3) Aile hayatına yönelik yükümlülüklerinin bir kısmını ailenin diğer bireyleriyle; çalışma hayatına yönelik yükümlülüklerinin bir kısmını da çalışanlarıyla paylaşarak hem aile içerisindeki hem de iş hayatındaki performansını arttırabilirler.

(4) Kadın girişimcilerin çocuklarının özbakım becerilerini kazanıncaya kadar girişimcilik faaliyetlerine ara vermesi ile rol çatışmalarının ortaya çıkması ertelenebilmektedir.

Kadın girişimciler var olan amaçlarının öncelik durumuna göre yukarıdaki stratejilerden birini belirleyerek faaliyetlerini buna göre düzenleyebileceklerdir. Kadın girişimcilerin kendi durumlarını göz önünde bulundurarak seçtiği stratejilere göre tekrardan girişimcilik faaliyetlerine yönelebilmelerini sağlayacak programların da oluşturulması gerekmektedir.

3.2.2.4.Ayrımcılık

Kadınlar çalışma hayatında dünyanın hemen her yerinde cinsiyetleri dolayısıyla ayrımcılık faaliyetleri ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Kadına yönelik ayrımcılık faaliyetleri geçmiş dönemlerde daha yoğun bir şekilde kendini gösterirken son dönemlerde iletişim faaliyetlerinin artması ve toplumsal yapıda görülen gelişmeler sayesinde kadın çalışanlara yönelik ücret, terfi ve eğitim gibi alanlardaki ayrımcılık faaliyetlerinde ciddi düzeyde azalmalar tespit edilmiştir. Kadınların Mısır'da geçmiş dönemlerde emniyet, ordu ve adli makamlarda görev yapamamalarına rağmen günümüzde bu engelin ortadan kaldırılması kadınlara yönelik ayrımcılığın azaldığına örnek olarak gösterilebilir (Gürol, 2000:216-217).

Kadınlar, erkek egemen toplumlarda birtakım engellerle karşılaşabilmektedirler. Kadınlara yönelik ayrımcılık faaliyetleri daha çok ekonomi, bilim ve siyaset alanlarında ortaya çıkmaktadır. Kadınlara yönelik ayrımcılık faaliyetlerinin son bulmasıyla, kadınların yönetici, girişimci ve lider olarak toplumda yer almaları sağlanabilecektir (Arat, 1993:93)

Çalışma hayatında kadınlara yönelik ayrımcılık faaliyetleri ülkemizde de görülmektedir. Ülkemizde kadınların işgücüne katılım oranları %72'lik oranla en yüksek seviyesine 1955 yılında ulaşırken, 1990'lı yıllarda bu oran %31 seviyelerine gerilemiştir. Kadınların 2004 yılında ise işgücüne katılım oranı %25,4 olarak belirlenmiştir (KAGİDER, 2005:4).

Türkiye'nin de üyesi olduğu OECD tarafından 2005 yılında yayınlanan rapora göre kadınların OECD ülkelerinde işgücüne katılım oranlarının %61 seviyesinde olmasına karşılık bu oranın Türkiye'de %25 seviyesinde olduğu belirlenmiştir. Yine raporda Türkiye kadın nüfusunun yalnızca binde yedilik kısmının resmi kayıtlarda girişimci olarak yer alabildikleri belirtilmiştir (Salih, 2006:23).

3.3.Türkiye’de Kadınların Girişimciliğe Yönelik Problemleri

1980’li yıllardan sonra Dünya ve Türkiye ekonomi politikalarında dışa açılma modellerinin etkisiyle önemli değişimler gerçekleşmiştir. Ekonomi alanındaki değişimler Özal döneminde gerçekleştirilen 24 Ocak Kararlarının etkisiyle istihdam alanında da kendini göstermiştir. Bu dönemde uygulanan ekonomi politikalarının etkisiyle erkek işgücüne yönelik sınırlı istihdam alanları oluşturulmuştur. Bu dönemde ortaya çıkan enflasyon oranlarındaki artış ekonomi üzerinde etkili olarak bireylerin gelir düzeylerinde ve ücret miktarlarında azalma meydana gelmesine neden olmuştur. 1985-1990 yılları arasındaki süreçte kamu çalışanlarının ücretlerinde %46 oranında bir düşüş meydana gelirken, bu oran özel sektör çalışanlarında %23 olarak ortaya çıkmıştır (Ecevit, 1995:126-127). Bireylerin gelirlerine yapılan artış oranlarının enflasyon oranlarının altında kalmasıyla birlikte emekli, çocuk, yaşlı, işsiz ve kadınların ek gelir sağlamak amacıyla çalışmalarına yol açmıştır (Özbay, 1995:122).

Ülkemizde son dönemlerde kadınların çalışma oranlarının artmasına rağmen gelişmiş ülkelere oranla daha düşük düzeyde girişimcilik faaliyetleri gerçekleştirdikleri görülmektedir. Kadınların girişimcilik faaliyetlerine katılma oranları gelişmiş ülkelere %3’ün üzerinde iken bu oran Türkiye’de %1’in altında kalmıştır. Türkiye’de kadınların düşük eğitim düzeyine sahip olmaları ve kadınların bir bölümünün okuma-yazmasının olmaması, girişimcilik faaliyetlerinin gelişmiş ülkelere oranla daha geride kalınmasının sebebi olarak gösterilebilir (Yaprak, 2005:196).

İşletmenin kurulması aşamasında etkili rol oynayan kaynak temini aynı zamanda işletmenin faaliyetlerinin sürdürülmesinde de önemli bir konuma sahiptir. Kaynak temini işletmelerin kuruluş aşamalarında ve devamlılığının sağlanmasında erkek ve kadın girişimcilerin karşılaştıkları önemli sorunların başında gelmektedir. Kadın girişimcilerin banka kredilerine ve yatırımcılara ulaşma olanakları erkek girişimcilere

oranla daha düşük seviyededir. Girişimciliğe yönelik literatürde yer alan çalışmalarda da görüldüğü üzere erkek girişimciler işletme kurma aşamasında kendi birikimlerine ilave olarak kurumsal kredi olanaklarından da faydalanabilmektedirler. Kadın girişimcilerin ise işletmelerini kurma ve faaliyetlerini sürdürebilmek için genellikle kendi birikimlerini ve aile desteğini tercih ettikleri belirlenmiştir. Bu durumu iki farklı şekilde açıklamak mümkündür. Kadınların, erkeklere oranla daha fazla “başarısız olabilme” ihtimalini düşünmeleri kurumsal kredilere başvurmaktan kaçınmalarının ilk nedeni olabilir. Kadınların daha gerçekçi bir düşünce yapısına sahip olmaları ve risk alma düzeylerinin erkeklere oranla daha düşük seviyede olması başarısız olabilme ihtimalini daha fazla düşünmeleri üzerinde etkili olmaktadır. Kadına yönelik toplumsal bakış ise kurumsal kredilere başvurmaktan kaçınmalarının ikinci sebebi olarak nitelendirilebilir. Kadınların toplumsal cinsiyet rollerinden soyutlanamayarak sosyal çevresinde yer alan bireylerin eleştirilerine maruz kalabilmeleri ve beklenen düzeyde destek görememeleri başarısızlık ihtimalini daha çok düşünmelerine neden olan bir diğer unsurdur. Bu sebepler kadınların girişimcilik faaliyetlerini kısıtlı imkânlar dahilinde ve küçük işletmelerde gerçekleştirmesine neden olmaktadır.

Üretilen ürünlere yönelik piyasada yeterli talebin oluşturulamaması kadın girişimcilerin karşılaştıkları önemli problemlerden birini oluşturmaktadır. Piyasalardaki ve siyasi alandaki belirsizlikler bu durumun en önemli sebebidir. Finans sektörünü de etkileyen bu belirsizlikler, işletmelerin kuruluşu ve faaliyetlerin devam ettirilmesi aşamasında ihtiyaç duyulan finansman desteğinin teminini de zorlaştırmaktadır. Bu durum kadın girişimcilerin geleceğe yönelik net bir tahminde bulunamamalarına ve işletmelerini büyütmeye yönelik girişimlerini gerçekleştirmelerine engel olmaktadır.

Tablo 3.4’te kadın girişimcilerin karşılaştıkları problemleri belirlemeye yönelik Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü’nce gerçekleştirilen Ankara, İstanbul, Şanlıurfa, Çorum, Gaziantep, Muğla ve Denizli illerini kapsayan anket uygulamasında elde edilen veriler görülmektedir.

Tablo 3.4. Girişimci Kadınların Başlıca Sorunları (%)

Ürün ve hizmetlere talep olmaması	53,6
Finansman yetersizliği	45,7

Rekabet	14,9
Mekan ve konum sorunları	9,9
İşçiler ile ilgili sorunları	7,8
Hukuki sorunlar	7,6
Beceri yetersizliği	2,1
Diğer	3,3
Birden çok yanıt verildiği için yüzde toplamı 100'ü aşmaktadır.	

Kaynak: T.C. Başbakanlık KSSGM, 2000: 64

Tablo incelendiğinde üretilen mal ve hizmetlere yönelik piyasada istenilen düzeyde talebin oluşturulamaması kadın girişimcilerin karşılaştıkları en önemli problem olduğu görülmektedir. Yine finansman kaynaklarının yetersiz olması ve rekabet ortamlarında ortaya çıkan olumsuz durumlar kadın girişimcilerin yaşadıkları birtakım problemler arasında yer almaktadır. Ankara'da el sanatları alanında faaliyet gösteren bir katılımcı, piyasada ürün ve hizmetlere yönelik yeterli miktarda talebin olması durumunda talebi karşılayabilecek üretim kapasitesine sahip olduğunu ifade etmiştir. Bu durum kadın girişimcilerin ürettikleri mal ve hizmetlere yönelik yeni pazarlar bulma ve mevcut pazarların genişletilmesi ve geliştirilmesi hususlarında desteğe ihtiyaç duyduklarını göstermektedir.

3.4.Kadın Girişimciliği Konusunda Faaliyet Gösteren Kurum Ve Kuruluşlar

Başarılı bir girişimci üretim faktörlerini oluşturan sermaye, doğal kaynak ve emek unsurlarını koordine edip bu unsurları en uygun biçimde kullanarak toplumda ekonomik refah düzeyinin yükselmesini sağlayabilmektedir. Girişim unsuru da üretimi meydana getiren diğer unsurlar gibi ekonomide kıt bir kaynak olarak yer almaktadır. Ülke nüfusunun yaklaşık %50'lik bölümünü oluşturan kadınlar arasında yenilikçi, bağımsızlık isteğine sahip olma, değişime uyum sağlama gibi girişimcilik özelliklerine sahip bireylerin sayıca az olması ekonomide kadın girişimci unsurunun çok kısıtlı olmasına neden olmaktadır. Erkek egemenliğinin hakim olduğu toplumlarda, girişimcilik özelliklerini taşıyan kadının toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle bu özelliklerinin köreldiğini söylemek mümkündür (Çakıcı, 2003:72).

Sahip oldukları yeteneklerin ortaya çıkartılması, zaten k t olan ama saydığımız nedenlerden dolayı ekonomik hayat için daha da k t düzeyde olan kadın girişimcilerin sayılarının arttırılması, sorunlarının     lmesi ve girişim faaliyetini etkin bir şekilde gerçekleştirmesi için devlet tarafından desteklenip, girişimcilik alanına yönlendirilmeleri ve bu alanda teşvik edilmeleri gerekmektedir.Dünyada ve Türkiye’de 1990’lı yıllardan sonra kadınların girişimcilik faaliyetlerini desteklemeye yönelik destek programları oluşturularak, kadınların ekonomiye aktif katılımlarını sağlamaya yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Son yıllarda girişimcilik faaliyetlerine kadınların katılımını sağlama konusu tartişılarak, kadınların girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesinin önemine yönelik çeşitli düşünceler üretilmektedir. Kadınların girişimcilik faaliyetlerinin ekonomi üzerindeki etkileri g   n nde bulundurularak desteklenmesine yönelik farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar kadın girişimciliği desteklemeye yönelik geliştirilen politikalar, stratejiler ve araçlar üzerinde de etkili olmaktadır.

1.Yaklaşım:Ekonomik büyüme ve kalkınmayı sağlamak için kadın girişimcilerin desteklenmesini savunan yaklaşıma göre, kadın girişimciler tarafından kurulan küçük çaplı işletmelerin ekonomik kalkınmanın sağlanması önemli rol oynadıkları ifade edilmektedir. Özellikle yaşanılan ekonomik krizler sonrasında ekonominin toparlanması, büyümesi ve istihdam alanları oluşturulmasında kadınlar tarafından kurulan işletmeler, hayati önem arz etmektedirler.

2.Yaklaşım:Kadın girişimcilerin işgücü katılım oranlarının yükseltilmesi ve yeni istihdam alanları oluşturularak işsizlik oranlarının düşürülmesi yaklaşımına göre aktif işgücüne katılım oranlarının çok düşük olduğu toplumlarda, kadınların girişimcilik faaliyetleri desteklenerek ekonomik hayata katkı yapmaları sağlanabilir. Kadın girişimcilerin kendilerine ait işletmeler kurarak istihdam alanları oluşturacaklarını ve işsizlik oranlarının yüksek çıkmasında etkili olan kadınların istihdam edilmesi ile işsizlik oranlarının azaltılacağını ifade etmektedirler.

3. Yaklaşım: Ailelerin artan ekonomik gelir düzeyine bağlı olarak refah düzeyinin artması yaklaşımına göre kadınların girişimcilik faaliyetlerinde bulunmaları ailelerin refah düzeyinin arttırılmasında önemli rol oynamaktadır. Kadınların girişimcilik faaliyetleri sonucunda ekonomik gelire sahip olmaları ile ailelerin

yoksullukla baş edebilme düzeyleri arttırılmaktadır. Neo-liberal ekonomilerde ortaya çıkan “mikro finansman” olarak adlandırılan bu yaklaşıma göre düşük gelir seviyesine sahip toplumların çalışma hayatına aktif katılımlarının sağlanması ve üretken nüfus içerisinde dahil edilmesi ile ekonomik gelir düzeylerinin ve sosyal statülerinin yükseltilmesi sağlanabilmektedir.

4. Yaklaşım: Kadınların toplumdaki sosyal statülerinin arttırılarak cinsiyet ayrımcılığının ortadan kaldırılması yaklaşımına göre kadınların girişimcilik faaliyetlerine katılması ile güçlenmeleri, erkek egemen toplumlarda ve evlilik hayatında maruz kaldıkları ayrımcılık faaliyetlerine karşı direnebilmeleri sağlanabilmektedir. Kadınların sosyal statülerinin artması ile ailelerinin ve çocuklarının refah düzeyi de yükselmektedir. Bu yaklaşıma göre kadınların girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi ile ekonomik kalkınmayı sağlamak, kadın istihdamının sağlanarak işsizlik oranını düşürmek ya da yoksullukla mücadele etmek gibi bir amaçları bulunmamaktadır. Bu yaklaşımın öncelikli amacı kadınların girişimcilik faaliyetleri ile toplum içerisinde daha iyi bir statüye sahip olmalarını ve güçlenmelerini sağlayarak maruz kaldıkları ayrımcılık faaliyetlerinin ortadan kaldırılmasıdır.

Devletin kadınlara yönelik ayrımcılık faaliyetlerinin ortadan kaldırılması ve kadınların güçlenerek toplumdaki statülerinin arttırılmasına yönelik politikalar uygulama görevi bulunmaktadır. Devlet, kadınların girişimcilik faaliyetlerini destekleyerek toplumda güçlenmelerini sağlaması ile daha güçlü bir ekonomiye sahip olabilir. Kadınlar girişimcilik faaliyetleri sonucunda kendi işlerini kurarak ekonomik bağımsızlığını elde ederler ve toplumda ve aile yaşamında daha iyi bir konumda yer alırlar (Ecevit ve Yüksel-Kaptanoğlu, 2014:5).

Dünya ülkeleri ve ekonomiyi yönlendiren diğer unsurlar, öğrenilebilir bir faaliyet olarak nitelendirilen girişimciliğin geliştirilmesine yönelik küresel çapta çalışmalar yürütmekte ve böylece yeni istihdam alanları oluşturularak işsizlik oranlarında düşüşler sağlamaya çalışılmaktadır (Özkara vd., 2006:226).

Türkiye’de kadın girişimcilere yönelik destek hizmetleri sunan ve girişimcilik faaliyetlerini yönlendiren dört kuruluş söz konusudur. Bu kuruluşları şöyle sıralayabiliriz:

1. Devlet kaynaklı kuruluşlar (KSSGM, KOSGEB, İl Özel İdareleri)
2. Özel kurum ve kuruluşlar (TOBB, Garanti Bankası)
3. Uluslararası örgütler (UNDP, ILO)
4. Sivil toplum kuruluşları (ABİGEM, KADAV, GİDEM, KAGİDER, KEDV)

3.4.1.Devlet ve Kamu Kuruluşları

KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı) ve KSSGM (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü) gibi kamu kurum ve kuruluşları kadınların girişimcilik faaliyetlerine yönlendirilmesi ve girişimcilik faaliyetlerini sürdürmelerine yönelik çeşitli destek programları yürütmektedirler. Ekonomik gelir düzeyi düşük olan bireylere, İl Özel İdareleri tarafından verilen mikro krediler de girişimcilik faaliyetlerini destekleme çalışmaları arasında değerlendirilebilmektedir. Kadınları girişimcilik faaliyetine yönlendiren ve faaliyetlerini sürdürmelerine destek veren kamuya ait kurum ve kuruluşlar şunlardır:

3.4.1.1.Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)

20 Nisan 1990 tarihinde çıkarılan 3624 sayılı kanunla kurulan KOSGEB, küçük ve orta ölçekli mevcut sanayi kuruluşlarını yeni teknolojileri kullanabilir düzeye getirerek, zorlu rekabet ortamlarında ayakta kalabilmelerini sağlamak ve ekonomiye sundukları katkıyı arttırmak amacıyla kurulmuştur. Faaliyetlerini T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı çatısı altında yürüten ve kamu tüzel kişiliğine sahip olan KOSGEB tarafından gerçekleştirilen tüm işlemler özel hukuka bağlı olarak yürütülür. KOSGEB'in hizmet kalitesini arttırmak amacıyla 2003 yılında KOBİ'lerin zorlu rekabet ortamlarında ayakta kalabilmelerini sağlamak, katma değerlerini arttırmak, teknolojik altyapılarını güçlendirmek, uluslararası piyasalara açılmalarını sağlamak, kendi markalarını oluşturmak, ana sanayi ile yan sanayi etkileşimini arttırmak gibi temel amaçlarına ulaşabilmelerini sağlamak amacıyla gerçekleştirilen çalışmalar çerçevesinde yeni birimler oluşturularak tekrardan yapılandırılmıştır. Yapılandırma sonucu oluşturulan birimleri şu şekilde sıralamak mümkündür;

- Finansman kaynağı merkezi,
- Pazar araştırma ve ihracatı geliştirme merkezi,
- Girişimciliği geliştirme merkezi,
- Eğitim ve danışmanlık merkezi,
- Bölgesel ve yerel kalkınma merkezi,
- Ekonomik ve stratejik araştırmalar merkezi
- 22 farklı ilde faaliyet gösteren 26 adet işletme geliştirme merkezi,
- 12 adet teknolojiyi iyileştirme merkezi
- 12 adet teknoloji geliştirme merkezi vasıtasıyla hizmet verecek şekilde yeniden yapılandırılmıştır.

KOSGEB'in yeniden yapılandırılması sonucunda sundukları 8 farklı destek programı sayısı, yapılandırma sonrasında 22 grupta toplanan toplam 38 farklı destek programına yükseltilmiştir. KOSGEB desteklerine başvuran girişimcilerin karşılaştıkları çok sayıdaki bürokratik işlem sayısı azaltılarak işlemlerin daha hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesi sağlanmıştır. Hibe programları ile geri ödemesiz destekler gibi bazı farklı kolaylıklar da sağlanmıştır. Destek faaliyetlerinde öncelik kalkınmada öncelik verilen yerlere tanınmıştır. Yeniliği hedefleyen işletmelere ve genç girişimcilere yönelik arttırılmış destekler sunarak ve çeşitli Üniversiteler ile işbirliği gerçekleştirerek kurdukları TEKMER (Teknoloji Geliştirme Merkezleri) ile KOSGEB, katma değeri yüksek olan ürünlerin üretilmesini teşvik etmeyi amaçlamıştır. Bunun yanı sıra KOBİ'lerin teknolojik altyapılarının iyileştirilmesini sağlamak amacıyla Sanayi Odaları, Üniversiteler ve KOSGEB arasında birtakım işbirliği protokolleri imzalanmıştır.

KOSGEB girişimcilere yönelik gerçekleştirdiği eğitim, danışmanlık, yazılım, tanıtım ve laboratuvar hizmetleri ile temel amacı olan katma değeri yüksek olan ürünlerin üretimini teşvik etmektedir. KOSGEB'in mevcut işletmelerin büyütülmesine yönelik destek programlarının yanı sıra aynı zamanda yeni işletme kurulmasını destek programları da bulunmaktadır. İşletme kurmak isteyen girişimciler, KOSGEB'in

bünyesinde bulunan işletme alanına yönelik danışmanlık hizmeti veren danışmanlardan işletme kurma ve sürdürmeye yönelik eğitimlere katılarak bu destek faaliyetlerinden faydalanabilmektedirler. Bu girişimcilere verilen destek programı donanım ve makine giderleri ile işletme kurmaya yönelik giderlerinin en fazla üç yıl süreyle karşılanmasını kapsamaktadır (Öztürk ve Özkay, 2005:25).

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında 2005 yılında imzalanan Çerçeve Anlaşması kapsamında oluşturulan “Kadın Girişimciliği Destekleme” projesine göre, kadın girişimcilere yönelik danışmanlık ve eğitim hizmetleri gerçekleştirilmekte ve sonraki süreçte kadın girişimcilerin işletmeyi kurduktan sonraki süreçte ihtiyaç duyabilecekleri hizmetleri verebilecek danışmanlık merkezleri kurulması projeleri uygulanmıştır. Proje kapsamında ihtiyaç duyulabilecek donanım, teknik destek ve staj/eğitim faaliyetleri Avrupa Birliği ve Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu (TESK) ortaklığıyla karşılanmıştır. Proje giderlerinin yaklaşık %79,6’sı Avrupa Birliği tarafından karşılanırken proje yürütücüsü olan TESC bu giderlerin %20,4’ünü karşılamıştır.

Belli illerde KOSGEB tarafından kadın girişimcilik faaliyetlerini desteklemeye yönelik oluşturulan projelerden biri de İŞGEM (İş Geliştirme Merkezleri) tarafından geliştirilen işletme kurulmasına yönelik makine ve teknolojik donanım kullanımı ve işletmenin kurulacağı fiziki yer temini gibi destek hizmetlerinin sağlanmasıdır. KOSGEB’in aracılık yaptığı HalkBank kanalıyla ev kadınlarının girişimcilik faaliyetlerini teşvik etmeye yönelik Hazine Müsteşarlığı tarafından sağlanan kredilerin kullanılması projesi ile kadın mikrogirişimcilerin girişimcilik faaliyetleri desteklenmiştir (KSSGM, 2000:177).

Türkiye 2009 yılında, Avrupa İşletmeler Ağı ile Avrupa Birliği Girişimcilik ve Yenilik Ağına tamamen katılım sağlamıştır. 2010 yılına gelindiğinde ise KOSGEB vasıtasıyla başlattığı Girişimci Destek Programı ile çeşitli kredi ve hibe olanakları sağlayarak iş kurmaya yönelik teşvik programları geliştirmiştir. 2010 yılında KOSGEB’in geliştirdiği Girişimcilik Destek Programı ile kadın girişimcilere yönelik özel avantajlar sağlayan programlar uygulanarak girişimcilik kültürünü tanıtmak ve girişimcilik faaliyetlerini arttırmak hedeflenmiş ve yeni kurulan işletmelere yönelik gerçekleştirilen eğitim faaliyetleri ve ihtiyaç duyulan finansman desteği sağlanarak amaçlarını gerçekleştirmeleri sağlanmıştır. Uygulanan programın Yeni Girişimci

Desteği, İŞGEM ve Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi olmak üzere üç temel öğesi bulunmaktadır.

Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi programında girişimcilerin kurmak istedikleri işletmelerin faaliyet gösterecekleri sektörlerle yönelik fizibilite çalışması gerçekleştirilerek elde ettiği veriler dahilinde oluşturulan iş planına yönelik düzenlenen eğitim programlarıyla potansiyel girişimcilere destek sağlanmaktadır. Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi programı müfredatı KOSGEB ile imzalanan protokoller sonucunda TESK, İŞKUR, Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı (TOSYÖV), sivil toplum örgütleri ve kalkınma ajansları tarafından da uygulanmaktadır. Potansiyel girişimcilere yönelik verilen eğitimlerin kalitesi ve eğitim süreci sonucunda aldıkları sertifikalar imzalanan protokoller sayesinde KOSGEB tarafından onaylanabilmektedir. KOSGEB, 2012 yılında ya doğrudan düzenleyerek ya da finansman desteğini sağlayarak toplamda 146 adet eğitim programı gerçekleştirirken, 1822 eğitim faaliyetini ise diğer kurumlarla gerçekleştirdikleri işbirliği faaliyetleri sonucunda gerçekleştirmiştir. Düzenlenen eğitim faaliyetleri sonucunda 2010 yılından günümüze kadar olan süreçte toplamda 61264 adet kadın girişimci sertifika alabilmiştir.

Girişimci adaylarına yönelik finansman desteği sunan Yeni Girişimci Desteği programında, girişimciler tarafından geliştirilen uygulanabilirliği onaylanan projelerin gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duyulan sermaye kaynağı, hibe ve kredi imkânlarıyla KOSGEB tarafından karşılanmaktadır. Bu programda direkt KOSGEB veya protokol imzaladıkları kuruluşlar tarafından uygulanan eğitim faaliyetleri sonucunda sertifika olarak KOSGEB tarafından uygulanabilirliği onaylanan iş projelerini desteklemeye yönelik kredi ve hibe desteği sunulmaktadır.

KOSGEB 2012 yılında verilebilecek hibelerin üst sınırını 30.000 TL olarak belirlerken bu sınır kredilerde 70.000 TL olarak belirlenmiştir. Girişimcilerin harcamalarını gerçekleştirdikten sonra geri ödeme şekillerine göre hibeler verilmektedir. Girişimciler gerçekleştirdikleri harcamaları fonların serbest kalabilmesi için faturalandırmak zorundadırlar. Kadın girişimcilerin hibe ve kredi desteğinden faydalanabilmesi için kendine ait işletmeleri kurabilmek için yeterli sermayeye sahip olması ya da teminat gösterebilmesi gerekmektedir. Kredi ve hibe desteği için gerekli

olan iş ve işlemler kadın girişimcilerin desteğe ulaşabilmesini zorlaştırmaktadır (Özar, 2007).

İŞGEM, kadın girişimcilere yönelik KOSGEB tarafından verilen destek programlarının bir diğer ayağını oluşturmaktadır. KOSGEB tarafından sivil toplum kuruluşları ile kamu kurum ve kuruluşlarına İŞGEM kurulabilmesi amacıyla belli miktarda hibe desteği sağlanmaktadır. Potansiyel girişimciler kurulan iş geliştirme merkezlerinde düzenlenen eğitim faaliyetlerine katılmakta daha sonra işletme kurulabilmesi için ihtiyaç duyulan donanım, araç-gereç, atölye ve ofis temini gerçekleştirilmektedir. Türkiye’de KOSGEB denetiminde faaliyetlerini sürdüren toplam 13 İŞGEM bulunmaktadır.

KOSGEB tarafından 2010-2012 yılları faaliyet raporlarında Malatya, Tokat ve Kastamonu’da İŞGEM kurulduğu ifade edilmiştir. KOSGEB tarafından hazırlanan 2012 yılı Faaliyet Raporu’nda İŞGEM kurulması amacıyla toplam 472.458 TL destek sağlandığı ve mevcut İŞGEM noktalarına ise 63.818 TL yönetim desteği verildiği ifade edilmiştir.

3.4.1.2. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)

2011 yılında çıkarılan bir kararname ile faaliyetlerini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı olarak sürdüren KSGM, kadınlara yönelik ayrımcılık faaliyetlerinin tüm alanlarda kaldırılması ve kadınların toplum içerisinde daha iyi konumlara getirilmesi amacıyla 1990 yılında kurulmuştur.

KSGM kadınlara yönelik eğitim, sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik ve diğer alanlarda gerçekleşen ayrımcılık faaliyetlerini ortadan kaldırmayı ve kadınların toplumun her alanına aktif katılımını sağlamayı amaçlamaktadır. Girişimciliğe yönelik belirlenen hedefler doğrultusunda stratejiler geliştirerek kadın girişimciliğine yönelik çalışmaları destekleyerek bu çalışmaların koordineli bir şekilde yürütülmesini sağlamaktadır.

2000’li yıllarda kadınlara yönelik ayrımcılık faaliyetlerinin ortadan kaldırılması, her alanda kadın erkek eşitliğinin sağlanması ve kadına yönelik şiddetle mücadele edilmesine yönelik anayasal düzenlemeler başta olmak üzere diğer kanunlarda birtakım

düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda yapılan düzenlemelerin bir kısmı şöyledir:

Türkiye 11 Mayıs 2011 tarihinde tereddüt etmeden “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)”ni ilk imzalayan ülke olmuştur. Kadına yönelik şiddetin insan hakları ihlali kapsamında değerlendirilmesini sağlayan ve 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe giren İstanbul Sözleşmesi, Avrupa’da kadına yönelik şiddet olaylarına karşı yaptırım uygulanmasını sağlayan ve bağlayıcılığı olan ilk sözleşme olma özelliğine sahiptir. 20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Yönelik Kanun ile 5 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe giren Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik İstanbul Sözleşmesi kapsamında hazırlanmıştır.

Türkiye’de kadınların çalışma hayatındaki statülerinin yükseltilmesi ve işgücüne katılım oranlarının arttırılmasına yönelik birtakım yasal düzenlemeler yapılmaya çalışılmaktadır. Kadınların çalışma hayatı ile aile hayatına yönelik rol çatışmalarının ortadan kaldırılması amacıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından koordinasyonunun sağlandığı “Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması Programı” kapsamında aşağıdaki düzenlemeler gerçekleştirilmiştir:

- Doğum yapan kadınların ücretsiz izinli oldukları süreçte derece ve kademe terfilerini alabilmeleri sağlanmıştır.
- Kadınların doğum izinlerinin bitimini takip eden altı aylık süre boyunca yarı zamanlı ücretli çalışabilmeleri sağlanmıştır.
- Ebeveynlere yönelik, çocuklarının ilköğretim çağına erişinceye kadar kısmi süreli çalışma imkânı tanınmıştır.
- Evlat edinme, annenin vefatı ve erken doğum durumlarında izin haklarına yönelik düzenlemeler yapılmıştır.
- Çalışan kadınlara yönelik gündüz bakım evleri ve özel kreşlerin faaliyetlerine başladığı tarihten itibaren beş vergilendirme dönemi boyunca gelir vergisi ve kurumlar vergisinden muaf olma hakkı tanınmıştır.

Sivil toplum örgütleri, Üniversiteler tarafından oluşturulan kadın araştırma merkezleri ve kamu kurum ve kuruluşlarının katılımları ile hazırlanan “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2016-2020”, başta İstanbul Sözleşmesi olmak üzere uluslararası sözleşmeler, iş hayatına yönelik politikalar ve ulusal mevzuat hükümleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. 2008-2013 yılları arasında uygulanan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı, KSGM koordinasyonunda ilgili tarafların katkı ve katılımları sağlanarak hazırlanmıştır.

3.4.1.3. İl Özel İdarelerinin Kadınlara Yönelik Mikro Kredi Uygulamaları

4 Mart 2005 tarihinde çıkarılan gelir düzeyi düşük bireylere mikro kredi verilmesine yönelik kanunla İl Özel İdareleri yetkili kılınmış ve Van’da ilk uygulama gerçekleştirilmiştir. Projenin amacı banka kredilerinden faydalanamayan ve gelir düzeyleri çok düşük olan bireylerin girişimcilik faaliyetlerini gerçekleştirmelerine olanak sağlanmasıdır. Proje kapsamında bireylerden senet ya da kefil talep edilmeksizin girişimcilik projelerini gerçekleştirmelerine yönelik kaynak desteği sağlanmaktadır. Hangi sektöre yönelik iş kuracağına karar veren bireyler sonraki aşamada kendileriyle sosyo-ekonomik olarak eşit düzeye sahip güvendiği beş kişiden oluşan bir grup oluşturmakta ve bireysel krediler alabilmektedirler. Krediler bireysel olarak verilmesine rağmen, bireylerin kredi alabilmeleri için beş kişilik grubun olması şart koşulmuştur. Proje kapsamında yaklaşık 200’ün üzerindeki kadın girişimciye verilen destek miktarı toplam 170.000 TL olup, kredi taksitlerinin ödenme oranı %100 olmuştur. Proje kapsamında verilen mikro kredi desteğinden faydalanan kişiler genellikle el sanatları/örgü üretimi ve pazarlaması, kozmetik, gıda sektörü, yöresel ürünlerin üretimi ve pazarlaması, süt ve süt ürünleri üretimi ve pazarlaması, bakkaliye ve aksesuar üretimi ve satımı gibi alanlarda faaliyet göstermişlerdir.

Mersin’de uygulanan mikro kredi projesi sayesinde girişimcilik niteliği taşıyan gelir düzeyi düşük bayanların girişimcilik faaliyetlerine yönlendirilerek, üretken nüfus içerisinde yer almaları sağlanmıştır.

3.4.1.4. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB)

Çalışma hayatına yönelik gerçekleştirilen düzenlemeler ile kayıt dışı çalışmanın önüne geçme, çalışma saatlerinin esnek bir yapıya sahip olmasını sağlama, kıdem tazminatı ve asgari ücret miktarlarının belirlenmesi konularında çalışmalar gerçekleştiren ÇSGB tarafından yapılan birtakım düzenlemeler, 2014 yılında düzenlenen Ulusal İstihdam Stratejileri üzerinde etkili olmuştur. ÇSGB, genellikle dezavantajlı grup olarak nitelendirilen engelliler, kadınlar ve çocukların iş hayatında yaşadıkları problemlerin çözüme kavuşturulmasına yönelik düzenlemeler gerçekleştirmektedir. Engellilerin çalışma hayatında karşılaştıkları problemleri çözüme kavuşturmak amacıyla Engelliler Şubesi yer alırken, aynı zamanda kadına yönelik ayrımcılık faaliyetlerini çözüme kavuşturmak için de Cinsiyet Şubesi bakanlık bünyesinde faaliyet göstermektedir.

Kadınların işgücüne katılma oranlarının artırılması, kadın istihdamının önündeki engellerin kaldırılması ve kadınların girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesine yönelik mesleki eğitim ve finansman kaynağı sağlayacak projeler gerçekleştirilmektedir. Kadınların belli sektörlerde faaliyet gösterebilecek niteliklere sahip olabilmelerini sağlayan eğitim programları düzenlemek projenin temel amacını oluşturmaktadır. Kadın girişimciler, kendilerine ait işletmeleri kurabilecekleri finansman kaynaklarına ve diğer kaynakları elde etmeyi eğitim faaliyetleri sonucunda öğrenme imkânı bulmaktadırlar. Eğitim faaliyetleri sonucunda sertifika almaya hak kazanan kadın girişimcilerin yaklaşık %9'una denk gelen 914 kadın girişimci program sonucunda çalışma hayatında aktif olarak rol almışlardır. Program sonucunda katılımcılara istihdam garantisi verilmemesi, oranın düşük düzeyde olması üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Yine proje sonucunda 631 kadının kendi evlerinde gerçekleştirdiği çalışmalar ile küçük ölçekli işletmelere tedarikçilik yapabilir seviyeye geldiği, 113 kadının kendisine ait işletme kurduğu ve 321 kadının da çeşitli kooperatiflerde üyelik oluşturduğu belirtilmiştir.

3.4.1.5. Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı çatısı altında faaliyetlerini sürdüren İŞKUR işverenler ile iş arayan bireyleri bir araya getirerek iş hayatına hareketlilik getirmeyi amaçlamaktadır. İŞKUR, Türkiye'nin neredeyse tüm illerindeki mevcut

işgücü piyasası analizini yıllık periyotlarda gerçekleştirerek analiz sonuçlarına göre girişimcilik ve istihdam konularına yönelik Aktif İşgücü Piyasası Programları kapsamında eēitim faaliyetleri düzenlemektedir. İşKUR, sahip olduēu yaygın teşkilat yapısı ile KÖYE-IV (Katılım ncesi Yardım Enstrümanı) ve İKG (İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi) gibi çok sayıda Avrupa Birliēi projelerine aktif katılım saēlamaktadır. İşKUR bünyesinde Aktif İşgücü Programları kapsamında girişimcilik ve mesleki ve işbaşı eēitimleri olmak üzere çeşitli eēitim faaliyetleri düzenlenmektedir.

İşKUR, 2010 yılında KOSGEB ile imzaladıkları protokol kapsamında giriřimciliēe yönelik eēitim faaliyetleri düzenlemiştir. Sahip olduēu girişimcilik fikrini uygulamak için yeterli bilgi ve deneyime sahip olmayan girişimcilere yönelik gerçekleştirilen bu eēitim programlarında, piyasa araştırması, piyasa analizi, yaratıcılık egzersizleri ile iş fikri geliştirme, yönetim ve iş planı hazırlama gibi konu içerikleri yer almaktadır.

Tablo 3.5.Girişimcilik Eēitimleri, Kurslar ve Kursiyerler

	2011	2012	2013
Kurs Sayısı	906	921	85
Kursiyer Sayısı	24.145	25.475	2.247
Erkek	13.605 (%56)	13.127 (%52)	1.051 (%47)
Kadın	10.540 (%44)	12.348 (%48)	1.196 (%53)
28.02.2013 tarihinde aylık istatistik bülteninden alınmıştır.			

Kaynak: Aktif İşgücü Piyasası Programları ve İstatistiksel Veri Raporu

Yıllara göre giriřimciliēe yönelik gerçekleştirilen eēitim faaliyetlerine yönelik verilerin yer aldıēı Tablo 3.5 incelendiēinde 2011 yılından günümüze kadar olan süreçte düzenlenen eēitim faaliyetlerine erkeklerin az bir farkla da olsa daha fazla katılım göstermelerine raēmen, cinsiyete göre katılım oranlarının benzer seviyede olduēunu söylemek mümkündür.

3.4.1.6. Milli Eēitim Bakanlıēı

Kadınların işgücüne katılım oranlarını arttırmak ve dönem şartlarına uygun mesleki alanlara yönelik gerekli bilgi ve donanıma sahip olmalarını saēlamak amacıyla

eğitim faaliyetleri düzenleyen kurumlardan biri de Milli Eğitim Bakanlığı'dır. Kadınların ekonomiye aktif katılımlarını sağlayabilmek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı çatısı altında faaliyetlerini gerçekleştiren Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Kadınlara yönelik gerçekleştirilecek mesleki eğitim faaliyetlerine yönelik araştırılması ve planlama ve eğitim faaliyetlerine yönelik materyallerin temin edilmesi kurumun sorumluluk alanını oluşturmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı, mesleki eğitim faaliyetlerini çağın ihtiyaçlarını ve piyasada var olan talebi karşılayabilecek düzeye getirmek amacıyla birtakım projeler yürütmektedir. Modüler yapıli mesleki eğitim sistemi oluşturarak, gerçekleştirilen faaliyetlerin uluslararası düzeyde sınıflandırılmasını amaçlayan MEGEP (Türk Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemlerinin Güçlendirilmesi) projesi, Bakanlığın mesleki eğitimi geliştirmeye yönelik geliştirdiğı önemli projelerden birini oluşturmaktadır.

Örgün eğitim kurumlarından ayrılan ve gelişimlerini bir mesleki alana yönelik sürdürmek isteyen bireylerin iş kalitelerini arttırmak ve gelişmiş imkânlarla sahip olabilmelerini sağlamak amacı ile Milli Eğitim Bakanlığı çatısı altında faaliyetlerini sürdüren Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (HBÖGM) kurulmuştur.

Tablo 3.6. Paydaşların ve İlgili Projeler ile Programların Listesi

KURUM	DAİRE/POZİSYON	Projeler/ Programlar
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB)	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Küçük Girişimcilik Projesi Kadın İstihdamının Geliştirilmesi Projesi Kadınların Ekonomik Fırsatlara Erişiminin Arttırılması Projesi
	Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü	Gelir Getirici Proje Destekleri
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB)	Çalışma Genel Müdürlüğü Engelliler Şubesi	AB Eşleştirme Projesi, Kadın İstihdamının Desteklenmesi Operasyonu
	Avrupa Birliği Koordinasyon Daire Başkanlığı	
Türkiye İş Kurumu	İKG-PO'nun faydalanıcı	Aktif İşgücü Programları

(İŞKUR)	organı	
	Aktif İşgücü Hizmetleri Daire Başkanlığı	
Kalkınma Bakanlığı (KB)	İstihdam ve Çalışma Hayatı Dairesi Başkanlığı	Sosyal Destek Programı (SODES)
	Gelir Dağılımı ve Sosyal İçerme Dairesi Başkanlığı	
	Yerel ve Kırsal Kalkınma Dairesi Başkanlığı	
Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (GTB)	Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü	Kooperatiflerin Desteklenmesi- Etüt Proje (KOOP-DES)
Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)	KOBİ Araştırmalar ve Proje Koordinasyon Dairesi Başkanlığı Girişimciliği Geliştirme Müdürlüğü	Girişimcilik Destek Programı
Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)	Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü	Yaygın Eğitim Programları
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (GTHB)	Kırsalda Kadın Hizmetleri	Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı
Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB)	Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü	-
Türkiye İsrافی Önleme Vakfı	Mütevelli Heyeti Başkanı	Türkiye Grameen Mikro Finans Programı
Uluslar arası Çalışma Örgütü	Ulusal Proje Koordinatörü	Türkiye’de Kadınlar İçin İnsana Yakışır İş İmkanları Sağlanması Yoluyla Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gerçekleştirilmesine Yönelik Aktif İşgücü Piyasası Politikaları Pilot Projesi
Avrupa Birliği Türkiye	Sosyal Politika ve	

Delegasyonu	İstihdam Sektör Yöneticisi	
Türkiye Kadın Girişimciler Derneği	Genel Sekreter Yardımcısı	Fırsat Eşitliği Modeli
Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı	Direktör	MAYA İşletmesi
Ankara Üniversitesi, Kadın Çalışmaları Merkezi	Profesör	-
Halk Bank	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler Pazarlama Genel Müdürlüğü	İlk Adım Kredisi

Kaynakça: “Kadınların Girişimciliği Ve İşgücü Piyasalarına Erişimi İle İlgili Kamu Programlarının Bir Analizi”, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sida, Dünya Bankası, Rapor No. 102018, Aralık 2015,

3.4.2.Sivil Toplum Kuruluşları (STK)

Kalkınma üzerinde özel sektör, kamu sektörü ve bu sektörlerin tamamlayıcısı olarak etkili olan STK, dünyanın hemen her ülkesinde bulunmakta ve belli konulara yönelik kamuoyu oluşturulmasında, güncel problemlerin gündeme getirilmesinde, siyasi kararların sorgulanmasında, verilen yanlış kararların düzeltilmesinde ve alınabilecek siyasi kararlar üzerinde etkili rol oynamaktadır. STK, sermaye piyasası ve devlet birbirlerinden bağımsız olarak faaliyetlerini gerçekleştiren yapılar olmalarına rağmen, ülke politikalarının oluşturulmasında birbirleriyle etkileşim içerisinde bulunmaktadırlar (Kendirci, 2006:202-203; Kula Demir ve Kula, 2007:461-462).

STK, girişimci kadınların çalışma hayatına yönelik sorunlarını ve bu sorunların çözüme ulaştırılmasına yönelik önerilerini sunmasının yanı sıra girişimciliğe yönelik eksik ya da yanlış olan devlet politikalarını da gündeme getirmede etkili bir rol oynamaktadır. Kadın girişimcilerin karşılaştıkları problemlerin çözüme kavuşturulması ve girişimcilik faaliyetlerine aktif katılımını sağlayacak devlet politikalarının üretilmesini sağlayabilmek için STK’nın sayısının artırılması gerekmektedir. Türkiye’de kadın girişimciliğine yönelik sorunların çözülmesinde etkili rol oynayan STK’nın bir kısmı şunlardır:

3.4.2.1. Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri (ABİGEM)

İzmir, Gaziantep ve Kocaeli illerinde 2002 yılında ortaya çıkan ABİGEM illerin Sanayi ve Ticaret Odalarının desteğiyle TOBB ve Avrupa Birliği fonlarının girişimleriyle kurulmuşlardır. Kadın girişimcilere yönelik yol gösterme ve yardımcı olma faaliyetlerinde bulunan ABİGEM, kadınların girişimcilik faaliyetlerine yönlendirilmesini sağlamak amacıyla “Kendi İşimi Kurmak İstiyorum” adlı proje çalışmasını yürütmüşlerdir. Kadın girişimcilere iş kurma aşamasında destek sağlayan proje, aynı zamanda girişimcilere yönelik yönetim, piyasa, finansal konular ve iş planı gibi konularda kadın girişimcilerin bilgilendirilmelerini sağlamıştır. 2004-2005 yıllarında ABİGEM tarafından geliştirilen Kadın Girişimcilik Programı çerçevesinde gerçekteştirilen eğitim faaliyetlerine toplam 1643 kadın girişimci adayının katılımı sağlanmış ve 27 kadın girişimci aday eğitim faaliyetleri sonrasında kendine ait işletmelerini kurarak çalışma hayatındaki yerini almışlardır.

2008 yılından itibaren Malatya ABİGEM, Malatya Ticaret ve Sanayi Odası’nın da üyesi olduğu 6 ortakdan oluşan bir şirket olarak, kadın girişimcilere yönelik danışmanlık, proje yazımı ve eğitim konularında faaliyetlerini sürdürmektedir. Avrupa Birliği finansmanının sona ermesiyle birlikte 2010 yılından itibaren yaklaşık %50 hissesi Malatya TSO’ya ait olmak üzere, İl Özel İdaresi, 1. OSB, 2. OSB ve İnönü Üniversitesi’nin de ortağı olduğu anonim şirket statüsünde faaliyetlerini sürdürmüştür. Kadın girişimcilere yönelik proje hazırlayan ve çeşitli seminer faaliyetleri düzenleyen Malatya ABİGEM, kendi işletmelerini kuran mevcut girişimcilerin karşılaştığı sorunlara yönelik destek sunmasının yanı sıra aynı zamanda kendine ait işletme kurmak isteyen yeni girişimcilere de destek sunmaktadır. Malatya ABİGEM 250 kadın girişimciye yönelik eğitim faaliyetleri düzenlemiş ve aldıkları eğitim sonrasında 38 kadın girişimci kendine ait işletmelerini kurmuştur. Kadınların işgücüne katılım oranlarını arttırmak ve kadınları girişimciliğe yönlendirmek amacıyla çalışmalar yürüten Malatya ABİGEM, 2009 yılında düzenlediği Girişimcilik Proje Yarışması sonucunda ilk üçe giren kadın girişimcilere yönelik para ödülü verilmiş, ayrıca girişimcilik projelerini uygulamaya dökmek isteyen girişimcilere de 3 aylık danışmanlık hizmeti sunulmuştur.

3.4.2.2.Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV)

KADAV, ülkemizde 1999 yılında yaşanan Marmara Depremi'nin ardından, deprem bölgesinde yaşayan kadınlar başta olmak üzere kadınlara yönelik destek faaliyetleri sürdürmek amacıyla kurulmuştur. Kadınların toplumda daha iyi bir konuma gelmesi ve kadının hak ve özgürlüklerini elde edebilmelerini sağlamak amacıyla 2000 yılından sonra daha aktif bir şekilde faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. TCK Kadın Platformu ve Medeni Kanun Kadın Platformu gibi oluşumlarla ortak hareket ederek kadına yönelik destek faaliyetlerine aktif katılım sağlamışlardır.

Kadın girişimcilere yönelik eğitim faaliyetleri düzenleyen KADAV, aynı zamanda istihdama yönelik yerel bazda çalışmalar gerçekleştiren kurum ve kuruluşlarla kurduğu işbirliği sayesinde ekonomik ve sosyal alanda kadınların daha güçlü bir konuma gelmelerinde etkili rol oynamışlardır.

3.4.2.3.GAP Bölgesi Girişimci Destekleme Merkezleri (GİDEM)

GİDEM sürdürülebilir insani kalkınma hedefi doğrultusunda TOBB, KOSGEB, GAP Bölge Kalkınma İdaresi ve Türkiye Kalkınma Bankası'nın işbirliği ile kurulmuş ve geliştirilen Kadın Girişimciliğinin Geliştirilmesi Projesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kadın girişimciliğinin artırılması amacıyla yönelik faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Araştırma ve uygulama evresi olmak üzere iki aşamada gerçekleşen projenin amacı, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kadınların girişimcilik faaliyetlerine yönlendirilmesi ve kadınların girişimcilik faaliyetlerine yönelik finansman desteği sağlanmasıdır.

Diyarbakır ili merkezinde oluşturulan GİDEM bürosunda faaliyetlerini gerçekleştiren Güneydoğu Anadolu Kadın Girişimcilik Danışma Kurulu, sivil toplum kuruluşları ile kadın girişimciliğinin desteklenmesine yönelik işbirliği sağlamakta ve Leonardo programına yönelik projeler oluşturmaktadır. Avrupa Birliği tarafından kabul edilen 14.000 Euro değerindeki proje ile bölgede girişimcilik faaliyetleri yürüten kadınlara çeşitli hususlarda destek sağlanmıştır.

3.4.2.4.Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER)

Girişimcilikte deneyim sahibi yaklaşık 37 kadın girişimci tarafından 2002 yılında kurulan KAGİDER, Türkiye’de faaliyet gösteren kadın girişimcilere yönelik finansman, hukuk, yönetim ve teknik açıdan destek sağlamayı amaçlayan ve merkezi İstanbul olan bir sivil toplum kuruluşudur. Kadın girişimcileri gelecekte iş dünyasında etkin bireyler haline getirmek, ekonomide etkili olabilecek kadın girişimcilerin sayısını arttırmak, mevcut işletmelerinde girişimcilik faaliyetlerini yerine getiren kadınları desteklemek, Türkiye’de faaliyet gösteren kadın girişimcilerin dünyaya açılmasını sağlayarak Türkiye’nin sosyo-ekonomik gelişiminde etkili olmalarını sağlamak derneğin amaçları arasında yer almaktadır (Müftüoğlu ve Durukan, 2004:44).)

KAGİDER tarafından geliştirilen ilk girişimcilik programı 2004 yılında uygulanmıştır. Kendine ait işletmelerini kurmak isteyen kadın girişimcilere yönelik eğitim ve danışmanlık faaliyetleri sürdüren KAGİDER, Kocaeli ABİGEM ile birlikte ortak Girişimci Bilinci Seminerleri faaliyetlerini gerçekleştirmişlerdir. KAGİDER, 17-18 Nisan 2004 tarihlerinde gerçekleştirilen Arama Konferansı sonrasında, ulusal ve uluslararası kişi, kurum ya da örgütlerden kaynak elde etmek, kadınların siyasi, sosyal ve ekonomik konumlarını yükseltmek ve kadına yönelik ayrımcılık faaliyetlerini ortadan kaldırmak amacıyla kadın fonu kurulmuştur. Kurulan bu fon sayesinde Toplum Gönüllüleri Vakfı, KAMER, Kadın Girişimciliği ve Kadın Girişimcilere Destek gibi birçok girişimcilik projelerine kaynak sağlanmıştır.

Günümüzde farklı sektörlerde faaliyet gösteren 300 kadın üyesi bulunan KAGİDER, kadınların girişimcilik projelerine ve faaliyetlerine yönelik destek sağlamaktadır.

3.4.2.5.Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV)

Güneydoğu Anadolu ve Marmara Bölgelerinde yer alan 12 farklı ilde yerel boyutta faaliyetlerini sürdüren 35 kadın örgütlerinin desteği ile merkezi İstanbul’da olmak üzere 1986 yılında kurulan vakıf, düşük gelir düzeyine sahip kadınların sosyo-ekonomik yönden güçlendirilerek yerel kalkınmayı sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Vakıf, kamu kurum ve kuruluşları, özel kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği içerisinde faaliyetlerini sürdürmektedir (Azap, 2006:10).

KEDV, kadınların girişimcilik faaliyetlerine yönlendirerek ve girişimcilik faaliyetlerini destekleyerek sosyo-ekonomik yönden güçlendirebilmesi ve toplumdaki statüsünün yükseltilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirmektedir. Kadınları çalışma hayatından alıkoyan eğitim ve çocuk bakımı konularında destek vererek işgücüne katılım oranlarını arttırmaya yönelik programlar ortaya koymaktadır. Vakıf, özellikle gelir düzeyi oldukça düşük olan kadınlara sunduğu eğitim ve çocuk bakımı konularına yönelik destekle bu kadınların istihdam edilmesinin ve girişimcilik faaliyetlerine yönelmesinin önünü açmaktadır.

KEDV, Türkiye’de ilk defa mikro kredi sistemini uygulayan yapı olma özelliğine sahiptir. Muhammed Yunus’un Bangladeş’te 1976 yılında Gramen Bank aracılığı ile gerçekleştirdiği mikro kredi uygulaması ile kadınların toplumdaki konumunun yükseltilmesi ve gelir düzeylerinin artırılarak yoksullukla mücadele edilmesi hedeflenmiştir. Türkiye’de gerçekleştirilen Maya mikro kredi uygulaması ile düşük gelir seviyesine sahip kadınlara finansman desteği sağlanarak, kendine ait ev ve iş yerlerinde girişimcilik faaliyetlerini sürdürmeleri sağlanmıştır. Birçok kadının girişimcilik faaliyetlerini gerçekleştirmelerine imkân sağlayan kurumun verdiği düşük miktartlı krediler, %98 oranında geri ödenmiştir (Soyak, 2006:173).

3.4.3.Özel Sektör

Devlet ve kamu kurum ve kuruluşları kadınların işgücüne katılım oranlarının artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkı yapabilecek düzeye getirilmesine yönelik çalışmalarına, özel sektörde faaliyet gösteren birtakım kuruluşlar da doğrudan ya da dolaylı bir şekilde katılım sağlamaktadırlar. Kadın girişimciliğine yönelik destek sağlayan özel sektörde faaliyet gösteren kuruluşlardan bazıları şunlardır:

3.4.3.1. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)

Özel sektörde faaliyet gösteren kuruluşları mesleki yönden temsil eden en üst düzey kuruluş olma özelliği taşıyan TOBB, gerçekleştirdiği birtakım çalışmalarla kadın

girişimciliğine önemli katkılar sağlamaktadır. Kadın girişimciliği destekleme faaliyetlerinden biri olan Kadın Girişimciler Kurulu'nu 2007 yılında kendi bünyesinde kurarak, kadın girişimci adaylarının Avrupa Birliği ülkelerinde staj yapma imkânı sağlamış ve gerçekleştirilen eğitim faaliyetleri ile kadınların girişimcilik özelliklerini geliştirmeleri ve yenilikçi fikirlerini uygulamaya dönüştürmeleri sağlanmıştır.

Türkiye geneli 81 ilde TOBB tarafından Kadın Girişimci Kurulları oluşturularak, kadın girişimcilerin sayıları arttırılarak daha nitelikli ve donanımlı hale getirilmeleri amaçlanmıştır. Ayrıca mevcut kadın girişimcilere yönelik kişisel gelişim programları uygulanarak, mesleki hayatlarında daha iyi konuma yükselmeleri sağlanmıştır. Kadın girişimciliğine yönelik gerçekleştirilen eğitim faaliyetleri ile girişimcilik kültürünün geliştirilmesi amaçlanmıştır. Kadın girişimcilere yönelik düzenlenen çeşitli panel ve seminer çalışmalarıyla kadınların kendilerine ait işletmeleri kurma ve faaliyetlerini sürdürme aşamalarında ihtiyaç duyabilecekleri birtakım bilgiler verilmiştir. Yurt dışında kısa süreli staj programları düzenlenerek kişisel ve mesleki gelişimleri desteklenmiştir. Deneyimli girişimciler geliştirilen koçluk sistemi ile girişimcilik faaliyetlerine yeni başlayan girişimci adaylarına kaynaklara ulaşma ve risk sermayesi hususlarında destek olmuşlardır. Kadın Girişimciler Web Portalı kurularak kadın girişimci adaylarına yönelik, girişimcilik alanında ihtiyaç duyabilecekleri konular hakkında destek sağlanmaktadır.

Toplam 31 üyesi bulunan Kadın Girişimciler Kurulu Malatya Ticaret ve Sanayi Odası çatısı altında Malatya'daki faaliyetlerini 2010 yılı itibariyle sürdürmeye başlamıştır. Malatya'da bulunan çok sayıdaki kadın girişimci adayları, bu kurul tarafından sunulan desteklerden yararlanmaktadır.

3.4.4.Uluslararası Kuruluşlar

3.4.4.1.Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)

Bireylerin yaşam kalitelerini arttırabilmek ve ihtiyaç duydukları bilgi ve deneyime ulaşabilmelerini sağlamak amacıyla ihtiyaç duydukları kaynakları sağlayan ve değişimin önemini savunan bir kuruluş olan UNDP, Birleşmiş Milletlerin dünya çapında kalkınmayı sağlamak için çalışan organıdır. 177 farklı ülkede toplumların yaşadıkları problemlere yönelik çözüm yollarına çeşitli ortakları ile destek sağlayan UNDP, toplumların ulusal ve uluslararası boyuttaki kalkınma faaliyetlerine destek vermektedir.

2015 yılında BM üyesi ülkelerin liderlerince küresel çapta yoksulluğun yarı yarıya azaltılması hedeflenmiş ve hedefi gerçekleştirmek amacıyla UNDP tarafından oluşturulan ağlar vasıtasıyla dünya çapında işbirliği sağlanarak demokratik toplumlar oluşturma, yoksulluk ve krizle mücadele, HIV/AIDS ile mücadele, kadınların toplumdaki konumunu iyileştirme, çevreyi koruma ve ulusal potansiyelin arttırılması yönündeki çalışmalar koordine edilmiştir.

Gelişmekte olan ülkelere ihtiyaç duydukları yardımlara ulaşabilmeleri ve bu yardımları etkili bir şekilde kullanabilmelerini sağlamak amacıyla destek sağlayan UNDP, ayrıca kadına yönelik ayrımcılık faaliyetlerini ortadan kaldırma, kadının toplumdaki konumunu iyileştirme ve insan haklarını korumaya yönelik çalışmalar da gerçekleştirmektedir.

UNDAF (Birleşmiş Milletler Kalkınma Yardımı) ile UNDP arasında imzalanan Ortak Ülke İncelemesi ile Türkiye’de bölgelere göre sosyo-ekonomik eşitsizliklerin azaltılması, kadına yönelik ayrımcılık faaliyetlerinin ortadan kaldırılması, katılım ve yönetim alanlarında demokrasinin sağlanması ve bu amaçlara ulaşabilmek için gerekli olan finansman ve insan kaynaklarının arttırılması hedeflenmiştir.

3.4.4.2. Avrupa Birliği (EU)

28 Avrupa ülkesinin bir araya gelerek topraklarının büyük bölümünü oluşturduğu siyasi ve ekonomik bir birliktelik olan Avrupa Birliği, çeşitli alanlarda izlediği

politikalar sayesinde küresel ekonomi üzerinde önemli bir etki oluşturmaktadır. 2007 yılında Avrupa Birliği tarafından imzalanan Lizbon Anlaşması'nın önemli maddeleri arasında yer alan Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'ndacinsiyet eşitliğinin Avrupa Birliği politikalarının temel ögesi olduğu ifade edilmiştir. Kadınlara yönelik cinsiyet ayrımcılığının kaldırılması ve cinsiyet eşitliğinin sağlanması amacıyla kadınların işgücüne katılım oranlarının artırılmasına ve toplumsal karar mekanizmalarında ve siyasette etkin rol oynamalarına yönelik politikalar geliştirilmesi kararlaştırılmıştır. Alınan bu kararlar sonucunda kadınların toplumda daha yüksek bir statüye sahip olmaları ve güçlü olmaları sağlanarak küresel çapta insani gelişimin gerçekleşmesi hedeflenmektedir.

Türkiye, Avrupa Birliği tarafından girişimcilik alanına yönelik oluşturulan “Avrupa İşletmeler Ağı” ve “Avrupa Birliği Girişimcilik ve Yenilik Programı”na tam manasıyla 2009 yılında dahil olmuştur. KOSGEB'in liderliğinde 2010 yılında Avrupa Birliği politikaları çerçevesinde kurulan “Girişimci Destek Programı” ile girişimci adaylarına kendine ait işletmelerini kurma noktasında ihtiyaç duyabilecekleri her türlü kaynak temin edilmeye çalışılmıştır. Girişimcilere yönelik gerçekleştirilen faaliyetlerde kadınlar lehine bir takım avantajlar sağlanmıştır. KAGİDER 2011-2013 yılları arasındaki süreçte hayata geçirdiği “Avrupa Kadın Girişimcileri Mentor Ağı” projesiyle kadın girişimcilere yönelik çeşitli destek programları oluşturularak, kadınların çalışma hayatındaki devamlılıkları sağlanmaya çalışılmıştır. Türkiye ile EBRD (Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası) tarafından 2014 yılında oluşturulan “Kadın İşletmelerine Finansman ve Danışmanlık Desteği Programı” ile kadınlar tarafından işletilen KOBİ'lere yönelik finansman, danışmanlık ve eğitim desteği verilerek pazar payını arttırmaları amaçlanmıştır.

3.4.4.3. Dünya Bankası (WB)

Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler tarafından temsil edilen bir kuruluş olup, gelişmekte olan ülkelere yönelik sağladığı kredi desteği ile yoksullukla mücadele etmeyi amaçlamaktadır. 1944 yılında “Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası” adıyla IMF ile birlikte II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa ülkelerinin yeniden yapılanmalarını sağlamak amacıyla Bretton Woods Konferansı'nda kurulan

Dünya Bankası, günümüzde uluslararası 5 yapıdan oluşmaktadır. Bu kurumları şöyle sıralamak mümkündür:

- **Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası (IBRD - International Bank for Reconstruction and Development):** Bu kuruluş orta düzeyde gelir seviyesine sahip gelişmekte olan ülkelere hastane, okul ve ulaşım gibi kamu yatırımlarını ve ekonomilerini geliştirmeye yönelik projeleri desteklemeye yönelik finansman desteği sağlamaktadır.
- **Uluslararası Kalkınma Birliği (IDA- International Development Association):** Gelir seviyesi çok düşük olan ülkelere yönelik hibe ve uzun vadeli kredi finansman kaynağı sağlayan kuruluştur.
- **Uluslararası Finans Kurumu (IFC –International Finance Corporation):** Gelişmekte olan ülkelerin özel sektöre yönelik yatırımlarını gerçekleştirebilmek için ihtiyaç duydukları finansman desteğini sağlayarak, yeni istihdam alanları oluşturmak ve toplumsal refah düzeyini arttırmayı amaçlamaktadır.
- **Çok Taraflı Yatırımlar Garanti Ajansı (MIGA – Multilateral Investment Guarantee Agency):** Gelişmekte olan ülkeleri, yabancı yatırımlar sonucunda oluşabilecek sözleşme ihaleleri, döviz transferi riski, savaş ve kamulaştırma gibi risklere karşı korumaya yönelik çalışmalar gerçekleştirmektedir.
- **Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID – International Centre for Settlement of Investment Disputes):** Hükümetler ve yatırımcılar arasında arabulucuk ve hakemlik yaparak uluslararası yatırım faaliyetlerinin güven ortamında yapılmasını engelleyen unsurların ortaya çıkmasını engellemeye çalışmaktadır.

Japonya, ABD, Almanya ve Çin'in yüksek oy gücüne sahip olduğu Dünya Bankası'nın toplam 188 üyesi olup, gelişmekte olan ülkelere yönelik uzun vadeli finansman desteği sağlamak, gelir düzeyi düşük olan ülkelerin dış borçlarını kontrol etmek ve bu ülkelerde yoksullukla mücadele etme gibi faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Özetle gelişmekte olan ülkelere, gelişmiş olan ülkelere kaynak aktarımı gerçekleştirerek toplumsal refah düzeyini yükseltmeyi amaçlamaktadır.

3.4.4.4. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)

Birleşmiş Milletler tarafından temsil edilen kuruluşlardan biri de Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) olup, Birleşmiş Milletlere üye olan ülkelerin iş hayatına yönelik düzenlemeler gerçekleştirerek, sosyal adalet ilkesi kapsamında çalışma standartlarını belirleme görevini yürütmektedir.

ILO, kadınlarla erkeklerin çalışma hayatına yönelik eşit haklara sahip olmalarına yönelik politikalar geliştirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Örgüt tarafından geliştirilen Küçük Girişimciliği Geliştirme Programı (SEED), toplumsal cinsiyet eşitliği (WEDGE) ve kadın girişimciliği geliştirmeye yönelik çalışmaları da barındıran bir program olup, bu kapsamda kadınların girişimcilik faaliyetlerine yönelik birtakım destek faaliyetleri geliştirilmiştir. Farklı ülkelerde uygulanan çalışma programları toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında incelenip analiz edilerek, küçük girişimciliği geliştirme programı tarafından destek programı hazırlanarak, bu yönde gerçekleştirilecek çalışmaların yönü belirlenmektedir.

ILO, 2009-2010 yıllarında İŞKUR ile ortaklaşa Gaziantep, Konya ve Ankara’da uyguladıkları “Türkiye’de Kadınlar İçin İnsana Yakışır İş İmkanları Sağlanması Yoluyla Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gerçekleştirilmesine Yönelik Aktif İşgücü Piyasası Politikaları Pilot Projesi”ni geliştirmişlerdir. Kadınların iş garantisi olan alanlara yönlendirilmesi için gerekli eğitim faaliyetleri düzenlemek ve İŞKUR tarafından oluşturulan aktif işgücü politikasına destek vermek projenin temel amaçlarını oluşturmaktadır. Kadınlara yönelik kayıtdışı istihdamın önlenmesi, ayrımcılık faaliyetlerinin gözlenmediği daha insancıl alanlara yönlendirilmesi de amaçlanmaktadır. Mesleki eğitim vermek üzere 18 farklı eğitim faaliyeti başlatılmış ve 746 kadın girişimci estetisyen, televizyon montajı, bilgisayarlı muhasebe, tıbbi sekreter, 0-6 yaş grubu çocuk bakımı, üç boyutlu grafik tasarımı, dikiş operatörü, halı tasarımı ve stilistik konularında eğitim programlarını tamamlayarak 13 farklı branşta mesleki sertifika almaya hak kazanmışlardır (Gökşen ve ark., 2015:60-62).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MALATYA KENTSEL ALANDA KADIN GİRİŞİMCİLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Çalışmanın bu bölümünde, ilk olarak Malatya Kentsel alanda çeşitli sektörlerde faaliyette bulunan girişimci kadınların sosyo-demografik ve ekonomik özellikleri, faaliyet gösterdiği sektörlerle göre dağılımları, girişimcilik faaliyetleri öncesindeki tecrübeleri ve kendine ait işletme kurmalarında etkili olan kişisel özelliklerinin belirlenmesi gibi genel özellikleri ortaya konulmuştur. Ardından, kadın girişimcilerin kendine ait işletmeleri kurma ve sürdürme aşamasında karşılarına çıkan problemleri belirlemek, beklentilerini ve isteklerini tespit etmek amacıyla yapılan anket çalışmasından elde edilen istatistiksel analiz sonuçlarına yönelik değerlendirmelere yer verilmiştir.

4.1.Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

Çalışmanın bu bölümünde amaç, alt amaçlar ve hipotezler incelenmiştir.

4.1.1.Araştırmanın Amacı

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçilmesi ile ortaya çıkan değişim ve dönüşüm sürecinin etkisiyle bilgi, küresel çaptaki rekabetin en önemli unsuru haline gelmiştir. Geçiş sürecinde teknolojiye yaşanan gelişmelerin de etkisiyle küresel rekabet şartları daha da zorlaşmıştır. Girişimciler; üretim unsurlarını etkili bir şekilde koordine eden, bu süreçte karşılaşılabileceği riskleri hesap ederek üstlenen, piyasada var olan fırsatları yakalayan ve değerlendiren ve değişen şartlara uyum sağlayarak zorlaşan küresel rekabet ortamında sosyal kalkınmayı ve sürdürülebilir büyümeyi gerçekleştirebilen bireylerdir. Özetle piyasadaki fırsatları yakalayıp değerlendirip, üretim faktörlerini koordine edebilen, bu süreçte karşılaşılabileceği riskleri üstlenebilen, etkili yönetim becerilerine sahip ve piyasadaki talebe yönelik iş yaparak kâr elde edebilen bireyler girişimci olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda girişimciliği bireyin

içerisinde yaşadığı toplumun sosyo-kültürel ve ekonomik yapısının bir ürünü olarak nitelemek mümkündür. Bireylerin içerisinde yaşadığı toplumun ve ailenin yapısı, eğitim düzeyi ve aldıkları eğitimin kalitesi ve sosyo-ekonomik durumu girişimcilik özellikleri üzerinde etkili olan unsurlardır. Bireylerin girişimcilik özellikleri uygun şartların oluşturulması ile olumlu yönde etkilenirken, uygun şartların sağlanamaması durumlarında ise olumsuz yönde etkilenmekte ve yok olmaktadır.

Girişimcilik faaliyetlerinin 1980’li yıllardan sonra ivme kazanmasıyla birlikte kadınlar da erkekler kadar ilgi duymuş ve kadınların işgücüne aktif olarak katılmaları sağlanmıştır. Kadınlar girişimcilik faaliyetlerine yönelenerek daha fazla bağımsızlık, özerklik ve serbest hareket etme olanağı elde etmesinin yanı sıra aynı zamanda sahibi olduğu işletmeye yönelik esnek planlar yapabilme, sahip oldukları kaynakları etkili bir şekilde kullanabilme, işine yönelik edindiği tecrübelerini verimli alanlara aktarma ve etkili iletişim becerileri kurma ve sürdürme becerilerine sahip olabilmektedirler. Girişimcilik bu bağlamda kadınlar için cezbedici kariyer alanları arasında yer almaktadır. Kadınlar toplumda her alanda olduğu gibi çalışma hayatında da birtakım engellemelere maruz kalabilmektedirler. Bu bağlamda girişimci kadınların sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerinin, faaliyet gösterdikleri alanların ve kendine ait işletme kurmalarında etkili olan kişisel özelliklerinin tespit edilmesi çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Yine girişimci kadınların cinsiyetlerinden dolayı karşılaştıkları problemlerin, kendilerine ait işletmeleri kurma aşamasında karşılaştıkları problemlerin, kendilerini girişimciliğe yönlendiren ve engelleyen unsurların ve girişimci kadınların istekleri ve beklentilerinin belirlenmesi de araştırmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır.

4.1.2. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma kapsamındaki problemlerin çözümüne yönelik belirlenen ve istatistiksel analizlerle doğruluğunun test edilmesi gereken önermeler hipotez olarak tanımlanır. Hipotezler, bilginin üretilmesi ve ortaya çıkarılmasında rol oynayan önemli bir araçtır. Araştırmanın sonucunda ulaşılmak istenen amaçlar veya problemler hipotezler sayesinde denetlenebilmektedir (Özdamar, 2004: 102). Hipotezler, örneklem grubunun araştırma konusuna yönelik verilerine dayanarak ortaya çıkan iddialardır. Bir başka deyişle hipotezler, araştırma konusuna yönelik doğruluğu istatistiksel olarak

ispatlanmamış fikirler olarak tanımlanır. Hipotez testi ile bir olgunun yanlış veya doğruluğu araştırılır. Bünyesinde karşılaştırma ve seçim işlemi barındırdığı için birden fazla hipoteze ihtiyaç duyulur. Araştırmanın doğruluğunu kanıtlamaya yönelik oluşturulan birden fazla hipotezler “alternatif hipotez” olarak adlandırılır. Hipotez testi beş basamaklı bir süreç olup şöyle sıralamak mümkündür:

1)Null ve Alternatiflerin Belirlenmesi:Sıfır yada başlangıç hipotezi de denilen Null hipotezi, örneklem grubuna ait verilerin bir değer ile ifade edilmesine yönelik oluşturulan temel iddiadır. H_0 şeklinde ifade edilir. Null hipotezinin (H_0) şüpheli olması durumunda karşılaştırma yapabilmek amacıyla oluşturulan ikinci hipotez ise alternatif hipotez olarak adlandırılır. Gerçekleştirilen işlemler sonucunda Null hipotezinin yanlış çıkması alternatif hipotezin (H_A) doğruluğu anlamına gelir.

2)Önem veya Risk Derecesinin Belirlenmesi: Tercihe bağlı olarak belirlenen risk veya önem derecesi ya $\%5=0,05$ veya $\%1=0,01$ şeklinde kullanılmaktadır. Genellikle doğru olan Null hipotezinin yanlış çıkma ya da reddedilme ihtimali risk derecesi olarak ifade edilir. Bu yolla test esnasında yapılacak hatalar en az seviyede tutulmaya çalışılır.

3)İstatistiksel Test Metodunun Belirlenmesi: Null hipotezinin değerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Anova (F), Ki Kare ve t-testi analizleri gerçekleştirilmesidir.

4) Null Hipotezinin Kabul/Red Durumunun Belirlenmesi:İstatistiksel analizler sonucunda belirlenen değerler sonucunda Null hipotezinin kabul veya red şartlarının tespit edilmesidir.

5)Null Hipotezi İçin Karar Verme:Null hipotezinin gerçekleştirilen işlemler sonucunda kabul ya da red edileceğinin belirlenmesidir (Karacabey ve Gökgöz, 2009: 1;4). Oluşturulan Null hipotezlerinin her biri için bir alternatif hipotez karşılığı bulunmaktadır. H_1 , alternatif hipotezi ifade etmek için kullanılan semboldür. Çalışmada belirlenen alternatif hipotezlerin hepsi istatistiksel olarak test edilmiştir. Çalışma kapsamında gerçekleştirilen istatistiksel analizler sonucunda alternatif hipotezler kabul ya da reddedilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda geliştirilen hipotezleri şöyle sıralamak mümkündür:

H1: Katılımcıların ideallerini gerçekleştirmeye yönelik amaçları, girişimcilik faaliyetlerine yönelmelerinde etkili olmuştur.

H2: Katılımcıların kendilerine ait işletmeleri kurma aşamasında karşılaştıkları ekonomik belirsizlik, girişimcilik faaliyetlerine yönelmelerinde etkili olmuştur.

H3: Vergi ödemeleri katılımcıların girişimcilik faaliyetlerini sürdürmeleri üzerinde etkili olmuştur.

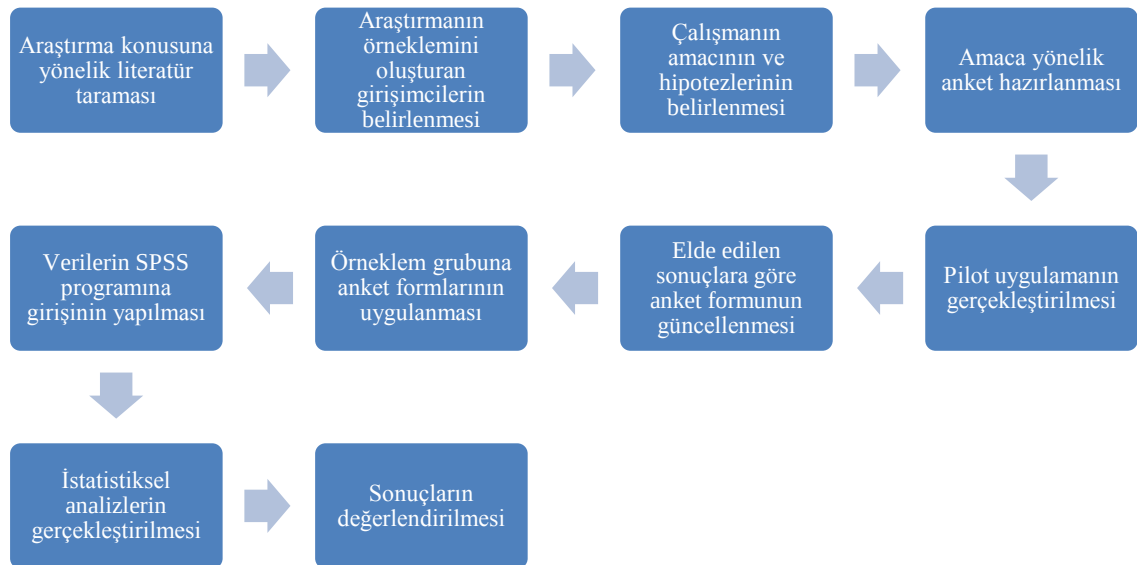
H4: Devletin kadın girişimcilere yönelik vergi ödemelerinde kolaylık sağlanması katılımcıların en önemli beklentisidir.

H5: Katılımcıların sektörde kalıcı olmaya yönelik gelecek planları, girişimcilik faaliyetlerine yönelmelerinde etkili olmuştur.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın bu bölümünde örneklem grubunun seçilmesi, araştırmada kullanılan anket formunun hazırlanması ve uygulanması, geri dönüşü sağlanan anketlerin SPSS programına girişinin gerçekleştirilmesi ve kullanılan istatistiksel analiz yöntemlerine yönelik bilgiler verilmiştir. Şekil 4.1’de araştırma yöntemine ilişkin şema gösterilmiştir.

Şekil 4.1. Araştırmada Uygulanan Yöntem

4.2.1. Örneklem Grubunun Belirlenmesi

Çalışmanın evreni Malatya kentsel alanda Malatya Eczacılar Odasına kayıtlı kadın eczacılar (97), Malatya Barosuna kayıtlı kadın avukatlar (150), Malatya Mali Müşavirler Odasına kayıtlı kadın mali müşavirler (70) ve Malatya Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı kadın girişimciler (173) olmak üzere toplam 490 kadın girişimci oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini belirlenirken çalışmanın evrenini temsil etme kabiliyeti yüksek olan ve güncel verilerin elde edilebileceği meslek odalarından faydalanılmıştır. Sonuç olarak çalışmanın örneklemini Malatya ilinde yer alan çeşitli meslek odalarına kayıtlı toplam 490 girişimci arasından aşağıdaki formül kullanılarak seçilen 230 katılımcıdan oluşabileceği belirlenmiştir.

Örnekleme dâhil edilecek olan kadın girişimcilerin sayılarını belirlemek amacıyla aşağıdaki formül kullanılmıştır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008: 93):

$$n = \frac{n_o}{1 + \frac{n_o - 1}{N}} \quad n_o = \frac{t^2 * PQ}{d^2}$$

n= Örneklem büyüklüğü

N = Evren büyüklüğü,

t = Güven düzeyi sayısal değeri (1.96)

d = Araştırmada evrene yönelik gerçekleştirilecek tahminle ilgili göz ardı edilebilir aralık genişliği (0.05)

$$PQ = (0.5) (0.5) = 0.25$$

Araştırmanın evrenini oluşturan Malatya ilinde faaliyet gösteren 490 kadın girişimci içerisinde yukarıdaki formül kullanılarak örneklem büyüklüğü belirlenmiştir.

Çalışmada güven düzeyi $(1-\alpha)=0.95$ olarak kullanılmıştır. Bu güven düzeyinin tablo değeri karşılığı ise 1.96'dır. Elde edilen bu değerler yukarıdaki formülde yerine yazıldığında örneklem büyüklüğünün 216 kişiden ($n = 216$) oluştuğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların eksik ve hatalı doldurma ihtimali ve geri dönüş oranının düşük olması ihtimali göz önünde bulundurularak toplam 230 kişiye anket uygulanmıştır.

Oluşturulan anket formları 2015 yılının Nisan ayı itibariyle katılımcılara uygulanmıştır. Anket formlarının büyük bir bölümü yüzyüze görüşme metodu ile uygulanırken, küçük bir bölümü de e-posta yoluyla katılımcılara iletilmiştir. 30 Mayıs 2015 tarihinde %30'luk bir geri dönüş oranı ile toplamda 147 adet anket formu elde edilmiştir. Literatürde kadın girişimciliğine yönelik yapılan deneysel çalışmalarda %20 ile %40 arasında değişen anket dönüş oranlarının var olduğu görülmüştür (Şahin, 2006:86). Gökak'ın (2000), Türkiye'deki kadın girişimcilere yönelik gerçekleştirdiği doktora çalışmasında %21'lik bir anket geri dönüş oranı yakaladığı belirlenmiştir. İlgili literatür incelendiğinde çalışmada elde edilen %30'luk anket geri dönüş oranının kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenebilir.

4.2.2. Anket Formunun Hazırlanması

Araştırma kapsamında kullanılacak anket formunun hazırlanması aşamasında, çalışma konusuna yönelik yerli ve yabancı kaynaklar taranarak, araştırma konusu ile benzer konuları işleyen çalışmalar incelenerek çalışmanın amacına yönelik anket formu oluşturulmuştur. Gökak (2000)'in "Türkiye'de Kadın Girişimcilerin Motivasyon Faktörleri" adlı doktora çalışması, Dansık (2001)'in "Türkiye'de Girişimcilik Profili" adlı yüksek lisans çalışması, Biner (2011)'in "Ekonomide Kadın Girişimciliğinin Yeri: Türkiye'de Az Gelişmiş Bölgeler Üzerine Bir İnceleme" adlı yüksek lisans çalışması, Çavdaroglu (1996)'nın "Kadın Girişimciliği" adlı yüksek lisans çalışması, Sipahi (1997)'nin "Türkiye'de Girişimcilik ve Kadın Girişimciler Üzerine Bir Araştırma" adlı yüksek lisans çalışması, İncioğlu (2001)'nin "Kadının Çalışma Yaşamındaki Sorunları ve Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama" adlı yüksek lisans çalışması; Ufuk (1997)'un, "Kadın Girişimcilerin Sosyo- Kültürel ve Ekonomik Profili" adlı yüksek lisans çalışması ve Katkat (2000)'in "Kadının Çalışma Hayatındaki Yeri ve Yükselişi" adlı yüksek lisans çalışmaları bu kapsamda incelenen çalışmalardan bazılarını oluşturmaktadır.

Anket soruları oluşturulurken Seydioğlu (2009), Altunışık vd. (2001), Baş (2001), Kurtuluş (1998) ve Tokol (1996)'un anket formu hazırlanırken dikkat edilecek hususlar

göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Anket taslağı oluşturulduktan sonra, çalışmanın amacına ve hipotezlerin doğruluğunu ispatlamaya uygun olup olmadığı araştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda karşılaşılan sorunlar düzeltilerek amaç ve hipotezlerle uyumlu bir anket formu elde edilmiştir. Elde edilen anket formu hakkında kadın girişimcilerin, konu ile ilgili uzmanların ve akademisyenlerin görüşleri alınarak önerileri alınmış ve bu öneriler doğrultusunda anket formu şekillendirilerek 37 soru ve 8 sayfadan ibaret olan son halini almıştır (bkz. Ek1). Anketin büyük bir bölümü katılımcıların soruları daha rahat bir şekilde cevaplayabilecekleri likert tipi sorulardan oluşturulmuştur. Araştırmada kullanılan anket soruları dört bölümden oluşmaktadır. Ankette ilk grupta yer alan sorular katılımcıların doğum yeri, yaş, cinsiyet, eğitim durumu, yabancı dil bilme düzeyleri, medeni durum vb. gibi sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Katılımcıların iş yaşamlarına yönelik sorular da ikinci grup soruları oluşturmaktadır. Katılımcıların girişimcilik faaliyetlerine başlama ve sürdürme aşamalarında karşılaştığı problemlerin belirlenmesine yönelik sorular üçüncü grup soruları oluştururken, geleceğe yönelik beklentilerinin belirlenmeye çalıştığı sorular da dördüncü grupta yer alan soruları oluşturmaktadır.

4.2.3. Verilerin Kodlanması, Düzenlenmesi ve Analizi

Çalışmanın bu bölümünde anket formlarından elde edilen verilerin istatistiksel analizlerde kullanılan yöntemler ve bu analizler sonucunda elde edilen veriler hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümde ayrıca elde edilen veriler tablolaştırılarak, istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadıkları ve hipotezlerin doğruluğunun ispatlanıp ispatlanmadığına yönelik bilgiler de yer almaktadır.

Katılımcı girişimciler tarafından cevaplanan anketler kodlanarak, “SPSS For Windows 13” istatistiksel analiz programı ile analizleri gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin işlenmesine yönelik bir data giriş ve analiz programı olan SPSS programı ile parametrik olmayan (non-parametric) verilerden oluşan anket soruları non-parametrik testler kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler homojen varyans dağılımına sahip olmayıp, normal dağılım göstermemektedir ve veriler ordinal ölçüm seviyesinde olduğundan dolayı non-parametrik analizler gerçekleştirilmiştir.

Katılımcıların görüşlerini belirlemek amacıyla kullanılan anket formuna yönelik ölçeklerin güvenirlik analizi gerçekleştirilerek ankette kullanılan maddelere yönelik anlamlı sonuçlar elde edilebilir. Belli bir unsura yönelik gerçekleştirilen bağımsız ölçümlerin tutarlılık düzeyi güvenirlik olarak tanımlanmaktadır (İlter, 2010:141). Gerçekleştirilen analiz sonucunda ölçeğin amacına yönelik hizmet etme düzeyi düşük olan maddelerin belirlenerek analiz dışı bırakılmasını sağlayan güvenirlik analizi ile ölçeğin iç tutarlılık seviyesinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır (Baş, 2001:191). Literatürde anketlerin güvenirlik ve geçerlik analizlerini gerçekleştirmek amacıyla kullanılan Cronbach's Alpha güvenirlik testi kullanılarak, araştırma kapsamında kullanılan anketin güvenirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Güvenirlik analizi sonucunda anket formunun güvenirlik katsayısının 0-1 değerleri arasında bulunduğu tespit edilmiştir. Güvenirlik katsayısının 0.70 ve üzeri olması Nunally tarafından önerilmiştir. SPSS 13.0 programı kullanılarak anket formunda yer alan katılımcıları girişimci olmaya yönlendiren unsurları, kendilerine ait işletmeleri kurma aşamasında karşılaştıkları problemleri, girişimcilik faaliyetlerini sürdürme aşamasında karşılaştıkları problemleri, girişimcilik faaliyetine yönelik beklentileri ve gelecek planlarını belirlemeye yönelik oluşturulan likert tipi soruların güvenirlik analizi Cronbach's Alpha testi ile gerçekleştirilmiş ve Alpha katsayısı 0.714 olarak tespit edilmiştir. Likert tipinde sorulan soruların güvenilir olduklarına ilişkin katsayının 0,70 ve üzerinde bir oranın çıkmış olması anketten elde edilen sonuçların diğer analizlerde kullanılabileceğini ortaya çıkarmaktadır (Durmuş vd.; 2013:89).

Çalışmanın bu bölümünde gerçekleştirilen istatistiksel analizler sonucunda elde edilen veriler tablolaştırılarak açıklanmış ve elde edilen verilerin istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığı ve hipotezlerin doğruluğunun ispatlanıp ispatlanmadığına yönelik bilgiler verilmiştir.

4.2.3.1. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimciler Hakkında Genel Bilgiler

Katılımcıların mesleki unvan değişkenlerine göre dağılımları Tablo 4.1'de görülmektedir.

Tablo 4.1. Katılımcıların Mesleki Unvan Değişkenine Göre Dağılımları

Unvan	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Serbest Meslek	92	62.6	62.6	62.6
Eczacı	19	12.9	12.9	81.6
Şirket Sahibi	10	6.8	6.8	93.9
Mali Müşavir	9	6.1	6.1	68.7
Avukat	8	5.4	5.4	87.1
Şirket Yöneticisi	8	5.4	5.4	99.3
Sanayici	1	0.7	0.7	100.0
Toplam	147	100.0	100.0	

Katılımcıların mesleki unvan değişkenine göre dağılımlarının verildiği Tablo 4.1 incelendiğinde kadın girişimcilerin % 62.6'sı serbest meslek sahibinden (anaokulu işletmesi sahibi, güzellik salonu sahibi, tuhafiyeye, çeyizlik eşya, ev yemekleri işletmesi, kahvaltı salonu, organizasyon işletmesi sahibi gibi) oluşmaktadır. Bu gruptaki kadın girişimcilerin yine kadınların ağırlıkta olduğu hizmet sektöründe yoğunlaştığı görülmektedir. İkinci sırada % 12.9 ile kariyer girişimcisi olarak tanımladığımız eczacılar yer almaktadır. Dolayısıyla kadın girişimcilerin yoğunlukta olduğu ikinci faaliyet alanının da ticaret olduğu ortaya çıkmaktadır. Araştırmaya katılan diğer kadın girişimcilerin unvanları ise; % 6.8'nin şirket sahibi, % 6.1'inin mali müşavir, % 5.4'ünün avukat, % 5.4'ünün şirket yöneticisi, % 0.7'sinin sanayici olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda Malatya kentsel alanda kadın girişimcilerin % 62.6 'si yine kadınların ağırlıklı olarak yer aldığı hizmetler sektöründe iken, % 24.4'ü kariyer girişimcisi olarak ifade ettiğimiz kendi iş kollarına ait belirli bir eğitimi aldıktan sonra kendi işletmelerini kuran (eczacı, avukat, mali müşavir) kadın girişimcilerden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra kayısı kenti olarak bilinen Malatya'da kayısı üretimi, dağıtımı ve satışı alanlarında herhangi bir kadın girişimci bulunmadığı, dolayısıyla bu alanda erkek egemenliğinin devam ettiği ancak işçi olarak çok sayıda kadın emeğinden faydalandığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların doğum yeri değişkenine göre dağılımları Tablo 4.2’de görülmektedir.

Tablo 4.2. Katılımcıların Doğum Yeri Değişkenine Göre Dağılımları

Doğum Yeri	Sayı	Yüzde
Malatya Merkez	87	59.2
Malatya İlçe	29	19.7
Malatya Dışı	31	21.1
Toplam	147	100.0

Katılımcıların doğum yeri değişkenine göre dağılımlarının verildiği Tablo 4.2 incelendiğinde kadın girişimcilerin % 59.2’si şehir merkezinde, % 19.7’si ilçe merkezinde doğmuşlardır. Kadın girişimcilerin % 78.9 Malatyalı iken % 21.1’i de Malatyalı değildir. Sosyo-kültürel unsurlar göz önünde bulundurularak tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde; kent merkezindeki yaşam koşullarının, kültürel değerlerin, eğitim imkânlarının ve sosyal fırsat eşitliğinin ilçe ve köylere oranla farklı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Şehir merkezlerinde kadınlar çalışma yaşamına kendilerini daha yakın hissetmekte ve bazen de şehir merkezlerindeki hayat şartları kadınları kendi işlerini kurmaya itebilmektedir. Kendine ait işletmelerini kurmak isteyen kadınlar, kent merkezinde maddi ve manevi unsurların daha uygun olması nedeniyle amaçlarına daha kolay ulaşabilmektedir.

Katılımcıların yaş değişkenine göre dağılımları Tablo 4.3’te görülmektedir.

Tablo 4.3. Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Dağılımları

Yaş Aralığı	Sayı	Yüzde
35 ve altı	37	25.2
35-44	68	46.2
45 ve üzeri	42	28.6
Toplam	147	100.0

Katılımcıların yaş değişkenine göre dağılımlarının verildiği Tablo 4.3 incelendiğinde kadın girişimcilerin yaşlarının 24 ile 67 arasında değişmekte olduğu ve yaş ortalamalarının 39 olduğu görülmektedir. Yine kadın girişimcilerin % 46.2'si 35-44 yaş, % 28.6'sı 45 yaş ve üzeri ve % 25.2'sinin de 35 yaş ve altı yaş grubunda yer aldığı tabloda görülmektedir. Bu durum kendi işini kurma ve yürütmenin kadınlar arasında orta yaşlarda gerçekleşmekte olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların yüksek yaş ortalamalarına sahip olduğuna ilişkin elde edilen bu sonuç, Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ülkelerinde kadın girişimciliğine yönelik gerçekleştirilen çalışmalarda elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Girişimcilik faaliyetlerinde bulunan kadınların genelinin daha önce kamu ya da özel sektörde çalışmaları ve emekli olmaları, kadınların yaş ortalamalarının yüksek olmasına neden olan en önemli unsur olduğu söylenebilir. Yine düşük yaş grubunda yer alan kadınların aile ve çocuk yetiştirme sorumluluklarından dolayı girişimcilik faaliyetlerine yönelememeleri de girişimci kadınların yüksek yaş grubunda yer almaları üzerinde etkili olan bir diğer unsurdur. Kadınlar, çocuklarının okul çağına ulaşmasıyla birlikte girişimcilik faaliyetlerine yönelebilmektedirler. Toplumda erkek egemenliğinin hakim olması ve kadınların geleneklere bağlı kalınarak yetiştirilmesi de kadın girişimcilerin yaş ortalamalarının yüksek olması üzerinde etkili olmaktadır. Kadınlar kırklı yaşlarda özgüven ve artan cesaretleri ile birlikte girişimcilik faaliyetlerine yönelebilmektedirler (Ecevit ve Yüksel-Kaptanoğlu, 2015:10).

Katılımcıların eğitim durumu değişkenine göre dağılımları Tablo 4.4'de görülmektedir.

Tablo 4.4. Katılımcıların Eğitim Durumu Değişkenine Göre Dağılımları

Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde
Okur-yazar değil	1	0.7
İlköğrenim	15	10.2
Orta öğrenim	27	18.4
Lise	15	10.2
Üniversite	78	53.1
Yüksek Lisans	9	6.1
Doktora	2	1.4
Toplam	147	100.0

Tablo 4.4.'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan kadın girişimcilerin 78'i üniversite mezunu, 27'si ortaöğrenim, 15'i lise ve yine 15'i ilköğrenim, 9'u yüksek lisans, 2'si doktora ve 1'i de okur-yazar değildir. Dolayısıyla araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 60.5'i üniversite mezunudur. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulgular katılımcıların eğitim düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Katılımcıların büyük bir bölümü eğitimin önemli olduğunu vurgulasa da girişimcilik konusunda cesaret ve özgüvenin işi kurup yürütmede daha etkili olduğunu vurgulamışlardır. Eğitim seviyesi düşük olan kadın girişimciler de bu durumu bir eksiklik olarak ifade etmişlerdir ancak bu eksikliğin girişimci olmalarına çok büyük bir engel olduğunu düşünmediklerini dile getirmişlerdir.

Katılımcıların yabancı dil bilme düzeyi değişkenine göre dağılımları Tablo 4.5'de görülmektedir.

Tablo 4.5. Katılımcıların Yabancı Dil Bilme Düzeyi Değişkenine Göre Dağılımları

Yabancı Dil Bilgisi	Sayı	Yüzde
Orta düzeyde biliyorum	43	29.3
İyi düzeyde biliyorum	18	12.2
Düşük düzeyde biliyorum	17	11.6
Çok iyi düzeyde biliyorum	8	5.4
Bilmiyorum	61	41.5
Toplam	147	100.0

Kadın girişimcilerin 86'sı yabancı dil bilmekte, 61'i ise yabancı dil bilmemektedir. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 58.5'i yabancı dil bilmektedir ve bunların içerisinde % 29.3'ü orta düzeyde, % 12.2'si iyi düzeyde, % 11.6'sı düşük düzeyde ve % 5.4'ü de çok iyi düzeyde yabancı dil bilmektedir. Özellikle eğitim düzeyi yüksek olan (Yüksek lisans ve doktora yapan) kadın girişimciler ile şirket yöneticisi konumunda olan kadın girişimciler çok iyi ve iyi düzeyde yabancı dil bilmektedir. Kariyer girişimcisi olarak ifade ettiğimiz mali müşavir, eczacı ve avukat olan kadın girişimcilerin ise daha çok orta düzeyde yabancı dil bilgisine sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu grubun, yabancı dil bilgi seviyeleri aldıkları lisans eğitiminden kaynaklanmaktadır. Yabancı dil bilmeyenler ise eğitim düzeyi düşük olan kadın girişimcilerdir.

Katılımcıların medeni durum değişkenine göre dağılımları Tablo 4.6'da görülmektedir.

Tablo 4.6. Katılımcıların Medeni Durum Değişkenine Göre Dağılımları

Medeni Durumu	Sayı	Yüzde
Evli	102	69.4
Bekar	32	21.8
Boşanmış – Eşi Ölmüş	13	8.8
Toplam	147	100.0

Tablo 4.6.'da da görüldüğü gibi araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 69.4'ü evli, % 21.8 'i bekar ve % 8.8'i eşinden ayrılmış ya da eşi ölmüştür. Katılımcıların yaklaşık dörtte üçlük bölümünün evli olması, kendine ait işletme kurabilmenin evlilikten olumsuz yönde etkilenmediğini göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Bu sonuç, girişimci kadınların kendilerine ait işletmelerini kurmalarının, aile ve çocuk yetiştirme yükümlülüklerine yönelik çok düşük düzeyde engel oluşturduğu ve kadınların aile hayatı ile çalışma hayatı arasındaki dengeyi kurabilmelerini sağladığını göstermektedir. Araştırmaya katılan kadınların büyük bir bölümünün evli olması, girişimcilik faaliyetlerine yönelerek kendi işlerini kurmalarının, aile hayatına ve çocuk yetiştirmelerine engel oluşturmadığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. 13 tane eşi ölmüş veya boşanan kadın girişimci de girişimcilik hayatına eşini kaybettikten sonra veya eşi ile ayrıldıktan sonra yaşadığı ekonomik kaygılarla başlamıştır. Yaşanan bu olumsuzluk kadınların kendi ve ailelerinin geçimini sağlamak üzere onları girişimciliğe yöneltmiştir.

Katılımcıların çocuksayısı değişkenine göre dağılımları Tablo 4.7'de gösterilmektedir.

Tablo 4.7. Araştırmaya Katılan Evli Kadın Girişimcilerin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre Dağılımı

Çocuk Sayısı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
2	47	32.0	40.2
3	25	17.0	21.7
1	24	16.3	20.9
Yok	14	9.5	12.2
4 ve daha fazlası	5	3.4	4.3
Toplam	115	78.2	100.0
	32	21.8	
Toplam	147	100.0	

Katılımcıların çocuk sayısı değişkenine göre dağılımlarının verildiği Tablo 4.7 incelendiğinde araştırmaya katılan evli kadın girişimcilerin 47'sinin 2, 25'inin 3, 24'ünün 1, 5'inin 4 ve daha fazla çocuğu var iken; 14 tane evli kadın girişimcinin hiç

çocuğu yoktur. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerden 102'si evli iken 13'ünün eşi ölmüş veya eşinden ayrılmış ancak çocuk sahibi kadın girişimcilerdir. Bu durum; araştırmaya katılan evli kadın girişimcilerin kariyerlerini sürdürmede çocuğun bir engel olmadığı konusunda fikir verebilir. Öyle anlaşıyor ki kendi işinin sahibi olma, kadınlar için evlilik ve çocuk bakımı sorumluluklarını yerine getirme açısından daha az sınırlayıcı olmakta, kadın girişimcilerin aile ve çalışma yaşamı dengesini kurabilmelerine imkan tanımaktadır. Girişimcilik bu sorumluluklar açısından önemli engel yaratmış olsaydı, pek çoğunun hiç çocuğunun olmaması gerekirdi. Halbuki % 52.4'ünün ikiden fazla çocuğa sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4.8.'de araştırmaya katılan kadın girişimcilerin ev işlerini yürütmede ve çocuk bakımında destek almalarına ilişkin yönlendirilen soruya verilen cevaplara göre dağılım yer almaktadır.

Tablo 4.8. Katılımcıların Ev İşlerine ve Çocuk Bakımına Yönelik Aldıkları Destek Durumu Değişkenine Göre Dağılımları

Alınan Destek	Sayı	Yüzde
Destek almıyorum	72	48.9
Temizlikçi desteği alıyorum	36	24.5
Aile desteği alıyorum	18	12.2
Hem bakıcı hem de temizlikçi desteği alıyorum	15	10.3
Bakıcı desteği alıyorum	4	2.7
Hem aile hem de temizlikçi desteği alıyorum	2	1.4
Toplam	147	100.0

Katılımcıların ev işlerine ve çocuk bakımına yönelik aldıkları destek durumu değişkenine göre dağılımlarının verildiği Tablo 4.8 incelendiğinde araştırmaya katılan kadın girişimcilerin 75'i yani % 51'i ev işlerini yürütmede ve çocuk bakımında destek alırken; 72'si yani % 49'u herhangi bir destek almamakta hem girişimcilik faaliyetini yerine getirmekte, hem de ev ve çocuk bakımı sorumluluklarını kendisi üstlenmektedir. Destek alan 75 kadın girişimcinin 36'sı temizlikçi desteği, 18'i aile desteği, 15'i hem bakıcı hem de temizlikçi desteği, 4'ü sadece bakıcı desteği ve 2'si de hem aile desteği

hem de temizlikçi desteği almaktadır. Kariyer girişimcisi olarak ifade ettiğimiz eczacı, avukat ve mali müşavirlerden oluşan kadın girişimciler ev işlerini ve çocuk bakımını yürütmede profesyonel destek alırken; serbest meslek sahibi olan kadın girişimcilerin ya ailelerinden destek aldıkları ya da hiç destek almadan hem girişimcilik faaliyetlerini hem de ev işlerini ve çocuk bakımını üstlendikleri görülmektedir. En fazla çocuk bakımı konusunda bakıcı desteği alınmakta ancak bir kısım kadın girişimciler devletin bakıcı desteği konusunda kadın girişimcilere yardım imkânlarının arttırılması önerisinde bulunmaktadır.

Katılımcıların eşlerinin meslek unvanı değişkenine göre dağılımları Tablo 4.9’da görülmektedir.

Tablo 4.9. Katılımcıların Eşlerinin Meslek Unvanı Değişkenine Göre Dağılımı

Eş Unvan	Sayı	Yüzde
Serbest Meslek	51	44.4
Esnaf ve sanatkar	21	18.4
Memur	20	17.5
Emekli	10	8.8
İşçi	7	6.4
İşsiz	3	2.7
İşveren	2	1.8
Toplam	115	100.0

Katılımcıların eşlerinin mesleki unvan değişkenine göre dağılımlarının verildiği Tablo 4.9 incelendiğinde araştırmaya katılan evli kadın girişimcilerin 51’inin eşi serbest meslek ve 21’inin eşi esnaf ve sanatkar, 20’sinin memur, 10’unun emekli, 7’sinin işçi, 3’ünün işsiz ve 2’sinin işveren (Sanayici) olduğu görülmektedir. Bu durum kadın girişimcilerin eşleri tarafından desteklendiğini göstermektedir. Kadın girişimcilerin büyük bir çoğunluğu ya eşleri ile benzer işlerde çalışmakta ya da eşlerine yardımcı olacak işlerde girişimcilik faaliyetini yerine getirmektedir.

Katılımcıların girişimcilik faaliyetlerini sürdürdükleri sektör değişkenine göre dağılımları Tablo 4.10'da görülmektedir.

Tablo 4.10. Katılımcıların Girişimcilik Faaliyetlerini Sürdürdükleri Sektör Değişkenine Göre Dağılımları

İşletmenin Faaliyet Alanı	Sayı	Yüzde
Ticaret	89	60.5
Hizmet	51	34.7
Üretim	3	2.0
Sanayi	2	1.4
Bilişim	1	0.7
İnşaat	1	0.7
Toplam	147	100.0

Katılımcıların girişimcilik faaliyetlerini sürdürdükleri sektör değişkenine göre dağılımlarının verildiği Tablo 4.10 incelendiğinde araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 60.5'i ticaret sektöründe faaliyet gösterirken, % 34.7'si hizmet sektöründe faaliyet göstermektedir. % 2'si üretim alanında, % 1.4'ü sanayi alanında, 1 kadın bilişim ve bir kadın da inşaat alanında faaliyet göstermektedir. Araştırmadan elde edilen bu sonuç, Türkiye'de istihdam edilen kadınların en yoğun olarak hizmet sektöründe çalışıyor olması ile de uyumludur. İş kolları itibarıyla bakıldığında da ticaret ve satış kadınlar arasında en yaygın kabul görmüş faaliyet alanıdır.

Katılımcıların kendilerine ait işletmelerinde çalışan personel sayısı değişkenine göre dağılımları Tablo 4.11'de görülmektedir.

Tablo 4.11. Katılımcıların Kendilerine Ait İşletmelerde Çalışan Personel Sayısı Değişkenine Göre Dağılımları

İşletmede Çalışan Personel Sayısı	Sayı	Yüzde
1-25 personel	59	40.1
26-50 personel	40	27.2
51-75 personel	25	17
76-100 personel	15	10.2
101 ve üzeri personel	8	5.5
Toplam	147	100.0

Katılımcıların kendilerine ait işletmelerde çalıştırdıkları personel sayısı değişkenine göre dağılımlarının verildiği Tablo 4.11 incelendiğinde araştırmaya katılan kadın girişimcilerin kurdukları işletmede çalışan personel sayısı bakımından 59 kadın girişimcinin işyerinde 1 ile 25 personel çalışırken, 40 kadın girişimcinin 26 ile 50 personel, 25 kadın girişimcinin 51 ile 75 personel, 15 kadın girişimcinin 76 ile 100 personel ve 8 kadın girişimcinin de 101 ve daha fazla personel çalıştırdıkları görülmektedir. Dolayısıyla girişimciliğin iş piyasasında kişilere istihdam alanı yarattığı ve atıl emeğin üretim sürecine dahil edilerek ekonomik büyümeye ve kalkınmaya katkı sağladığını görmekteyiz.

Katılımcıların girişimcilik faaliyetlerinden önce çalıştıkları meslek değişkenine göre dağılımları Tablo 4.12’de görülmektedir.

Tablo 4.12. Katılımcıların Girişimcilik Faaliyetinden Önce Çalıştıkları Meslek Değişkenine Göre Dağılımları

Daha önce çalıştığı meslek	Sayı	Yüzde
Serbest Meslek	30	20.3
Memur	26	17.7
İşçi	20	13.6
Esnaf ve Sanatkar	2	1.4
İşveren	1	0.7
Daha önce bir işte çalışmayan	68	46.3
Toplam	147	100.0

Katılımcıların girişimcilik faaliyetlerine başlamadan önce çalıştıkları meslek değişkenine göre dağılımlarının verildiği Tablo 4.12 incelendiğinde araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 46.3'ü daha önce bir işte çalışmazken; % 53,7'sinin girişimcilik faaliyetinden önce belli bir iş deneyimi olduğunu söylemek mümkündür. Önceden ücretli olarak çalışıp çeşitli iş alanlarında deneyime sahip olan kadın girişimcilerin mesleki dağılımlarının şu şekilde olduğu görülmektedir; % 20.3'ü serbest meslek olarak çalışırken, %17.7 'si kamu kuruluşunda memur olarak, % 13.6'sı işçi olarak çalışmaktadır. Daha çok ticaret ve hizmet sektöründe deneyim sahibi olan kadınların daha sonra bu tecrübelerini değerlendirmek üzere girişimcilik faaliyetinde bulundukları tespit edilmiştir. Ayrıca kendi hesabına bir iş kurmadan önce bir işte çalışmanın kadın girişimcilere iki yararı söz konusudur. Biri finansal sermaye birikimini gerçekleştirmek, diğeri de sosyal sermaye birikimi yapabilmektir. İş kurmak için gerekli sermayenin büyük bir kısmı daha önceki işte çalışılarak elde edilen birikimlerden oluşmaktadır. Bununla birlikte başka işlerde çalışırken kurulan iş ilişkileri ve arkadaşlık ilişkileri de ileride kadın girişimcilerin çevre tarafından desteklenmesi açısından önemlidir.

Katılımcıların çalışma hayatında bulunma sürelerine ilişkin dağılımları Tablo 4.13'te görülmektedir.

Tablo 4.13. Katılımcıların Çalışma Hayatında Bulunma Sürelerine İlişkin Dağılımları

Süre	Sayı	Yüzde
1 ile 5 yıl	80	54.5
5 ile 10 yıl	33	22.5
10 ile 15 yıl	21	14.2
15 ile 20 yıl	9	6.1
20 yıl ve üzeri	4	2.7
Toplam	147	100.0

Katılımcıların çalışma hayatında bulunma sürelerine ilişkin dağılımlarının verildiği Tablo 4.13 incelendiğinde araştırma katılan kadın girişimcilerin %54.5'i 1 ile 5 yıl, %22,5'i 5 ile 10 yıl, % 14.2'si 10 ile 15 yıl, % 6,1'i 15 ile 20 yıl ve %2.7'si ise 20 yıl ve 20 yıldan daha fazla süredir iş hayatında faaliyet göstermektedir. Bu durum özellikle 1999'dan itibaren ciddi anlamda kadın girişimciliğinin Türkiye'de hem STK,

hem de devlet tarafından desteklenmesiyle ilgilidir. Özellikle son 10 yılda gerek KOSGEB gerek özel bankalar gerekse de diğer kamu ve özel kuruluşları ile STK'nın kadın girişimciliğini destekleyen projeleri, hibeleri, kredilerinin artması ile kadın girişimci sayılarının arttığına tanık oluyoruz. Nitekim araştırmamızda kadın girişimcilerin 113 tanesinin 1 ile 10 yıl arasında iş hayatında faaliyetini sürdürüyor olması da bu politikaların olumlu etkisi olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4.14'de araştırmaya katılan kadın girişimcilerin girişimcilik konusunda bir eğitim programına katılmalarına göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4.14. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Girişimcilik Konusunda Eğitim Programına Katılmalarına Göre Dağılımı

Girişimcilik konusunda bir eğitim programına katıldınız mı?	Sayı	Yüzde
Evet	50	34
Hayır	97	66
Toplam	147	100,0

Tablo 4.15.'de araştırmaya katılan kadın girişimcilerden girişimcilik konusunda bir eğitim programına katılanların bu eğitimi aldıkları yere göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4.15. Girişimcilik Konusunda Bir Eğitim Programına Katılan Kadın Girişimcilerin Bu Eğitimi Aldıkları Yere Göre Dağılımı

Eğitim Programını Aldığı Yer	Sayı	Yüzde
Malatya Ticaret Odası	18	12.2
Malatya Dışında	9	6.1
Malatya Belediyesi	7	4.8
Malatya Halk Eğitim	6	4.1
Malatya Esnaf ve Sanatkarlar Odası	5	3.4
Malatya İş-Kur	5	3.4
Toplam	50	34.0
Eğitim Programına Katılmayanlar	97	66.0
Toplam	147	100.0

Tablo 4.15.'de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan kadın girişimcilerin 97'si girişimcilik konusunda herhangi bir eğitim almazken, 50'si girişimcilik konusunda bir eğitim programına katılmıştır. Bu 50 kadın girişimcinin 18'i girişimcilik konusundaki eğitimi Malatya Ticaret Odasında almış, 9'u Malatya dışında olan bir yerde, 7'si Malatya Belediyesi'nde, 6'sı Malatya Halk Eğitim Merkezi'nde ve %5'i de Malatya Esnaf ve Sanatkarlar Odası ile Malatya İş-Kur'da almıştır. Bu durum Malatya yerel yönetiminin kadın girişimciliğini desteklemeye yönelik faaliyetlerinin bir göstergesidir. Bu doğrultuda Malatya kentsel alanda atıl kadın emeğinin üretken hale getirilmesi için yerel bazda destek mekanizmaları olduğu görülmekte ancak yeterli olmadığı ifade edilmektedir.

Tablo 4.16.'da araştırmaya katılan kadın girişimcilerden girişimcilik konusunda eğitim alanların bu eğitimi veren kurumlara göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4.16. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerden Bir Eğitim Programına Katılanların Bu Eğitimi Veren Kurumlara Göre Dağılımı

Girişimcilik Eğitimini Veren Kurum	Sayı	Yüzde
KOSGEB	37	25.2
Özel Kurs	4	2.6
İş-Gem ve TSO	3	2.0
Üniversite	2	1.4
ESOB	2	1.4
Milli Eğitim	2	1.4
Toplam	50	34.0

Tablo 4.16.'da görüldüğü gibi girişimcilik konusunda herhangi bir eğitim kursuna katılan 50 kadın girişimciden 37'si bu eğitimin KOSGEB tarafından verildiğini, 4'ü özel kurs olduğunu, 3'ü İş-Gem ve TSO tarafından verildiğini, 2'si Üniversite, ESOB ve Milli Eğitim tarafından verildiğini ifade etmişlerdir. Kadın girişimciliğini destekleyen KOSGEB'in bu doğrultuda Malatya 'da aktif çalıştığı ancak yine de yeterli olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4.17.'de girişimcilik konusunda bir eğitim programına katılan kadın girişimcilerin bu kursun ücretine göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4.17. Girişimcilik Konusunda Bir Eğitim Programına Katılan Kadın Girişimcilerin Kursun Ücretine Göre Dağılımı

Kursun Ücreti	Sayı	Yüzde
Ücretsiz	48	32.6
Ücretli	2	1.4
Toplam	50	34.0

Tablo 4.17.'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan kadın girişimcilerden girişimcilik konusunda bir eğitim alan 50 kadın girişimcinin 48 tanesi bu eğitimi ücretsiz aldıklarını, 2'si ise ücretli aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum devletin kadın girişimciliğini desteklediği politikaların bir sonucudur. Bu eğitimlerin sadece işi kurmadan önce verildiği, işini kurduktan sonra da kadın girişimcilerin desteklenmesi gerekliliği ifade edilmektedir.

Tablo 4.18.'de araştırmaya katılan kadın girişimcilerden girişimcilik konusunda bir eğitim programına katılan kadın girişimcilerin işlerini kurarken bu eğitim programının bir katkısı olup olmasına göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4.18. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerden Bir Eğitim Programına Katılanların İşlerini Kurarken Bu Eğitim Programının Katkısının Olup Olmasına Göre Dağılımı

İşinizi Kurmada Etkisi Oldu mu?	Sayı	Yüzde
Evet	25	17.0
Hayır	25	17.0
Toplam	50	34.0

Tablo 4.18.'de görüldüğü gibi girişimcilik konusunda bir eğitim programına katılan 50 kadın girişimcinin yarısı bu eğitim programının işini kurmasında etkili olduğunu ifade ederken, diğer yarısı da işini kurmada aldığı bu eğitimin bir etkisi olmadığını ifade etmiştir. Dolayısıyla verilen bu kursların tam hedefe ulaşması için

sadece işi kurma aşamasında değil, işlerin yürütülmesi aşamasında da verilerek kadın girişimciliğini destekleme fonlarının etkin kullanımı sağlanmalıdır.

Tablo 4.19.'da araştırmaya katılan kadın girişimcilerin girişimcilik faaliyetinde kullandığı sermayenin dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4.19. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Girişimcilik Faaliyetinde Kullandığı Sermayenin Kaynağı

Girişimcilik Faaliyetinde Kullanılan Sermayenin Kaynağı	Sayı	Yüzde
Kişisel veya ailevi tasarruflar	77	52.4
Banka kredisi ile kişisel veya ailevi tasarruflar	20	13.6
Banka kredisi	14	9.5
Kişisel veya ailevi tasarruflar ile akrabalara veya arkadaşlara borçlanma	14	9.5
Akrabalara ya da arkadaşlara borçlanma	10	6.8
Diğer ortaklar, banka kredisi ile kişisel veya ailevi tasarruflar	4	2.7
Kişisel veya ailevi tasarruflar ile diğer ortaklar	3	2.0
Banka kredisi ile arkadaşlara veya akrabalara borçlanma	2	1.4
Diğer ortaklar, kişisel veya ailevi tasarruflar ile akrabalara veya arkadaşlara borçlanma	2	1.4
Diğer ortaklar	1	0.7
Toplam	147	100.0

Tablo 4.19.'da görüldüğü gibi 77 kadın girişimcinin girişimcilik faaliyetinde kullandığı sermayesinin kaynağı kişisel veya ailevi tasarruflardır. 20 kadın girişimcinin banka kredisi ile birlikte kişisel veya ailevi tasarruflardır, 14 kadın girişimcinin banka kredisi, 14 kadın girişimcinin kişisel veya ailevi tasarrufları ile birlikte akrabalara veya arkadaşlara borçlanma, 10 kadın girişimcinin akrabalara veya arkadaşlara borçlanmadır. Bu sonuç kadın girişimcilerin çok fazla risk üstlenmediklerini ve genelde birikimlerini sermayelerinin kaynağı olarak kullandıklarını göstermektedir. Daha çok devlet ve banka desteği alabilseler işlerini büyüteceklerini ve daha farklı projelerle istihdama daha fazla katkı sağlayabileceklerini de ifade etmişlerdir.

Tablo 4.20.'de araştırmaya katılan kadın girişimcilerin girişimci olmalarını etkileyen nedenlerin önem derecesine göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo4.20. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Girişimci Olmalarını Etkileyen Nedenlerin Önem Derecesine Göre Dağılımı

Kadın Girişimcilerin Girişimci Olmalarını Etkileyen Nedenler	Hiç önemli değil		Kısmen Önemli		Orta derecede önemli		Oldukça Önemli		Çok Önemli	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Ekonomik açıdan bağımsız olma isteği	8	5.4	10	6.8	20	13.6	27	18.4	82	55.8
Aile ihtiyaçlarını karşılamak için	16	10.9	16	10.9	28	19.0	38	25.9	49	33.3
İş yaşamına atılmak için	16	10.9	15	10.2	29	19.7	36	24.5	51	34.7
Mesleğini yapmak için	41	27.9	14	9.5	12	8.2	20	13.6	60	40.8
İdealini gerçekleştirmek için	5	3.4	6	4.1	17	11.6	30	20.4	89	60.5
Sosyal ilişkiler için	12	8.2	17	11.6	43	29.3	45	30.6	30	20.4
Kendini gerçekleştirmek için	7	4.8	7	4.8	21	14.3	25	17.0	87	59.2
Diğer insanlara faydalı olmak için	0	0	9	6.1	21	14.3	40	27.2	77	52.4
Deneyim ve bilgi sahibi olmak için	7	4.8	9	6.1	26	17.7	39	26.5	66	44.9
Aileden devir aldığım için	132	89.8	0	0	6	4.1	4	2.7	5	3.4

Tablo 4.20'de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan kadın girişimcilerin girişimci olmalarını etkileyen nedenlerle ilgili verilen ifadelerin önem derecesine göre dağılımına baktığımızda %60.5'inin en önemli nedeni idealini gerçekleştirme, %59.2'sinin kendini gerçekleştirme, % 55.8'inin bağımsız olma isteği, %52.4'ünün

diğer insanlara faydalı olmak için, %44.9'unun ise deneyim ve bilgi sahibi olmak için girişimci olmayı seçtiği sonucu ortaya çıkmıştır. Girişimcilik, risk olarak yeniliklerin ve fırsatların peşinden koşulduğu bir süreç olarak ele alındığında; bireyin girişimciliğe başlamadaki motivasyon düzeyi ve motivasyon faktörleri birbirinden farklı olacaktır. Motivasyon faktörlerini iten ve çeken faktörler şeklinde incelemek, en fazla kullanılan yöntemlerden biridir. İten faktörler başka alternatifinin olmaması gibi bireyleri girişimciliğe zorlayan, olumsuz olarak da nitelendirilen faktörlerken; çeken faktörler, özerklik gibi bireyi girişimciliğe çeken faktörlerdir. Nitekim yaptığımız araştırmada idealini gerçekleştirme, kendini gerçekleştirme ve ekonomik açıdan bağımsız olma isteği Malatya'daki kadın girişimcilerin girişimci olmalarındaki motivasyon faktörleridir. Bu durum çeken motivasyon faktörlerinin kadın girişimciler üzerinde daha etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.21.'de Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin işlerini kurarken karşılaştıkları sorunların önem derecesine göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4.21. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin İşlerini Kurarken Karşılaştıkları Sorunların Önem Derecesine Göre Dağılımı

İşinizi kurarken zorluklarla karşılaştınız mı?						Sayı			Yüzde	
Evet						123			83.7	
Hayır						24			16.3	
Toplam						147			100,0	
Kadın Girişimcilerin İşlerini Kurarken Karşılaştıkları Sorunlar	Hiç önemli değil		Kısmen Önemli		Orta derecede önemli		Oldukça Önemli		Çok Önemli	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Ekonomik belirsizlik	14	9.5	8	5.4	24	16.3	25	17.0	52	35.4
Uygun eleman temini	17	11.6	12	8.2	23	15.6	19	12.9	52	35.4
Toplumdun kadınlar hakkındaki ön yargısı	21	14.3	15	10.2	20	13.6	20	13.6	47	32.0
Bürokratik işlemler	20	13.6	17	11.6	24	16.3	21	14.3	41	27.9
Pazarda tanınmamış olmak	18	12.2	13	8.8	27	18.4	28	19.0	37	25.2
Sermaye temini	13	8.8	13	8.8	34	23.1	31	21.1	32	21.8
Uygun yer seçimi	29	19.7	24	16.3	21	14.3	19	12.9	30	20.4
Deneyimsizlik	31	21.1	26	17.7	17	11.6	25	17.0	24	16.3
Uygun materyal temini	28	19.0	17	11.5	30	20.4	25	17.0	23	15.6
Aile ile ilgili sorunlar	64	43.5	17	11.6	15	10.2	15	10.2	12	8.2

Tablo 4.21.'de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 83.7'si işlerini kurarken sorunlarla karşılaşmışken; % 16.3'ü sorunlarla karşılaşmamıştır. İşini

kurarken sorunlarla karşılaşan 123 kadın girişimcinin işini kurma aşamasında karşılaştığı en önemli sorun %35.4 ile ekonomik belirsizlik ve işe uygun eleman bulmada yaşanan sıkıntılardır. Bu iki sorunun yanısıra %32'sitoplumun kadınlar hakkındaki ön yargısından dolayı, %27.9'u bürokratik işlemlerden, %25.2'si pazarda tanınmamış olma ve %21.8'i de sermaye teminiyle ilgili sorunlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Nitekim bu durum kadın girişimcilerin iş kurarken daha temkinli olduklarının ve daha az risk üstlendiklerinin bir göstergesidir. Zira sermaye temininde de banka kredisinden ziyade kendi kişisel veya ailevi tasarruflarını kullanmaları da kadın girişimcilerin iş kurarken daha az risk üstlendiklerini göstermektedir. Bir diğer önemli sorun da uygun işe uygun kalifiye eleman bulmada yaşanan sıkıntıdır. Özellikle çalışacak personelin gerekli nitelikleri karşılayamaması veya uygun eleman bulunsa dahi elemanın işte daimi çalışması konusunda yaşanan sıkıntılarda kadın girişimcilerin iş kurma aşamasında karşılaştıkları önemli sorunlardan olduğu ifade edilmiştir.

Tablo 4.22.'de araştırmaya katılan kadın girişimcilerin işlerini kurarken en çok destek gördükleri kişilerin dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4.22. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin İşlerini Kurarken Destek Gördükleri Kişilerin Dağılımı

İş kurarken en çok desteği gördüğü kişi	Sayı	Yüzde
Eş	61	41.5
Anne ve baba	60	40.8
Eş ile anne ve baba	8	5.4
Eş ile çocuklar	6	4.1
Sosyal çevre	6	4.1
Çocuklar	3	2.0
Hiç kimse	2	1.4
Eş ile KOSGEB	1	0.7
Toplam	147	100.0

Tablo 4.22.'de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan kadın girişimcilerin 61 'i işlerini kurarken en çok desteği eşlerinden, 60 'ı anne ve babasından,8'i ise hem eşinden

hem de anne ve babasından destek görmektedir. Sadece 2 kadın girişimci işlerini kurarken herhangi bir kişiden destek görmediklerini ifade etmişlerdir. Özellikle evli olan kadın girişimciler açısından eşler öncelikli destek sağlayıcı kişi konumundadırlar. Eşlerden sonra anne ve baba desteği gelmektedir. Bu destekler maddi desteğin yanı sıra işin kurulması aşamasındaki bürokratik işlemlerin yapılması, deneyimsizlik ve teknik destek verme, çocukların bakımını ve ev işlerini yürütmede paylaşım veya yardımcı olma şeklindeki manevi destekler olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 4.23.'de araştırmaya katılan kadın girişimcilerin, girişimcilik faaliyetini Malatya'da sürdürüyor olmalarının bir dezavantaj olup olmamasına ilişkin düşünceleri yer almaktadır.

Tablo 4.23. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Girişimcilik Faaliyetlerini Malatya'da Sürdüremelerinin Dezavantaj Olup Olmamasına Göre Dağılımı

Girişimcilik Faaliyetini Malatya'da yapıyor olmanızın sizin için bir dezavantaj olduğunu düşünüyor musunuz?	Sayı	Yüzde
Evet	83	56.5
Hayır	64	43.5
Toplam	147	100.0

Tablo 4.23.'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan kadın girişimcilerin %56.5'i (83 kadın girişimci) girişimcilik faaliyetini Malatya'da sürdürmenin bir takım dezavantajları olduğunu, %43.5'i (64 kadın girişimci) ise herhangi bir dezavantajı olmadığını düşünmektedir.

Girişimcilik faaliyetini Malatya'da yapıyor olmanın dezavantaj olduğunu düşünen kadın girişimcilerin bu dezavantajların önem derecesine göre dağılımı tablo 4.24.'de yer almaktadır.

Tablo 4.24. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Girişimcilik Faaliyetlerini Malatya’da Sürdürmelerinin Etkisine Göre Dağılımı

Dezavantajlar	Evet		Hayır	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Uygun eleman ve materyal temininde yaşanan zorluklar	45	30.6	38	25.9
Toplumsal değer yargıları	44	29.9	39	26.5
Pazarın özellikleri	44	29.9	39	26.5
İş çevresinde erkek çalışanların çoğunlukta olması	29	19.7	54	36.7
Aile ile ilgili sorunlar	9	6.1	71	48.3

Not: Birden fazla seçenek işaretlenebildiği için toplamda % 100’ü aşmaktadır.

Tablo 4.24.’de görüldüğü gibi Malatya’da girişimcilik faaliyetini sürdürmenin bir dezavantaj olduğunu düşünen kadın girişimcilerin büyük bir çoğunluğu uygun eleman ve materyal temininde yaşadığı zorluklar ve toplumun değer yargıları ile işini yaptığı pazarın özellikleri dolayısıyla dezavantajlı olduğunu ifade etmiştir. Daha önce iş kurma aşamasında karşılaşılan uygun eleman temininde yaşanan sıkıntıyı pekiştirecek şekilde özellikle Malatya’da girişimcilik faaliyetini sürdürmenin dezavantaj olduğunu düşünen kadın girişimcilerin bu dezavantajın en önemli nedeni olarak çalışacak personelin gerekli nitelikleri taşımadığı, nitelikleri taşıyan elemanları bulsalar bile çok çabuk işten ayrılmaları nedeniyle kalifiye eleman bulmada en fazla sıkıntı çektiklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin işlerini yürütürken karşılaştıkları sorunların önem derecesine göre dağılımı tablo 4.25.’de yer almaktadır.

Tablo 4.25. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin İşlerini Yürütürken Karşılaştıkları Sorunların Önem Derecesine Göre Dağılımı

İşinizi yürütürken sorunlarla karşılaşıyor musunuz?					Sayı				Yüzde	
Evet					127				86.4	
Hayır					20				13.6	
Toplam					147				100,0	
Kadın Girişimcilerin İşlerini Yürütürken Karşılaştıkları Sorunlar	Hiç önemli değil		Kısmen Önemli		Orta derecede önemli		Oldukça Önemli		Çok Önemli	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Vergi ödemeleri	11	7.5	10	6.8	16	10.9	27	18.4	63	42.9
Aşırı yorgunluk	14	9.5	7	4.8	22	15.0	24	16.3	60	40.8
Elemanlarla ilgili sorunlar	16	10.9	14	9.5	25	17.0	21	14.3	51	34.7
Pazarın durgun oluşu	8	5.4	7	4.8	30	20.4	35	23.8	47	32.0
Müşterilerle ilgili sorunlar	16	10.9	13	8.8	24	16.3	39	26.5	35	23.8
Borç ödemeleri	8	5.4	14	9.5	29	19.7	44	29.9	32	21.8
Bürokratik engeller	29	19.7	28	19.0	29	19.7	13	8.8	28	19.0
Aile ilişkileri	52	35.4	18	12.2	28	19.0	11	7.5	18	12.2
Kredi alamama	51	34.7	22	15.0	20	13.6	21	14.3	13	8.8
Donanım araç ve gereç, mal teslimi vb.	42	28.6	22	15.0	30	20.4	20	13.6	13	8.8

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi araştırmaya katılan kadın girişimcilerin %86.4'ü işlerini yürütürken sorunlarla karşılaşırken; %13.6'sı işlerini yürütürken sorunlarla karşılaşmamışlardır. İşlerini yürütürken sorunla karşılaşan 127 kadın girişimcinin %42.9'u vergi ödemeleri, %40.8'i aşırı yorgunluk, %34.7'si elemanlarla ilgili sorunlar, %32'si pazarın durgun oluşu, %23.8'i müşterilerle ilgili sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Kadın girişimcilerin işlerini yürütürken karşılaştıkları en önemli sorun vergi ödemeleridir. Kadın girişimcilerin vergi ödemeleri konusunda

devletten birtakım indirimler veya kolaylıklar sağlanması yönünde beklentileri olduğunu ifade etmişlerdir. Kadın girişimcilerin çoğunluğu yoğun çalışma temposu ile ataerkil bir toplumda iş çevresinde erkek çalışanların fazla olduğu bir ortam içinde çalışırken, aile yaşamları ile işleri arasındaki dengeyi kurmak için de ekstra çaba harcamak zorunda kalmaktadır. Bu durum kadın girişimcilerin aşırı yorulmasına yol açmaktadır.

Tablo 4.26.'da araştırmaya katılan kadın girişimcilerin girişimci olmalarının kendilerine sağladığı avantajlara göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4.26. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Girişimci Olmalarının Sağladığı Avantajlara Göre Dağılımı

Faktörler	Birinci Derecede		İkinci Derecede		Üçüncü Derecede		Dördüncü Derecede		Beşinci Derecede	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Maddi özgürlük	40	27.2	14	9.5	10	6.8	9	6.1	31	21.1
İdeallerini gerçekleştirebilme	24	16.3	21	14.3	9	6.1	15	10.2	12	8.2
Başarma duygusu	17	11.6	10	6.8	17	11.6	18	12.2	24	16.3
İlgi alanım olan bir işten gelir elde etmek	16	10.9	14	9.5	13	8.8	11	7.5	8	5.4
Kendine güven	15	10.2	23	15.6	20	13.6	23	15.6	11	7.5
Bağımsızlık	14	9.5	15	10.2	18	12.2	10	6.8	12	8.2
Evin bütçesine katkıda bulunma	7	4.8	8	5.4	18	12.2	13	8.8	11	7.5
Bir işle meşgul olma	6	4.1	10	6.8	19	12.9	13	8.8	10	6.8
Yaşam standartlarını yükseltme	5	3.4	24	16.3	10	6.8	26	17.7	16	10.9
Yaratıcılık	3	2.0	8	5.4	11	7.5	9	6.1	11	7.5

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi araştırmaya katılan kadın girişimcilere göre “maddi özgürlük” girişimci olmanın sağladığı avantajlar içerisinde birinci sırada iken, “ideallerini gerçekleştirebilme” ikinci sırada, “başarma duygusu” üçüncü sırada, “ilgi

alanım olan bir işten gelir elde etmek” dördüncü sırada, “kendine güven” beşinci sırada yer almaktadır. Bu durum araştırmaya katılan kadın girişimcilerin girişimcilik faaliyetinin kendilerine sağladığı bu avantajlarla özgüven ve cesaret elde ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu özgüven ve cesaretin kadın girişimcilere yoğun çalışma temposuyla ve erkek egemen ortamda çalışırken kendilerinin iş ve aile yaşamı arasındaki dengeyi kurmalarında daha fazla motive etiklerini söylemişlerdir.

Araştırmaya katılan kadın girişimcilere göre bir girişimcinin sahip olması gereken özelliklerin önem derecesine göre dağılımı Tablo 4.27.’da görülmektedir.

Tablo 4.27. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilere Göre Bir Girişimcinin Sahip Olması Gereken Özelliklerin Önem Derecesine Göre Dağılımı

Girişimcilerin sahip olması gereken özellikler	Hiç önemli değil		Kısmen Önemli		Orta derecede önemli		Oldukça Önemli		Çok Önemli	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Dürüstlük	0	0	2	1.4	8	5.4	10	6.8	126	85.7
Çalışkanlık	1	0.7	0	0	4	2.7	17	11.6	125	85.0
Kendine güven, cesaret	1	0.7	2	1.4	0	0	23	15.6	121	82.3
Sabır ve hoşgörü	0	0	5	3.4	4	2.7	28	19.0	110	74.8
Risk üstlenebilme	3	2.0	3	2.0	11	7.5	25	17.0	105	71.4
Etkili iletişim	1	0.7	2	1.4	6	4.1	37	25.2	100	68.0
Yönetim becerisi	0	0	3	2.0	10	6.8	37	25.2	97	66.0
Hırs ve kararlılık	1	0.7	6	4.1	24	16.3	42	28.6	74	50.3
Liderlik	4	2.7	13	8.8	23	15.6	35	23.8	72	49.0
Eğitim	3	2.0	11	7.5	49	33.3	32	21.8	52	35.4
Duyusal Zeka	25	17.0	22	15.0	45	30.6	20	13.6	35	23.8

Tabloda görüldüğü gibi araştırmaya katılan kadın girişimcilere göre bir girişimcinin sahip olması gereken özelliklerden “dürüstlük”, “çalışkanlık” ve “kendine güven ve cesaret” öncelikle sahip olunması gereken özellikler arasında yer almaktadır.

“Sabır ve hoşgörü”, “risk üstleneme” ve “etkili iletişim” de sırasıyla sahip olunması gereken özellikler arasında yer almaktadır. Özellikle eğitim ve duygusal zeka kadın girişimcilere göre iyi bir girişimcinin sahip olması gereken özellikler açısından son sıralarda yer almaktadır. Eğitimin girişimcilikte çok da etkili olmadığını, eğitimsiz olan kişilerinde girişimcilik konusunda başarı sağladıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin karşılaştıkları en önemli güçlüğün önem derecesine göre dağılımı Tablo 4.28.’de yer almaktadır.

Tablo 4.28. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Güçlüklerin Önem Derecesine Göre Dağılımı

Güçlükler	Sayı	Yüzde
Fiziksel ve zihinsel yorgunluk	84	57.1
İşten kaynaklanan güçlükler	63	42.9
Zaman yönetimi	47	32.0
Çocuk bakımı	21	14.3
Sosyal baskı	18	12.2
Ev işleri	15	10.2

Not: Birden fazla seçenek işaretlenebildiği için toplamda %100’ü aşmaktadır.

Tabloda görüldüğü gibi araştırmaya katılan kadın girişimcilerin girişimcilik faaliyetlerini sürdürürken %57.1’i fiziksel ve zihinsel yorgunluk, %42.9’u işten kaynaklanan güçlükler, %32’si zaman yönetimi, %14.3’ü çocuk bakımı, %12.2’si sosyal baskı ve %10.2’si ev işleri konusunda güçlük çektiklerini ifade etmişlerdir. Ev, iş ve aile yaşamı arasında dengeyi sağlamak için aşırı derecede çaba göstermelerinden dolayı en fazla fiziksel ve zihinsel yorgunlukla karşı karşıya kalırlarken, ikinci olarak erkek egemen iş çevresi, nitelikli eleman bulmada yaşanan sıkıntılar gibi nedenlerden dolayı da işten kaynaklanan güçlükler yaşamaktadırlar.

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin yaptıkları işleri ile ilgili devletten beklentilerinin önem derecesine göre dağılımı tablo 4.29.’de yer almaktadır.

Tablo 4.29. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin İşleri İle İlgili Devletten Beklentilerinin Önem Derecesine Göre Dağılımı

İşiniz ile ilgili devletten bir beklentiniz var mı?							Sayı		Yüzde	
Evet							124		84.4	
Hayır							23		15.6	
Toplam							147		100,0	
Kadın Girişimcilerin İşleri ile ilgili devletten beklentileri	Hiç önemli değil		Kısmen Önemli		Orta derecede önemli		Oldukça Önemli		Çok Önemli	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Vergi kolaylıklarının getirilmesi	0	0	1	0.7	2	1.4	10	6.8	111	75.5
Kredi olanaklarının artırılması	10	6.8	6	4.1	9	6.1	23	15.6	76	51.7
Bürokratik işlemlerin azaltılması	6	4.1	9	6.1	16	10.9	18	12.2	75	51.0
Eğitim olanaklarının sağlanması	15	10.2	19	12.9	22	15.0	23	15.6	45	30.6

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi araştırmaya katılan kadın girişimcilerden 124’ünün işi ile ilgili devletten bir beklentisi var iken, 23 kadın girişimcinin devletten bir beklentisi yoktur. İş ile devletten beklentisi olan kadın girişimcilerin % 75.5’i vergi kolaylıklarının sağlanmasını, %51.7’si kredi olanaklarının artırılması, %51’i bürokratik işlemlerin azaltılmasını ve %30.6’sı eğitim olanaklarının artırılmasını istemiştir. Nitekim kadın girişimcilerin işlerini yürütürken karşılaştıkları güçlükler arasında “vergi ödemeleri önemli bir nedendir” şeklindeki hipotezimizin doğruluğunu desteklercesine kadın girişimcilerin işlerinin yürütürken devletten en büyük beklentisi vergi ödemelerinde en azından işletmelerinin kuruluş aşamasında bir takım indirimler veya taksitlendirmeler şeklinde kolaylıkların sağlanması şeklinde olmasını ifade etmişlerdir. Çünkü işletmelerinin kuruluş aşamasında birçok zorlukla beraber ekonomik belirsizlikler nedeniyle duyulan kaygıların azaltılması devletten vergi kolaylıkları ile kredi imkânlarını arttırması ile kısmen sağlanabileceğini ifade etmişlerdir.

Tablo 4.30.'da araştırmaya katılan kadın girişimcilerin geleceğe ilişkin planlarının önem derecesine göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4.30. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Geleceğe İlişkin Planlarının Önem Derecesine Göre Dağılımı

Geleceğe ilişkin planlar	Hiç önemli değil		Kısmen Önemli		Orta derecede önemli		Oldukça Önemli		Çok Önemli	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Sektörde kalıcı olma	1	0.7	2	1.4	10	6.8	15	10.2	119	81.0
Kaliteyi iyileştirme	3	2.0	2	1.4	7	4.8	23	15.6	112	76.2
Büyüme	3	2.0	5	3.4	13	8.8	30	20.4	96	65.3
Karlılığı artırma	3	2.0	3	2.0	9	6.1	45	30.6	87	59.2
İşte mevcut durumu devam ettirme	15	10.2	16	10.9	17	11.6	30	20.4	69	46.9
Kurumsallaşma	37	25.2	10	6.8	25	17.0	9	6.1	66	44.9

Tablo 4.30.'da da görüldüğü gibi araştırmaya katılan kadın girişimcilerin geleceğe ilişkin planlarının önem derecesine göre dağılımında %81 ile sektörde kalıcı olma çok önemlidir. Sonrasında %76.2 ile kaliteyi iyileştirme ve %65.3 ile büyüme geleceğe yönelik planlarında öncelikleridir. Sektörde kalıcı olmaya yönelik planın öncelikli olması kadın girişimcilerin faaliyetlerini yerine getirirken kısa vadeli değil uzun vadeli hedef ve amaçlarla yola çıktıklarının bir göstergesidir. Ayrıca kaliteyi iyileştirme kadınların işlerini yaparken daha titiz davrandıklarının da bir işareti olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınların daha mükemmeliyetçi bir yapıya sahip olmaları nedeniyle işlerinde de titiz davrandıkları ve kaliteye önem vermelerinin nedenleri arasında ifade edilebilir.

Malatya kentsel alandaki kadın girişimcilere uygulanan ankete bağlı olarak elde edilen bulgular istatistiki programlar yardımıyla değerlendirilmiştir. Araştırmamıza katılan kadın girişimcilerin genel profil özellikleri ile ilgili hipotezlere ilişkin testler ve sonuçları aşağıda Tablo 4.31'de görüldüğü gibidir. Hipotezleri test etmek amacıyla “tek örnek t-testi” kullanılmış olup, $\alpha=0.05$ 'dir.

Tablo 4.31.Kadın Girişimcilerin Genel Profil Özellikleri İle İlgili Hipotezler ve Analiz Sonuçları

Hipotezler	Ort.	Std. Sap.	t	P	Kabul/Red
H₁: Katılımcıların ideallerini gerçekleştirmeye yönelik amaçları girişimcilik faaliyetlerine yönelmelerinde etkili olmuştur.	4.30	1.05	49,683	<,001	Kabul
H₂: Katılımcıların kendilerine ait işletmeleri kurma aşamasında karşılaştıkları ekonomik belirsizlik girişimcilik faaliyetlerine yönelmelerinde etkili olmuştur.	3.75	1.36	30.560	<,001	Kabul
H₃: Vergi ödemeleri katılımcıların girişimcilik faaliyetlerini sürdürmeleri üzerinde etkili olmuştur.	3.95	1.31	33.888	<,001	Kabul
H₄: Devletin kadın girişimcilere yönelik vergi ödemelerinde kolaylık sağlanması katılımcıların en önemli beklentisidir.	4.86	0.44	120.915	<,001	Kabul
H₅: Katılımcıların sektörde kalıcı olmaya yönelik gelecek planları girişimcilik faaliyetlerine yönelmelerinde etkili olmuştur.	4.69	0.71	79.284	<,001	Kabul

Tablo 4.31’den elde edilen sonuçlara göre, 4. bölümün başında araştırmanın amaçları ve hipotezleri kısmında uygulamayla ilgili geliştirilen hipotezlerin tamamının doğrulandığı görülmüştür. Katılımcıların ideallerini gerçekleştirmeye yönelik amaçları, kendilerine ait işletmeleri kurma aşamasında karşılaştıkları ekonomik belirsizlik ve vergi ödemeleri kadınların girişimcilik faaliyetlerine yönelmelerine etki eden önemli unsurlardır. Devletin kadın girişimcilere yönelik vergi ödemelerinde kolaylık sağlanması katılımcıların en önemli beklentisidir. Zira bu hipotezimiz H₃ hipotezini de destekler şekilde doğruluğu kabul edilmektedir. Yine katılımcıların sektörde kalıcı olmaya yönelik gelecek planları girişimcilik faaliyetlerine yönelmelerinde etkili olmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte meydana gelen değişim ve dönüşüm sürecinde bilgi, küresel rekabet ortamının vazgeçilmez bir gücü haline gelmiştir. Bu süreçte gelişen teknoloji ve beraberinde gelen küreselleşme rekabet koşullarını daha da güçleştirmiştir. Güçleşen rekabet koşullarında sürdürülebilir bir büyümenin ve sosyal kalkınmanın sağlanması ise dinamik, yenilikçi, fırsatları gören ve kovalayan, ilgili riskleri de hesap ederek üretim yapmak üzere üretim faktörlerini bir araya getirip eldeki kaynakları üretken alanlara yönlendiren girişimcilerin varlığına ve etkinliğine bağlıdır. Girişimcilik faaliyeti sadece ekonomik büyüme ve kalkınma değil beraberinde o toplumda yüksek katma değer yaratarak toplumdaki dinamikleri de harekete geçirmede son derece etkilidir. Bu dinamikler ekonomik ve sosyal değişimle birlikte, hak ve özgürlüklerin gelişmesi, bilgi ve iletişim teknolojilerinde ilerleme, o toplumda fırsat eşitliğinin gerçekleşmesidir.

Girişimcilik etkileri nedeni ile mikrodan makroya birçok alanı ilgilendirmektedir ve bu konunun faydaları azımsanamayacak kadar çoktur. Öyle ki girişimcilik, üretim artışı ile birlikte yeni istihdam alanları yaratarak işsizlik sorununa da önemli çözüm olanağı sunmaktadır. Başta ülke ekonomisine olmak üzere, çokça faydası olduğu bilinen girişimcilik konusunun uygulama alanlarını sadece belli bir kesim ile sınırlandırmak tabii ki doğru olmayacaktır. Hızlı bir değişim ve gelişimin yaşandığı bu dönemde kadınların da girişimcilik faaliyetine katılmaları, atılıktan kurtulup üretkenliğe geçmeleri oldukça önemlidir. Kadınların iş yaşamına kazandırılması, onların verilen desteklerle girişimci olmalarının sağlanması sadece kadınlara yönelik bir yatırım değil aynı zamanda toplumun kalkınmasına yönelik bir yatırım olduğu gerçeği yadsınamaz. Zira güçlenen kadınlar, ülkelerine, bölgelerine ve tüm dünyaya daha güçlü ve gelişmiş insan kaynağı sunarlar bu da toplumların ekonomik gelişimini olumlu etkiler.

Genç nüfusun yoğun olduğu ülkemizde işsizlik sorunu ciddi boyutlarda yaşanmaktadır. Girişimcilik konusunda erkek egemen olan ülkemizde kadınların da desteklenmesi, gerek istihdamda yaratacağı etkiler itibarıyla gerekse makro alanda yaratacağı sonuçlar ile büyük önem taşımaktadır. Tüm dünyada son derece önemli bir

unsur olarak görülen ve desteklenen kadın girişimciliği, ülkemizde de son dönemlerde kurulan örgütler, sivil toplum kuruluşları ve politikalarla geliştirilmekte ve desteklenmektedir. Ülkemizde ulusal ve yerel bazda kurulan çeşitli dernek ve kuruluşlarca kadın girişimciliğine verilen desteklerin artması ülke refahının artmasına da katkı sağlayacaktır.

Yapmış olduğumuz bu çalışmada; Malatya kentsel alanda çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren kadın girişimcilerin demografik, sosyal ve ekonomik özelliklerinin belirlenmesi, girişimcilik faaliyetini gerçekleştirdikleri iş kollarının saptanması, girişimcilik öncesi iş deneyimlerinin ve kadın girişimcileri iş kurmaya yönlendiren kişilik özelliklerinin saptanması şeklinde mevcut kadın girişimcilerin genel profilini ortaya çıkartmak, bunun yanı sıra kadın girişimcilerin iş kurma ve işlerini yürütme aşamasında karşılaştıkları sorunları belirleyip, kadın girişimcilerin beklenti ve taleplerini ortaya koymak amacıyla yapılan bir araştırmadan elde edilen bulguların istatistiksel analizi sonucu ulaşılan bulgular değerlendirilmektedir.

Malatya kentsel alandaki kadın girişimcilerin büyük çoğunluğu serbest meslek sahibinden (anaokulu işletmesi sahibi, güzellik salonu sahibi, ev yemekleri işletmesi sahibi, organizasyon işletmesi sahibi, kahvaltı salonu sahibi, tuhafiyecilik, çeyizlik eşya, züccaciye sahibi) oluşmaktadır. Kadın girişimcilerin daha çok yine kadınların ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik hizmetler sektöründe ağırlıklı olarak yer aldıkları görülmektedir. İkinci olarak da eczacı, avukat, mali müşavir gibi “kariyer girişimcisi” diye adlandırdığımız belirli bir eğitimi aldıktan sonra kendi işletmesini kuran kadın girişimcilerden oluştuğu tespit edilmiştir. Bunların dışında kadın girişimcilerin sanayi, üretim, şirket yöneticisi vb. gibi alanlarda yok denecek kadar azanlıkta olduğu görülmektedir. Bu durum kentteki ataerkil yapının etkisidir. Özellikle kayısı ile eşleştirilen Malatya’da kayısı üretimi, satışı, dağıtımı gibi alanlarda hiçbir şekilde kadın girişimcinin olmaması bu alanda erkek egemenliğinin devam ettiğinin de bir göstergesidir. Zaman içerisinde bu eksikliğin yerel yönetimlerce hissedilerek bu alandaki kadın girişimciliğinin teşviki ve desteklenmesi konusunda stratejilerin ve politikaların üretilmesi ve geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca kadınların geleneksel sayılan meslek alanlarının dışında da faaliyette bulunabileceği alanların oluşturulup bu alanlarda eğitim verilmelidir. Bu sayede daha fazla kadın

girişimci ortaya çıktııkça hem ekonomi daha etkin hale gelecek hem de kadın erkek arasındaki cinsiyet eşitsizliği azalarak sosyal değişime neden olacağı düşünölmektedir. Bu değişim de süregelen ataerkil yapının kırılmasını sağlayacaktır.

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin yaşları 24 ile 67 arasında değişmekte olup, ortalama yaşları 39’dur. % 53’ü üniversite mezunu, % 18’i orta öğrenim, %10.2’si lise ve ilkokul mezunudur. Coğunluğunun kent kökenli olduğu (%59.2), evli (%69.4), iki çocuklu (% 32), çekirdek ailede yaşayan eşinin mesleği serbest meslek (% 44.4) ile esnaf ve sanatkar (%18.4) olan bu kadınların girişimcilik faaliyetini sürdürürken en çok desteği eşlerinden (%41.5) daha sonrada anne ve babalarından (%40.8) gördüklerini ifade etmişlerdir. Kadın girişimcilerin %53.5’sinin girişimcilik faaliyetinden önce belli bir iş deneyimi olduğunu söylemek mümkündür. Bu iş deneyiminin kadınlara girişimcilik faaliyetinde gerek sermaye anlamında gerekse çevre edinme ve tecrübe kazanma anlamında bir takım kazanımlar sağladığı ortaya çıkmıştır. Bu anlamda hem finansal hem de beşeri sermaye bulmada bu iş tecrübesi etkili olmuştur.

Malatya kentsel alandaki kadın girişimcilerin ticaret ve hizmetler sektöründe girişimcilik faaliyetini yerine getirdikleri görölmektedir. Bu durum Türkiye’de yapılan diğer çalışmalarla da paralellik göstermektedir. Zira ticaret sektöründe ve hizmetler sektöründe de yine kadınlara yönelik işletmelerin varlığı söz konusudur. Örneğin organizasyon işleri, ev yemekleri işletmesi, anaokulu işletmesi, çeyiz ve tuhafiye işletmesi, örgü evi işletmesi, güzellik salonu gibi en yaygın kabul gören ve kadın doğasına, toplumun kadına biçtiği role uygun iş kolları olduğu görölmektedir. Bu durum Malatya’da ataerkil yapının henüz kırılmadığını göstermektedir.

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin büyük coğunluğu girişimcilik faaliyetini 1 ile 5 yıllık bir süre içerisinde yapmaktadır. Ayrıca kadın girişimciler Malatya Ticaret Odasında KOSGEB tarafından hazırlanan girişimcilik eğitimine katıldıkları ancak çok azının bu eğitime katıldıktan sonra girişimcilik faaliyetinde bulunduğu tespit edilmiştir. Kadın girişimciliğini desteklemek üzere yapılan bu çalışmaların yetersiz olduğu coğunun iş kurmada etkisinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda hem yerel yönetim hem de sivil toplum kuruluşları aracılığıyla kadın girişimciliğinin desteklenmesi sağlanmalıdır. Bu destek sadece iş kurma aşamasında değil işi kurduktan sonra girişimcilik faaliyetini sürdürürken de devam ettirilmelidir. Bu doğrultuda kadın

girişimciler arasında ağ oluşturulması,kentte var olan kadın girişimcilik derneklerinin daha aktif hale getirilmesi gerekmektedir. Sivil toplum, kamu kuruluşları ve üniversite iş birliği ile kadın girişimciliğine daha dinamik bir yapı kazandırılmalıdır.

Malatya kentsel alanda araştırmamıza dahil olan kadın girişimcilerin büyük çoğunluğu girişimcilik faaliyetini Malatya’da yapıyor olmalarının kendileri için bir dezavantaj oluşturduğunu, özellikle işleri ile ilgili nitelikli ve uygun eleman bulmada, materyal temininde, toplumun kadınlar hakkındaki değer yargıları ve pazarın özellikleri nedeniyle sıkıntı yaşadıklarını dile getirmişlerdir.Bu sorun Malatya İşKUR, Üniversite ve sivil toplum kuruluşlarının birbirleri ile iletişim halinde olmaları ile kısmi olarak azaltılabilir. Kadın girişimcilerin kentte var olan kadın girişimci derneklerinde aktif halde çalışmaları bu doğrultuda ihtiyaç duydukları ve aradıkları elemanlara ait özellikleri Malatya İşKUR ve İnönü Üniversitesi ile paylaşarak uygun eleman bulmadaki sıkıntının kısmen giderilmesi sağlanabilir.

Kadın girişimcilerin işlerini yürütürken en fazla karşılaştıkları sıkıntı vergi ödemeleridir. Zira devletten işleri ile beklentilerinde vergi kolaylıklarının getirilmesi önceliklidir. Bu durumda kadın girişimciler için iş kurma aşamasından itibaren girişimcilik faaliyetini sürdürdüğu belirli bir süre için (1 ile 5 yıl gibi) vergi indirimleri veya kolaylıkları (taksitlendirme gibi), sigorta primi teşvikleri getirilmelidir. Yeni işi kurmayı kolaylaştırıcı prosedürler geliştirilmelidir. Kredi almada bir takım kolaylıklar sağlanmalıdır. Gerek KOSGEB’in gerek özel bankaların kadınlar için fon sağlamada pozitif ayrımcılık yapılmasının yolu açılmalıdır.

Kadın girişimcilerin iş hayatında; çalışma yaşamının kalitesine önem veren, kalite üzerine odaklanan, yaratıcılığu, esnekliğu öne çıkaran yaklaşımını desteklercesine Malatya kentsel alandaki kadın girişimcilerin geleceğe yönelik planlarında öncelikli hedef sektörde kalıcı olma iken ikincil hedef kaliteyi iyileştirme olarak tespit edilmiştir. Bu kalıcılığın sağlanması ve yerel düzeydeki kadın girişimcilerin doğru sektörlere yönlendirilmesi amacıyla bölgedeki yatırım ortamını ortaya koyan raporları hazırlayan kalkınma ajansları ile birlikte hareket edilerek bölgedeki kadınların yatırım yapabilecekleri stratejik sektörler belirlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Adaman Fikret ve Devine Pat, “A Reconsideration of the Theory of Entrepreneurship: A Participatory Approach, Review of Political Economy”, 2002/14 (3), ss.336-337.
- Ağca Veysel ve Kandemir Tuğrul, “Aile İşletmelerinde İç Girişimcilik Finansal Performans İlişkisi: Afyonkarahisar’da Bir Araştırma”, Sosyal Bilimler Dergisi, 2008/5 (3), ss. 210 - 211.
- Aıdı Ruta, “Enterpreneurship and Economic Transition”, Tinbengen Institute Discoussion Paper, Amsterdam, 2003, ss.3-4.
- Akdemir, A., (1996), Girişimcilik Kültürü Para ile Mutlu Olunur mu?, Nadir Kitap, Kütahya
- Alada A. Dinç, “İktisadi Düşünce Tarihinde Girişimcilik Kavramı Üzerine Notlar”, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No:23-24. Ekim 2000-Mart 2001.
- Andersen, Esben Sloth, “The Process of Creative Destruction: From Vision to Measurment and Evolutionary Exploration”, Industrial Dynamics, Innovation and Development, DRUID Summer Conference 2004, s: 3.
- Anderson A.H. ve Woodcock P., 1996, “Effective Enterpreneurship”, Massachusetts, Blackwell.
- Anna, A, G., Chandler, E., Jansen and N. Mero., "Women Business Owners in Traditional and Non-Traditional Industries", Journal of Business Venturing, 15/1999, pp.279-303.
- Antecol, Heather, “An Examination Of Crosscountry Differences In The Gender Gap In Labor Force Participation Rates”, Labour Economics, 7/ 2000, (4), ss. 409-426.
- Antoncic Bostjan ve Hisrich D. Robert, “Clarifying The Intrapreneurship Concept”, Journal Of Small Business and Enterprise Development, 10/2003, (1), ss. 16.

- Apak, S., vd., (2010), Girişimcilik ve Sermaye Tedarik Yöntemleri, (1. Baskı), Papatya Yayıncılık Eğitim.
- Arıkan, S., (2004), Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Atış, F., (2010) Ebelik/Hemşirelik 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumların Belirlenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ebelik Anabilim Dalı, Adana.
- Aykan, E., (2002) Girişimcilik ve Girişimcilerin Liderlik Davranışları Kayseri'de Bir Uygulama (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Erciyes Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalı, Kayseri.
- Azap, Y., (2006), KEDY, Kadın Girişimci Yetiştiriyor, Girişim, TÖSYÖV, Sayı: 85, Ankara, ss.24-30.
- Baş, T., (2001), Anket, Birinci Baskı, Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.ř., Ankara
- Başar, Mehmet, Tosunoğlu, Tuğberk, "Değer yaratımında İ Girişimciliğin Değişen Boyutu: Bilgi Girişimcilerinin Rolü", Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 2006/1 (1), ss. 126.
- Batı Bozoğlu, G., ve İnel M. N., "Kadın Girişimcilerin Profili Bağlamında atışma Düzeyleri ve Yatırım Tercihleri: Yalova İli Üzerine İnceleme", Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 2015/11 (44), ss. 101-119.
- Bayraktaroğlu, S., Özen Kutanis, R., ve Bozkurt, Ö., "Girişimcilik Eğilim ve Tecrübesinde Kişilik Özellikleri Önemli mi?" Atatürk Üniversitesi 14. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, Erzurum, 2006, ss. 389-396.
- Bedük, A., Türkiye'de alışan Kadın ve Kadın Girişimciliği", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2005, c.3, s. 12, 106-117.

- Berber, M., Yılmaz Eser, B., “Türkiye’de Kadın İstihdamı: Ülke Ve Bölge Düzeyinde Sektörel Analiz”, İş, Güç, Endüstri İlişkileri Ve İnsan Kaynakları Dergisi, 2008/10 (2), ISSN: 1303 2860.
- Betil, İbrahim, “Sivil toplum, Sosyal Sermaye, Sosyal Girişimcilik”, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 2010/5 (1), ss. 25.
- Bono, E.D., (1989), Başarı Taktikleri, çev. Nesrin Yalçın, İlgi Yayınları, İstanbul.
- Bowen, D.D. and Hisrich, R. D., “The Female Entrepreneur: A Career Development Perspective”, The Academy of Management Review, Apr. 1986/11 (2).
- Brindley, C., “Barriers to Women Achieving Their Entrepreneurial Potential: Women and Risk”, International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research, 2005/11 (2), ss. 144-161.
- Brouwer Maria T., “Entrepreneurship and Uncertainty: Innovation and Competition Among The Many”, Small Business Economics, 2001/15, ss. 149-150.
- Brouwer Maria T., “Weber, Schumpeter and Knight on Entrepreneurship and Economic Development”, Journal of Evolutionary Economics, 2002/12, ss. 92.
- Büyüknalbant, T., (2009) İktisadi Açıdan Kadın İşgücü İstihdamı ve Sorunları: Kayseri Örneği, (Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak E. K. vd., (2008) Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Pegem Akademi, Ankara.
- Bygrave, Gilder, D., (1997), The Portable MBA in Entrepreneurship, Second Edition, John Wiley & Sons, Inc., USA.
- Casson, M., (2003), The Entrepreneur An Economic Theory, (Second Edition), Edward Elgar Publishing, Northampton.
- Cherry, A.L., (2005), Examining Global Social Welfare, Issues, Thomson Brooks/Cole, Belmont.

- Cook, Beth, Dodds, Chris & Mitchell, William, “Social Entrepreneurship-False Premises and Dangerous Forebodings”, Australian Journal Of Social Issues, February 2003/38 (1), ss.63.
- Costa, Dora L., (2000), “ From Mill Town To Board Room: The Rise of Women’s Paid Labor”, National Bureau Of Economic Research Working Papers, WP No:7608, Cambridge.
- Cromie, S., “Motivations of Aspiring Male and Female Entrepreneurs”, Journal of Occupational Behavior, Jul. 1987, Vol8, Iss 3.
- Çakıcı, A., “Mersin’deki Kadın Girişimcilerin İş Kurma Öyküsü ve İş Kuracak Kadınlara Önerileri”, 11. Ulusal Yönetim Kongresi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon, 2003, ss. 71-90.
- Çakmak, D., “Is There A Female Entrepreneurship Profile in Turkey?”, 1st. Biennial International Women’s Studies Conference, İzmir University of Economics, 2006, 22-24 Haziran.
- Çavdaroğlu, F., (1996) Kadın Girişimciliği, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Ankara.
- Çelebi, N., (1997) Turizm Sektöründeki Küçük İşyeri Örgütlerinde Kadın Girişimciler, TC. Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Çelik, A., “Bir İstihdam Politikası Olarak Girişimcilik”, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi İİBF Uluslar arası Girişimcilik Kongresi, 2006/11 (86), 25-27 Mayıs, Bişkek, ss. 468.
- Çetindamar, D., (2002) Türkiye’de Girişimcilik, Yayın No: TÜSİAD-T/2002-12/340, İstanbul.
- Çonkar, Kemalettin ve İlter Berfu, “Ülke Kalkınmasında Girişimcilik ve Entelektüel Sermaye Boyutu”, Türk Dünyaları Araştırması Sempozyumu, Kırgızistan, 13-15 Haziran 2004, ss. 2.

- Çonkar, Kemalettin, “Anadolu Girişimciliği ve Geleceği”, Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği Dergisi, 2005/13 (35), ss. 74-78.
- Çonkar, K., ve Esen, A., (1999) Orta Anadolu (Konya, Kayseri, Sivas, Tokat) Girişimcilerinin Sosyo Ekonomik Özellikleri, İşletmecilik Anlayışları ve Beklentileri Araştırması, Konya Ticaret Odası, Konya.
- Dansk, Ş., (2001) Türkiye’de Girişimcilik Profili, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Deakins, D., (1996), Entrepreneurship and Small Firms, (2. Edition), Mc Graw Hill Publishing Company, London
- Delmar, F., (2003), “Women Entrepreneurship: Assessing Data availability and Future Needs”, Workshop On Improving Statistics on SME’s and Entrepreneurship to be held at OECD Headquarters, Paris.
- Demir, N., “Türkiye’de Girişimcilik Ve Kadın”, Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi, (315), <https://anahtar.sanayi.gov.tr/tr/news/turkiyede-girisimcilik-vekadın/1970>, İndirme Tarihi: 22.06.2017, 2015
- Dhillon, P.K. (1993), Women Entrepreneurs-Problems & Prospects, Blaze Publishers & Distributors.
- Dilsiz, İ. ve Kölük N., (2005), Meslek Yüksek Okulları İçin Girişimcilik, (2. Baskı), Detay Yayıncılık, Ankara.
- Dinler, Z., (2010), İktisada Girişi, (16. Basım), Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- Dolgun, Uğur, “Schumpeter’e Göre Ekonomik Gelişmede Girişimcilerin Dinamik Rolü”, Girişimcilik ve kalkınma Dergisi, Haziran 2006/1 (1), ss. 145-148.
- Drucker, P. F., (2003), Geleceğin Toplumunda Yönetim, Hayat Yayıncılık, İstanbul.
- Drucker, P. F., (1995), Innovation and Entrepreneurship, Butterworth Heinemann, London.

- Durmuş, B., Yurtkoru, S. E., ve Çinko, M., (2013), Sosyal Bilimlerde SPSS’le Veri Analizi, (5.Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Duxbury, L. & Higgins, C. A., (2002) The 2001 Work-Life Balance Study: Key Findings at The Department of Defense, Human Resources Research and Evaluation DND Report, Ottawa.
- Ecevit, Y. ve Yüksel Kaptanoğlu, İ., (2014) “Kadın Girişimciler Araştırması”, Garanti Bankası Araştırma Raporu.
- Ecevit, Y., (2007) “Türkiye’de Kadın Girişimciliğine Eleştirel Bir Yaklaşım”, Uluslararası Çalışma Ofisi, Ankara.
- Ecevit, Yıldız, “Kadın girişimciliğinin Yaygınlaşmasına Yönelik Bir Model Öneri”, Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli, KSSGM, 1993, s.19-20.
- Eckel Peter D., “Governing Entrepreneurial Strategic Alliances That Capitalize on the Curriculum” Working Paper, American Council on Education, 2002, ss.2.
- Ekmekçi, Y., (2004) Türkiye’de Kadın İşgücünün Gelişimi ve Çalışma Yaşamında Karşılaştıkları Engeller, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Erdoğan, Z., (2012), Girişimcilik ve KOBİler Kavramlar, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- Erdoğan, N., (2007), Aile İşletmeleri: Yönetim Devri ve İkinci Kuşağın Yetiştirilmesi, İGİAD Yayınları, (2. Baskı), İstanbul.
- Erdoğan, N., “Otobiyografilerin Analizi Yoluyla Girişimci İşadamlarının Kariyer Gelişimi Hakkında Bir İnceleme”, 8. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi, Erciyes Üniversitesi, Nevşehir, 2000, ss. 95-108.
- Ertürk, Y., (1993), “Girişimcilikte Örgütlü Dayanışma Yaklaşımı”, Girişimciliği Özendirme ve Destekleme Paneli, Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler

Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Eğitim Serisi
Yayın No:74, Ankara, ss. 43-48.

Formanı Robert, L., “The Engine Of Capitalist Process: Entrepreneurs in Economic Theory”, Economic and Financial Review, Fourth Quarter, 2001, ss.3.

Frone, M. R., & Russell, M. & Cooper, M. L., “Antecedents and Outcomes of Work-Family Conflict: Testing a Model of the Work-Family Interface”, Journal of Applied Psychology, 1992 /77 (1), ss. 65-78.

Fry Fred, L., (1993), Entrepreneurship: A Planning Approach, West Publishing Co., Minneapolis.

Goffe, R. & Scase, R., (1992), Kadınlar İş Başında, Kadın Girişimcilerin Deneyimleri, çev. Ahmet Fethi, Eti Kitapları, İstanbul.

Goldin, Claudia, “The Role Of World War II In The Rise Of Women’s Employment”, American Economic Review, 81/1991 September, (4), ss. 741-756.

Gökakın, Z., (2000) Türkiye’deki Kadın Girişimcilerin Motivasyon Faktörleri, (Yayımlanmış doktora tezi), Siyasal Bilimler Fakültesi, Ankara.

Gökşen, F., Altan Olcay, Ö., Alınacı A., Deniz, C., (Aralık 2015) Kadınların Girişimciliği ve İşgücü Piyasalarına Erişimi ile İlgili Kamu Programlarının Bir Analizi, Rapor No. 102018-TR, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sida, Dünya Bankası.

Grabel, Thomas, Andreas, Pyka, & Horst, Hanusch, “An Evolutionary Approach To The Theory of Entrepreneurship”, Industry and Innovation, 10/2003, (4), ss. 495.

Greenhous, J. H. & Beutell, N. J., “Sources of Conflict Between Work and Family Roles”, Academy of Management Review, 10/1985, (1), ss. 76-88.

- Greenwood, Jeremy, Seshadri, Ananth ve Yörükoğlu, Mehmet, (2002) Engines of Liberation, University of Rochester, Department of Economics Working Papers: 1-51.
- Gumbort, Patrica J., & Sporn, Barbara, (2001) “Institutional Adaptation: Demands for Management Reform and University Administration, National Center for Postsecondary Improvement, Technical Report Number: Standford University.
- Güney, S., (2008), Girişimcilik, Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular, (3. Baskı), Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Gürol, M. A. Ve Maşrap A., “Geçmişte ve Günümüz Yaşamında Ücretsiz ve Ücretli İşgücü Olarak Kadın”, Bilig Yaz/2007, Sayı 42, ss. 95-109.
- Gürol, M. A., (2000), Türkiye’de Kadın Girişimci ve Küçük İşletmesi: Fırsatlar, Sorunlar, Beklentiler ve Öneriler, Atılım Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Hebert, Robert, F., & Albert, N., Link, "The Entrepreneur As Innovator", Journal of Technology Transfer, Springer Science, 2006, ss.589.
- Hisrich, R. D. ve Peters, M. P., (1998), Entrepreneurship, (Fifth Edition), Irwin McGraw-Hill International, USA.
- Hisrich, R. D. ve Peters, M. P., (2010), Entrepreneurship, (Eighth Edition), McGraw-Hill International, USA.
- Hisrich, R. D., (1989), The Women Entrepreneur Starting, Financing and Managing a Successfull Business, Lexington Boks, USA.
- Hisrich, R. D., (1989), Women Entrepreneurs: Problems and Pre-Scriptons In The Future, Women-Owned Business, Praeger Publishers, United States.
- Hisrich, Robert, D., ve Öztürk, S. A., "Women Entrepreneurs In A Developing Economy", Journal of Management Development, 18/ 1999, (2), ss. 114-124.

- Hoselitz, Bert, F., "The Early History of Entrepreneurial Theory", In Essays in Economic Thought: Aristotle to Marsall, Randy McNally, Chicago, 1962, ss. 247.
- Hunter, J. B., Guernsey de Zapien J., Papenfuss, M., Fernandez, M. L., Meister, J., & Giuliano, A. R., "The Impact of a Promotora on Increasing Routine Chronic Disease Prevention Among Women Aged 40 and Older at the U.S-Mexico Border", Health Education Behaviour, 2004, (31), ss. 18-27.
- ILO, (2000), "World Labour Report 2000", Geneva.
- İlhan, S., (2004) " Girişimcilik ve Sosyo-Ekonomik Süreçteki Rolü", Doğu Anadolu Bölgesi araştırmaları.
- İlter, B., (2010), Girişimcilik Sürecinde Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: Kagider Örneği, Adalet Yayınevi, Ankara.
- İncioğlu, A., (2001) Kadının Çalışma Yaşamındaki Sorunları ve Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama, (Yayımlanmış yüksek lisans tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- İyicil, A., (2006) Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Türkiye'deki, Kadın Girişimciliğinin İrdelenmesi Ve Bir Araştırma, (Yayımlanmamış master tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Jalbert, S. E., (2000), Women Entrepreneurs in the Global Economy, New Jersey.
- Kagider, Faaliyet Raporu 2009 - 2011, ss. 18-19.
- Karagöz, M., (2009) Girişimcilik Profili Araştırması: Isparta İli Örneği, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, SBE İktisat Anabilim Dalı, Isparta.
- Karasioğlu, Fehmi ve Duman, Haluk, "Gelişmekte Olan Ülkelerde Girişimcilik Kültürü ve Risk Sermayesi Üzerine Bir İnceleme", Kırgızistan- Türkiye Manas

Üniversitesi İİBF Uluslararası Girişimcilik Kongresi, Dizi: 11, No: 86, Bişkek, 25-27 Mayıs 2006, ss.149.

Katkat, M., (2000) Kadının Çalışma Hayatındaki Yeri ve Yükselişi, (Yayımlanmış yüksek lisans tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Erzurum.

Kayalar, M. ve Arslan E. T., "A SHOKA'ya üye Sosyal Girişimcilerin Türkiye ve Dünyadaki Faaliyet Alanlarının Karşılaştırılması" SDÜ Vizyoner Dergisi, 1/2009 (1), ss.58.

Kaymaz, İ. Ş., "Çağdaş Uygarlığın Mihenk Taşı: Türkiye'de Kadının Toplumsal Konumu", Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, 2010, ss. 46.

Kendirici, Sema, 2006, "Sivil Toplum Kuruluşlarının Kadın İstihdamına Katkıları", Kadın İstihdamı Zirvesi, İstanbul, 10-11 Şubat, ss. 202-207.

Kızılkaya, E. (2010), Yaratıcı Girişimci Schumpeter'in İktisadi Değişim Modeli, Derin Yayınları, Yayın No 165, İstanbul.

Kızılkaya, Ertuğrul, "Bir Büyük İktisatçının Metafizik Değer Yargılarına Bakışı: Joseph A. Schumpeter'in Vizyon Kavramı" Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22/2003, (1), ss.18.

Kızılkaya, Ertuğrul, "Joseph A.Schumpeter'in Girişimcilik Fikrine Dair Bir Not", Akdeniz İİBF Dergisi, 10/2005, ss. 28-29.

Knight, Frank, H., (1985), Risk, Uncertainty and Profit, University of Chicago Pres, Chicago.

Komisyon Raporu, (Kasım 2013) "Her Alandaki Kadın İstihdamının Araştırılması ve Çözüm Önerileri", Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Yayınları No:12., Ankara.

Kula Demir, N. ve Kula, S., "Kadın sorununa Yönelen Sivil toplum Örgütlerinin Kadınların Yoksulluğa Konusuna Eğilimleri", IV. Uluslararası Sivil Toplum

- Kuruluşları Kongresi, Çanakkale Onsekiz Mart üniversitesi Biga İİBF, Çanakkale, 2007, ss. 461-477.
- Kuratko, Donald, F., ve Hodsetts, Richard M., (1998), Entrepreneurship: A Contemporary Approach, (4. Edition), The Dryden Press.
- Kurtulmuş, N., (1996), Sanayi Ötesi dönüşüm, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Kurtuluş, K., (1998), Pazarlama Araştırmaları, Avcıol Basım Yayın.
- Kutanis, R. Ö., (2006), Girişimci Kadınlar, Değişim Yayınları, İstanbul.
- Kutanis, R. Ö., and Bayraktaroğlu, "Crosscheck of the Perception on Women Entrepreneurs in SME's", Small Business and Entrepreneurship Development Conference, University of Nottingham, England, 2002, ss. 350-356.
- Kutanis, R. Ö., "Girişimcilikte Cinsiyet Faktörü: Kadın Girişimciler", 11. Ulusal Yönetim Kongresi, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF, Afyon, 2003, ss. 55-61.
- Küçük, O., (2005), Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi, Seçkin Yayıncılık, İstanbul.
- Lambing, P., and Kuehl, C. R., (2000), Entrepreneurship, (Second Edition), Prentice Hall.
- Landstrom, Hans, "Pioneers In Entrepreneurship And Small Business Research", Springer Science, 2005, ss. 27-28.
- Lerner, M., Brush, C. and Hisrich R., "Israeli Women Entrepreneurs: An Examination of Factors Affecting Performance", Journal of Business Venturing, 12/1997, pp. 315-339.
- Littunen Hannu, "Entrepreneurship and the Characteristics of The Entrepreneurial Personality", International Journal of Entrepreneurial Behaviour And Research, 6/2000, (6), ss. 295.

- Makal, A., "Türkiye'de Erken Cumhuriyet Döneminde Kadın Emeği", Çalışma ve Toplum Dergisi, 2010, ss.25.
- Marshall, G., (1999), Sosyoloji Sözlüğü, çev. Osman Akınhay/ Derya Kömürcü, bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- McClelland, D. C., "Characteristics of Successfull Entrepreneurs", Journal of Creative Behavior, 21/1987.
- Megginson, W. L., Byrd, M. J. & Megginson, L.C., (2000), Small Business Management, Irwin McGraw-Hill, USA.
- Meredith, Geoffrey, G., Nelson, Robert, R. and Neck, Philip, (1994), Girişimciliğin Uygulaması, çev. Serdar Tan, Orhan Pazarcık, ILO (Uluslar arası Çalışma Örgütü), Ankara.
- Metin, Ş. ve Arabacı Kariman R. (2013), Her Alandaki Kadın İstihdamının Arttırılması ve Çözüm Önerileri Komisyon Raporu, Ankara, TBMM Basımevi.
- Minibaş, T., "Sivil Toplum Kuruluşlarının Kadın İstihdamına Katkıları", Kadın İstihdamı Zirvesi, İstanbul, 2006, 10-11 Şubat, ss. 190-198.
- Montanye, James, A., "Entrepreneurship", The Indepentend Review, 10/2006, (4), ss. 549.
- Moore, Dorothy, "An Examination of Present Research on the Female Entrepreneur Suggested Research Strategies fort he 1990's", Journal of Business Ethics, 1990 Kluwer Academic Publishers, Printed in Netherlands, ss. 275- 281.
- Moris, M. H. Ve Sexton, D. L., "The Concept of Entrepreneurial Intensity: Ilmlications for Company Performance", Journal of Business Research, 1996, (36), ss. 5-13.
- Müftüoğlu, T. (1993), Girişimcilik, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Müftüoğlu, T. ve Durukan, T., (2004), Girişimcilik ve KOBİ'ler, Gazi Kitabevi, Ankara.

- Müftüoğlu, Tamer, “Girişimci ve Bürokrat”, Girişim Dergisi, 1995, ss. 6.
- Naktiyok, A., (2004), İç Girişimcilik, Beta Yayınları, İstanbul.
- Narin, M., Marşap, A. ve Gürol M. A., “Global Kadın Girişimciliğinin Maksimizasyonunu Hedefleme: Uluslar arası Arenada Örgütlenme ve Ağ Oluşturma”, Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 8/2006, (1), ss. 65-78.
- Nijkamp, Peter, “Entrepreneurship in a Modern Network Economy”, Regional Studies, 37/2003, (4), ss. 398.
- O’Farrelll, Patrich, N., “Entrepreneurship and Regional Development: Conceptual Issues”, Regional Studies, 20/1985, (6), ss. 568.
- OECD, (1997) Conference on Women Entrepreneurs in Small and Medium Enterprises: A Major Force in Innovation and Job Creation, 16-18 April, Paris.
- OECD, (2001) Labor Force Statistics 1980-2000, Paris.
- OECD, “Measuring Entrepreneurship: A Collection of Indicators”, OECD- Eurostat Entrepreneurship Indicators Programme, 2009.
- OECD, “Women’s Entrepreneurship: Issues and Policies”, 2. OECD Conference of Minister Responsible For Small and Medium- Sized Enterprises (SMEs), June 2004, İstanbul, Turkey.
- Oğuz, Fuat, “Schumpeter’den Baumol’a Girişimcilik Anlayışı Üzerine”, Piyasa, 4/2005, (13), ss. 150.
- Oğuztürk, B. S., (2003) Bölgesel Kalkınmada Yenilikçiliğin Rolü ve Göller Bölgesi Üzerine Bir Uygulama, (Yayımlanmamış doktora tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özar, Ş. (2007), Women Entrepreneurs in Turkey: Obstacles, Potentials and Future Prospects, Retrieved from < [http:// www. Gendercleringhouse.org](http://www.Gendercleringhouse.org) > (12.04.2015).

- Özar, Şemsa, “Some Observations On The Position Of Women In The Labor Market In The Development Process of Turkey”, Boğaziçi Journal, 8/1994, (1-2), ss. 21-43.
- Özdamar, K., (2004), Paket Programları ile İstatistiksel Veri Analizi, (5. Baskı), Kaan Kitabevi, Eskişehir.
- Özdemir, Ö., (1996) Çalışma Yaşamında Kadın, (Yayımlanmış yüksek lisans tezi), Kocaeli Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Özer, Mustafa ve Biçerli Kemal, “Türkiye’de Kadın İşgücünün Panel Veri Analizi”, Sosyal Bilimler Dergisi, 3/2003-2004, (1), ss.55-85.
- Özkara, Belkıs, Karayarmuk, Kemal ve Köseoğlu M. Ali, “Girişimcinin Son Köyü: Girişimcilerin Sürekliliğinin Sorgulanması”, Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi İİBF Uluslar arası Girişimcilik Kongresi, Bışkek, 2006/11, (86), ss. 221-233.
- Özkul, Gökhan, “Kapitalist Sistemin Sürükleyici Aktörleri: Ekonomik Teoride Girişimciler”, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF, 12/2007, (3), ss. 343-366.
- Öztürk, K. ve Özkay, B., “20 Soruda Küçük Girişimci Kredileri”, Ekonomist Dergisi, 2005 (9), ss. 20-26.
- Parlaktuna, İ., “Türkiye’de Cinsiyete Dayalı Mesleki Ayrımcılığın Analizi”, Ege Akademik Bakış Dergisi, 10/2010, (4).
- Philipsen, Kristan, “Entrepreneurship As Organizing”, Druid Summer Conference, Bornholm, 1998, ss. 3-4.
- Praag, C. Mirjam Van, “Successful Entrepreneurship Confronting Economic Theory With Empirical Practice”, Edward Elgar, Northampton, USA, 2005, ss. 16-17.
- Prifti C., Simantiraki, S., ve Wagner, J. H. (2008), “Middle East Local and Regional Woman Entrepreneurship”, Centre For Mediterranean and Middle Eastern Studies, Edit: A. Vassiliou, <<http://www.idis.gr>> (23.10.2014).

- Ripsas Sven, “Towards An Interdisciplinary Theory Of Entrepreneurship”, Small Business Economics, Kluwer Academic Publishers, 1998, (10), ss. 106.
- Sancar, S., Aciner, S., Üstün, İ. ve Bora, A., (2006), “Cinsiyet Eşitsizliği Bir Kadın Sorunu Değil Toplum Sorunudur”, UNDP-Kalkınma ve Demokratikleşme Projelerinde Cinsiyet Eşitliği Hedefinin Gösterilmesi eğitimi, 2005-2006, UNDP, İstanbul.
- Saray, G., “Türkiye’de Kadın Girişimciliği”, Kadın Girişimciliği Özendirme ve Destekleme Paneli, Ankara, 1993.
- Schindehutte, M., Morris, M., Lord, M. ve Brennan, C., “Entrepreneurs and Motherhood: Impacts on Their Children in South Africa and The United States”, Journal of Small Business Management, 41/2003, (1), ss. 94-107.
- Schumpeter, Joseph, A.,(1934), The Theory of Economic Development, Transaction Publishers, London.
- Sciascia, Salvatore ve De Vita Riccardo, “The Development of Entrepreneurship Research”, Liuc Papers, N. 146, Serie Economia Aziendale, 2004, (19), ss. 4.
- Seyidoğlu, H., (2009), Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı, Güzem Yayınları, İstanbul.
- Shane, S., (2002), The Foundations of Entrepreneurship, Edward Elgar: Aldershot, İngiltere.
- Shelton, L. M., “Female Entrepreneurs, Work-Family Conflict and Venture Performance: New Insights in to the Work- Family Interface, Journal of Small Business Management, 44/2006, (2), ss. 285-298.
- Sipahi, E., (1997) Türkiye’de Girişimcilik ve Kadın Girişimciler Üzerine Bir Araştırma, (Yayımlanmış yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Soyak, M., “Kadın Girişimciliği ve Mikro Finans: Türkiye Deneyimi”, Uluslar arası Girişimcilik Kongresi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Bişkek, 2006, 25-27 Mayıs, ss. 168-175.
- Şahin, E., (2006) Kadın Girişimcilik ve Konya İlinde Kadın Girişimcilik Profili Üzerine Bir Uygulama, (Yayımlanmış yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı, Konya.
- Şahin, H., (2006), Türkiye Ekonomisi,(8. Baskı), Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.
- Şahin, Ö., (1997) Kadın Emeginin Piyasaya Yeniden Çıkması: Dünyada ve Türkiye’de Kadın Girişimciliği ve Politik Sonuçları, (Yayımlanmış yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM), (2000) Türkiye’de Kadınlara Ait Girişimlerin Desteklenmesi, Beyda Basım, Ankara.
- Tan, Z. S., “Tarihi Akış İçinde Kastamonu Kadın Girişimciliği”, Atatürk Üniversitesi 14. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, 2006, ss. 528-539.
- Tatlıdil, R., “Türkiye’de Kadınların Çalışma Yaşamındaki Yeri ve Sektörel Dağılımı”, 3. İzmir iktisat Kongresi Tebliğler Sosyal Değişim ve Sosyal Gelişme Stratejileri, 1992/2.
- Tekin, M., (1999), Girişimcilik, (2. Baskı, Damla Ofset, Konya.
- Tilly, L. ve Scott, W. J., (1978), Women, Work and Family, Methuen.
- Tokol, A., “Dünyada Kadın İşgücü”, Türkiye’de Kadın İşgücü Seminerleri I-II, Bursa, 28 Nisan 1999.
- Tokol, T., (1996) “Pazarlama Araştırması”, (8. Basım), Uludağ Üniversitesi İİBF İşletme İktisadi ve Muhasebe araştırma ve Uygulama Merkezi No:98, Bursa.
- Top, S., (2006), Girişimcilik Keşif Süreci, (1. Basım), Beta Basım Yayın, İstanbul.

- Tosunoğlu B. T., (2003) Girişimcilik ve Türkiye'nin Ekonomik Gelişme Sürecinde Girişimciliğin Yeri, (Yayımlanmamış doktora tezi), Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- TÜİK, (2007), Hane Halkı İşgücü İstatistikleri 2005, Ankara.
- TÜGİAD, (1993), Ekonomik Kalkınmada Girişimciliğin Önemi ve Değişen Girişimci Nitelikleri, Simge Matbaacılık, İstanbul.
- Ufuk, H. and Özgen, Ö., "The Profile of Women Entrepreneurs: A Sample From Turkey", International Journal of Consumer Studies, 25/2001, (4), pp. 299-308.
- Ufuk, H., (1997) Kadın Girişimcilerin Sosyo- Kültürel ve Ekonomik Profili, (yayımlanmış yüksek lisans tezi),
- Weiler, S., ve Bernasek, A., "Dodging the Glass ceiling? Networks and the New Wave of Women Entrepreneurs", The Social Science Journal, 2001, (38), ss. 85-103.
- Westhead, P. & Wright, M., (2000), Advances in Entrepreneurship, Edward Elgar: Cheltenham, U.K.
- Wickham, Philip, A., (2006), Strategic Entrepreneurship, (4. Edition), Pearson Education Limited, United Kingdom.
- Wood, J., Stuart, "The Development and Present State of The Theory of Entrepreneurship in Product and Asset Markets by Knight, Hayek, Schumpeter, Misses, Krizner, Shackle and Lachmann", Austrian Scholars Conference, 2005, March 19, pp. 36.
- World Health Organization (WHO), (1998) Gender and Health, Technical Paper, Switzerland, pp.5-20.
- Yağcı, F. ve Bener, Ö., "Girişimci Kadınların Demografik ve Genel Karakteristikleri ile Kadınları Girişimciliğe Motive Eden Faktörler", Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, 2005 (33), ss. 85-100.

Yalkın, S., “Türkiye Esnaf – Sanatkar Küçük İşletmeler Kesimi ve Örgütlenmesi”, Kadın Girişimciliği Özendirme ve Destekleme Paneli, Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Eğitim Serisi, Yayın No:74, Ankara, 1993, ss. 107-116.

Zeyneloğlu, S., (2008) Ankara’da Hemşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları, (Yayımlanmış doktora tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EK-1

Sayın Kadın Girişimci,

Bu anket “**Türkiye’de Kadın Girişimciliği Ve Malatya Kentsel Alanda Kadın Girişimciler Üzerine Bir Araştırma**” isimli doktora tez çalışmasının uygulama kısmında kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Girişimcilik bir dereceye kadar bireyin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve kültürel yapının bir ürünüdür. Aile, toplumsal davranışlar, eğitimin kalite ve düzeyi ile genel ekonomik şartlar bireyin girişimcilik ruhunu ve becerilerini olumlu veya olumsuz etkileyebilir. Uygun şartlar ve ortamlarda girişimcilik ruhu gelişir, diğer ortamlarda da körelir. Özellikle 1980’li yıllardan itibaren hızlı bir gelişme gösteren girişimcilik anlayışı, erkekler kadar kadınların da ilgi alanı içersine girmiş, onları da bu süreçte iş yaşamının vazgeçilmez aktörleri haline getirmiştir. Ayrıca girişimci kadın olmak, kadına diğer işlere nazaran daha fazla özerklik, özgür hareket etme ve bağımsızlık imkanı verdiği gibi kadının işine yönelik daha esnek planlar yapma, elindeki kaynakları optimum kullanma, işinden edindiği deneyimleri verimli kanallara aktarma ve insanlar arası ilişkileri kurma ve sürdürme becerilerini kazanmasını sağlamaktadır. Kadın girişimcilerin iş dünyasında daha da artarak yer edinebilmeleri, girişimciler arası iletişim ağına dahil olabilmesi ayrıca Malatya’daki kadın girişimcilerin mevcut durumunun ortaya konup karşılaştıkları sorunların tespit edilerek bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve ülkenin sosyo-ekonomik gelişimine katkıda bulunabilmesi açısından bu bilimsel çalışmayı yapmaktayım.

Bu çalışmamda siz değerli kadın girişimcilerden isteğim bu amaçla hazırlamış olduğumuz anketteki ifadeleri değerlendirirken, düşüncelerinize en yakın olduğunu belirlediğiniz cevap seçeneğine (X) işareti koyunuz. Bütün cevaplar kesinlikle gizlilik ilkesine uygun bir biçimde saklanacaktır. Bu anket formunun doldurulması için ayıracağınız 15 dakikalık zaman bu çalışmanın başarısına çok büyük katkı yapacaktır. Yapacağınız bu katkı, hem bilimsel literatürün gelişmesine hem de bu yolla siz kadın girişimcilerinde yararlanacağı bir bilgi ortamının oluşmasına imkân sağlayacaktır.

Saygılarımla.....

Öğr. Gör. Firdevs Aslı TAHTALI

ANKET FORMU

(Girişimci Bayanlara Uygulanacak)

A. ANKET BİLGİLERİ

Anket No:	
Anketin Uygulandığı Tarih:	
Anketi Cevaplayanın Adı-Soyadı:	
Anketi Cevaplayanın Statüsü:	

B.GİRİŞİMCİ KADINLARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BİLGİLER

1. Doğum yeriniz :

İl:..... İlçe:..... Köy:.....

2.Yaşınız:.....

3.Eğitim Durumunuz:

1 () Okur-yazar değil

2 () İlköğrenim

3 () Ortaöğrenim

4 () Yükseköğrenim

5 () Yüksek Lisans

6 () Doktora

4.Yabancı dil biliyor musunuz?

1 () Evet 2 () Hayır

5.Cevabınız evet ise bildiğiniz yabancı dilin seviyesi ne düzeydedir?

1 ()Çok iyi düzeyde

2 ()İyi düzeyde

3 ()Orta düzeyde

4 ()Düşük düzeyde

6. Medeni durumunuz?

1 () Bekar

2 () Evli

3 () Boşanmış – Eşi ölmüş

7.Kaç çocuğunuz var?

1 ()Yok

2 ()1

3 ()2

4() 3

5() 4 ve daha fazlası

8.Ev işlerini yürütmek ve çocuk bakımı için destek alıyor musunuz?

1 () Evet

2 () Hayır

9.Cevabınız Evet ise bu desteği kimden alıyorsunuz?

1 ()Aile desteği alıyorum.

2 ()Bakıcı desteği alıyorum.

3()Temizlikçi desteği alıyorum.

4 ()Hem bakıcı hem de temizlikçi desteği alıyorum.

10. Eşinizin mesleği:.....

11.Eşinizin eğitimi:

- 1 ()Okur-yazar değil
- 2 ()İlköğrenim
- 3 ()Ortaöğrenim
- 4 ()Yükseköğrenim
- 5 ()Yüksek Lisans
- 6 ()Doktora

C.İŞ YAŞAMINA İLİŞKİN BİLGİLER

12.İşletmenizin faaliyet alanı ve faaliyet gösterdiği sektör hangisidir?

- 1 ()Tarım ve Hayvancılık
- 2 ()Sanayi
- 3 ()Ticaret
- 4()Madencilik
- 5 ()Bilişim
- 6()Turizm
- 7()Ulaşım
- 8() Hizmet sektörü (Bankacılık, eğitim ve Sağlık..)
- 9()Diğer (Belirtiniz).....

13.İşinizde çalışan personel sayısı kaçtır?

14.Daha önce bir işte çalışıyor muydunuz?

- 1 () Evet 2 () Hayır

15.Cevabınız evet ise hangi işte çalışıyordunuz?.....

16. Girişimci olarak iş hayatına ne zaman başladınız?.....

17.Girişimcilik konusunda herhangi bir eğitim programına (kurs,sertifika,dershane vb.) katıldınız mı?

1 () Evet 2 () Hayır

18.Cevabınız “evet” ise;

Nerede?.....

Kim tarafından düzenlendi?.....

Nasıl haberdar oldunuz?.....

Ücreti (alınan-verilen).....

19.İşinizi kurmada etkisi oldu mu?

1 () Evet 2 () Hayır

20. Girişimcilik konusundabilgi kaynaklarınız nelerdir?.....

21.Girişimcilik faaliyetinde kullandığınız sermayenin kaynağı nedir?

1 () Banka kredisi

2 () Kişisel veya ailevi tasarruflar

3 () Akrabalara veya arkadaşlara borçlanma

4 () Diğer ortaklar

5 () Diğer (Belirtiniz).....

22. Girişimci olmanızda sizi etkileyen nedenler ile ilgili aşağıda verilen ifadeleri önem derecesine göre sıralayınız.

(1:hiç önemli değil, 2:kısmen önemli, 3:orta derecede önemli, 4: oldukça önemli, 5:çok önemli)

Nedenler	Ölçek				
	1	2	3	4	5
a.Ekonomik açıdan bağımsız olma isteği	1	2	3	4	5
b. Aile ihtiyaçlarını karşılamak için	1	2	3	4	5
c. İş yaşamına atılmak için	1	2	3	4	5
d. Mesleğimi yapmak için	1	2	3	4	5
e.İdealimi gerçekleştirmek için	1	2	3	4	5
f. Sosyal ilişkiler için	1	2	3	4	5
g. Kendimi gerçekleştirmek için	1	2	3	4	5
h.Diğer insanlara faydalı olmak için	1	2	3	4	5
ı. Deneyim ve bilgi sahibi olmak için	1	2	3	4	5
j.Aileden devraldığım için	1	2	3	4	5
k. Diğer (Belirtiniz):.....	1	2	3	4	5

23.İşinizi kurarken zorluklarla karşılaştınız mı?

1 () Evet

2 () Hayır

24. Cevabınız “evet” ise; işinizi kurarken karşılaştığınız zorlukları önem derecesine göre sıralayınız.

(1:hiç önemli değil, 2:kısmen önemli, 3:orta derecede önemli, 4:oldukça önemli, 5:çok önemli)

Sorunlar	Ölçek				
	1	2	3	4	5
a.Bürokratik işlemler	1	2	3	4	5
b.Deneyimsizlik	1	2	3	4	5
c.Sermaye temini	1	2	3	4	5
d.Uygun eleman temin	1	2	3	4	5
e.Uygun materyal temini	1	2	3	4	5
f.Uygun yer seçimi	1	2	3	4	5
g. Pazarda tanınmamış olmak	1	2	3	4	5
h.Toplumun kadınlar hakkındaki ön yargısı	1	2	3	4	5
ı. Aile ile ilgili sorunlar	1	2	3	4	5
j.Ekonomik belirsizlik	1	2	3	4	5
k. Diğer (Belirtiniz):.....	1	2	3	4	5

25.İş kurarken en çok desteği kimden gördünüz?

1 ()Eşimden

2 ()Çocuklarımdan

3 ()Anne ve babamdan

4 ()Diğer (Belirtiniz):.....

26.Girişimcilik faaliyetinizi Malatya’da yapıyor olmanızın sizin için bir dezavantaj olduğunu düşünüyor musunuz?

1 () Evet 2 () Hayır

27.Cevabınız evet ise, bu dezavantajların neler olduğunu düşünüyorsunuz?

1 () İş çevresinde erkek çalışanların çoğunlukta olması

2 () Toplumun değer yargıları

3 () Uygun eleman ve materyal temininde yaşanan zorluklar

4 () Pazarın özellikleri

5 () Aile ile ilgili sorunlar

6 () Diğer (Belirtiniz).....

28.İşinizi yürütürken sorunlarla karşılaşılıyor musunuz?

1 () Evet 2 () Hayır

29.Cevabınız “evet” ise; işinizi yürütürken karşılaştığınız sorunları önem derecesine göre sıralayınız.

(1:hiç önemli değil, 2:kısmen önemli, 3:orta derecede önemli, 4: oldukça önemli, 5:çok önemli)

Nedenler	Ölçek				
	1	2	3	4	5
a.Bürokratik engeller	1	2	3	4	5
b. Kredi alamama	1	2	3	4	5
c. Pazarın durgun oluşu	1	2	3	4	5
d. Borç ödemeleri	1	2	3	4	5
e.Vergi ödemeleri	1	2	3	4	5
f. Elemanlar ile ilgili sorunlar	1	2	3	4	5
g. Müşteriler ile ilgili sorunlar	1	2	3	4	5
h.Donanım, araç-gereç,mal teslimi vb. konular	1	2	3	4	5
ı. aşırı yorgunluk	1	2	3	4	5
j.Aile ilişkileri	1	2	3	4	5
k. Diğer (Belirtiniz):.....	1	2	3	4	5

30.Girişimci olmanız yaşamınızdaki diğer sorumluluklar için nasıl bir engel teşkil ediyor?

1 () Hayır, bir engel teşkil etmiyor

2 () Evdeki işlerimi aksatıyorum

3 () Eşime, aileme, çocuklarıma vakit ayıramıyorum

4 () Kendime vakit ayıramıyorum

5 () Diğer (Belirtiniz):.....

31.Size göre girişimci olmanın en iyi yanları nelerdir? En önemli gördüğünüz 5 taneyi önem derecesine göre sıralayınız.

- ☐ Maddi özgürlük
- ☐ Yaşam standartlarını yükseltme
- ☐ Bir işle meşgul olma
- ☐ Evin bütçesine katkıda bulunma
- ☐ Bağımsızlık
- ☐ İdeallerini gerçekleştirebilme
- ☐ Kendine güven
- ☐ Yaratıcılık
- ☐ İlgi alanım olan bir işten gelir elde etmek
- ☐ Başarma duygusu
- ☐ Herhangi bir iyi yanı yok
- ☐ Diğer (Belirtiniz):.....

32.Başarılı bir girişimcinin hangi özelliklere sahip olması gerektiğini düşünüyorsunuz önem derecesine göre sıralayınız.

(1:hiç önemli değil, 2:kısmen önemli, 3:orta derecede önemli, 4: oldukça önemli, 5:çok önemli)

Nedenler	Ölçek				
	1	2	3	4	5
a.Risk üstlenebilme	1	2	3	4	5
b. Sabır ve hoşgörü	1	2	3	4	5
c. Çalışkanlık	1	2	3	4	5
d. Dürüstlük	1	2	3	4	5
e.Kendine güven, cesaret	1	2	3	4	5
f. Etkili iletişim	1	2	3	4	5
g. Yönetim becerisi	1	2	3	4	5
h.Eğitim	1	2	3	4	5
ı. Liderlik	1	2	3	4	5
j.Hırs ve kararlılık	1	2	3	4	5
k.Duygusal zeka	1	2	3	4	5
j. Diğer (Belirtiniz):.....	1	2	3	4	5

33.Kadın girişimci olarak duygusal yönünüz size hiç engel oldu mu?

☐ Evet ☐ Hayır

34.Kadın girişimci olarak karşılaştığınız en önemli güçlük nedir?

1 ☐ Sosyal baskı

2 ☐ Ev işleri

3 ☐ Fiziksel ve zihinsel yorgunluk, yıpranma

4 () Zaman yönetimi

5 () Çocuk bakımı

6 () İşten kaynaklanan güçlükler

7 () Diğer (Belirtiniz):.....

35. İşinizle ilgili devletten bir beklentiniz var mı? () Var () Yok

36.Cevabınız “Var” ise bu beklentilerinizi önem derecesine göre sıralayınız.

(1:hiç önemli değil, 2:kısmen önemli, 3:orta derecede önemli, 4: oldukça önemli, 5:çok önemli)

Nedenler	Ölçek				
	1	2	3	4	5
a.Bürokratik işlemlerin azaltılması	1	2	3	4	5
b. Kredi olanaklarının artırılması	1	2	3	4	5
c. Vergi kolaylıklarının getirilmesi	1	2	3	4	5
d. Eğitim olanaklarının sağlanması	1	2	3	4	5
e. Diğer (Belirtiniz):.....	1	2	3	4	5

37.Yaptığınız işinizle ilgili olarak geleceğe yönelik planlarınızı önem derecesine göre sıralayınız.

(1:hiç önemli değil, 2:kısmen önemli, 3:orta derecede önemli, 4: oldukça önemli, 5:çok önemli)

Plan	Ölçek				
	1	2	3	4	5
a.Sektörde kalıcı olma	1	2	3	4	5
b. Ürün ve hizmet çeşitleme	1	2	3	4	5
c. Büyüme	1	2	3	4	5
d. Karlılığı artırma	1	2	3	4	5
e. Kaliteyi iyileştirme	1	2	3	4	5
f. İşte mevcut durumu devan ettirme	1	2	3	4	5
g. Kurumsallaşma	1	2	3	4	5
h.Diğer (Belirtiniz):.....	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

1979 yılında Elazığ'da doğdu. Orta ve lise öğrenimini Elazığ Anadolu Lisesi'nde tamamladı. 1996 yılında girdiği İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümün'den 2000 yılında mezun oldu. 2000- 2001 yılında Bilecik Bozüyük Eczacıbaşı Artema yan sanayide çalıştı.2001 yılında Harran Üniversitesi Şanlıurfa Meslek Yüksek okulunda öğretim görevlisi olarak akademik hayata başladı.2006 yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Bölümü'nde yüksek lisansını tamamladı. Evli ve iki çocuğu olup, 2006 yılından beri İnönü Üniversitesi Malatya Meslek Yüksek Okulu'nda Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktayım.